

Programmabegroting

2025

Inhoudsopgave

3	Voorwoord
4	Leeswijzer
6	Samenvatting
6	Hoofdpijnen op inhoud
12	Hoofdpijnen van de financiële positie
19	Programma's
19	1. Ruimte en wonen
31	2. Economie en glastuinbouw
41	3. Mobiliteit
51	4. Groen en recreatie
59	5. Onderwijs en kinderopvang
71	6. Collectieve voorzieningen
83	7. Individuele voorzieningen
97	8. Veiligheid en duurzaamheid
111	9. Bestuur en dienstverlening
119	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien
129	Paragrafen
131	1. Lokale heffingen
143	2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
149	3. Onderhoud kapitaalgoederen
155	4. Financiering
161	5. Bedrijfsvoering
169	6. Verbonden partijen
181	7. Grondbeleid
185	8. Gemalendienst NAD
187	9. Sociaal domein
191	10. Ruimtelijk domein
193	11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid
194	12 Duurzaamheid
197	Financiële begroting
197	1. Overzicht van baten en lasten
219	2. Uiteenzetting financiële positie
223	3. Overzicht reserves en voorzieningen
225	Bijlagen
227	1. Investeringsplanning
231	2. Berekening EMU
233	3. Basisset beleidsindicatoren
235	4. Begrippenlijst
239	Afkortingenlijst

Voorwoord

Het college van Burgemeester en Wethouders biedt u hierbij de Programmabegroting 2025 en de meerjarenraming voor 2026 tot en met 2028 aan. Het is gelukt om voor 2025 een sluitende begroting aan te bieden met een positief begrotingssaldo. Het is echter al wel een stuk lastiger gebleken om positief uit te komen dan de voorgaande begrotingsjaren. De gemeente krijgt vanaf 2025 minder geld van het rijk via het gemeentefonds. Alle gemeenten krijgen daar vanaf 2025 last van. Vanaf 2026 is de impact hiervan nog groter. Dit jaar wordt door de gemeenten dan ook niet voor niets 'Het Ravijnjaar' genoemd.

Met ingang van 2024 heeft het Rijk de spelregels rond het gemeentefonds veranderd. Hierover zijn de gemeenten in de meicirculaire voor de zomer geïnformeerd. De belangrijkste verandering zou aanvankelijk met ingang van 2026 ingaan en betreft de systematiek die bepaalt hoeveel geld het rijk in het gemeentefonds stort. In plaats van een bedrag dat gelijk opgaat met de rijksbegroting, de 'trap-op-trap-af-systematiek', wordt dit bedrag nu gekoppeld aan de groei van de nationale economie, uitgedrukt in het bruto binnenlands product. In praktische zin betekent dit dat het totale gemeentefonds met enkele miljarden euro's zal afnemen. Een groot aantal gemeenten komt hierdoor meteen in financiële problemen. Voor Pijnacker-Nootdorp gaat dit vanaf 2026 spelen.

Bij de voorbereiding op de Programmabegroting 2025 hebben raad en college al voor de zomer met elkaar over dit financiële probleem gesproken, bij de behandeling van de Kadernota 2025. Dit heeft geleid tot een plan en een eerste set aan maatregelen om de financiële klap vanaf 2026 en verder op te vangen. Meer hierover is te lezen in de bij de begroting gevoegde informatienota "toekomstige gemeentefinanciën" en het onderdeel Hoofdpijnen van de financiële positie uit de samenvatting aan het begin van deze Programmabegroting 2025.

In de Kadernota 2025, die de titel "Dorps wonen in de metropoolregio" meekreeg valt in grote lijnen te lezen wat de plannen zijn voor 2025 en de jaren daarna. In de Programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026 tot en met 2028 zijn deze plannen verder uitgewerkt in doelen en maatregelen. Zo valt te lezen dat er als onderdeel van de maatregelen om de toekomstige tekorten te lijf te gaan nog eens met de stofkam door alle budgetten is gegaan. Alle begrote bedragen waarvan is gebleken of te verwachten dat ze niet volledig worden uitgegeven zijn opnieuw geraamd. Deze zogenaamde 'lucht' in de begroting leverde al enkele miljoenen euro's op. Daarnaast is er ook nog geld beschikbaar gesteld voor nieuwe wensen vanuit de raad. Daarvan zijn de realisatie van een nieuw cultureel centrum op het Raadhuisplein, de verlenging van de Komkommerweg en een grote renovatie van de Katwijkerlaan de meest in het oog springend. Maar ook de bouw van betaalbare woningen en vraagstukken rond jeugdzorg en zorg voor ouderen door toenemende vergrijzing vragen aandacht. Het spreekt voor zich dat ook de gemeentelijke organisatie zal moeten meebewegen met een gemeente die zich kenmerkt door het dorpse wonen in een steeds drukker wordende metropoolregio. Tenslotte is er een nieuwe paragraaf 12 Duurzaamheid toegevoegd aan de Programmabegroting. In deze paragraaf wordt per programma uiteengezet hoe invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten van het internationale duurzaamheidsbeleid, zoals opgenomen in de Sustainable Development Goals.

Ik bedank ook deze keer weer allen die hebben meegewerkt of op welke wijze dan ook hun bijdrage hebben geleverd aan de realisatie van de begrotingsstukken. Het resultaat verdient waardering en respect voor het vele werk.

Namens het college van Burgemeester en Wethouders van Pijnacker-Nootdorp

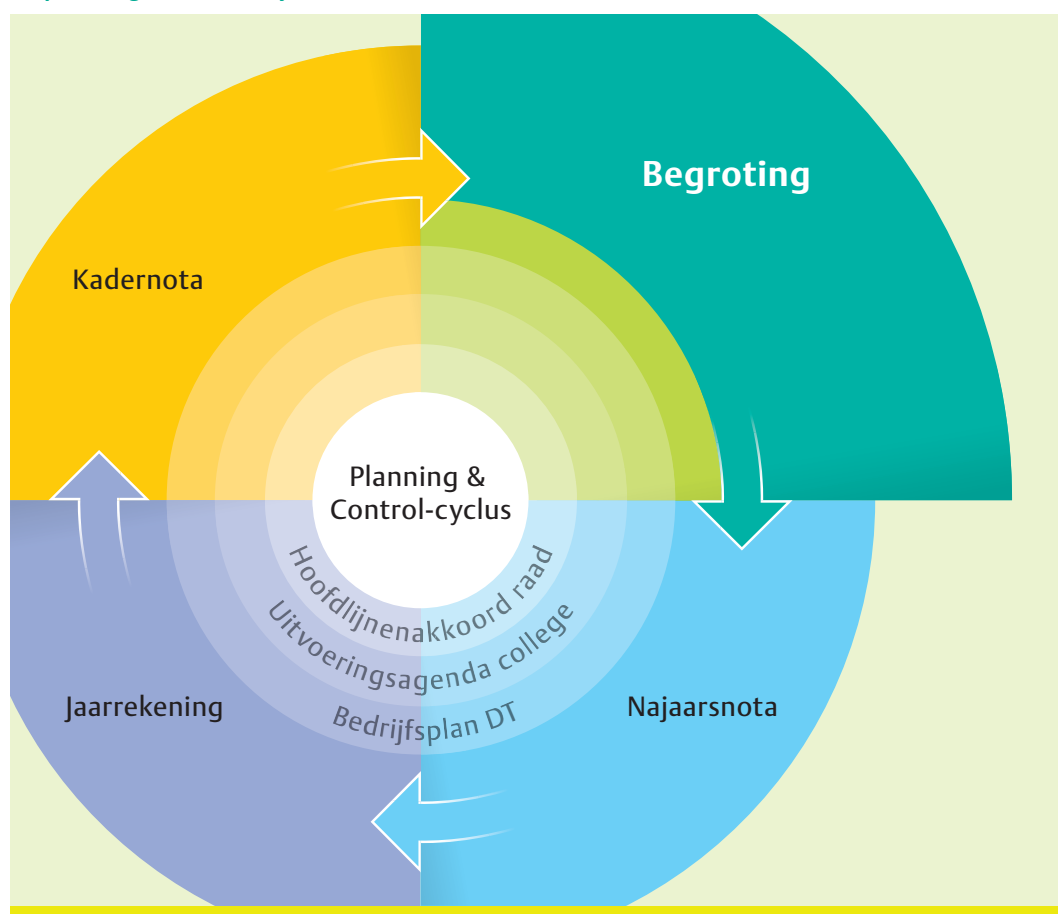
Peter Hennevanger, wethouder financiën

Leeswijzer

De programmabegroting als onderdeel van de planning- en controlcyclus

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor de gemeenteraad om zijn kaderstellende rol in te vullen. In de programmabegroting geeft de gemeente aan wat ze het komend jaar wil doen om bepaalde doelen te bereiken en wat dat mag kosten. Daarmee vormt de begroting een duidelijk kader waarbinnen het gemeentebestuur en de organisatie het komend jaar moeten werken. Deze begroting is niet alleen voor financieel specialisten, maar voor iedereen. Het gaat immers om het gemeentelijk huishoudboekje en dat moet voor een ieder te volgen zijn. Deze leeswijzer geeft aan hoe de begroting is opgebouwd, wat waar te vinden is en welke relaties er liggen naar andere documenten uit de planning en controlcyclus.

De planning- en controlcyclus

De gemeenteraad geeft het college financiële en inhoudelijke kaders mee voor het beleid en de uitvoering daarvan. Het uitgangspunt voor deze kaderstellende rol is het raadsakkoord 2022-2026 'Bouwen aan de toekomst'. Dit akkoord bepaalt in hoge mate de inhoud van de documenten in de jaarlijkse begrotingscyclus: kadernota, meerjarenbegroting, voorjaarsnota, najaarsnota en jaarstukken. De kadernota is een uitwerking van de bestuurlijke agenda. Het is een koersbepalend document met financiële en inhoudelijke kaders voor het daarop volgende begrotingsjaar. In de programmabegroting worden de voornemens van de kadernota geconcretiseerd. De begroting is een wettelijk voorgeschreven document waarmee de gemeenteraad het college autoriseert tot het doen van uitgaven voor bepaalde doelen. Na vaststelling van de begroting geven de voorjaarsnota en de najaarsnota tussentijds een overzicht van de stand van zaken van de financiën en de uitvoering van beleid. Ook kunnen in deze nota's budgetten worden bijgesteld. In de jaarstukken tenslotte wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en het financiële beheer. In de figuur is de planning- en controlcyclus schematisch weergegeven.

De programmabegroting

In de programmabegroting geeft de raad aan welke doelen hij wil bereiken en wat de beoogde maatschappelijke effecten daarvan zouden moeten zijn. Om deze maatschappelijke effecten te concretiseren worden daar doelstellingen aan gekoppeld. Tot slot wordt benoemd wat de gemeente gaat doen om deze doelen te halen en hoeveel dat mag kosten.

Opbouw van de begroting in drie delen

De begroting bestaat uit drie delen: de negen programma's met de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, de paragrafen en de financiële begroting.

A De programma's

Het eerste deel van de begroting zijn de negen programma's waarin alle gemeentelijke activiteiten en aandachtspunten op een bepaald beleidsterrein zijn verwoord.

Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, VpB en Onvoorzien

Hierin staat welke algemene dekkingsmiddelen er zijn en wat het verloop daarvan is voor de komende vier jaar. Algemene dekkingsmiddelen hebben vooraf geen bepaald bestedingsdoel. Overhead en vennootschapsbelasting (Vpb) zijn nieuwe onderdelen.

B Paragrafen

De paragrafen gaan in op de bedrijfsvoering in brede zin. In de paragrafen staat de 'hoe-vraag' centraal:

- Hoe gaan we om met belastingen? (paragraaf 1)
- Hoe worden risico's beheerst en welk effect heeft dat op het weerstandsvermogen? (paragraaf 2)
- Hoe onderhouden we onze bezittingen en de openbare ruimte? (paragraaf 3)
- Hoe lopen de geldstromen en onze vermogenspositie? (paragraaf 4)
- Hoe is de bedrijfsvoering geregeld en wat kost dat? (paragraaf 5)
- Met wie vormen wij verbonden partijen en hoe zijn de afspraken geregeld? (paragraaf 6)
- Hoe is ons grondbeleid ingericht? (paragraaf 7)
- Hoe gaan wij om met de gemalendienst? (paragraaf 8)
- Hoe beheersen we de kosten in het sociaal domein? (paragraaf 9)
- Wat zijn onze ambities in het fysieke domein? (paragraaf 10)
- Hoe vordert de implementatie van de Wet Open Overheid? (paragraaf 11)
- Welke indicatoren ten aanzien van sustainability (SDG indicatoren) zijn al in onze begroting aanwezig en geborgd? (paragraaf 12)

C Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn diverse (verplichte) financiële overzichten ondergebracht, waaronder de realisatie baten en lasten van het vorig jaar, het lopende jaar en de komende begrotingsjaren. Het is een samenvatting van het deel 'Wat mag het kosten' dat per programma is opgenomen, op verschillende wijzen gepresenteerd. Vervolgens volgt een uiteenzetting van de financiële positie. Dat is een prognose voor het verloop van de balans. Tot slot is een overzicht opgenomen met alle reserves en voorzieningen van de gemeente en het verwachte verloop daarvan.

Samenvatting

Hoofdpijnen op inhoud

De programmabegroting 2025 is gebaseerd op het raadsakkoord 2022-2026 'Bouwen aan de toekomst' en de bijbehorende Uitvoeringsagenda 2022-2026. Voor de vierde opeenvolgende periode werken de raad en het college van de gemeente Pijnacker-Nootdorp samen vanuit een breed gedragen raadsakkoord. Dit akkoord beschrijft de ambities binnen het ruimtelijk en sociaal domein, met specifieke afspraken en opdrachten voor het college. Deze afspraken zijn verder uitgewerkt in programmadoelstellingen en een actieagenda in de Uitvoeringsagenda 2022-2026. De activiteiten voor 2025 en daarna zijn opgenomen in de programmabegroting 2025.

Het raadsakkoord benadrukt dat Pijnacker-Nootdorp een herkenbare, aantrekkelijke en goed bereikbare gemeente is en blijft. We willen de hoge woonkwaliteit, het groen en de goede verbindingen behouden en waar nodig versterken. De gemeente streeft naar een groene en dorpse sfeer, zowel in het ruimtelijk als het sociaal domein, waarbij een sterke sociale basis centraal staat. Inwoners zijn verbonden door diverse sociale netwerken en als hun veerkracht onder druk staat, bieden we passende ondersteuning vanuit het sociaal domein.

Ruimtelijk domein

De Omgevingsvisie 'Verbonden met elkaar', vastgesteld in november 2021, is het belangrijkste strategische beleidsdocument voor de komende jaren binnen het ruimtelijk domein. Deze visie richt zich op verbinding: met de regio, stedelijke voorzieningen, werkgelegenheid en kennis & innovatie. Er wordt gestreefd naar een optimale benutting van de verbindingen tussen gebieden en functies, zoals tussen kernen en groen, glastuinbouw en energietransitie, en wonen en werken. Ook de verbinding tussen inwoners en hun leefomgeving, met zorg voor elkaar en gezamenlijke activiteiten, is cruciaal. We hebben oog voor de belangen van mens, dier en natuur.

Sociaal domein

Onze in 2024 vastgestelde Visie op het sociaal domein 'Samen gereed voor de toekomst' benadrukt het belang van een veerkrachtige samenleving waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen krijgt en met uitdagingen kan omgaan. Dit bereiken we door samen te werken met inwoners, de gemeente, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en het bedrijfsleven. We focussen op preventie en vroegsignalering om te voorkomen dat zwaardere en duurdere zorg nodig is.

Deze ondersteuning vindt plaats binnen verantwoorde financiële kaders. Vanwege de stijgende kosten in het sociaal domein is er in de najaarsnota 2023 structureel € 2,5 miljoen toegevoegd aan de begroting. Daarnaast wordt sinds 2024 toegewerkt naar een nieuwe begrotingssystematiek voor het sociaal domein (de nullijn in plaats van een jaarlijkse bijstelling via de t-1-systematiek). Het doel is om vanaf 2027 de taken binnen het sociaal domein uit te voeren op het financiële niveau van de jaarrekening 2023.

Om realistisch te begroten- en tijd te hebben zodat nieuwe kostenbeheersingsmaatregelen effect gaan genereren- stelt het college voor om de indexatie voor prijs en areaal van € 1,2 miljoen voor 2024 nog toe te voegen aan de budgetten voor het sociaal domein. Deze indexatie wordt verwerkt in de begroting, met vanaf 2026 kostenbesparende maatregelen als tegenpost. Voor 2024 en 2025 wordt dit gedekt uit het begrotingssaldo, en voor 2026 deels (50%) uit de reserve sociaal domein en deels (50%) uit kostenbesparende maatregelen. Vanaf 2027 moeten de kostenbesparende maatregelen volledig de € 1,2 miljoen dekken en de oplopende andere kosten. Het college heeft in 2024 al nieuwe technische kostenbeheersingsmaatregelen genomen en legt politieke kostenbeheersingsmaatregelen via een nieuw interventieplan sociaal domein voor aan de gemeenteraad.

Dit betekent ook dat we keuzes moeten maken die invloed hebben op onze maatschappelijke dienstverlening en mogelijk juridische risico's met zich meebrengen of de kwaliteit van dienstverlening kunnen verminderen.

Met het nieuwe interventieplan streven we ernaar om vanaf 2027 de taken binnen het sociaal domein te kunnen uitvoeren op het financiële niveau van de najaarsnota 2023.

Dienstverlening

Dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is één van, zo niet de belangrijkste taak van de gemeente. Onze dienstverlening is datgene wat we als gemeente zowel fysiek aan het loket, telefonisch als digitaal aanbieden aan diensten en services aan inwoners, ondernemers, partners en aanbieders. Elk jaar wordt op digitaal gebied meer gevraagd van de gemeenten en hun gebruikers. De verwachtingen van "goede dienstverlening" door de gemeenten zijn de laatste decennia steeds hoger geworden. Dit betekent dat onze dienstverlening continu moet worden aangepast aan wat de inwoner en de samenleving nodig heeft. Om die reden werken we aan een nieuwe visie op de dienstverlening. In september 2024 heeft de raad een startnotitie "Visie Dienstverlening" vastgesteld. Op basis daarvan ontwikkelen we in 2025 - na een participatietraject - een nieuwe visie en leggen we deze voor aan de raad.

In de begrotingsprogramma's komen de volgende hoofdlijnen naar voren.

1. Ruimte en wonen

Pijnacker-Nootdorp blijft een herkenbare, aantrekkelijke en goed bereikbare gemeente waar inwoners van jong tot oud prettig en veilig wonen, ondernemers hun bedrijf kunnen uitoefenen, en bezoekers graag wandelen en fietsen in het groene buitengebied. De omgevingsvisie stelt dat we een karakteristieke woon- en leefomgeving met hoge woonkwaliteit willen bieden. Dit document is ons belangrijkste strategische beleid voor het versterken van de gemeente, met behoud van de groene, dorpse sfeer. We streven naar gebieden en functies die elkaar aanvullen en versterken, met oog voor mens, dier en natuur.

Inwoners waarderen het eigen karakter van Pijnacker-Nootdorp, gevormd door de groene omgeving, hoge woonkwaliteit, dorpse sfeer, ruimtelijke kwaliteit en hechte gemeenschap. Bij grote opgaven zoals energietransitie, woningbouw en klimaatadaptatie willen we de herkenbare woon- en leefomgeving behouden. Om in elke levensfase passende woningen te bieden, werken we aan een evenwichtige woningvoorraad. Dit doen we door woninguitbreiding binnen de kernen, zoals in Hart van Nootdorp, Casa Vita, en op locaties als Tuindershof, Keijzershof, Oranjepark, Centrumlijn Pijnacker-Zuid en De Scheg/Kiem. In 2025 ontwikkelen we nieuwe locaties zoals Dwarskade en werken we aan visies voor Vrijenban in Delfgauw, Sytwinde in Nootdorp en Goudenregensingel in Pijnacker.

We voeren prestatieafspraken uit met woningcorporaties voor het behoud en de uitbreiding van sociale huurwoningen en maken via voortgangsrapportages inzichtelijk hoe de woningvoorraad zich ontwikkelt. Conform de Omgevingswet stellen we (herziene) omgevingsplannen op en vertalen we ons ruimtelijk beleid in omgevingsprogramma's.

Ook op regionaal, provinciaal en landelijk niveau behartigen we de belangen van Pijnacker-Nootdorp. Zo werken we bijvoorbeeld samen met de negen Haaglanden gemeenten in de bestuurlijke tafel Wonen, nemen we deel aan het provinciale proces van de ruimtelijke puzzel en maken we woningbouwafspraken met het Rijk, de provincie en de regio.

2. Economie en glastuinbouw

We willen het economisch vestigingsklimaat in Pijnacker-Nootdorp aantrekkelijk houden met ruimte voor lokaal en nieuw ondernemerschap. Samen met ondernemers werken wij aan de verbetering van onze dienstverlening en richten we ons op kwalitatieve werklocaties die bijdragen aan het aantrekken van nieuwe ondernemers, innovaties en een gezonde arbeidsmarkt. Innovaties en herstructurering dragen bij aan ruimtelijke optimalisatie, verduurzaming en economische groei.

In 2025 ontwikkelen we omgevingsprogramma's voor vitale glastuinbouwgebieden en het economisch vestigingsklimaat. Regionaal zijn we actief in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Businesspark Haaglanden en Greenport West Holland, met als doel een sterk regionaal economisch vestigingsklimaat dat onze lokale belangen ondersteunt.

3. Mobiliteit

Pijnacker-Nootdorp is sterk verbonden, zowel lokaal als regionaal, dankzij een uitgebreid netwerk van voetpaden, fietspaden, autowegen en openbaar vervoer. Dit zorgt ervoor dat inwoners gemakkelijk kunnen werken, wonen, leren en ontspannen. We stimuleren duurzaam vervoer, zoals lopen, fietsen, deelmobiliteit en openbaar vervoer.

Hoewel het soms druk is, zijn er geen structurele knelpunten in het wegennet en de capaciteit lijkt voorlopig voldoende om de verkeerstoename op te vangen. Om na 2030 beter inzicht te krijgen in verkeersstromen, gezien toekomstige woningbouwontwikkelingen in gebieden zoals Dwarskade en Overgauw, actualiseren we in 2025 ons onderzoek op basis van de nieuwste gegevens. De MRDH heeft nieuwe financiële afspraken gemaakt met HTM, RET en EBS, waarmee het ondersteuningsprogramma voor de coronacrisis is afgesloten. Er zijn voorbereidingen gestart om de frequentie van de E-lijn in 2030 te verhogen. In 2025 zullen we hierover verdere afspraken maken. Verkeersveiligheid blijft een prioriteit. We richten wijken, woonerven en wegen 'duurzaam veilig' in en stimuleren veilig verkeersgedrag. In 2025 werken we aan het verbeteren van de verkeersveiligheid op locaties zoals Kerkweg/Veenweg en het kruispunt Vlielandseweg/Nieuwkoopseweg/Katwijkerlaan. Naast het blijvend aandacht besteden aan verkeersveilig gedrag, wordt ook de huidige rotondecampagne verder ontwikkeld.

4. Groen en recreatie

Pijnacker-Nootdorp beschikt over uniek groen in zowel de kernen als het buitengebied, samen een natuurnetwerk vormend dat deel uitmaakt van de regionale groengebieden zoals 'Regiopark Buytenhout' en 'Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland'. Dit groen is belangrijk voor flora en fauna, biodiversiteit, gezondheid, bewegen, natuur, recreatie en onze economie. Kwalitatief ingericht en goed onderhouden groen, met voldoende ontmoetingsplekken en wandelpaden, versterkt onze identiteit, maakt de omgeving aantrekkelijk en levendig, en stimuleert beweging. Het Omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen' geeft hier invulling aan.

Klimaatverandering leidt tot extremere weersomstandigheden, zoals hittegolven, hevige regenval, wateroverlast en langdurige droogte. Het omgevingsprogramma Water en Klimaat bevat beleid en maatregelen om hiermee om te gaan. Door middel van de communicatiekalender Klimaat, informatiebijeenkomsten voor Operatie Steenbreek en het project Klimaatbestendig Klapwijk, maken we inwoners en bedrijven bewust van de urgentie van klimaatverandering. Met diverse stresstesten onderzoeken we de gevolgen voor onze gemeente en identificeren we mogelijke maatregelen. De verwachting is dat het ontwerp Omgevingsprogramma eind 2024 ter besluitvorming aan het college wordt voorgelegd. Daarvoor heeft de raad in het vierde kwartaal 2024 de gelegenheid om dit ontwerp te bespreken.

5. Onderwijs en kinderopvang

We willen dat kinderen en jongeren naar school of opvang gaan, zodat ze zich kunnen ontwikkelen en jongeren een startkwalificatie halen. Waar nodig bieden we ondersteuning bij opvoed- en opgroevragen om achterstanden en schooluitval te voorkomen. Samen met onderwijs-, voorschoolse voorzieningen, jeugdgezondheidszorg en de bibliotheek werken we vraaggericht aan de Lokaal Educatieve Agenda, waardoor de samenwerking tussen onderwijs en opvang in kindcentra wordt versterkt.

We voeren ons Integraal Huisvestingsplan Kindcentra uit en realiseren nieuwe kindcentra in Klapwijk, Keijzershof, Centrum en Noord in Pijnacker. We renoveren het scholencomplex in Koningshof voor de herhuisvesting van SBO Prinsenhof. In Nootdorp ontwikkelen we kindcentrum De Regenboog als onderdeel van het project Hart van Nootdorp. Stanislas Pijnacker breidt het schoolgebouw uit.

De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven zetten we voort. Voor volwassenen is er volwasseneneducatie beschikbaar, met gebruik van lokale partners zoals Taalhuis. We richten ons op het ontwikkelen en versterken van taal, rekenen, digitale en sociale vaardigheden om iedereen gelijke kansen te bieden.

6. Collectieve voorzieningen

Met onze collectieve voorzieningen willen we bereiken dat inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen deelnemen aan de samenleving, gelijke kansen krijgen, uitdagingen kunnen aangaan en zich kunnen ontwikkelen en

inzetten voor anderen. De bijdrage van netwerkorganisaties, vrijwilligers en mantelzorgers is hierbij onmisbaar. We waarderen de sterke sociale basis van onze inwoners en stimuleren samenkracht en (burger)participatie door een wijkgerichte aanpak en het faciliteren van initiatieven en activiteiten via diverse subsidieregelingen.

We investeren in culturele en sportieve voorzieningen en activiteiten. De nieuwe Jan Janssenhal en de binnensportvoorziening in Pijnacker Noord zijn geopend. Voor buitensport voeren we het Beheerplan sportvelden 2024-2027 uit. In het centrum van Pijnacker is de voorbereiding gestart voor de realisatie van het Sociaal Cultureel Centrum aan het Raadhuisplein. We voeren uitvoeringsagenda's uit op het gebied van sport, gezondheid en cultuur.

Vanuit het gedachtegoed van de visie op het sociaal domein, investeren we in jeugd en jongeren zodat ze gezond, veilig en kansrijk opgroeien. We gaan uit van het principe dat opvoeden en opgroeien gepaard gaat met vallen en opstaan, waarbij we normaliseren en uitgaan van de eigen kracht, verantwoordelijkheid en oplossend vermogen van (pleeg)ouders, verzorgers en jeugd. We blijven investeren in de verbinding tussen zorg, onderwijs en kernteam om problemen zoveel mogelijk te voorkomen via preventie en vroegsignalering. Bestaanszekerheid, kansengelijkheid en positieve gezondheid blijven onze voortdurende aandacht hebben.

7. Individuele voorzieningen

Ons doel is dat iedereen naar vermogen kan deelnemen aan de maatschappij. We begrijpen echter dat dit niet voor iedereen haalbaar is. Voor sommigen is de maatschappij complex, waardoor (tijdelijke) ondersteuning nodig kan zijn. We bieden laagdrempelige en effectieve oplossingen voor jongeren, ouderen, gezinnen en kwetsbare inwoners. Systemen zijn hierbij niet leidend; bestaanszekerheid is een belangrijk thema. Dit doen we volgens de wettelijke kaders van de Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet inburgering en Wet schuldhulpverlening, met ontschotter hulp als uitgangspunt. Gezinnen worden waar nodig ondersteund vanuit één plan.

Deze ondersteuning vindt plaats binnen verantwoorde financiële kaders. Vanwege de stijgende kosten in het sociaal domein is er in de najaarsnota 2023 structureel € 2,5 miljoen toegevoegd aan de begroting. Daarnaast wordt sinds 2024 toegewerkt naar een nieuwe begrotingssystematiek voor het sociaal domein (de nullijn in plaats van een jaarlijkse bijstelling via de t-1- systematiek). Het doel is om vanaf 2027 de taken binnen het sociaal domein uit te voeren op het financiële niveau van de jaarrekening 2023.

Om realistisch te begroten- en tijd te hebben zodat nieuwe kostenbeheersingsmaatregelen effect gaan genereren- stelt het college voor om de indexatie voor prijs en areaal van € 1,2 miljoen voor 2024 nog toe te voegen aan de budgetten voor het sociaal domein. Deze indexatie wordt verwerkt in de begroting, met vanaf 2026 kostenbesparende maatregelen als tegenpost. Voor 2024 en 2025 wordt dit gedekt uit het begrotingssaldo, en voor 2026 deels (50%) uit de reserve sociaal domein en deels (50%) uit kostenbesparende maatregelen. Vanaf 2027 moeten de kostenbesparende maatregelen volledig de € 1,2 miljoen dekken en de oplopende andere kosten. Het college heeft in 2024 al nieuwe technische kostenbeheersingsmaatregelen genomen en legt politieke kostenbeheersingsmaatregelen via een nieuw interventieplan sociaal domein voor aan de gemeenteraad.

Daarnaast gaan we verder met de doorcentralisatie van beschermd wonen naar beschermd thuis, actualiseren we het beleidsplan schuldhulpverlening, evalueren we het actieplan bestaanszekerheid en realiseren we een regionaal werkcentrum in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal.

8. Veiligheid en duurzaamheid

Samen met inwoners, maatschappelijke instellingen en stakeholders werken we aan een veilig, leefbaar en duurzaam leefklimaat. Het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 speelt hierbij een cruciale rol, met aandacht voor ondermijning, (jeugd)overlast en cybercriminaliteit. In 2025 evalueren we het uitvoeringsplan Veiligheid 2023-2024 en stellen een nieuw plan op voor 2025-2026.

Om de leefbaarheid en sociale samenhang in wijken te bevorderen, werken we vanuit het beleidskader 'wijken die werken', dat in 2025 wordt vernieuwd. Als gemeente zetten we ons in voor milieubeheer, afval en watertaken zoals riolering. In 2025 stellen we een nieuw gemeentelijk rioleringsplan en afvalbeleid op.

Daarnaast werken we aan het omgevingsprogramma Leefkwaliteit, waarin milieuthema's zoals lucht, water, bodem en geluid worden meegenomen. Het Actieplan Geluid wordt ook uitgevoerd.

Het Energietransitieplan 2021 geeft richting aan onze energiebeleid. In 2025 actualiseren we dit plan en starten we met het omgevingsprogramma Warmte, gekoppeld aan nieuwe wetgeving die in januari 2025 wordt verwacht. We zetten onze regisserende rol in de warmtetransitie voort om een warmte-infrastructuur in Oostland en een aansluiting op het regionale restwarmtenet in Pijnacker-Nootdorp te realiseren.

Tot slot continueren we regionale samenwerkingen, zoals de warmte samenwerking Oostland en de Regionale Energiestrategie.

9. Bestuur en dienstverlening

Het programma "Bestuur en dienstverlening" richt zich op diverse kerngebieden die verband houden met het functioneren van het bestuur, de dienstverlening aan inwoners en ondernemers, en de interactie met belanghebbenden en samenwerkingspartners. Voor zowel het college als de raad is interactie met de samenleving cruciaal voor de democratische besluitvorming. Het is essentieel om te begrijpen wat inwoners nodig hebben en hun ervaring en expertise te benutten bij het vormgeven van beleid. Daarom is in oktober 2023 het nieuwe burgerparticipatiebeleid "Pijnacker-Nootdorp denkt mee!" ingevoerd. Dit beleid wordt gestructureerd, transparant en zorgvuldig uitgevoerd om het vertrouwen tussen de lokale overheid en haar inwoners en ondernemers te versterken. In 2025 zal een tussenevaluatie plaatsvinden over de uitvoering van dit participatiebeleid.

Omdat het leven van onze inwoners niet stopt bij de gemeentegrenzen, werken we samen in regionale verbanden zoals de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Daarnaast nemen we deel aan verschillende andere gemeenschappelijke regelingen op gebieden zoals veiligheid, gezondheid en jeugdhulp.

Transparantie in het handelen van de gemeente is van groot belang. We implementeren de Wet open overheid (Woo), die sinds mei 2022 van kracht is en stapsgewijs wordt ingevoerd vanwege de complexiteit voor overheden. Er is een impactanalyse uitgevoerd en een meerjarig implementatieplan in ontwikkeling. In 2025 starten we met de uitvoering van dit plan, waarbij we werkprocessen en systemen aanpassen om de Woo te integreren in onze werkwijzen en dienstverlening.

Dienstverlening aan inwoners en ondernemers is een kerntaak van de gemeente. Dit kan traditioneel aan de balie, schriftelijk of telefonisch, maar steeds vaker ook digitaal. Ons doel is om de (digitale) dienstverlening te versterken door klant- en vraaggericht te werken en maatwerk te bieden waar nodig. In september 2024 heeft de raad een startnotitie "Visie Dienstverlening" vastgesteld. Op basis daarvan ontwikkelen wij een nieuwe visie en leggen deze voor aan de raad.

De ontwikkelingen in de samenleving volgen elkaar in rap tempo op. De samenleving verandert daardoor en zo ook de context waarbinnen wij als gemeente onze taken uitvoeren. Dit vraagt dat wij onze gemeentelijke dienstverlening daarop steeds aanpassen. Om dit te kunnen blijven doen is een wendbare en flexibele organisatie nodig en een professionele organisatie die zich blijft doorontwikkelen. In de begroting 2024 is de raad verder geïnformeerd over enkele veranderingen die onze organisatie doormaakt en over de ontwikkelopgave die er nodig is om ook in de toekomst aangesloten te blijven op wat de samenleving van ons vraagt. In 2023 is hiertoe een traject gestart waarbinnen een ontwikkelagenda wordt uitgewerkt om te bepalen waarop de organisatie zich moet ontwikkelen. Eind 2023 is er ook een bestuursopdracht vastgesteld, waarin is bepaald dat naast de ontwikkelagenda een nieuw organisatiedocument wordt ontwikkeld. Medio 2024 is er een nieuwe organisatievisie en een ontwikkelagenda opgeleverd. Op dit moment is het de verwachting dat de visie - na een advies van de ondernemingsraad - in het vierde kwartaal van 2024 wordt vastgesteld. De implementatie wordt voorbereid voor 2025. De raad wordt hierover separaat geïnformeerd en bijgepraat.

In het kader van de organisatieontwikkeling hebben wij ook aandacht voor ontwikkeling van technologie. Technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en beïnvloeden steeds meer de manier waarop de ambtelijke organisatie werkt. Daarom ontwikkelen we in 2025 ook een visie op de digitalisering van de ambtelijke organisatie, waarbij we de voor- en nadelen en de bijbehorende dilemma's zorgvuldig afwegen.

Op deze manier streven we naar een transparante, betrokken en moderne gemeente die effectief inspelt op de behoeften van haar inwoners en ondernemers.

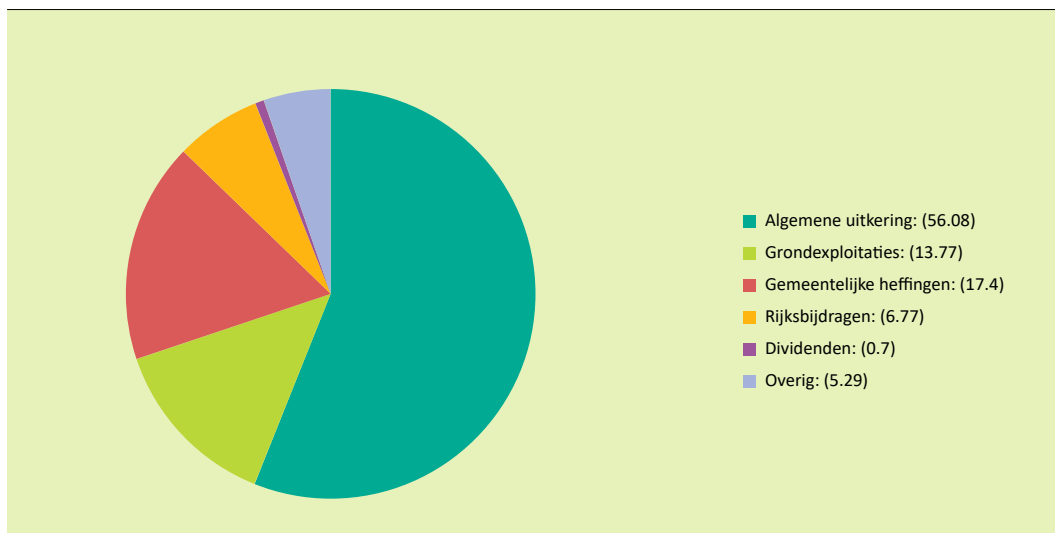
Tot slot

Voor de negen begrotingsprogramma's geldt dat er een concreet takenpakket ligt voor 2025. De hiervoor benodigde middelen zijn in de financiële begroting opgenomen. In het vervolg van dit hoofdstuk worden de financiële positie en mutaties in hoofdlijnen geschetst.

Hoofdpijnen van de financiële positie

Financieel kader

In dit deel gaan we in op de vraag hoe de gemeente haar inkomsten verkrijgt om de inhoudelijke doelen te realiseren. Grofweg zijn de Algemene uitkering, grondexploitaties en de opbrengsten uit belastingen en heffingen de grootste inkomstenbronnen. In grafiekvorm ziet de verdeling er in procenten als volgt uit.

Woningbouwprognose 2025-2028

In de cijfers van de Kadernota 2025 zijn de woningbouwprognoses geactualiseerd. Er is geen aanleiding om deze prognose bij de Programmabegroting 2025 te herzien. Voor de komende vier jaren wordt rekening gehouden met een gemiddeld aantal op te leveren woningen van 286 stuks per jaar.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is voor Pijnacker-Nootdorp de grootste bron van inkomsten. De hoogte van deze uitkering wordt bepaald op basis van objectieve verdeelmaatstaven zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners, de (sociale) samenstelling van de bevolking en het aantal woonruimten. Bij de bepaling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds voor Pijnacker-Nootdorp is uitgegaan van onder andere de volgende maatstafgegevens:

Aantallen per 1 januari	2025	2026	2027	2028
aantal inwoners	58.671	59.386	60.101	60.816
aantal inwoners: jongeren < 18 jaar	13.435	13.464	13.473	13.494
aantal bijstandsontvangers	545	565	595	625
aantal woonruimten	22.906	23.192	23.478	23.764
Aantal personen met een migratieachtergrond	8.978	9.003	9.223	9.436

Algemene uitkering in de begroting 2025-2028

De hoogte van de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds voor Pijnacker-Nootdorp voor de periode 2025-2028 is gebaseerd op informatie uit de meircirculaire gemeentefonds 2024 van het ministerie van BZK. De verwachte inkomsten algemene uitkering uit het gemeentefonds bedragen:

(bedragen X € 1.000)	2025	2026	2027	2028
inkomsten uit meircirculaire 2024	94.248	93.616	97.465	101.139

Een uitgebreide toelichting op de mutaties van de algemene uitkering vanuit het Gemeentefonds is opgenomen in onderdeel Algemene uitkering in de begroting 2025.

Heffingen, belastingen en leges

Een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente Pijnacker-Nootdorp bestaat uit lokale heffingen en belastingen. Deze lokale heffingen worden opgebracht door de inwoners en bedrijven van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. De gemeente Pijnacker-Nootdorp kent de volgende gemeentelijke belastingen, heffingen en retributies: OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges omgevingsvergunningen, leges burgerzaken, toeristenbelasting. Een nadere toelichting op de lokale heffingen wordt gegeven in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

Financieel Perspectief

In de Kadernota 2025 zijn de financiële mutaties als gevolg van onder andere de autonome ontwikkelingen, collegebesluiten en het sociaal domein in beeld gebracht. Na vaststelling van de Kadernota op 11 juli 2024 zijn deze mutaties verwerkt in de Programmabegroting 2025. De onderwerpen algemene uitkering en indexatie voor prijsontwikkelingen en areaaluitbreiding zijn bij de Kadernota doorgeschoven naar de Programmabegroting om als geheel beoordeeld te kunnen worden in samenhang met de ontwikkelingen in het gemeentefonds en de meicirculaire. De investeringsplanning en renteresultaat zijn nu ook in de Programmabegroting verwerkt. Het meerjarig begrotingssaldo is hieronder in tabelvorm opgenomen en wordt daarna per onderdeel afzonderlijk toegelicht.

Samenvatting

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
1. Saldo primaire begroting 2024-2028 + aangenomen amendementen	3.642	-3.225	-5.508	-5.454
2. Mutaties Kadernota 2025	-682	-552	1.289	1.411
Saldo Kadernota 2025	2.960	-3.777	-4.219	-4.043
3. Meicirculaire 2024 en nadere invulling van de gevolgen	-2.561	-22	-1.215	-2.631
4. Actualisatie belastingen, heffingen en areaal	624	695	1.003	1.232
5. Gevolgen P-begroting (incl. raad en college) en gevolgen overhead	-78	-44	-30	-44
6. Herziening kapitaallasten	-19	-254	-368	-963
7. Collegebesluiten, autonome en overige ontwikkelingen na opstellen KN2025	176	1.584	1.347	885
8. Toekomstbestendige gemeentefinanciën	955	1.730	2.554	2.028
Saldo begroting	2.057	-88	-928	-3.536

Het financiële overzicht is als volgt opgebouwd:

1. Als beginpunt het saldo van de primaire begroting 2024
2. Financiële mutaties zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2024 en Kadernota 2025

Onderdeel 1 is uitgebreid toegelicht in de Programmabegroting 2024. Onderdeel 2 is toegelicht in de Kadernota 2025. In voorliggende begroting zijn de mutaties toegelicht die na het vaststellen van de Kadernota 2025 hebben plaatsgevonden. In onderdeel 8 zijn de voorstellen uit de Kadernota 2025 voor het onderdeel Toekomstbestendige gemeentefinanciën opgenomen.

3. Meicirculaire 2024 en nadere invulling van de gevolgen

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Volume accres historisch Bbp	-928	1.811	1.812	1.841
LPO accres prijs Bbp	-2.605	-3.131	-3.293	-3.201
Incidentele compensatie en schrappen opschalingskorting	1.425	1.804	1.753	1.707
Uitkeringsbasis en aanpassing maatstafhoeveelheden	1.004	1.323	1.538	1.788
Voorschot structurele middelen Beschermd Wonen	-170	-	-	-
Besparingsverlies Jeugd	863	-	-	-
Afboeking eerder opgenomen besparingsverlies Jeugd	-815	-	-	-
Actualisatie prijs index	-1.575	-2.189	-3.549	-4.070
Actualisatie volume index	254	395	539	-686
Kleine verschillen	-14	-35	-15	-10
Totaal gevolgen	-2.561	-22	-1.215	-2.631

Een uitgebreide toelichting op de mutaties van de algemene uitkering vanuit het Gemeentefonds is opgenomen in onderdeel Algemene uitkering in de begroting 2025.

4. Actualisatie belastingen, heffingen en areaal

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
OZB en Toeristenbelasting	534	701	836	1.263
Kostendekkendheid afval en riolering	90	-6	167	-31
Totaal gevolgen	624	695	1.003	1.232

OZB en Toeristenbelasting

De OZB opbrengsten worden naar boven bijgesteld op basis van 6,3% inflatie (conform de meicirculaire 2024). Jaarlijks wordt een nieuwe jaarschijf aan de meerjarenraming toegevoegd en geïndexeerd. Dit verklaart de hogere bijstelling in 2028 tot op niveau van 2024.

Kostendekkendheid afval en riolering

De taakvelden afval en riolering zijn kostendekkend. Dit betekent dat alle gemaakte kosten worden doorbelast aan de eindgebruiker. De kostendekkendheid van beide taakvelden is 100%. Een nadere toelichting hierover staat in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

5. Gevolgen P-begroting (inclusief raad en college) en gevolgen overhead

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Actualisatie salarissen, overige personeelskosten en urenrekening	-78	-44	-30	-44
Totaal gevolgen	-78	-44	-30	-44

De personeelsbegroting is geactualiseerd op basis van de laatste CAO en nieuwe zorg- en pensioenpremies.

Actualisatie salarissen, overige personeelskosten en urenrekening

In de nieuwe personeelsbegroting is de Cao 2023-2024 verwerkt.

6. Herziening kapitaallasten

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Actualisatie overige kapitaallasten investeringplanning	-420	-752	-698	-623
Realistischer investeringsplanning	401	498	330	-340
Totaal gevolgen	-19	-254	-368	-963

Actualisatie investeringsplanning en kapitaallasten

De investeringsplanning is geactualiseerd. De oplopende kapitaallasten worden met name veroorzaakt door het beheerplan buitensport, vervangende ICT-investeringen, bijstellen van de investeringsbudgetten voor scholen en het Sociaal Cultureel Centrum (SCC) in Pijnacker.

Realistischer investeringsplanning

Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continu aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een rekenkundige aframing zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De herinrichting en optimalisering van het proces wordt in de P&C-cyclus 2026 verder uitgewerkt.

De investeringsplanning is terug te vinden in bijlage 1.

7. Collegebesluiten, autonome ontwikkelingen en overige ontwikkelingen na opstellen Kadernota 2024

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
<i>Collegebesluiten</i>				
Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw	-73	-	-	-

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Bijdrage Veiligheidsregio Haaglanden	-140	-140	-140	-140
Contractenbeheer	-12	-	-	-
Subtotaal	-225	-140	-140	-140
<i>Autonome ontwikkelingen</i>				
Omgevingsprogramma's incidentele middelen	-200	-200	-125	
Rentebaten kort	1.875	2.055	1.671	1.112
Actualisatie grondexploitaties	-44	-94	-22	
Actualisatie huuropbrengsten gemeentelijke accommodaties	-	-37	-37	-87
Prijs- en volumeindex Sociaal Domein kadernota 2023	-1.230	-	-	-
Subtotaal	401	1.724	1.487	1.025
Totaal gevolgen	176	1.584	1.347	885

Weidevogelgebied

Voor de inrichting van het Weidevogelkerngebied is eenmalig budget beschikbaar gesteld. Dit wordt in 2024 en 2025 uitgevoerd.

Bijdrage veiligheidsregio Haaglanden

Op basis van de ontwerpbegroting 2025 van de Veiligheidsregio Haaglanden is de gemeentelijke bijdrage met € 140.000 verhoogd.

Contractenbeheer

Voor het contractbeheer is een nieuw softwarepakket aangeschaft. De implementatiekosten hiervan bedragen € 12.000.

Omgevingsprogramma's incidentele middelen

Voor het opstellen van omgevingsprogramma's is voor de periode 2025-2027 incidenteel budget opgenomen.

Rentebaten kort

Als gevolg van de oplopende marktrente en het positieve rekeningcourantsaldo kunnen de korte renteopbrengsten worden verhoogd. Ten opzichte van de kadernota 2025 zijn de rentebaten verhoogd met € 1,875 miljoen in 2025, aflopend naar € 1,1 miljoen in 2028. Deze mutaties zijn zichtbaar in bovenstaande tabel. In totaliteit wordt, inclusief deze mutaties, nu rekening gehouden met € 3,25 miljoen rentebaten kort in 2025, aflopend naar € 2,0 miljoen in 2028.

Actualisatie grondexploitaties

De grexen zijn geactualiseerd per 1 juli 2024. De financiële effecten zijn beperkt.

Actualisatie huuropbrengsten gemeentelijke accommodaties

De investeringsbudgetten voor de uitbreiding van de Beatrixschool en de Keizerskroon bestonden oorspronkelijk uit een deel onderwijslokalen en een deel kinderopvang. Daarnaast is voor de te ontvangen huur van de kinderopvang in de begroting een opbrengst opgenomen. Er worden echter alleen onderwijslokalen gerealiseerd. De begrote verhuuropbrengsten vanaf 2026 worden afgeraamd.

Prijs- en volumeindex Sociaal Domein kadernota 2023

De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein bij de Kadernota 2025 zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume zijn de budgetten sociaal domein vervolgens voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie in 2025 toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Dit geldt ook voor 2026 maar dan is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en wordt de andere helft gedekt vanuit de bestemmingsreserve sociaal domein. Vanaf 2027 valt deze post geheel binnen de opdracht voor kostenbeheersing sociaal domein.

8. Toekomstbestendige gemeentefinanciën

Toekomstbestendige gemeentefinanciën				
Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
BCF plafond Kadernota beslispunt 5e	250	250	250	250
Rentebaten kort beslispunt 5f			500	500
SCC KN25 beslispunt 3c				-526
Vorbereidingsbudget transformatiegebieden beslispunt 4g	96	96	96	96
Handhaving en IVP beslispunt 4a	74	74	74	74
Afbouw subsidie Papaver beslispunt 4b			70	70
Bijdrage regionaal groen beslispunt 4i		25	25	25
Bijstelling OZB (niet)woningen eigenaren/gebruik (inhaal 3% 2025 en 3% 2026) beslispunt 5a	328	656	656	656
Citymarketing beslispunt 4h	43	43	43	43
Dubbel maaien begrazen beslispunt 4d		38	38	38
Herziening parkeermaatregelen beslispunt 4f			188	188
Hogere toerekening kosten aan afval beslispunt 5c		116	116	116
Hogere toerekening kosten aan riolering beslispunt 5c		204	204	204
Hondenbelasting beslispunt 3d		-154	-154	-154
ICT decentraal beslispunt 4a	104	104	104	104
Inperking LL-vervoer beslispunt 4c		25	50	50
Kapitaallasten Kerkweg/Veenweg beslispunt 3b		-42	-42	-42
Korting exploitatiesubsidie dobbelplas beslispunt 3e		-75	-75	-75
Kosten ondernemers toerekenen beslispunt 5b		310	310	310
Participatiebeleid beperken beslispunt 4e	60	60	60	60
Ruimte LEA beslispunt 4a			38	38
Urgente noden beslispunt 4b			3	3
Totaal gevolgen	955	1.730	2.554	2.028

Met de vaststelling van de Kadernota 2025 is besloten een aantal (beoogde) maatregelen in het kader van toekomstbestendige gemeentefinanciën te verwerken in de begroting, vooruitlopend op bestuurlijke besluitvorming en daadwerkelijke start uitvoering. Een deel hiervan is direct vanaf 2025 verwerkt. Een aantal andere maatregelen dient verder uitgewerkt te worden. Hiervoor zijn vanaf 2026 in de meerjarenraming stelposten opgenomen.

Stelpost Encogelden

Met het door de raad vastgesteld beleidsplan 'Investeringsplanning- en financieringsplan 2020-2025' is bij de Kadernota 2021 besloten een deel van de opbrengst uit de aandelen Eneco in te zetten om binnen de begroting structureel ruimte te creëren. Deze ruimte wordt in deze meerjarenbegroting apart gepresenteerd als stelpost 'Encogelden'. Aan de raad worden voorstellen voorgelegd voor aanwending van deze stelpost. Als de stelpost Encogelden niet wordt ingezet valt dit jaarlijks vrij bij de jaarrekening als positieve bijdrage aan het saldo.

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Begrote beginstand per 01/01	597	597	597	597
<i>Besluiten</i>				
Aanstelling doorstroommakelaar in het kader van de Woonzorgvisie	-60	-60	-60	-60
Inzet tbv nieuw Sociaal Cultureel Centrum Pijnacker			-232	-537
Stand per einde jaar	537	537	305	-

Structureel en reëel sluitende Begroting 2025

De Provincie Zuid-Holland stelt als toezichhouder de eis dat de meerjarenbegroting sluitend is of dat de begroting van het komend jaar structureel en reëel sluitend is om in aanmerking te komen voor repressief toezicht. Om de begroting reëel sluitend te maken, dienen de incidentele baten en lasten te worden gecorrigeerd op het totaal saldo van baten en lasten van de Begroting 2025.

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025
Saldo van de begroting 2025 inclusief incidentele baten en lasten	2.057
Hierin opgenomen incidentele baten	-9.266
Hierin opgenomen incidentele lasten	9.535
	269
Saldo begroting 2025 gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten	2.326

Na correctie van de incidentele baten en lasten vertoont het totaal saldo van baten en lasten van de Begroting 2025 een positief saldo van € 2.326.000, waarmee wordt voldaan aan de eis van de toezichthouder. Een compleet overzicht in tabelvorm van de incidentele baten en lasten treft u aan in onderdeel C. 'De financiële begroting'.

Mutaties in de reserve Financiële gevolgen Algemene reserve

Algemene reserve

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Beginstand per 01/01	62.797	53.940	53.120	51.491
Begrotingssaldo	2.060	-88	-928	-3.536
GrExen: winstuitname	4.218	2.349	276	728
Jaarlijks saldo strategisch vastgoed	133	133	133	133
GrExen: mutatie Voorziening Nadelige complexen	-1.104	-628	-110	-182
Dekking afschrijvingslasten Investerings	-488	-72	-72	-72
Storting in bestemmingsreserve Egalisatie begrotingssaldo 2026 e.v.	-	-88	-928	-3.536
Afwaardering grond Emmapark	-	-2.426	-	-
Aanvullende storting voorziening Baggeren	-85	-	-	-
Investering Sociaal Cultureel Centrum	-13.591	-	-	-
Stand per einde jaar	53.940	53.120	51.491	45.026

De komende jaren worden zowel bedragen toegevoegd als onttrokken aan de algemene reserve.

Weerstandsvermogen

De mutaties in de algemene reserve zijn onder andere het gevolg van de jaarlijkse aanvulling of vrijval van de voorziening 'Nadelige complexen', het verplicht nemen van winsten binnen de grondexploitaties en de begrotingssaldi 2025 tot en met 2028.

Verloop van de algemene reserve Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Weerstandscapaciteit per 01/01	62.797	53.940	53.120	51.491
Mutaties in de algemene reserve	-10.917	-732	-701	-2.929
Begrotingssaldo	2.060	-88	-928	-3.536
Weerstandscapaciteit per 31/12	53.940	53.120	51.491	45.026

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 12,5 miljoen. De ratio weerstandsvermogen wordt dan ook (meerjarig) gebaseerd op deze benodigde weerstandscapaciteit.

Verloop ratio weerstandsvermogen	2025	2026	2027	2028
A. Weerstandscapaciteit per 31/12	53.940	53.120	51.491	45.026
B. Benodigde weerstandscapaciteit	12.455	12.455	12.455	12.455
C. Ratio weerstandsvermogen = A/B	4,33	4,26	4,13	3,62

Het benodigde weerstandsvermogen is geactualiseerd (inclusief actualisatie Grondexploitaties per 01-07-2024) conform de in de nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2014 opgenomen systematiek en wordt voor alle jaren gekwalificeerd als 'uitstekend'.

Schuldpositie

Samengevat zijn er drie kasstromen die de schuldomvang beïnvloeden:

- In- en uitgaande geldstroom in het kader van de realisatie van begrotingsprogramma's (exploitatie en onderhoud);
- In- en uitgaande geldstroom van investeringen (grondexploitaties en aanleg van voorzieningen zoals wegen en scholen);
- In- en uitgaande geldstroom als gevolg van het aangaan van schulden (financiering).

De totale schuld wordt dus hoger of lager door het geheel van positieve en negatieve kasstromen in de exploitatie, de investeringen en de financiering. De verschillende kasstromen en de schuld van de gemeente ontwikkelt zich in grote lijnen als volgt:

Bedragen x € 1.000 (- = negatieve kasstroom)	2025	2026	2027	2028
Kasstroom saldo exploitatie/onderhoud	-1.380	-2.018	1.566	-305
Kasstroom saldo investeringen/grondexploitaties	-13.648	-17.249	-12.118	-8.202
Kasstroom saldo rentebaten -/- rentelasten	1.748	1.766	1.694	1.371
Mutatie netto schuld	-13.280	-17.501	-8.858	-7.136

Schuld omvang

In onderstaande tabel wordt weergegeven hoe de totale schuld omvang zich ontwikkelt op grond van de huidige meerjarenbegroting, de actualisatie van de grondexploitaties per 1-7-2024 en de investeringsplanning.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Verwachte vordering rekening courant "Schatkistbankieren" per 01/01	97.000	73.845	46.469	28.069
Aflossing leningportefeuille	-9.875	-9.875	-9.542	-5.475
Mutatie netto schuld	-13.280	-17.501	-8.858	-7.136
Verwachte vordering rekening courant "Schatkistbankieren" per 31/12	73.845	46.469	28.069	15.458

De VNG spreekt van houdbare gemeentefinanciën als een gemeente ook bij een scenario met economisch slecht weer (met tegenvallende rijksinkomsten, lagere grondverkoop en stijgende rentepercentages) genoeg geld overhoudt om aan de schuldverplichtingen te kunnen voldoen, zonder dat de noodzakelijke publieke voorzieningen daarbij in de knel komen. In deze benadering is alleen sturen op baten en lasten niet genoeg. Hiervoor is ook inzicht in de geldstromen en de hoogte van de schuld nodig. Voor houdbare gemeentefinanciën moet de toename van de schulden in verhouding blijven met de jaarlijkse inkomsten van een gemeente. Stijgende rentelasten geven extra druk op de exploitatie. Als de exploitatie geen ruimte biedt, moet er meer worden geleend. Dat veroorzaakt meer rentelasten en zo ontstaat een negatieve spiraal. Met andere woorden: het is belangrijk om in de gaten te houden hoeveel ruimte er binnen de begroting is om bestaande schulden af te lossen.

Schuldnormering

In het Collegeprogramma is aangegeven dat er een strategie nodig is voor het terugbrengen van de schuldenlast. Het uitgangspunt is om vanaf 2026 een criterium voor een houdbare schuldpositie op te nemen in de begroting.

Als streefnorm voor de schuld omvang hanteren we dat de schuldquote (= ratio schuld/inkomsten) maximaal 100% bedraagt. Momenteel zit de gemeente Pijnacker-Nootdorp onder deze streefnorm en is de verwachting dat de schuldquote de komende jaren ook onder de streefnorm zal blijven.

Verwachte hoogte van de leningenportefeuille

De leningenportefeuille lange termijn bedraagt op 1 januari 2025 ruim € 55 miljoen en neemt de komende jaren af met € 37 miljoen tot ruim € 18 miljoen eind 2028. Deze afname is gebaseerd op het aflossingsschema dat met de geldverstrekkers contractueel is afgesproken.

Programma's

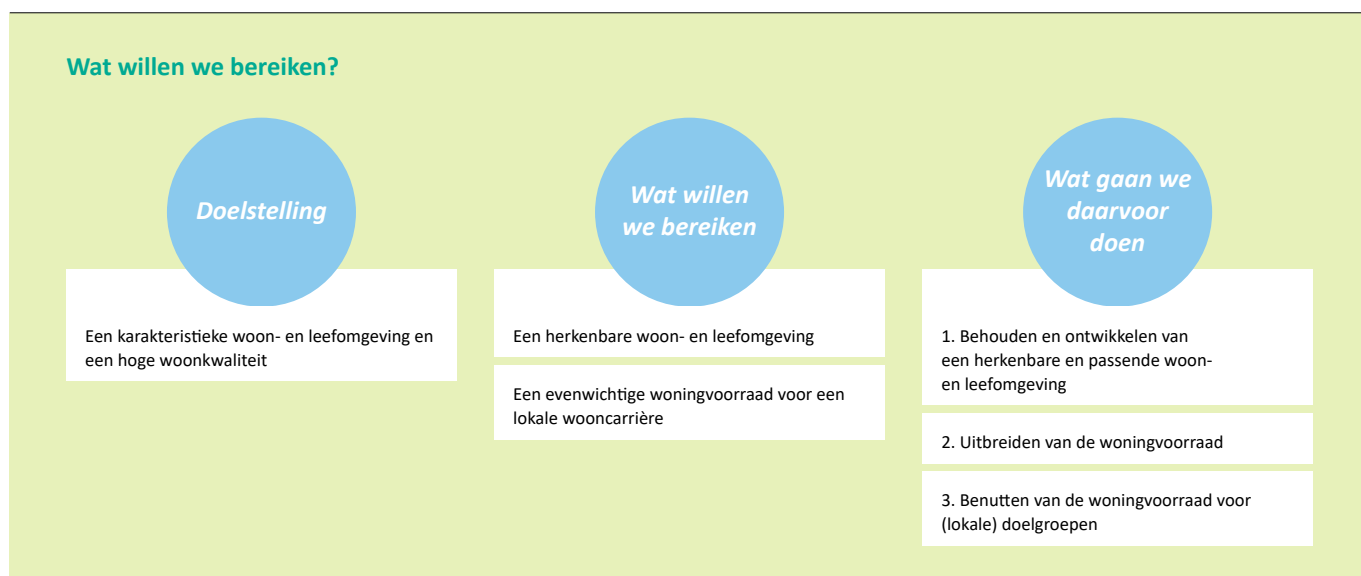
1. Ruimte en wonen

Het raadsakkoord stelt dat Pijnacker-Nootdorp een herkenbare, aantrekkelijke en goed bereikbare gemeente is en blijft. Inwoners van jong tot oud kunnen hier prettig en veilig wonen, ondernemers kunnen hun bedrijf uitoefenen en bezoekers komen graag wandelen en fietsen in ons groene buitengebied. We willen de hoge woonkwaliteit behouden en waar nodig versterken, zodat mensen zich hier kunnen vestigen en inwoners een lokale wooncarrière kunnen doorlopen.

Algemene omschrijving

Het programma Ruimte en wonen bestaat uit drie onderdelen:

1. Ruimte en leefomgeving;
2. Wonen en bouwen;
3. Grondexploitatie met uitzondering van bedrijventerreinen

We bieden onze inwoners, ondernemers en bezoekers een karakteristieke en herkenbare woon- en leefomgeving. Door verbinding van ruimtelijke, sociale, economische en ecologische structuren willen we de gemeente als geheel versterken, met behoud van de groene, dorpse sfeer. We werken dan ook aan gebieden en functies die optimaal gebruik maken van elkaars kwaliteiten, elkaar aanvullen en versterken, rekening houdend met de belangen van mens, dier en natuur.

Onze inwoners waarderen het eigen karakter van Pijnacker-Nootdorp dat gevormd wordt door de groene omgeving, de hoge woonkwaliteit, de dorpse sfeer, de ruimtelijke kwaliteit en de hechte gemeenschap. Daarom willen we er ook voor zorgen dat bij de grote opgaven zoals de energietransitie, woningbouw en klimaatadaptatie, de woon- en leefomgeving herkenbaar blijft. De gebiedsprofielen, die een onderdeel vormen van de omgevingsvisie, laten zien hoe we met behoud van het vertrouwde, ook nieuwe ontwikkelingen een plek kunnen geven.

Het is, zeker in de huidige gespannen woningmarkt, voor inwoners niet altijd makkelijk om te verhuizen naar een passende en betaalbare woning. Mede daarom zetten we ons in voor meer evenwicht in de woningvoorraad. Daarmee bedoelen we dat we er naar streven dat er genoeg woningen zijn voor iedere doelgroep en in iedere prijsklasse. Hiermee vergroten we de kans dat onze inwoners een lokale wooncarrière kunnen doorlopen en bieden we nieuwe inwoners de mogelijkheid om in Pijnacker-Nootdorp te komen wonen.

We zijn ons ervan bewust dat we deel uitmaken van een dynamische regio waar de druk op de ruimte hoog is. Dit heeft directe en indirecte gevolgen voor de toekomst van onze gemeente. Onze inzet in de regio is gebaseerd op de unieke kwaliteiten van Pijnacker-Nootdorp zoals het woonmilieu, het groene buitengebied, de bedrijventerreinen en de glastuinbouw. Daarbij leggen we de nadruk op de bijzondere bijdrage die onze gemeente levert aan de agglomeratiekracht en het vestigingsklimaat van de regio. Pijnacker-Nootdorp beschikt, als landelijke, groene gemeente met goede verbindingen naar de grote steden, over kwaliteiten en (woon)milieus, die in de stad niet te realiseren zijn én van meerwaarde zijn voor inwoners van de hele regio. Onze inzet blijft niet beperkt tot de regio. We nemen, waar nodig en mogelijk, deel aan provinciale en landelijke trajecten om de belangen en kansen van Pijnacker-Nootdorp te agenderen. Voorbeelden daarvan zijn de nieuwe Nota Ruimte, nationale programma's, de ruimtelijke puzzel, het provinciaal omgevingsbeleid en provinciale programma's.

Stand van zaken en vooruitblik

Het programma Ruimte en Wonen bestaat uit de volgende drie verplichte taakvelden:

1. Ruimte en leefomgeving;
2. Wonen en bouwen;
3. Grondexploitaties, met uitzondering van bedrijventerreinen.

1. Ruimte en leefomgeving

Karakteristieke woon- en leefomgeving met een hoge woonkwaliteit

We monitoren de woon- en leefomgeving en de woonkwaliteit door iedere twee jaar een leefbaarheidsmonitor (LEMON) uit te voeren. De meest recente leefbaarheidsmonitor dateert uit 2023. Daarbij is gekeken naar de punten die inwoners het meest belangrijk vinden voor de fysieke woonomgeving. De onderstaande scores geven een beeld van de waardering van onze inwoners.

	2021	2023
Totaaloordeel voor de wijk	8,0	8,0
Kwaliteit van de woningen	7,8	7,9
Woonomgeving	7,0	7,1
Groenevoorzieningen	7,0	7,0
Algemene voorzieningen	7,6	7,5

Wanneer we deze cijfers vergelijken met leefbaarheidsmonitor uit 2021 dan zien we dat de waardering voor de woningkwaliteit en woonomgeving licht gestegen zijn, het totaaloordeel voor de wijk is gelijk gebleven, net als de waardering voor zowel de groenvoorzieningen. Het cijfer voor de algemene voorzieningen is met een 7,5 licht gedaald. Daarmee geven de inwoners in 2023 de hoogste cijfers voor de fysieke leefomgeving sinds we gestart zijn met de tweejaarlijkse metingen. In 2025 wordt opnieuw een leefbaarheidsmonitor uitgevoerd.

Omgevingswet

Sinds 2019 werken we aan de uitvoering van het Programmaplan Omgevingswet om klaar te staan voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Nu de Omgevingswet op 1 januari 2024 daadwerkelijk in werking is getreden is het programma in 2024 langzaam afgebouwd en worden kerninstrumenten als de omgevingsvisie, omgevingsprogramma's, het omgevingsplan en de omgevingsvergunningen deel van het reguliere werk. Over de kerninstrumenten informeren we via de planning en controlcyclus. Het Programmaplan Omgevingswet is in september 2024 afgesloten met de zesde en laatste monitor Omgevingswet voor de raad. Eén jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet in het eerste kwartaal 2025 zal het college conform de aanbevelingen van de rekenkamercommissie een vervolgmeting uit (laten) voeren over de Omgevingswet op de aspecten

organisatie, instrumenten, omgeving, financiën en de rol van de raad en daarover rapporteren in het jaarverslag bij de jaarstukken 2024.

Omgevingsvisie en planMER

In het raadsakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 wordt bevestigd dat de Omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050 het strategische beleidsdocument is voor de fysieke leefomgeving. Bij nieuwe ontwikkelingen baseren we ons dan ook op de ambities uit de omgevingsvisie. In 2024 stellen we de eerste monitor van de omgevingsvisie (en planMER) op. Daarin laten we zien of en in hoeverre de ambities in de omgevingsvisie daadwerkelijk worden bereikt en of bijstelling wellicht noodzakelijk is.

Omgevingsprogramma's

In de komende jaren zetten we al het ruimtelijk beleid om in een beknopt aantal omgevingsprogramma's. Daarvoor is een planning opgesteld, die regelmatig wordt geactualiseerd. Zo geven we uitvoering aan de kaders die de raad in de omgevingsvisie heeft vastgesteld. Aangezien het een nieuw instrument is, leren en werken we tegelijkertijd. De omgevingsprogramma's worden gekoppeld aan de programma's in de begroting. De onderstaande omgevingsprogramma's worden genoemd in de begroting 2025:

- Ruimtelijke kwaliteit (programma 1)
- Aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat (programma 2)
- Vitale glastuinbouwgebieden (programma 2)
- Duurzame mobiliteit (programma 3)
- Groen in en om de kernen (programma 4)
- Klimaatbestendige gemeente (programma 4)
- Warmte (programma 8)
- Leefkwaliteit (programma 8)

Daarnaast stellen we, mede op verzoek van de raad, in 2025 een evaluatie van het instrument omgevingsprogramma op.

Omgevingsplan

Vanaf 1 januari 2024 vormen de bestemmingsplannen, wijzigingsplannen en uitwerkingsplannen samen met de zogenaamde bruidsschat in één keer het (tijdelijke) omgevingsplan voor Pijnacker-Nootdorp. Dit (tijdelijke) omgevingsplan wordt vervolgens stapsgewijs herzien, zodat het goed aansluit bij de omgevingsvisie door daarbij passende regels op te nemen.

Als één van de eerste acties is in 2024 de bruidsschat technisch in beheer genomen. Vervolgens heeft het college in februari 2024 het ontwerp-omgevingsplan 'Herziening bruidsschat' in procedure gebracht waarbij een aantal artikelen uit de bruidsschat zijn komen te vervallen. In april heeft het college de 'herziening bruidsschat' ongewijzigd vastgesteld. Daarnaast is verder gewerkt aan de pilot omgevingsplan voor de wijk Tolhek. Deze pilot wordt in 2024 als ontwerp-omgevingsplan in procedure gebracht.

De kennis en ervaring die we hebben opgedaan bij de pilot voor de wijk Tolhek gebruiken we voor het wijzigen van het omgevingsplan met hetzelfde gebiedsprofiel 'rustige woonwijk'. In 2025 beginnen we met de procedure voor wijziging van het concept-omgevingsplan voor de woonwijken Koningshof, Vrouwtjeslant, Emerald en Achter 't Raadhuis. Bovendien bereiden we verschillende thematische en gebiedsgerichte wijzigingen van het omgevingsplan voor. Voorbeelden van thematische herzieningen zijn standplaatsen en erfgoed. Bij gebiedsgerichte herzieningen gaat het bijvoorbeeld om de Dwarskade en verlengde Komkommerweg.

Verder start de voorbereiding van een aantal ontwikkelingen, die niet met een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa) gerealiseerd kunnen worden. We weten nog niet precies wanneer die starten omdat we daarvoor afhankelijk zijn van de initiatiefnemer. Ook bij initiatieven waarvoor wel een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (bopa) kan worden meegewerkt, moeten we aansluiten bij het tempo van de initiatiefnemer. Hiervan is de planning dus ook onzeker. Op dit moment zijn er ongeveer achttien initiatieven waarbij deze procedure mogelijk wordt toegepast.

Bestemmingsplannen die voor 1 januari 2024 als ontwerp ter inzage zijn gelegd, worden op grond van de Wet ruimtelijke ordening afgerond. Daarom bieden we in 2024 en 2025 nog enkele bestemmingsplannen ter vaststelling aan, zoals bijvoorbeeld bestemmingsplan dierenpension Oude Polder.

Omgevingsvergunningen

Wanneer inwoners of ondernemers iets willen bouwen, gebruiken of aanleggen, dan moeten ze in veel gevallen een omgevingsvergunning aanvragen bij de gemeente. Nu de Omgevingswet in werking is getreden werken we met nieuwe software. Op 1 januari 2024 waren we in staat om aanvragen te ontvangen via het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

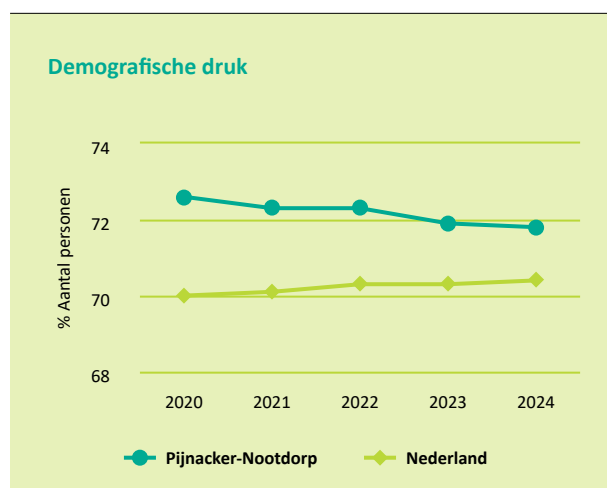
Daarnaast hebben we vragenbomen (toepasbare regels) opgesteld, die onze inwoners en ondernemers moeten helpen om gemakkelijker een antwoord te kunnen vinden op vragen over omgevingsvergunningen. Deze toepasbare regels zijn opgesteld voor de activiteiten uit de bruidsschat. In de komende tijd zullen, wanneer wijzigingen van het omgevingsplan worden vastgesteld, telkens nieuwe bijbehorende activiteiten toepasbaar gemaakt worden door middel van toepasbare regels.

Tot slot is in 2024 verdergegaan met de voorbereiding op Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Daarmee gaan stapsgewijs een aantal taken die nu bij de gemeente liggen over naar onafhankelijke kwaliteitscontroleurs (ook wel kwaliteitsborgers genoemd). Aan de andere kant krijgt de gemeente er ook nieuwe taken bij zoals het beoordelen van risico-inventarisatie, borgingsplannen en dossiers bevoegd gezag. De Wkb treedt gefaseerd in werking. Op 1 januari 2024 is de Wkb ingegaan voor nieuwe bouwwerken in gevolklasse 1 (bijvoorbeeld eengezinswoningen en kleinere bedrijfspanden). De geplande verplichting om ook bij verbouwen kwaliteitsborging verplicht te stellen is door het ministerie met een half jaar uitgesteld. Dat betekent dat deze verplichting niet eerder dan per 1 juli 2025 ontstaat. Uiteraard heeft dit ook gevolgen voor de taken van de gemeente.

2. Wonen en bouwen

Ontwikkeling demografische druk

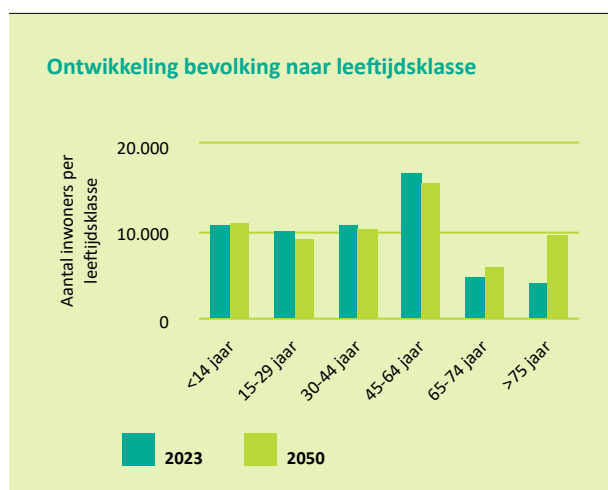
De demografische druk geeft de verhouding aan tussen het aandeel jongeren jonger dan twintig jaar en het aandeel ouderen ouder dan 65 jaar ten opzichte van de 'productieve leeftijdsgroep' van 20-65 jaar. In Pijnacker-Nootdorp bedraagt dat percentage in 2024 71,8%. Dat is zichtbaar in de onderstaande grafiek (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024).

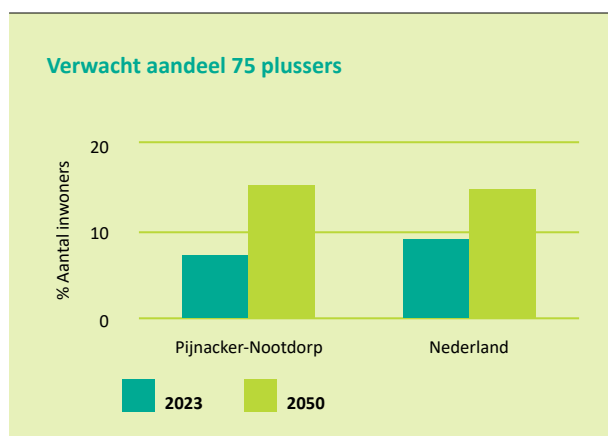
De groene druk (het percentage jongeren tot 19 jaar ten opzichte van de 'productieve leeftijdsgroep') is 44,2%. De grijze druk (het percentage 65-plussers ten opzichte van de 'productieve leeftijdsgroep') is 27,6%. Ten opzichte van het gemiddelde van Nederland is de demografische druk in Pijnacker-Nootdorp hoger. Dat komt met name doordat landelijk de groene druk lager is. De grijze druk is landelijk juist hoger. In onderstaande grafiek zijn de cijfers voor Nederland en Pijnacker-Nootdorp voor 2024 in beeld gebracht (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024). Deze cijfers laten zien dat er in Pijnacker-Nootdorp relatief veel jongeren wonen en minder ouderen.

	2023		2023	
	Pijnacker-Nootdorp	Nederland	Pijnacker-Nootdorp	Nederland
Groene druk	45,0 %	36,2 %	44,2 %	35,4 %
Grijze druk	26,9 %	34,4 %	27,6%	34,9 %
Demografische druk	71,9 %	70,6 %	71,8 %	70,4 %

Wanneer we kijken naar de verwachte ontwikkeling van de bevolking in leeftijdsklassen dan zien we dat de opbouw relatief stabiel blijft. We zien dat de groep tussen 40-64 jaar gaat afnemen en dat met name de groep 75-plussers flink gaat toenemen (bron: pijnacker-nootdorpincijfers.nl, 26 juni 2024).

Wanneer we dat vergelijken met de landelijke trends dan zien we dat we nu nog onder het landelijk gemiddelde zitten. In 2050 gaan we naar het landelijk gemiddelde, zoals blijkt uit onderstaande grafiek (bron: pijnacker-nootdorpincijfers.nl, 26 juni 2024).

Deze vergrijzing zorgt voor een toename van de behoefte aan woningen voor senioren met een zorg- of begeleidingsvraag. In de in 2023 vastgestelde Woonzorgvisie is aandacht voor deze ontwikkeling.

Afronden bestaande en geplande woningbouwlocaties

Pijnacker-Nootdorp is een groeigemeente. In april 2024 woonden er 57.975 inwoners in onze gemeente (bron: pijnacker-nootdorpincijfers.nl, 26 juni 2024). Inmiddels zijn er 22.656 woningen in Pijnacker-Nootdorp (bron: pijnacker-nootdorpincijfers.nl, 26 juni 2024). In 2023 zijn er 197 woningen bijgekomen. In 2024 is de woningvoorraad (tot 1 september) gegroeid met 205 woningen. De meeste nieuwe woningen zijn gerealiseerd in de bestaande woningbouwlocaties zoals Keijzershof en Tuindershof. In 2025 wordt verder gewerkt aan de bestaande en geplande woningbouwlocaties. De komende jaren blijft het aantal woningen dus groeien. Zo zullen we in Tuindershof eind 2026 ongeveer 650 woningen hebben opgeleverd. In de Scheg/Kiem hebben

de eerste bewoners de sleutel van hun woning ontvangen. Er zijn weer nieuwe woningen in de verkoop gegaan (fase 5a) en er wordt gestart met de bouw van appartementen. In totaal komen hier ongeveer 340 woningen. Ook in de Centrumlijn wordt hard gewerkt. In het noordelijk deel van de Centrumlijn komen ongeveer 330 woningen in vier woongebouwen, die gefaseerd worden opgeleverd. De laatste gebouwen zijn naar verwachting in 2027 gereed. In 2025 starten we ook met de bouw van 200 woningen in Centrumlijn Zuid. Deze zijn naar verwachting in 2028 klaar.

Uitwerking transformatielocaties

De omgevingsvisie schetst de mogelijkheid om tot 2050 nog op vier locaties nieuwe woningen te bouwen. Het raadsakkoord bevestigt dat Dwarskade, Rijskade, Overgauw en Balijade plekken zijn om nieuwe woningen te bouwen met ruimte voor werken aan huis en uitbreiding van het groen. In 2024 is verder gewerkt aan de uitwerking van deze locaties. De ambitienotitie voor Dwarskade is in februari 2024 door de raad vastgesteld. In de ambitienotitie staat op welke manier we met de ontwikkeling van het Dwarskadegebied bijdragen aan onze (ruimtelijke) ambities. In 2024 gaan we verder met de uitwerking van de transformatielocaties, enerzijds door het uitwerken van de ambitienotitie Dwarskade naar een gebiedsvisie en anderzijds door het opstellen van een ambitienotitie voor het gebied Overgauw.

Inbreiding en gebruik leegstaande gebouwen

Daarnaast laten we de mogelijkheden voor inbreiding in de bestaande kernen niet onbenut. De ontwikkeling van Casa Vita (Stanislas I) en Hart van Nootdorp verloopt voorspoedig. Casa Vita wordt uiterlijk in het eerste kwartaal van 2025 opgeleverd. Daarnaast is in 2024 verder gewerkt aan de ontwikkeling van Oranjepark. Deze projecten worden in 2025 allemaal vervolgd. Daarmee worden in zowel de kern Pijnacker als in de kern Nootdorp woningen toegevoegd. De ontwikkeling van woningen in de kern Delfgauw, op de locatie Vrijenban, is in 2023 voorlopig gepauzeerd. De raad heeft het college gevraagd om een gebiedsvisie op te stellen voor Vrijenban en de S-bocht. Daar zijn we in 2024 mee gestart en in de eerste helft van 2025 verwachten we het concept aan te kunnen bieden aan de raad. In zowel Nootdorp als Pijnacker ontstaan kansen voor inbreidingslocaties. Door de nieuwe scholen voor de Regenboog in Nootdorp en Casa in Pijnacker komen deze locaties vrij. Door middel van het opstellen van twee visies brengen we in beeld welke kansen deze plekken bieden voor een herkenbare en passende woon- en leefomgeving die bijdraagt aan een evenwichtige woningvoorraad.

Naast inbreiding kijken we ook naar mogelijkheden in leegstaande gebouwen. Dit komt in Pijnacker-Nootdorp weinig voor, maar in lijn met het raadsakkoord monitoren we of daar kansen ontstaan. Om alle mogelijkheden te benutten hebben we een kansenkaart gemaakt. Deze kansenkaart geeft een actueel inzicht in locaties die mogelijkheden bieden voor het (tijdelijk, flexibel of permanent) uitbreiden van de woningvoorraad, het aanbod aan voorzieningen of gebruiksmogelijkheden van leegstaande panden. In 2024 hebben we deze doorontwikkeld naar een digitale variant die makkelijker actueel kan worden gehouden.

Uitbreiden en benutten woningvoorraad voor (lokale) doelgroepen en inwoners

Bij het uitbreiden en benutten van de woningvoorraad is extra aandacht voor het realiseren van woningen voor doelgroepen. We doen dat volgens de Woonvisie Pijnacker-Nootdorp 2020-2030, de omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050 en het raadsakkoord. Het gaat om doelgroepen als jongeren, ouderen, starters, doorstromers, gescheiden ouders, inwoners met een zorg- of begeleidingsvraag en mensen die uitstromen uit een (zorg)instelling. Een deel van deze doelgroepen is aangewezen op de sociale woningvoorraad. Uitgangspunt is dat op alle locaties minimaal 30% sociale huurwoningen worden gerealiseerd. Waar mogelijk doen we meer dan 30% sociale huur. In Tuindershof en de Centrumlijn gaan we richting 40%.

In 2024 zijn er 116 corporatiewoningen in Tuindershof verhuurd. Hiermee is de druk op de sociale woningvoorraad duidelijk verlicht. Toch blijft de druk ook in 2024 onverminderd hoog. Dat zien we terug in de cijfers. Gemiddeld kreeg een woningadvertentie namelijk 214 reacties. De mediane wachtduur (inclusief lokaal maatwerk) van geslaagde woningzoekenden was in de eerste helft van 2024 in onze gemeente 86 maanden. Ter indicatie, de mediane wachtduur in de regio Haaglanden was in 2023 73 maanden. Sommige woningzoekende zijn uit voorzorg ingeschreven. Ze staan dus langer ingeschreven, maar zijn pas later gaan zoeken. Voor die groep is de periode dat daadwerkelijk is gezocht naar een woning korter. Dit komt terug in de zoekduur van onze inwoners. De zoekduur is de periode tussen het moment van slagen en de eerste reactie. De mediane zoekduur (inclusief lokaal maatwerk) in Pijnacker-Nootdorp was in 2024 60 maanden. Ter indicatie, de mediane zoekduur in de regio Haaglanden was in 2024 48 maanden.

Huisvesting nieuwkomers

De gemeente heeft een wettelijke plicht om statushouders te huisvesten. In 2023 hebben we 104 statushouders gehuisvest. Daarmee hebben we onze taakstelling niet gehaald. Voor 13 personen moeten we dus in 2024 alsnog een woning zoeken. De taakstelling voor 2024 bedraagt (inclusief de achterstand) 129 personen. We verwachten dat deze opgave in de huidige woningvoorraad niet haalbaar is. Daarom zijn we in 2024 met de provincie, de woningcorporaties en het COA een gesprek gestart over mogelijke oplossingen voor dit vraagstuk.

In 2024 zijn we doorgegaan met het bieden van tijdelijke huisvesting aan mensen die voor de oorlog in Oekraïne zijn gevlucht. In 2024 was de taakstelling voor onze gemeente 190 personen. Zij zijn op acht tijdelijke locaties gehuisvest. Een aantal van deze locaties liep in 2024 af. Hiervan kon een deel worden verlengd in 2024. Ook zijn er een aantal vluchtelingen verplaatst naar het Van der Valk Hotel. Op dit moment is er nog geen zicht op het einde van de oorlog. Voor 2025 hebben we een aanvullende taakstelling van 44 personen. In 2025 komt de taakstelling voor onze gemeenten op een totaal van 234 personen. In het kader van deze opgave willen we een deel van de flexwoningen op de Avalex-locatie inzetten voor deze doelgroep.

Anticiperend op de Spreidingswet en handelend vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het opvangen van asielzoekers is in 2023 de startnotitie asielopvang door de raad vastgesteld. In 2024 hebben we verder gewerkt aan de uitvoering van de startnotitie door in gesprek te gaan met de maatschappelijke partners en door te zoeken naar een locatie voor het vestigen van tijdelijke asielopvang in combinatie met flexwonen. In het najaar van 2024 zal een participatieproces met de samenleving plaatsvinden. De resultaten van dit alles komen samen in het uitvoeringsplan dat naar verwachting eind 2024 aan de raad kan worden aangeboden. De werkzaamheden in 2025 zijn afhankelijk van het besluit over het uitvoeringsplan.

Regionale samenwerking voor uitbreiding en spreiding sociale huurwoningen

Pijnacker-Nootdorp werkt met acht andere gemeenten samen in de Bestuurlijke Tafel Wonen Haaglanden. Door dit samenwerkingsverband, de provincie Zuid-Holland, het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Sociale Verhuurders Haaglanden is in 2023 de Regionale Realisatieagenda Haaglanden opgesteld. In deze agenda staat op welke wijze de regio Haaglanden een bijdrage zal leveren aan het tekort aan woningen. Eén van de acties die daarin is afgesproken is de oprichting van lokale bouwtafels. Ter uitvoering van deze afspraak hebben wij drie tot vier keer per jaar een lokale bouwtafel. Dit is een overleg tussen de gemeente, woningcorporaties en in de gemeente actieve projectontwikkelaars. Doel van de lokale bouwtafels is om kritische succesfactoren voor nieuwbouwprojecten te agenderen bij de provincie en het ministerie van BZK.

Woonwagengebeleid

Pijnacker-Nootdorp heeft geen woonwagengebeleid, wachtlijst of toewijzingsbeleid. Zoals ook al in de Woonvisie staat, willen we ook voor deze doelgroep aan de slag. We hebben in 2024 opdracht gegeven om de behoefte te inventariseren en het beleid op te stellen. Naar verwachting wordt dit eind 2024 aan de raad aangeboden. Daarnaast onderzoeken we of en op welke plekken er ruimte is voor één of meerdere kleinschalige locaties voor woonwagens.

Inzet instrumenten betaalbare woningvoorraad

In 2024 is de raad door middel van de jaarlijkse woonmonitor geïnformeerd over de ontwikkelingen in de woningvoorraad. De gemeente krijgt steeds meer juridische mogelijkheden om te sturen op de woningmarkt. In Pijnacker-Nootdorp zetten we deze instrumenten, waar mogelijk en passend, in om een lokale wooncarrière te faciliteren. In 2024 wordt de instrumentenkoffer betaalbare woningvoorraad geactualiseerd. Deze koffer bevat een overzicht van maatregelen die worden ingezet om een lokale wooncarrière te faciliteren. Hierin zijn maatregelen opgenomen zoals een doelgroepenverordening, antispeculatiebeding en flexwonen in aansluiting op het raadsakkoord. De instrumentenkoffer is een dynamisch document. Dit betekent dat we de koffer mogelijk ook in 2025 actualiseren. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de mogelijkheden van nieuwe wetten zoals de wijziging van de Huisvestingswet, de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting en de Wet betaalbare huur. Ook worden de mogelijkheden voor subsidie voor het realiseren van betaalbare woningen, die worden aangeboden door provincie en Rijk gemonitord.

Uitvoering Woonzorgvisie Pijnacker-Nootdorp

De Woonzorgvisie is een uitwerking en aanvulling op de omgevingsvisie en de woonvisie, waarin inwoners met een zorg- of begeleidingsvraag centraal staan. De visie kijkt met een ruimtelijke bril naar de huidige en

toekomstige opgaven. In 2024 zijn we gestart met het uitvoeren van acties uit de Woonzorgvisie. Voorbeelden zijn het actualiseren van de leidraad levensloopbestendig bouwen en de start van de doorstroommakelaar in onze gemeente. In 2025 gaan we verder met de uitvoering van de woonzorgvisie en gebruiken we deze als basis voor onze inbreng bij het opstellen van een regionale woonzorgvisie, het maken van prestatieafspraken en bij het bepalen van het woningbouwprogramma bij nieuwe woningbouwprojecten.

3. Grondexploitatie, met uitzondering van bedrijventerreinen

In Ackerswoude werken we samen met projectontwikkelaars aan de afronding van de wijk. We verwachten dat deze wijk in 2025 helemaal klaar is.

Pijnacker-Zuid realiseren we op basis van raamovereenkomsten met projectontwikkelaars. Met uitzondering van een enkele vrije kavel zijn de woningen vrijwel allemaal gerealiseerd. Met de bouw van de appartementen in De Juffer is begin 2024 gestart. De oplevering wordt eind 2025 verwacht.

Daarnaast is in 2024 een vervolg gegeven aan de voorbereiding en planontwikkeling van de Centrumlijn. In het noordelijk deel is de bouw gestart. De oplevering is gepland in 2027. Voor het zuidelijk deel is een overeenkomst gesloten met de ontwikkelaar. De bouw start in 2025 en oplevering is voorzien in 2028.

In aanvulling daarop hebben we in 2024 verder gewerkt aan diverse nieuwbouwlocaties zoals de Scheg/Kiem, Casa Vita, Hart van Nootdorp en Tuindershof. In Tuindershof worden dit jaar zowel vrije sector-woningen als sociale huurwoningen gebouwd en opgeleverd. Daarnaast wordt verder gegaan met de voorbereiding van de laatste bouwfase die in 2026 wordt afgerond. In de Scheg/Kiem heeft de gemeente een faciliterende rol. Daar wordt in zowel 2024 als 2025 gebouwd.

In 2024 zijn we gestart met een eerste project voor flexwoningen. Dit overeenkomstig het plan van aanpak flexwoningen. Op de voormalige Avalex-locatie aan de Molenweg 61A in Nootdorp worden in 2025 ongeveer 100 flexwoningen gerealiseerd. Deze tijdelijke woningen blijven in ieder geval 5 jaar staan. Wanneer de transformatie van het Dwarskadegebied op deze locatie concreet wordt, moeten de woningen weer weg.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Behouden en ontwikkelen van een herkenbare en passende woon- en leefomgeving	Bestemmingsplannen afronden	Ruimte en Leefomgeving	Bestemmingsplannen die voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet als ontwerp ter inzage hebben gelegen worden overeenkomstig de Wet ruimtelijke ordening afgerond, zoals Oude Polder en het Verzamelplan 2023-2024.
	Omgevingsplan actualiseren	Ruimte en Leefomgeving	Het van rechtswege ontstane tijdelijke omgevingsplan wordt stap voor stap geactualiseerd waarbij gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt. In 2025 wordt gewerkt aan onder andere herzieningen voor Tolhek, Koningshof, Vrouwtjeslant, Emerald en achter 't Raadhuis.
	Vervolgmeting Omgevingswet conform aanbevelingen rekenkamercommissie	Ruimte en Leefomgeving	Rapportage en vervolgmeting via het jaarverslag bij de jaarstukken 2024.
	Omgevingsprogramma Ruimtelijke kwaliteit	Ruimte en Leefomgeving	Vastgesteld omgevingsprogramma Ruimtelijke Kwaliteit volgens kaderstellende notitie.
	Omgevingsvisie monitoren en evalueren	Ruimte en Leefomgeving	Tweejaarlijkse monitor en evaluatie van de omgevingsvisie.
	Opstellen visie Sytwinde	Ruimte en Leefomgeving	Gebiedsvisie voor de Sytwinde in Nootdorp.
	Opstellen gebiedsvisie Vrijenban	Ruimte en Leefomgeving	Gebiedsvisie voor Vrijenban in Delfgauw inclusief de S-bocht in de Delftsestraatweg.
	Opstellen visie Goudenregensingel	Ruimte en Leefomgeving	Gebiedsvisie voor de scholenlocatie aan de Goudenregensingel en omgeving in Pijnacker.
2. Uitbreiden van de woningvoorraad	Kansenkaart (inbreidings-) locaties en leegstaande gebouwen opstellen	Wonen en Bouwen	Regelmatig actualiseren van kaart die inzicht biedt in kansen voor het (tijdelijk, flexibel of permanent) uitbreiden van de woningvoorraad of het aanbod voorzieningen dan wel de gebruiksmogelijkheden van leegstaande panden.

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
3. Benutten van de woningvoorraad voor (lokale) doelgroepen en inwoners	Ontwikkelingsstrategie transformatiegebieden uitvoeren	Wonen en Bouwen	Opstellen ambitienotities voor één of meerdere van de mogelijke ontwikkellocaties Dwarskade, Rijskade, Overgaw en Balijade gevolgd door een omgevingsprogramma en omgevingsplan.
	Gebiedsvisie Oranjepark	Wonen en Bouwen	Vastgestelde gebiedsvisie Oranjepark overeenkomstig kaderstellende notitie.
	Woningvoorraad uitbreiden door afronden bestaande ontwikkellocaties	Wonen en Bouwen	Overzicht van de start van de bouw van woningen op de bestaande ontwikkellocaties Keijzershof, Centrumlijn, Tuindershof, de Scheg en Hart van Nootdorp.
	Realisatie flexwoningen Molenweg	Wonen en Bouwen	Realisatie flexwoningen voor een tijdelijke periode.
	Opstellen woonwagenebeleid	Wonen en Bouwen	Vastgesteld woonwagenebeleid, toewijzingsbeleid, herziening huisvestingsverordening en uitgevoerd locatieonderzoek.
	Uitvoeren startnotitie asielopvang	Wonen en Bouwen	Opstellen Uitvoeringsplan Opvang Asielzoekers en locatieonderzoek asielopvang overeenkomstig de startnotitie asielopvang.
	Grondexploitaties actualiseren	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Halfjaarlijkse actualisatie van de projecten en grondexploitaties
	Prestatieafspraken met lokale woningbouwcorporaties sluiten	Wonen en Bouwen	Uitvoering van de in 2024 ondertekende (meerjarige) prestatieafspraken met de in onze gemeente actieve woningbouwcorporaties.
	Regionale woonzorgvisie	Wonen en Bouwen	Vaststellen regionale woonzorgvisie.
	Regionale woonvisie vaststellen	Wonen en Bouwen	In overleg met de regio bepalen of en op welke manier een nieuwe regionale woonvisie voor de regio Haaglanden moet worden opgesteld en vastgesteld.
	Uitvoeren Woonzorgvisie 2023-2030	Wonen en Bouwen	Uitvoeren maatregelen Woonzorgvisie zoals doorstroommakelaar, geclusterd wonen
	Woonmonitor opstellen	Wonen en Bouwen	Jaarlijkse monitor met een overzicht van de ontwikkelingen in de woningvoorraad
	Instrumentenkoffer maatregelen lokale wooncarrière	Wonen en Bouwen	Geactualiseerde instrumentenkoffer met een overzicht van maatregelen die worden ingezet om een lokale wooncarrière te faciliteren (doorstroming, opkoopbescherming, doelgroepenverordening, antispeculatiebeding etc)

Toelichting

1. Behouden en ontwikkelen van een herkenbare en passende woon- en leefomgeving

De woon- en leefomgeving wordt door onze inwoners gewaardeerd en ervaren zij als vertrouwd, prettig en dorps. Deze herkenbaarheid wordt gevormd door allerlei kenmerken die zijn beschreven in de omgevingsvisie, de omgevingsprogramma's en (waar nodig) het omgevingsplan

omgevingsvisie

De omgevingsvisie is vastgesteld, maar nooit af. Door middel van een tweejaarlijkse monitor brengen we de voortgang in beeld. Deze wordt begin 2025 aan de raad aangeboden.

omgevingsprogramma

We gaan in 2025 door met de omzetten van al het ruimtelijk beleid in een beknopt aantal omgevingsprogramma's. In 2025 wordt in ieder geval gewerkt aan het omgevingsprogramma Ruimtelijke Kwaliteit (zie programma 1), het gebiedsgerichte omgevingsprogramma voor de Vitale Glastuinbouwgebieden (zie programma 2), het omgevingsprogramma Duurzame Mobiliteit (zie programma 3), het omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente (zie programma 4) en het omgevingsprogramma Leefkwaliteit (zie programma 8). Ook stellen we in 2025, mede op verzoek van de raad, een evaluatie van het instrument omgevingsprogramma op.

omgevingsplan

In 2025 ronden we nog een paar bestemmingsplannen af die in 2024 als ontwerp ter inzage hebben gelegen. Verder werken we stap voor stap aan de wijziging van het (tijdelijke) omgevingsplan. Als eerste met de

pilot omgevingsplan Tolhek en daarna wordt de in Tolhek verworven kennis en ervaring een herziening voor de woonwijken Koningshof, Vrouwtjeslant, Emerald en Achter 't Raadhuis gestart. In aanvulling daarop zijn thematische wijzigingen van het omgevingsplan zoals voor standplaatsen en erfgoed en gebiedsgerichte wijzigingen van het omgevingsplan zoals Dwarskade en de verlengde Komkommerweg in voorbereiding. Soms kunnen we ook met een zogenaamde buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) meewerken aan een initiatief of project. In 2025 verwachten we deze procedure toe te passen voor verschillende nieuwe ontwikkelingen.

visievorming

Voor de locaties Vrijenban, Sytwinde en de Goudenregensingel werken we in 2025 aan visievorming. Daarmee benutten we kansen om binnen de bestaande kernen bij te dragen aan een evenwichtige woningvoorraad en kwaliteiten toe te voegen aan de wijken.

2. Uitbreiden van de woningvoorraad

De omgevingsvisie biedt, in aansluiting op de Woonvisie 2020-2030, de mogelijkheid om, na de woonwijken die nu in voorbereiding of aanbouw zijn, nog 3000 tot 4000 woningen toe te voegen. Met het uitbreiden van de woningvoorraad dragen we bij aan meer evenwicht op de woningmarkt en vergroten we de kansen voor een lokale wooncarrière. Om deze locaties optimaal bij te laten dragen aan wat we willen bereiken (meer evenwichtige woningvoorraad), moeten we zorgvuldig omgaan met de ruimte en woningen (laten) bouwen waar we een tekort aan hebben. Zo zoeken we in 2025 verder naar één of meerdere plekken voor kleinschalige woonwagelocaties. Dit om ook voor deze groep de kans op een passende woonvorm te vergroten.

Doelgroepen als jongeren, ouderen, starters, doorstromers en zorgbehoevenden hebben behoefte aan een ander type woning dan de traditionele eengezinswoning, die zo kenmerkend is voor onze gemeente. Het bouwen van meer bij deze doelgroepen passende woningen, betekent niet dat dit ten koste hoeft te gaan van de herkenbare woon- en leefomgeving. Dit vraagt echter wel bijzondere en constante aandacht, zodat ook in nieuwe wijken of bij (kleinere) ontwikkelingen in de kernen de groene, dorpse identiteit en de ruimtelijke kwaliteit terugkomt. Bij de planning en programmering van de woningen spelen we zo goed mogelijk in op de jaarlijkse lokale behoefte op de lange termijn en een bijdrage geleverd worden aan de regionale behoefte.

Ook dit doen we niet alleen. Woningcorporaties, ontwikkelaars, inwoners en ondernemers denken en werken mee aan het uitbreiden van de woningvoorraad voor verschillende doelgroepen en in verschillende prijsklassen. In 2025 wordt verder gewerkt aan de bestaande ontwikkellocaties zoals Tuindershof (circa 640 woningen), Centrumlijn (circa 500 woningen), Casa Vita (99 woningen) en de Scheg/Kiem (circa 340 woningen). We gaan in 2025 verder met de uitvoering van de transformatiegebieden. Daarnaast werken we in 2025 verder aan de ontwikkeling van het Oranjepark. De raad ontvangt in 2025 twee keer een voortgangsrapportage over de grondexploitaties. De peilmomenten zijn mei en november.

3. Benutten van de woningvoorraad voor (lokale) doelgroepen en inwoners

Voor een meer evenwichtige woningvoorraad en het doorlopen van een lokale wooncarrière is niet alleen het uitbreiden van de woningvoorraad van belang, maar ook het benutten van de bestaande voorraad. De toenemende wettelijke mogelijkheden van de gemeente om te sturen op de woningvoorraad blijven we volgen. De instrumentenkoffer met maatregelen die een lokale wooncarrière kunnen faciliteren biedt een overzicht van maatregelen die kunnen worden ingezet om een lokale wooncarrière te faciliteren. Voorbeelden zijn doorstroommaatregelen, doelgroepenverordening, antispeculatiebeding etc. In 2025 actualiseren we de instrumentenkoffer en leveren we versie 3.0 op.

Met name in de goedkopere en betaalbare segmenten ervaren we krapte. Het is dan ook van belang dat deze huur- en koopwoningen zoveel mogelijk behouden blijven. We zetten ons daarom in voor het behoud van de sociale huurwoningen en maken prestatieafspraken met de woningcorporaties. Voor de betaalbare koopwoningen en appartementen maken we gebruik van het omgevingsplan en instrumenten als bijvoorbeeld de huisvestingsverordening om te voorkomen dat deze woningen dusdanig vergroot worden of anders gebruikt worden dat ze uit dit segment verdwijnen.

Bovendien gaan we in 2025 verder aan de slag met de uitvoering van de Woonzorgvisie. Dit met als doel om voldoende verpleeghuisplekken (intramurale zorg) en passende woningen voor doelgroepen met een zorg- of begeleidingsvraag te realiseren. De Woonzorgvisie betrekken we bij de prestatieafspraken met de corporaties over 2025 en verder. We hebben in 2024 nieuwe (meerjarige) lokale prestatieafspraken (2025-2028) gemaakt met de corporaties die in onze gemeente actief zijn. In 2025 geven we uitvoering aan deze afspraken.

Wat mag het kosten?

Bouwen en wonen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	25.602	25.556	17.078	8.289	5.998	4.635
Lasten	-20.947	-27.841	-19.729	-10.924	-8.445	-7.081
Totaal Bouwen en wonen	4.655	-2.285	-2.651	-2.636	-2.446	-2.445

Specificatie van de lasten en baten per product

Bouwen en wonen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
810 - Ruimte en leefomgeving	-2.806	-2.624	-2.829	-2.829	-2.829	-2.829
820 - Grondexploitatie	-13.896	-22.226	-12.947	-4.988	-3.834	-2.018
830 - Wonen en Bouwen	-578	-1.214	-1.387	-1.374	-1.373	-1.372
Totaal Lasten per Taakveld	-17.280	-26.063	-17.163	-9.191	-8.036	-6.220
Baten per Taakveld						
810 - Ruimte en leefomgeving	399	172	174	174	174	174
820 - Grondexploitatie	19.655	22.579	13.317	3.127	3.262	1.941
830 - Wonen en Bouwen	4.651	2.350	2.350	2.350	2.350	2.350
Totaal Baten per Taakveld	24.705	25.101	15.841	5.652	5.787	4.465
Totaal saldo van baten en lasten	7.425	-962	-1.322	-3.539	-2.249	-1.755
Toevoegingen aan reserves						
810 - Ruimte en leefomgeving	-550	0	0	0	0	0
820 - Grondexploitatie	-2.985	-1.645	-2.433	-1.601	-276	-728
830 - Wonen en Bouwen	-133	-133	-133	-133	-133	-133
Totaal Toevoegingen aan reserves	-3.668	-1.778	-2.566	-1.734	-409	-861
Onttrekkingen aan reserves						
810 - Ruimte en leefomgeving	475	0	0	0	0	0
820 - Grondexploitatie	411	443	1.135	2.535	110	68
830 - Wonen en Bouwen	12	12	102	102	102	102
Totaal Onttrekkingen aan reserves	898	455	1.237	2.637	211	170
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	-2.770	-1.323	-1.329	903	-198	-691
Resultaat	4.655	-2.285	-2.651	-2.636	-2.446	-2.445

Afwijkingen analyse - begroting 2025 t.o.v. 2024

01 Ruimte en wonen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
810 Ruimte en leefomgeving		
Participatiebeleid: In 2024 is een deel van het in 2023 beschikbaar gestelde uitvoeringsbudget participatiebeleid (ad 250.000) ingezet voor formatie-uitbreiding. In 2025 is in het kader van de toekomstbestendige gemeentefinanciën (KN - Participatiebeleid beperken beslispunt 4) het restant vrijgevallen.	-	60
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Ruimte en Leefomgeving. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingssaldo.	-	-299
	Overig	34
820 Grondexploitatie		
Bouwgrond in exploitatie: Actualisatie van de hoogte van de inkomsten- en uitgavenramingen van de grondexploitaties op basis van de actualisatie per 01-07-2024. In 2025 is een winstuitname begroot van € 1.489.000 voor Pijnacker-Zuid en € 944.000 voor Tuindershof. Voor de begroting is dit budgetneutraal omdat	-9.337	9.337

01 Ruimte en wonen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
eenzelfde bedrag wordt gemuteerd in de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.		
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-834
	767	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld grondexploitaties. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-102
Overig	-1	90
830 Wonen en Bouwen		
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	90	-92
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Wonen en bouwen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-72
Overig	0	-9
Totaal 01 Ruimte en wonen	-8.478	8.112

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continue punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in bovenstaande tabel weergegeven.

Bouwen en wonen (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
734501 Strategische grondvoorraad en af te stoten gronden	0	2.426.000	0	0
Totaal Bouwen en wonen	0	2.426.000	0	0

2. Economie en glastuinbouw

Het stimuleren en faciliteren van een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat met ruimte voor lokaal & nieuw ondernemerschap

Algemene omschrijving

Het programma Economie en glastuinbouw bestaat uit vier onderdelen:

1. Economische ontwikkeling;
2. Economische promotie (waaronder citymarketing);
3. Fysieke bedrijfsinfrastructuur inclusief grondexploitaties van bedrijventerreinen;
4. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen.

We willen het Economisch Vestigingsklimaat aantrekkelijk maken en houden door:

- Dienstverlening te bieden die aansluit op de behoefte van ondernemers;
- Te investeren in kwaliteit van de economische gebieden en werklocaties;
- Omgevingsprogramma's en plannen flexibel in te richten;
- Te sturen op de juiste economische functie op de juiste plek.

Bedrijvigheid en werkgelegenheid zijn voorwaarden voor een goed functionerende samenleving en een zelfredzame gemeenschap. Onze gemeente groeit qua inwoners, we zien graag dat ook het aantal banen (mee)groeit. Ondernemers hebben een belangrijke rol als het gaat om innovaties, verduurzaming en een circulaire economie. We streven daarom naar een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat met ruimte voor lokaal en nieuw ondernemerschap. Belangrijke sectoren voor Pijnacker-Nootdorp zijn en blijven detailhandel, zakelijke dienstverlening en de glastuinbouw.

We maken onderdeel uit van het economisch vestigingsklimaat van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag en de provincie Zuid-Holland. In de regio en de provincie is de vraag naar ruimte voor bedrijvigheid, wonen, duurzaamheid en glastuinbouw groter dan de ruimte die beschikbaar is. Dat betekent dat we de ruimte zo goed en efficiënt mogelijk moeten benutten. We zetten ons daarom in voor het beter benutten van de beschikbare ruimte voor bedrijventerreinen en voor de herstructureren van de glastuinbouwgebieden.

In het verlengde daarvan stellen we ons zowel vanuit regionaal als lokaal oogpunt ten doel om de juiste (economische) functie op de juiste plek te realiseren. Daarbij gaan we uit van onze lokale kwaliteiten. De ontwikkellijn 'aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat' in de omgevingsvisie beschrijft de lange termijn ambities voor onze economische gebieden. We zetten ons in voor het verbeteren van de kwaliteit door herstructurering, modernisering en optimale benutting. We onderzoeken op welke manier Boezemvaart daar een bijdrage aan kan leveren.

Samen met ondernemers spannen wij ons in om uitkeringsgerechtigden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op weg te helpen naar werk. Onze gemeente werkt in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal (ZHC) samen aan de dienstverlening gericht op werkgevers en werkzoekenden. ZHC is een netwerksamenwerking tussen de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Lansingerland, Voorschoten en Pijnacker-Nootdorp, UWV en De Binnenbaan, mbo Rijnland, SBB, FNV, CNV en VNO-NCW. Vanuit die samenwerking wordt ingezet op het versterken van de banden met (lokale) werkgevers (zie programma 7) en ons eigen programma 'Werken, Werken aan en Meedoen'. In dat kader zetten we de samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven in de regio Oostland voort.

Een gezonde arbeidsmarkt maken wij verder mogelijk door de (fysieke) kwaliteit van onze werklocaties te verbeteren en de bestaande bedrijventerreinen beter te benutten. Voorbeelden daarvan zijn het verduurzamen en vergroenen van bedrijventerreinen, meer menging van functies (horeca, commercieel, wonen, maatschappelijk) in de winkelcentra en het optimaliseren van de glastuinbouwgebieden. Deze optimalisatie realiseren we door herstructurering en innovaties waarmee ruimte gecreëerd kan worden voor verduurzaming, transformatie en economische activiteiten.

Uit de voorjaarsraming 2024 van De Nederlandsche Bank blijkt dat de economie in Nederland een zachte landing maakt. De inflatie is na de recordhoogte van 2022 (11,6%) in 2023 gedaald naar 4,1%. De verwachting is dat deze daling zich verder doorzet in 2024 (2,8%) en daar blijft in 2025. De landelijke economische groei is gematigd. In 2023 is de economie met 0,2% gegroeid. Voor 2024 wordt een percentage van 0,5 verwacht en voor 2025 en 2026 ligt het verwachte percentage met 1,3% iets hoger. De gevolgen hiervan zijn beperkt zichtbaar in Pijnacker-Nootdorp. We zien een blijvende vraag naar bedrijfskavels en onze gronden zijn grotendeels uitgegeven. Groei zien we vooral door kwalitatieve versterking van de bestaande bedrijventerreinen en glastuinbouwgebieden. Daarnaast doen we onderzoek naar de mogelijkheden voor Boezemvaart, zoals benoemd in het omgevingsprogramma De Boezem. De vraag naar arbeidskrachten, woonruimte voor arbeidsmigranten, dure grondstoffen, productie en langere levertijden van materialen en producten, zijn inmiddels uitdagingen waar ondernemers in heel Nederland mee te maken hebben.

We blijven ons inzetten voor nieuw en duurzaam ondernemerschap, bruisende centra en het faciliteren van initiatieven vanuit ondernemers. Vanuit onze positie in onder andere het regionale glastuinbouwcluster Greenport West-Holland, de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag en Businesspark Haaglanden, investeren we in regionale samenwerking en benutten we kansen die bijdragen aan zowel het regionale als het lokale ondernemers- en vestigingsklimaat.

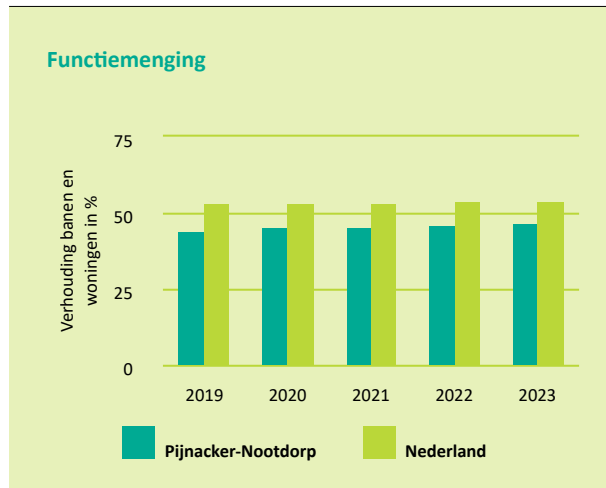
Stand van zaken en vooruitblik

In deze paragraaf kijken we terug naar wat er in 2024 is gedaan, beschrijven we de stand van zaken in 2024 en kijken we vooruit naar 2025.

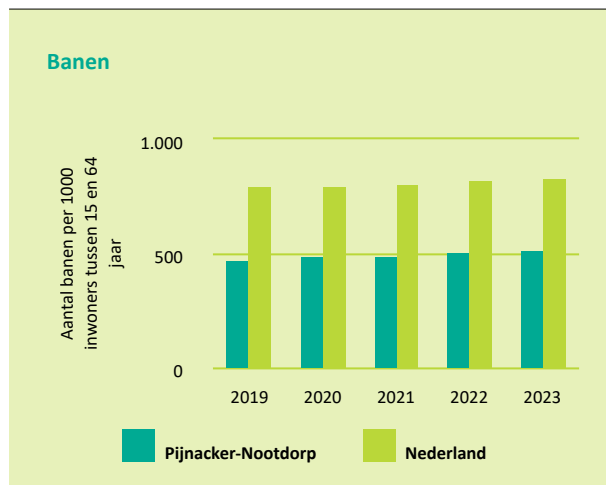
1. Economische ontwikkeling

Landelijke, provinciale en regionale trends en ontwikkelingen

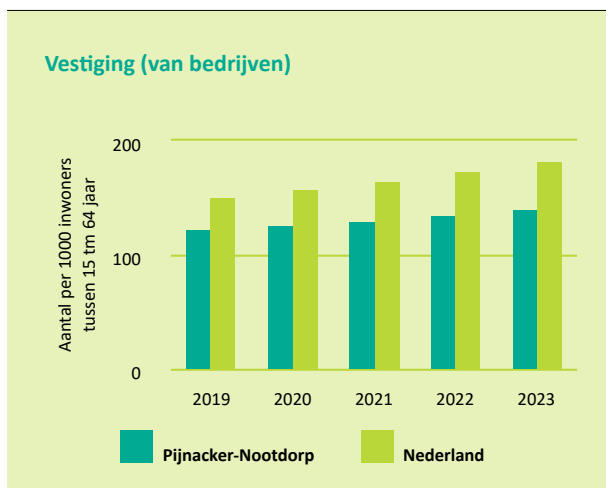
Het diagram hieronder laat de verhouding zien tussen het aantal banen en aantal woningen. De Index varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen banen). Het aandeel werken is sinds 2018 gestegen van 43.6% naar 46.1% in 2022 (bron: waarstaatjegemeente, 26 juni 2024). Ruim 22.000 inwoners hebben hun werk buiten de gemeente. De verhouding in Pijnacker-Nootdorp is daardoor lager dan het landelijke gemiddelde. Door de ontwikkeling van de transformatiegebieden en de groei van het aantal woningen is de verwachting dat het aandeel wonen de komende jaren zal groeien.

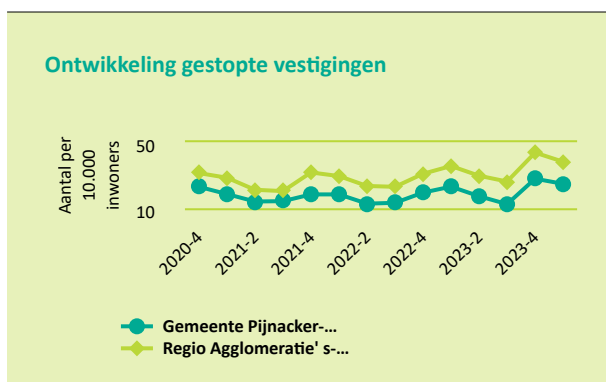
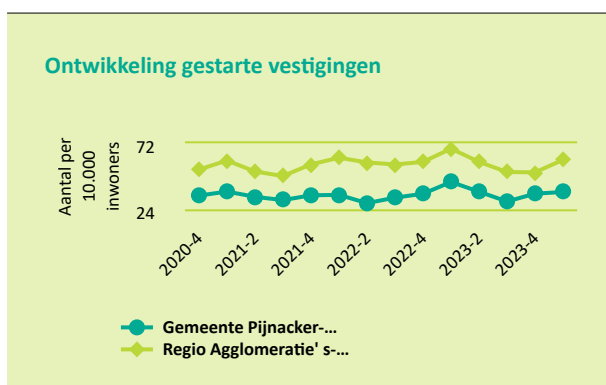
Het diagram hieronder (bron: pijnacker-nootdorpcijfers.nl, 26 juni 2024) laat zien dat in 2022 het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 in de gemeente iets is gestegen. Dit komt onder andere doordat het totaal aantal harder is gegroeid dan de beroepsbevolking. Binnen de glastuinbouw wordt een trend geconstateerd waarbij er een afname is van het aantal banen, maar een groei van toegevoegde waarde (richting 2050) door verdergaande digitalisering en innovaties.

De tabel hierboven laat zien dat in 2022 het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 in de gemeente iets is gestegen. Dit komt onder andere doordat het totaal aantal harder is gegroeid dan de beroepsbevolking. Binnen de glastuinbouw wordt een trend geconstateerd waarbij er een afname is van het aantal banen, maar een groei van toegevoegde waarde (richting 2050) door verdergaande digitalisering en innovaties.

In de tabel hierboven (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024) kan worden afgelezen dat het aantal bedrijfsvestigingen per 10.000 inwoners in 2023 is gestegen. Het absolute aantal bedrijfsvestigingen is in 2023 gestegen van 6.630 naar 6.950 (bron: ondernemersplein.kvk.nl). In de onderstaande grafieken is de ontwikkeling van het aantal gestarte en gestopte vestigingen inzichtelijk gemaakt.

De economie in Zuid-Holland

In 2023 groeide de economie in bijna alle regio's van Zuid-Holland. In de regio agglomeratie Den Haag was er sprake van 1,9% economische groei (bron: CBS). De economie blijft in 2024 en 2025 gematigd groeien en de verwachting is dat de arbeidsmarkt in 2024 en 2025 in een rustiger vaarwater terecht komt na corona en het snelle herstel erna. Het UWV schat in dat het aantal banen in Zuid Holland Centraal in 2024 en 2025 zal groeien met respectievelijk 900 banen (0,6%) en 800 banen (0,6%). Werkgevers vullen de groeiende productie slecht voor een deel in met uitbreiding van banen. Mede vanwege de krapte op de arbeidsmarkt zoeken bedrijven naar andere oplossingen om de productie te laten groeien (bron: UWV, regionale arbeidsmarktprognose Zuid-Holland Centraal, 4 juni 2024).

Herstructurering en innovatie glastuinbouw

Qua herstructurering zien we geen noemenswaardige veranderingen in de gebieden. Wel zien we dat de ondernemers de ontwikkelingen op de energiemarkt nauw volgen en exploiteren. In 2024 en 2025 werken we vanuit onze (sub)regionale samenwerkingsverbanden (Greenport West-Holland en WSO) aan voornoemde opgaven. Lokaal zijn we in 2024 gestart met het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden. Na een succesvolle participatiebijeenkomst is in mei 2024 de kaderstellende notitie door de gemeenteraad vastgesteld. Deze notitie vormt de inhoudelijke en procesmatige basis. In 2025 wordt dit proces vervolgd.

Samenwerking Oostland

In 2024 is gestart met de nieuwe werkwijze in Oostland waarbij op periodieke basis overleg met de gemeenten Lansingerland, Waddinxveen en Zuidplas, de provincie Zuid-Holland en Glastuinbouw Nederland wordt gevoerd rondom de glastuinbouw. Hierbij worden actuele thema's en ontwikkelingen besproken en kunnen gezamenlijke projecten worden opgezet. Als Pijnacker-Nootdorp hebben we het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden ingebracht. Vanuit Lansingerland is het project innovatieve tuinbouwruimte opnieuw opgepakt. Alle regiopartners nemen deel aan dit project. Doel van dit project is om gezamenlijk een nieuwe, passende ruimtelijke omschrijving van het begrip glastuinbouw op te stellen. Deze begripsomschrijving kan de innovatiebehoefte van de tuinders bevorderen en kunnen we als basis gebruiken voor het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden. De verwachting is dat dit regionale overleg in 2025 wordt voortgezet omdat de deelnemende partners de meerwaarde zien van deze samenwerking.

Greenport West-Holland

Het jaar 2024 is een tussenjaar voor de Greenport West-Holland. De vastgestelde ruimtelijk-economische strategie en het vertrek van de voormalige directeur zijn aanleiding om de focus van de Greenport opnieuw te bepalen. In dat kader wordt gewerkt aan een nieuw programma voor 2025-2030 gebaseerd op drie ambities:

- Ruimtelijk-economische strategie;
- Circulaire Greenport en
- Leidend in kennis en innovatie

Het programma wordt eind 2024 verwacht en zal de basis gaan vormen voor de komende jaarplannen.

Uitvoering beleidsnota huisvesting arbeidsmigranten

De beleidsnota huisvesting arbeidsmigranten is in 2022 vastgesteld en wordt uitgevoerd. Op basis van de beleidsuitgangspunten worden gesprekken gevoerd met initiatiefnemers uit de sector. Dit heeft dit nog niet geleid tot concrete initiatieven. Het beleid wordt in 2024 geëvalueerd. Onze verwachting is dat ook in 2025 gesprekken over huisvesting van arbeidsmigranten zullen worden gevoerd.

Meer menging van functies in de centra

In 2024 bleef de leegstand in Pijnacker Centrum stabiel, met een leegstandpercentage dat nog steeds onder het frictieniveau ligt. Dankzij de intensieve inspanningen van vastgoedeigenaren worden nieuw vrijgekomen panden doorgaans snel ingevuld. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige mix van branchering. In Nootdorp staan drie panden leeg (4%) en in Delfgauw één (8%).

Leegstand	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pijnacker-Nootdorp winkelvloeroppervlak	8,6%	6,12%	4,37%	3,42%	5,75%	4,45%	4,41%	5,21%
MRDH winkelvloeroppervlak	11,12%	11,17%	10,32%	9,70%	11,34%	10,79%	10,18%	9,22%
Pijnacker-Nootdorp verkooppunten	15,38%	12,82%	10,99%	10,11%	9,60%	6,86%	6,32%	8,05%
MRDH verkooppunten	15,31%	14,93%	14,35%	13,15%	15,98%	15,79%	14,27%	13,30%

In zowel Pijnacker-Centrum als in Parade Nootdorp is in 2024 ingezet op samenwerking. In Pijnacker-Centrum is de wens uitgesproken om de bestaande samenwerkingsovereenkomst na 2024 te verlengen. Om een blijvende en goede communicatie tussen alle betrokken partijen en het bestuur te borgen vindt twee tot driemaal per jaar een bestuurlijk overleg met de portefeuillehouder plaats.

Binnen deze samenwerking is er een uitgesproken behoefte aan de komst van het sociaal cultureel centrum, dat moet dienen als cultureel, sociaal en economisch middelpunt van het winkelcentrum in Pijnacker Centrum. Daarnaast is ook een wens voor meer groen en meer speelvoorzieningen. Dit om daarmee het Raadhuisplein als aantrekkelijke verblijfsplaats te versterken en de verblijfsduur van bezoekers te verlengen.

In Parade Nootdorp zijn in 2024 gesprekken gevoerd over een gestructureerde samenwerking. Deze gesprekken worden begeleid door een procesbegeleider, die helpt bij het opstellen van een vernieuwde Right to Challenge en een samenwerkingsovereenkomst tussen de diverse partijen.

Versterken economische vernieuwing

Regionale samenwerking

In 2023 is in het regionale samenwerkingsverband MRDH een nieuwe strategische agenda opgesteld. Deze agenda vraagt aanzienlijke inspanning van diverse partijen en richt zich op de middellange termijn met een doorkijk naar 2030. We nemen actief deel aan het uitwerken van de uitvoeringsagenda. Deze richt zich onder andere op het beter benutten van bedrijventerreinen. Daarnaast verkennen we samen met de MRDH hoe we kunnen sturen op een selectief vestigingsklimaat zodat bedrijven zich op de juiste plek vestigen. Deze opgaven sluiten goed aan op onze eigen economische en ruimtelijke ambities. Daarnaast ondersteunt de MRDH ons met regionale afstemming en kennisdeling.

In 2025 blijven we actief participeren in deze samenwerking en zoeken we kansen om zowel ons lokale als regionale economisch vestigingsklimaat te versterken. Onderwerpen die daarbij centraal staan zijn bijvoorbeeld economische innovatie, sterke en vitale centra, beter benutten van bedrijventerreinen en het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen (verduurzaming, arbeidsmarkt, klimaatadaptatie en bereikbaarheid).

In Businesspark Haaglanden werken we samen ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio. De focus ligt op de juiste ondernemer op de juiste plek. Deze samenwerking is van belang omdat de bedrijventerreinenmarkt een bovengemeentelijke markt is. Bedrijven kijken veelal op regionale schaal naar vestigingsplaatsen en uitbreidingsmogelijkheden. Het afgelopen jaar stond in het teken van een toekomstverkenning voor BPH. Daarbij wordt gewerkt aan een onderzoek naar hoe BPH in de toekomst van meerwaarde kan blijven. Dit onderzoek is nog niet afgerond. Verwacht wordt dat hier in 2025 meer duidelijkheid over komt.

Uitvoering en evaluatie van de Economische Visie Pijnacker-Nootdorp

In 2024 hebben we ons geconcentreerd op de uitvoering van de laatste actieagenda economie binnen de huidige economische visie. Tegelijkertijd zijn we gestart met de evaluatie van deze visie. De economische visie gaat op in het omgevingsprogramma "aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat". Eind 2024 wordt de kaderstellende notitie daarvoor aan de gemeenteraad aangeboden. In 2025 zal de nadruk liggen op het opstellen van dit omgevingsprogramma.

2. Economische promotie

In navolging van het Rekenkameronderzoek 2022 koppelen wij onze citymarketing actief aan maatschappelijke initiatieven en actuele thema's of evenementen. In onze groeigemeente richten wij ons op het betrekken van nieuwe inwoners bij de lokale gemeenschap. Citymarketing focust daarom eerst op het versterken van deze gemeenschapszin. Door bekendheid te genereren voor onze winkelcentra, lokale winkels, culturele- en sportverenigingen, laten we nieuwe inwoners kennismaken met onze gemeenschap. Citymarketing speelt daarbij een cruciale rol in de promotie en zichtbaarheid.

Samenwerking onderwijs en bedrijfsleven

In 2023 is de samenwerking tussen het bedrijfsleven en het onderwijs in de regio Lansingerland/Pijnacker-Nootdorp voortgezet. De samenwerking wordt door alle betrokken partijen niet alleen als wenselijk, maar ook als noodzakelijk gezien. Wij onderstrepen het belang van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijven en hebben hier ook aandacht voor bij het omgevingsprogramma Aantrekkelijk Economisch Vestigingsklimaat.

Op dit moment wordt de arbeidskrachte in bijna alle sectoren en beroepsgroepen ervaren. Wij spannen ons samen in met ondernemers om uitkeringsgerechtigden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op weg te helpen via het plan van aanpak Werken, werken aan en meedoen. Daarbij wordt nauw samengewerkt met het Werkgeversservicepunt Zuid-Holland Centraal (zie ook programma 7).

3. Fysieke bedrijfsinfrastructuur inclusief grondexploitaties van bedrijventerreinen *Herstructurering en verduurzaming glastuinbouwgebieden*

In de huidige economische visie, het raadsakkoord en de omgevingsvisie ligt de focus op kwalitatieve, duurzame en groene werklocaties. Door te sturen op kwaliteit, herstructurering en revitalisering wordt onder andere bijgedragen aan een gezonde arbeidsmarkt.

Zowel lokaal als in de regio blijft er vraag naar bedrijfskavels. In de regio is het aanbod zeer beperkt en er komen op de middellange termijn nauwelijks nieuwe bedrijventerrein bij. In Pijnacker-Nootdorp hebben we nog een beperkt aantal kavels om uit te geven. Dat is zichtbaar in de onderstaande tabel. Samen met onze regionale stakeholders (MRDH, BPH en de provincie Zuid-Holland) wordt vooral gefocust op het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen.

	Heron 1/1/2021	Boezem 1/1/2021	Heron 1/1/2022	Boezem 1/1/2022	Heron 1/1/2023	Boezem 1/1/2023
Uitgeefbaar (m2)	133.500	134.400	133.500	134.400	133.500	134.400
Verkocht (m2)	102.700	68.600	119.450	87.400	119.450	99.100
Gereserveerd (m2)	15.100	15.200	0	28.900	0	17.300
Resterend (m2)	15.700	50.600	14.050	18.100	14.050	18.000

Vanuit de gemeente faciliteren we (collectieve) initiatieven op het gebied van verduurzaming. Zo is er in 2023 samen met het parkmanagement een bijeenkomst georganiseerd over verduurzaming en werken we aan een energie dashboard voor bedrijventerreinen. Daarnaast zal de komende jaren vanuit de energietransitie (programma 8) gewerkt worden aan de verdere verduurzaming van bedrijventerreinen. Er ligt een actieve rol bij de individuele ondernemers zelf.

Omgevingsprogramma De Boezem

In 2023 heeft de gemeente samen met ondernemers het omgevingsprogramma voor de Boezem afgerond en is deze vastgesteld door het college. In het omgevingsprogramma staan het toekomstprofiel en de ontwikkelacties voor een toekomstbestendig bedrijventerrein. In 2024 en 2025 wordt er gewerkt aan de uitvoering van opgenomen acties. We werken aan het op orde brengen van de basis door een Omgevingsplan voor de Boezem op te stellen en door te bepalen hoe we omgaan met het strijdig gebruik en ondermijning (Plan van aanpak). Veel acties zijn gericht op het beter benutten van het bedrijventerrein (qua ruimtegebruik en milieuruimte) en het verbeteren van de toekomstbestendigheid (o.a. klimaat, energie en bereikbaarheid). Hiervoor start in 2024 een vervolgonderzoek voor de ontwikkeling van Boezemvaart. Het belangrijkste doel van dit vervolgonderzoek is het verkennen van mogelijkheden om ruimte op de Boezem beter te benutten en de toekomstbestendigheid te verbeteren met de ontwikkeling van Boezemvaart.

4. (Bedrijven)loket en bedrijfsregelingen

Met de inzet van accountmanagement houden we proactief contact met ondernemers. Zo signaleren we trends en ontwikkelingen, krijgen we zicht op initiatieven, verbeteren we de dienstverlening aan ondernemers en werken we samen met ondernemers aan de grote transitie zoals bijvoorbeeld verduurzaming en digitalisering. Ondernemers hebben daarmee een toegankelijk aanspreekpunt bij de gemeente.

Economisch Overleg Oostland

In 2022 is het Economisch Overleg Oostland van start gegaan samen met de gemeente Lansingerland en VNO-NCW. Dit overleg heeft tot doel om de samenwerking tussen Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, VNO-NCW en ondernemers te stimuleren. In 2024 zijn tot nu toe twee bijeenkomsten georganiseerd. Beide over het thema energietransitie. In de eerste bijeenkomst lag de focus vooral op netcongestie en in de tweede bijeenkomst meer op het daadwerkelijk aan de slag gaan met de energietransitie. Eind 2024 wordt dit overleg geëvalueerd. De verwachting is dat dit overleg in 2025 wordt voortgezet.

Ondernemersfonds

Per 1 december 2022 heeft er een bestuurswissel plaatsgevonden. Het nieuwe bestuur heeft sindsdien veel inzet getoond om de gemaakte afspraken met de gemeenteraad na te komen en het Ondernemersfonds te professionaliseren. Er heeft onder andere een wijziging van de statuten plaatsgevonden en er zijn plannen gemaakt om de gelden van de buitengebieden te besteden aan gezamenlijke initiatieven. Daarnaast is het bestuur van het Ondernemersfonds voornemens om het Convenant uit 2012 te herijken. Als gemeente houden we toezicht op de naleving van de afspraken met de gemeenteraad door middel van regelmatige bestuurlijke overleggen met het Ondernemersfonds. Tijdens deze overleggen bespreken we de voortgang en prestaties en blikken we terug op de gemaakte toezeggingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Kwaliteit verbeteren van de bestaande economische gebieden	Via Businesspark Haaglanden de juiste bedrijven, kennis en expertise naar onze bedrijventerreinen halen	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	Jaarplan 2025 en jaarverslag 2024 Businesspark Haaglanden.
	Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan gebiedsgericht omgevingsprogramma Bedrijventerrein de Boezem	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	Herziening omgevingsplan, vervolgonderzoek Boezemvaart en plan van aanpak strijdig gebruik.
2. Verduurzamen en vergroenen bedrijventerreinen	Aanjagen, stimuleren en faciliteren van groene bedrijfskavels en gevels	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	Afspraken bij verkoop van bedrijfskavels, kennisdeling in regionaal en provinciaal verband.
	Faciliteren en participeren in (gezamenlijke) verduurzamingsprojecten. Waaronder het project 'Smart Grid' Boezem en de 'Energie Dashboards'	Fysieke bedrijfsinfra-structuur	Inzet bedrijvencoach Energie, opstellen van een duurzaamheidsdashboard.
3. Herstructurering en innovatie glastuinbouw	Het ontwikkelen van gebiedsgerichte omgevingsprogramma voor de glastuinbouw in Pijnacker-Nootdorp	Economische Ontwikkeling	Gebiedsgericht omgevingsprogramma vitale glastuinbouw (inclusief handelingsperspectief wonen in glas).
4. Meer menging van functies in de centra	Samen met vastgoedeigenaren, ondernemers en stakeholders werken aan bruisende vitale centra, met meer ruimte voor menging van functies	Economische Ontwikkeling	Opstellen en uitvoeren samenwerkingsovereenkomsten tussen gemeente, ondernemers en vastgoedeigenaren.
5. Versterken economische vernieuwing	Samen met ondernemers en stakeholders onze economische visie actualiseren	Economische Ontwikkeling	Evaluatie economische visie en uitgevoerde peiling ondernemersklimaat.
	Opstellen omgevingsprogramma Aantrekkelijk Economisch Vestigingsklimaat	Economische Ontwikkeling	Omgevingsprogramma Aantrekkelijk Economisch Vestigingsklimaat
	Participeren in de regionale projecten van de MRDH op het gebied van economische vernieuwing	Economische Ontwikkeling	Overzicht van inspanningen en resultaten via het jaarverslag Economie
	Betrekken van nieuwe inwoners bij de lokale gemeenschap en bekendheid genereren voor lokaal bedrijfsleven via citymarketing	Economische promotie	Tas voor nieuwe inwoners met daarin vouchers voor het lokale bedrijfsleven
	Citymarketing koppelen aan actuele thema's en evenementen	Economische promotie	Nieuwe inwoners zijn bekend met de lokale gemeenschap, winkelcentra, lokale winkels, culturele organisaties en sportverenigingen.

Toelichting

1. Kwaliteit verbeteren van de bestaande economische gebieden

We zetten als gemeente in op schone, hele en veilige economische gebieden. We hebben hierbij oog voor de ruimtelijke kwaliteit. Met ondernemersverenigingen, parkmanagers en centrummanagers versterken we de sociale binding, faciliteren we kennis en expertise op thema's die op dat moment voor ondernemers(verenigingen) relevant zijn. Vanuit de omgevingsvisie werken we aan omgevingsprogramma's. Soms thematisch, zoals het omgevingsprogramma Aantrekkelijk Economisch Vestigingsklimaat en soms gebiedsgericht, zoals het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden en het omgevingsprogramma De Boezem. Dat doen we niet alleen, maar samen met inwoners, ondernemers, stakeholders en andere (maatschappelijke) partners.

In 2025 wordt gewerkt aan de nieuwe positionering van Businesspark Haaglanden. Dit komt terug in het jaarplan. Voor bedrijventerrein De Boezem gaan we in 2025 verder met de uitvoering van de acties die zijn opgenomen in het omgevingsprogramma. Concrete voorbeelden daarvan zijn het opstellen van het omgevingsplan, het opstellen van een plan van aanpak voor strijdig gebruik en ondernemen en het doen

van onderzoek naar Boezemvaart. Daarin verkennen we de mogelijkheden om de ruimte De Boezem beter te benutten en de toekomstbestendigheid te verbeteren door de ontwikkeling van Boezemvaart.

2. Verduurzamen en vergroenen bedrijventerreinen

Bij de verkoop van nieuwe bedrijfskavels worden afspraken gemaakt over vergroening, klimaatadaptatie en groene gevels. Daarnaast geven we als gemeente ook op deze te ontwikkelen bedrijventerreinen het goede voorbeeld door te investeren in een groene en klimaatadaptatieve openbare ruimte. We faciliteren initiatieven op het gebied van vergroening en duurzaamheid door mee te denken met ondernemers, hen te wijzen op regionale, provinciale en landelijke subsidieregelingen. Binnen de regionale samenwerkingsverbanden (BPH, MRDH, PZH) participeren we actief en springen we in op kansen die zich voordoen. En halen we kennis, expertise en best practices naar onze gemeente. In de openbare selectieprocedure voor de nog resterende bedrijfskavels, laten we verduurzaming en vergroening zwaar meewegen.

3. Herstructurering en innovatie glastuinbouw

In 2025 werken we aan het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden. Daarin worden belangrijke (actuele) onderwerpen zoals verduurzaming, innovatie, arbeidsmigranten, energie en herstructurering uitgewerkt. De druk op de ruimte is groot. Herstructurering komt vanuit de sector zelf niet van de grond. Er is meer nodig om deze herstructurering aan te jagen en daar hebben we het rijk, regio, stakeholders en ondernemers hard bij nodig. Parallel aan het omgevingsprogramma Vitale Glastuinbouwgebieden werken we ook aan de uitvoering van het amendement over wonen in de glastuinbouwgebieden dat bij de kaderstellende notitie is aangenomen. We vervolgen onze inzet in samenwerkingsverbanden als Oostland en Greenport West-Holland.

4. Meer menging van functies in de centra

Samen met vastgoedeigenaren, ondernemersverenigingen en beheerorganisaties werken we aan bruisende en vitale centra. Dit doen we door de dialoog te voeren over trends en ontwikkelingen, wensen en ideeën te delen over bijvoorbeeld de openbare ruimte, branchering, evenementen en promotie.

5. Versterken economische vernieuwing

In 2025 loopt onze economische visie af en evalueren we dit document. De evaluatie is een bouwsteen voor het omgevingsprogramma Aantrekkelijk Economisch Vestigingsklimaat. Dat geldt ook voor de peiling

ondernemersklimaat en de economische conferentie die wordt georganiseerd. In 2025 werken we aan het omgevingsprogramma en verwachten we dat ook vast te kunnen stellen.

We zetten daarin onze werkwijze voort. Zo hebben we een proactieve houding en proberen zoveel mogelijk gebundeld en efficiënt gebruik te maken van de tijd, kennis en innovatiekracht van ondernemers. Vanuit de reguliere contactmomenten en gebiedsgerichte overleggen gaan we het gesprek aan over de vraag en de behoefte die bij ondernemers leven op de thema's innovatie, circulaire economie en digitalisering. Tegelijkertijd hebben we goed in beeld welk regionaal ondersteuningsaanbod er is. We verbinden de vraag met het aanbod. En bij gebrek aan ondersteuningsaanbod onderzoeken we of dat gerealiseerd kan worden, al dan niet in samenwerking met de regio.

In navolging van het Rekenkameronderzoek 2022 koppelen wij onze citymarketing actief aan maatschappelijke initiatieven en actuele thema's of evenementen. In onze groeigemeente richten wij ons op het betrekken van nieuwe inwoners bij de lokale gemeenschap. Citymarketing focust daarom eerst op het versterken van deze gemeenschapszin. Door bekendheid te genereren voor onze winkelcentra, lokale winkels, culturele- en sportverenigingen, laten we nieuwe inwoners kennismaken met onze gemeenschap.

De samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven verloopt naar tevredenheid en zetten we voort. Gemeenten, partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs willen de huidige opzet en afspraken (inclusief financiële bijdragen) voortzetten voor vier jaar. In 2026 evalueren we de samenwerking.

Wat mag het kosten?

Economie en glastuinbouw (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	7.631	1.374	10.639	2.507	278	283
Lasten	-8.940	-2.457	-11.672	-3.494	-889	-889
Totaal Economie en glastuinbouw	-1.308	-1.083	-1.033	-987	-611	-606

Specificatie van de lasten en baten per product

Economie en glastuinbouw (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
310 - Economische ontwikkeling	-832	-829	-955	-913	-543	-543
320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.420	-689	-8.586	-1.486	0	0
330 - Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-424	-447	-319	-319	-319	-319
340 - Economische promotie	-61	-68	-28	-28	-28	-28
Totaal Lasten per Taakveld	-6.737	-2.033	-9.887	-2.746	-889	-889
Baten per Taakveld						
310 - Economische ontwikkeling	3	0	0	0	0	0
320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	7.220	1.113	10.371	2.235	0	0
330 - Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	50	47	48	48	48	48
340 - Economische promotie	260	213	219	225	230	235
Totaal Baten per Taakveld	7.532	1.374	10.639	2.507	278	283
Totaal saldo van baten en lasten	796	-659	752	-238	-611	-606
Toevoegingen aan reserves						
320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-2.203	-424	-1.785	-748	0	0
Totaal Toevoegingen aan reserves	-2.203	-424	-1.785	-748	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
310 - Economische ontwikkeling	99	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen aan reserves	99	0	0	0	0	0
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	-2.104	-424	-1.785	-748	0	0
Resultaat	-1.308	-1.083	-1.033	-987	-611	-606

Afwijkingen analyse - begroting 2025 t.o.v. 2024

02 Economie en glastuinbouw (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
310 Economische ontwikkeling		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Economische ontwikkeling. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-158
Overig	-	32
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		
Bouwgrond in exploitatie: Actualisatie van de hoogte van de inkomsten- en uitgavenramingen van de grondexploitaties bedrijventerreinen op basis van de actualisatie per 01-07-2024. Voor de begroting is dit budgetneutraal omdat hetzelfde bedrag wordt gemuteerd in de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.	9.258	-9.258
Overig	-0	0
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		
Accountmanagement: In 2024 is eenmalig geld beschikbaar gesteld voor de Tour Feminin (110.000); deze post valt vrij met de Najaarsnota 24.	-	110
Overig	1	18
340 Economische promotie		
Overig	6	40
Totaal 02 Economie en glastuinbouw	9.265	-9.215

Investerings

Dit programma heeft geen investeringen.

3. Mobiliteit

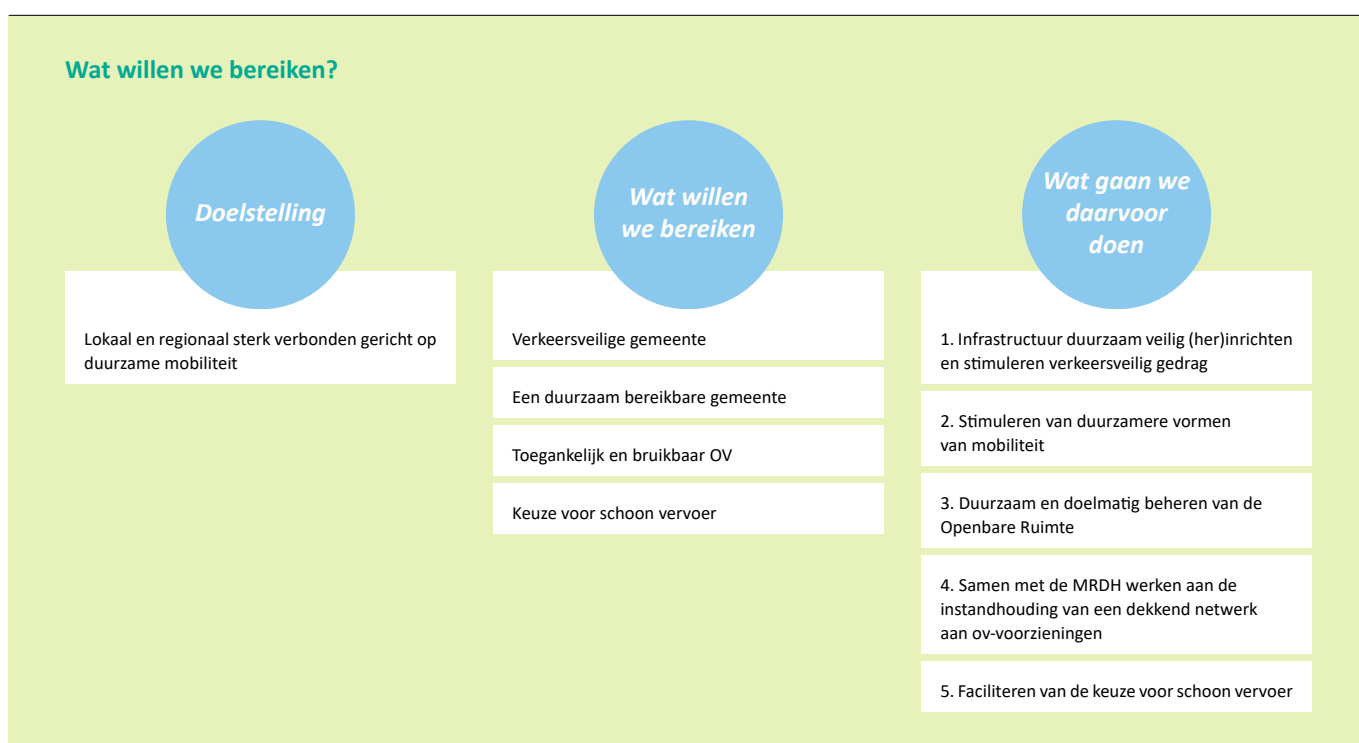
Pijnacker-Nootdorp is een verkeersveilige gemeente, met goed bereikbare voorzieningen, efficiënt openbaar vervoer en waarin gebruik wordt gemaakt van schoon vervoer.

Algemene omschrijving

Het programma Mobiliteit bestaat uit drie onderdelen:

1. Verkeer en wegen;
2. Parkeren;
3. Openbaar vervoer.

Met de uitwerking van deze onderdelen werken we aan de voorwaarden om de mobiliteit van de huidige en toekomstige inwoners en bedrijven mogelijk te maken.

Mobiliteit is geen doel op zich, maar zorgt ervoor dat onze inwoners kunnen werken, wonen, leren, ontspannen en ontmoeten. Dat doen zij niet alleen binnen de gemeente, maar ook in de regio. Een uitgebreid netwerk aan voetpaden, fietspaden, autowegen en openbaar vervoersverbindingen in de gemeente maken deze activiteiten mogelijk. De raad streeft in het raadsakkoord 2022-2026 naar een gemeente die lokaal en regionaal sterk verbonden is en die daarbij gericht is op duurzame mobiliteit. Deze ambitie is in lijn met de Omgevingsvisie waarin het toekomstbeeld is geschetst dat de gemeente in 2050 lokaal en regionaal goed bereikbaar is. In deze visie is daarbij aangegeven dat de inzet gericht is op duurzame vervoersvormen, zoals lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Deze vormen van vervoer dragen daarbij ook bij aan andere ambities van de gemeente, zoals de ambitie voor groen en een aantrekkelijke openbare ruimte.

Inwoners en ondernemingen reizen ook naar het omliggend stedelijk gebied. We werken daarom in MRDH-verband samen aan de duurzame bereikbaarheid van de regio. Daarbij ligt de focus ook op het stimuleren van fietsen en reizen met het openbaar vervoer.

Stand van zaken en vooruitblik

Algemeen

Het programma Mobiliteit richt zich op het verduurzamen van de bereikbaarheid. Het accent ligt op het gebruiken van schone vervoersmiddelen, zoals de fiets en het openbaar vervoer. De komende jaren werken we de ambities uit het Fietsplan voor de fiets uit in concrete projecten. Het gebruik van het openbaar vervoer stimuleren wij onder meer door aantrekkelijke stationsgebieden te realiseren. Eventuele maatregelen daarbij zijn een meer groene inrichting van het stationsgebied, verbetering van de fietsparkeervoorzieningen en de realisatie van een stationsgebouw met daarin bijvoorbeeld een koffieuitgiftepunt.

In 2025 starten wij met het opstellen van het Omgevingsprogramma Duurzame Mobiliteit. Dit Omgevingsprogramma vormt de uitwerking van de Omgevingsvisie. Hierin wordt het mobiliteitsbeleid en de maatregelen voor onder meer verkeersveiligheid en parkeren opgenomen. De kosten voor het opstellen van dit Omgevingsprogramma worden in 2025 bij de kaderstellende notitie in beeld gebracht.

1. Verkeer en wegen

Beheer

Het onderhoud van de wegen en verhardingen, de civiele kunstwerken, de openbare verlichting en de verkeerslichten gebeurt planmatig op basis van beheerplannen. De uitvoering van de beheerplannen voor met name wegen, civiele kunstwerken, groen en spelen verloopt onder meer door capaciteitstekorten niet volgens planning. In 2024 zijn we in gesprek geweest met de raad over de beheeractiviteiten, de prioritering hiervan en de daarbij te hanteren criteria. Hiermee komen we in 2025 met een geactualiseerde planning van de uitvoering, inclusief de bijbehorende investeringen. We hebben daarmee in 2025 een eerste beeld van de noodzakelijke investeringen en de benodigde doorlooptijd waarmee we dit kunnen uitvoeren. Op basis van deze inzichten actualiseren we in 2025 het beheerplan wegen.

Auto

Om zicht te houden op de verkeersdruk monitoren we het verkeer op de belangrijkste gemeentelijke wegen. Het aantal verkeersbewegingen is in 2023 weer bijna op het niveau van voor de coronapandemie. Er zijn in de tussentijd wel veel nieuwe woningen opgeleverd zoals in Ackerswoude en Tuindershof. De wegen kunnen de groei nog opvangen. Hoewel het soms druk is, zijn er geen structurele knelpunten op het wegennet. De verwachting is dat de capaciteit van de wegen voorlopig nog voldoende is om de verkeerstoename op te vangen.

We willen echter een scherper beeld hebben van verkeersstromen na 2030 op basis van de toekomstige (woningbouw)ontwikkelingen in de vier voorziene woningbouwlocaties Dwarskade, Overgauw, Rijskade en Balijade en regionale ontwikkelingen. In de Omgevingsvisie is hier al verkennend onderzoek naar gedaan en zijn mogelijke knelpunten in beeld gebracht. We willen dit onderzoek actualiseren met de nieuwe hogere woningbouwambities zoals in het Dwarskadegebied en Overgauw. We starten hiermee in de 2^e helft van 2024. Mochten hieruit knelpunten naar voren komen, dan onderzoeken we mogelijke oplossingen. De analyse en mogelijke oplossingen zijn onderdeel van het Omgevingsprogramma Duurzame Mobiliteit waar we in 2025 mee aan de slag gaan.

Onze (hoofdwegen)wegenstructuur is op zichzelf in orde, maar we ervaren een knelpunt in het glastuinbouwgebied Pijnacker West. Hier moet het vrachtverkeer gebruik maken van de Noordeindseweg en de Rijskade. Met een verlengde Komkommerweg hoeft het vrachtverkeer niet meer over deze wegen te rijden. In 2025 starten wij met de planologische procedure voor de realisatie van deze weg.

In 2024 starten wij met de planvoorbereiding, waarna in 2025 de Hofweg gedeeltelijk wordt aangepast om de gemiddeld gereden snelheid naar beneden te brengen en de ervaren geluidsoverlast in de wijk 's-Gravenhout terug te dringen.

Fiets

Vele tienduizenden arbeidsplaatsen, meerdere dorps- en stadskernen en andere bestemmingen liggen binnen tien kilometer van onze gemeente. Dit is een flinke fietsafstand die mede dankzij de opkomst van de elektrische fiets voor veel meer mensen haalbaar is geworden. Met de acties uit het Fietsplan willen we het fietsen nog veiliger, sneller en toegankelijker maken in de gemeente. Onderdeel van het Fietsplan is de realisatie van twee

metropolitane fietsroutes, van Delft naar Rotterdam Alexander en van Den Haag naar Pijnacker. De raad heeft in 2024 besloten om de MFR Delft-Rotterdam Alexander aan te leggen. In 2024 vindt nadere afstemming plaats met de omgeving en belanghebbenden in het kader van het afgesproken participatietraject. In 2025 gaan de betrokken gemeenten verder met de uitwerking en realisatie van deze route. De verwachting is dat twee tracédelen medio 2026 zijn gerealiseerd. Het fietsecoduct over de A13 en het tracé achter de Ackersdijkseweg zijn naar verwachting in 2029 gereed.

Voor de MFR Den Haag-Pijnacker worden nog verschillende opties voor een nieuwe fietsbrug over de Vliet ter hoogte van de bestaande Nieuwe Tolbrug onderzocht. Deze brug vormt een onmisbare schakel in de route. In het najaar van 2024 wordt duidelijk of er overeenstemming is tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en de provincie over de opties. Indien dit het geval is, worden de voorbereidingen voor deze route gecontinueerd. Het exacte tracé van de route binnen onze gemeente ligt nog niet vast. In 2025 wordt dit tracé nader bepaald en wordt aan de gemeenteraad een voorstel voorgelegd voor deze MFR.

Deelmobiliteit

In het raadsakkoord is opgenomen dat er ook aandacht moet zijn voor deelmobiliteit. Op dit moment hebben we in de gemeente een aanbod aan deelscooters en deelauto's, waarvan goed gebruik wordt gemaakt. Onze inwoners gebruiken deelmobiliteit voornamelijk voor verplaatsingen naar de omliggende gemeenten. Het deelaanbod verschilt echter per gemeente, waardoor gebruikers belemmeringen ervaren bij het gebruik van deelmobiliteit over gemeentegrenzen. In 2024 zijn de mogelijkheden tot regionale samenwerking op verzoek van de gemeenten Delft, Den Haag, Rijswijk, Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp onderzocht. In 2025 werken deze gemeenten deze samenwerking verder uit.

Deelmobiliteit kan een bijdrage leveren aan de mobiliteitsbehoefte in de nieuwe woongebieden. Bij de woningbouwontwikkeling in Centrumlijn Noord willen we hiermee ervaring opdoen. Hier biedt de ontwikkelaar deelauto's en (elektrische) deelfietsen aan de nieuwe bewoners voor een periode van tenminste 3 jaar. Het aanbod aan deelmobiliteit wordt opgeschaald naar behoefte en in lijn met de oplevering van de woonblokken in de wijk.

Een verkeersveilige gemeente

We willen ervoor zorgen dat het verkeer veilig is en blijft. Daarom richten we onze woonwijken, woonerven en wegen volgens de duurzaam veilig-richtlijnen in. In 2023 waren er in Pijnacker-Nootdorp 232 geregistreerde verkeersongevallen, waarbij er 134 gewonden te betreuren waren. De meeste gewonden waren fietsers (56), bromfietzers (33) en e-fietsers (11). Van 22 personen is bekend dat zij bij een eenzijdig ongeval gewond raakten door bijvoorbeeld een val of aanrijding met een vast of los voorwerp. Het aantal verkeersongevallen met gewonden is ten opzichte van 2022 iets afgenomen. Met name onder (elektrische) fietsers van 70 jaar en ouder zijn veel minder gewonden (van 27 naar 10). Het aantal fietsgewonden in de leeftijd 50 tot 70 jaar is daarentegen toegenomen (van 19 naar 27). Daar is niet direct een verklaring voor.

Aandacht voor verkeersveiligheid blijft daarmee van groot belang:

- In 2024 hebben we de rotondecampagne gehouden. Hiermee stimuleren wij fietsers en automobilisten om rotondes op de juiste manier te gebruiken. In 2025 wordt de campagne doorontwikkeld. Interactie tussen fietsers en automobilisten is hierbij een belangrijk thema.
- In 2022 is onderzoek gedaan naar het verkeersveiliger maken van de Kerkweg en Veenweg in Nootdorp. Op basis van een nieuwe CROW-richtlijn werken we aan een inrichtingsplan voor deze weg. De kosten voor de inrichting worden nu op € 1,4 mln. geschat. Op basis van een verder uitgewerkte raming, wordt in 2025 een inrichtings- en dekkingsvoorstel aan de raad voorgelegd. De maatregelen worden in 2025/2026 uitgevoerd.
- In het voorjaar van 2025 wordt gestart met het verkeersveiliger maken van het kruispunt Vlielandseweg/Nieuwkoopseweg/Katwijkerlaan. Ook wordt de Reesloot die aansluit op de Katwijkerlaan veiliger gemaakt voor fietsers. Met de aanleg van een nieuwe rijweg en fietspad wordt de verkeersveiligheid van de Katwijkerlaan verbeterd. Daarbij wordt ook de beschoeiing vervangen en de kade opgehoogd. Voor deze werkzaamheden wordt aan de raad bij de kadernota 2026 of bij de programmabegroting 2026 nog nadere voorstellen voorgelegd.

- De Emmastraat is oncomfortabel en voelt onveilig voor fietsers. We willen deze situatie verbeteren en starten in 2025 met de planvorming en het overleg met de betrokken bewoners en ondernemers.
- Via het Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid (ROV Zuid-Holland) stimuleren we scholen om gebruik te maken van verkeersveiligheidsprogramma's zoals School op Seef, Totally Traffic en Verkeerslokaal. We faciliteren basisscholen bij het afnemen van verkeersexamens. En we stimuleren verkeersveilig gedrag van weggebruikers met verkeersveiligheidscampagnes langs de weg en in de media. Deze activiteiten continueren we in 2025.

Schoon vervoer

Zuinige en stille elektrische auto's leveren een belangrijke bijdrage aan schoner vervoer en daarmee aan duurzame mobiliteit. In de Laadvisie 'Opgeladen naar 2030' is beschreven hoe we in de periode tot 2025 een toegankelijk, betrouwbaar en veilig laadnetwerk realiseren voor elektrische voertuigen. Daartoe hebben we onder meer een concessie voor het plaatsen van laadpalen aan Equans gegeven. In 2025 wordt onder leiding van de gemeente Rotterdam gestart met de voorbereidingen voor een nieuwe concessie. In het voorjaar van 2024 zijn 22 nieuwe laadpalen geplaatst. In totaal staan er nu (juni 2024) 242 openbare laadpalen in de gemeente. De laadpalen worden geplaatst volgens het in 2020 vastgestelde locatieplan. Het aantal aanvragen is inmiddels zo groot dat dit locatieplan niet meer voldoet. In 2024/2025 maken we een nieuw locatieplan voor de laadpalen voor de komende vijf jaar.

P+R-parkeren als onderdeel van gebiedsontwikkelingen Heron en Centrumlijn

De P+R-parkeerterreinen Nootdorp en Pijnacker-Zuid maken respectievelijk deel uit van de ontwikkeling van bedrijvenpark Heron en de woningbouwontwikkeling op de Centrumlijn. We streven een ketenaanpak na, waarbij reizigers op een snelle en toegankelijke manier de fiets of de auto met het openbaar vervoer moeten kunnen combineren. Aanvullende voorzieningen op het station kunnen daarbij de aantrekkelijkheid van de stationsgebieden - en daarmee het gebruik- versterken.

Heron

De gemeente, RET en de MRDH willen het metrostation Nootdorp en het omliggend gebied opwaarderen. Daarbij wordt onder meer gedacht aan de realisatie van een stationsgebouw, opwaardering van de fietsparkeervoorzieningen en een meer groene inrichting van het stationsgebied.

De RET is gestart met de voorbereidingen om de frequentieverhoging van de E-lijn in 2030 mogelijk te maken. In dat kader gaan we in 2025 met de MRDH in gesprek over de gewenste kwaliteitsslag in dit gebied.

Centrumlijn

In juni 2022 is de aanbesteding van de ontwikkeling en realisatie van ruim 300 woningen en een mobilityhub in Centrumlijn Noord afgerond. De bouw van deze hub start in 2024 en wordt medio 2025 opgeleverd. De hub biedt ruimte voor het stallen van 500 fietsen, bakfietsen en scooters. Er is ruimte gereserveerd om uiteindelijk 850 fietsen te kunnen stallen als die behoefte ontstaat. Daarnaast worden de parkeerplekken in de hub door zowel bewoners als ov-gebruikers gebruikt. De woongebouwen beschikken over inpandige fietsenstallingen voor de bewoners.

2. Parkeren

In het raadsakkoord is opdracht gegeven om het parkeerbeleid te actualiseren. In maart 2023 heeft de raad de startnotitie 'actualisatie parkeerbeleid' vastgesteld. In 2024 zijn de meningen van bewoners, ondernemers, projectontwikkelaars en corporaties over parkeren in de gemeente gepeild. De parkeervisie wordt naar verwachting in 2024 door de raad vastgesteld en vrijgegeven voor de inspraak. Nadat de inspraakprocedure voor de parkeervisie is afgerond, wordt in 2025 de nota parkeernormen opgesteld en aan de raad ter vaststelling aangeboden.

3. Openbaar vervoer

De MRDH heeft in 2023/2024 nieuwe financiële afspraken gemaakt met de HTM, RET en EBS. Hiermee is het ondersteuningsprogramma om de financiële gevolgen van de coronacrisis op te vangen afgesloten. De MRDH en de RET zijn gestart met de voorbereidingen om de frequentieverhoging van de E-lijn in 2030 te realiseren. In 2025 gaan we met de projectorganisatie in overleg om afspraken te maken over de uitvoering van

de werkzaamheden, ook in relatie tot de aanpak van stationsgebieden Pijnacker Zuid en Nootdorp. De MRDH streeft ernaar om hiervoor een Bestuurlijke Overeenkomst (BOK) af te sluiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Infrastructuur duurzaam veilig (her)inrichten en stimuleren verkeersveilig gedrag	Uitvoeren projectenagenda verkeersveiligheid	Verkeer en Wegen	Onder meer:
	Uitvoeren verkeersveiligheidsacties Fietsplan ' Gelukkig op de Fiets' Opstellen Omgevingsprogramma Duurzame mobiliteit		<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering verkeersveiligheidsplan voor de Kerkweg en Veenweg in Nootdorp. • Verbetering verkeersveiligheid kruispunten Katwijkerlaan/ Nieuwkoopseweg en Katwijkerlaan/ Reesloot • Planologische procedure Verlengde Komkomerweg • Start planvorming voor herinrichting Emmastraat ((tussen de Van Brachtstraat en het Oranjeplein) • Kaderstellende notitie voor Omgevingsprogramma Duurzame Mobiliteit (waaronder analyse toekomstige verkeersstromen)
2. Stimuleren van duurzamere vormen van mobiliteit	Uitvoeren Fietsplan 'Gelukkig op de Fiets'	Verkeer en wegen	Onder meer:
			<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking metropolitane fietsroutes • Raadsvoorstel MFR Den Haag-Pijnacker
	Uitwerken MRDH-Handreiking' Ketenmobiliteit op OV-knooppunten' '	Openbaar Vervoer	<ul style="list-style-type: none"> • Inrichtingsplannen stationsgebieden Nootdorp en Pijnacker-Zuid bij ontwikkeling bedrijvenpark Heron en woningbouw Centrumlijn
	Herijken parkerbeleid	Parkeren	<ul style="list-style-type: none"> • Parkeervisie • Nota parkeernormen
	Faciliteren deelmobiliteit	Verkeer en Wegen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgewerkt deelmobiliteitbeleid in regionaal verband
3. Duurzaam en doelmatig beheren van de Openbare Ruimte	Uitvoeren van het beheer op basis van de Beheerplannen voor wegen, civiele kunstwerken en openbare verlichting & verkeersregelinstallaties.	Verkeer en Wegen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgevoerd beheer op basis van de Beheerplannen • Actualisatie Beheerplan Wegen
4. Samen met de MRDH werken aan de instandhouding van een dekkend netwerk aan ov-voorzieningen	Deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling MRDH	Openbaar Vervoer	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuursovereenkomst metronet • Deelname aan MRDH-project voor uitbreiding van metro-capaciteit E-lijn richting Den Haag • Voorstel voor weekendmetro
5. Faciliteren van de keuze voor schoon vervoer	Uitvoeren Laadvisie ' Opgeladen naar 2030'	Verkeer en Wegen	<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren plaatsing van laadpalen • Locatieplan laadpalen

Toelichting Algemeen

In de Omgevingsvisie is als ambitie opgenomen dat de gemeente ook in 2050 lokaal en regionaal goed bereikbaar is. Dit doen we door in te zetten op duurzame vervoersvormen: lopen, fietsen en het openbaar vervoer. In 2025 starten we met het opstellen van het omgevingsprogramma Duurzame Mobiliteit, waarin we uitwerking geven aan de Omgevingsvisie. Onderdeel van het omgevingsprogramma is een analyse van de verkeersstromen na 2030 op basis van onze toekomstige (woningbouw) ontwikkelingen en de regionale ontwikkelingen.

1. Infrastructuur duurzaam veilig (her)inrichten en stimuleren verkeersveilig gedrag

In 2025 werken we met de aanpak van de Kerkweg/Veenweg, de Emmastraat en het kruispunt Vlielandseweg/ Nieuwkoopseweg/Katwijkerlaan aan het verkeersveilig maken van de infrastructuur. Het is daarnaast van belang om ook aandacht te besteden aan verkeersveilig gedrag. In 2025 gaan we daarom de rotondecampagne verder ontwikkelen. Interactie tussen fietsers en automobilisten is hierbij een belangrijk thema

2. Stimuleren van duurzamere vormen van mobiliteit

De gemeente stimuleert lopen, fietsen en het reizen met het openbaar vervoer. In 2025 gaan we hiervoor verder met de uitwerking van de metropolitane fietsroutes. Voor het openbaar vervoer kijken we samen met de RET en de MRDH naar de mogelijkheden om de kwaliteit van de metrostations Nootdorp en Pijnacker-Zuid te verbeteren.

3. Duurzaam en doelmatig beheren van de Openbare Ruimte

In de beheerplannen worden de onderhoudsactiviteiten voor onder de wegen, de civiele kunstwerken en de openbare verlichting & verkeerslichten opgenomen. Het onderhoud aan met name de wegen, de civiele kunstwerken, het groen en de speelvoorzieningen verloopt niet volgens planning. Nadat we in 2024 over deze problematiek met de raad in gesprek zijn geweest, actualiseren we in 2025 het beheerplan wegen en betrekken daarbij de opgehaalde beelden.

4. Samen met de MRDH werken aan de instandhouding van een dekkend netwerk aan ov-voorzieningen

Met metrolijn E, tramlijn 15, diverse buslijnen en de buurtbus heeft de gemeente een dekkend netwerk aan openbaar vervoersvoorzieningen. Met de voor 2030 voorziene frequentieverhoging van de E-lijn worden de ov-voorzieningen verder verbeterd. We gaan in 2025 hierover afspraken maken met de MRDH en de RET en betrekken daarbij ook de gewenste kwaliteitsverbetering van de stationsomgevingen Nootdorp en Pijnacker-Zuid.

5. Faciliteren van de keuze voor schoon vervoer

We faciliteren de elektrische auto door het plaatsen van laadpalen in het openbaar gebied. Dit plaatsen gebeurt op basis van een locatieplan. In 2024/2025 maken we een nieuw locatieplan voor de komende vijf jaar.

Wat mag het kosten?

Mobiliteit (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	5.633	829	746	566	525	565
Lasten	-11.586	-7.691	-8.100	-8.161	-8.303	-8.545
Totaal Mobiliteit	-5.954	-6.863	-7.354	-7.595	-7.779	-7.980

Specificatie van de lasten en baten per product

Mobiliteit (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
210 - Verkeer en vervoer	-7.257	-7.677	-8.060	-8.142	-8.284	-8.526
220 - Parkeren	-32	-15	-40	-19	-19	-19
Totaal Lasten per Taakveld	-7.289	-7.691	-8.100	-8.161	-8.303	-8.545
Baten per Taakveld						
210 - Verkeer en vervoer	654	216	217	217	217	217
Totaal Baten per Taakveld	654	216	217	217	217	217
Totaal saldo van baten en lasten	-6.635	-7.475	-7.883	-7.944	-8.086	-8.328
Toevoegingen aan reserves						
210 - Verkeer en vervoer	-4.297	0	0	0	0	0
Totaal Toevoegingen aan reserves	-4.297	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
210 - Verkeer en vervoer	4.978	612	528	349	308	348
Totaal Onttrekkingen aan reserves	4.978	612	528	349	308	348
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	681	612	528	349	308	348
Resultaat	-5.954	-6.863	-7.354	-7.595	-7.779	-7.980

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

03 Mobiliteit (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
210 Verkeer en vervoer		
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	30	-30

03 Mobiliteit (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-313
Kapitaallasten: Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continue aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een stelpost zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De invulling wordt in de periode tot de Begroting 2026 uitgewerkt.	-	102
Mutaties reserves: De inzet van de bestemmingsreserve reserve degeneratie ten behoeve herstel van bestrating neemt in 2025 af ten opzichte van 2024.	-70	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Verkeer en vervoer. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-159
	Overig	17
220 Parkeren		
	Overig	-25
Totaal 03 Mobiliteit	-83	-409

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continu punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in bovenstaande tabel weergegeven.

Mobiliteit (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
707004 BHP wegen 17-20: fietspaden/wegen op kades (2020)	250.000	0	0	0
707008 Vervangen brug Reesloot/Katwijklerlaan (2021)	0	138.000	0	0
707062 MFR Hazepadbrug (2022)	216.000	0	0	0
707063 MFR Bakkerenlaan-Brasserskade (2024)	0	255.000	0	0
707064 MFR Fietsbrug A13-Dubbeldankpad (2024)	0	0	66.000	0
707065 MFR Dubbeldankpad-Ackersdijkseweg (2024)	0	45.000	0	0
707114 BHP Wegen 22-25 Fietspad Delftsestraatweg (2022)	50.000	200.000	0	0
707115 BHP Wegen 22-25 Koningshof fase 8 (2022)	700.000	0	0	0
707117 BHP Wegen 22-25 Oranjeplein (2022)	400.000	50.000	0	0
707118 BHP Wegen 22-25 Emmastraat (2023)	600.000	250.000	0	0
707119 BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2023)	0	0	0	5.200.000
707120 BHP Wegen 22-25 Nieuwkoopseweg (2023)	450.000	0	0	0
707121 BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2024)	2.000.000	0	0	0
707123 BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2025)	3.300.000	400.000	0	0
707124 BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2026)	0	1.300.000	800.000	0
707125 BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2027)	0	0	1.600.000	600.000
707126 BHP Wegen 22-25 Oude Leedeweg (2028)	50.000	50.000	1.400.000	1.500.000
707127 BHP Wegen 22-25 Ronde Nobellaan (2028)	0	0	0	750.000
707128 BHP Wegen 22-25 Noordweg/Oudeweg (2028)	0	0	0	1.500.000
707129 BHP Wegen 22-25 Tuindersweg (2028)	0	0	0	300.000
707132 Aanleg MFR - deel 9 Bouwrijpmaken (2024)	102.215	184.430	266.645	533.290
707135 Aanleg MFR - deel 10 Subsidie (2031)	0	-72.240	-288.960	0
707136 Aanleg MFR - deel 10 Bouwrijpmaken (2031)	21.902	60.204	248.788	227.397
707139 Aanleg MFR - deel 11 Subsidie (2031)	-103.950	-103.950	0	0
707140 Aanleg MFR - deel 11 Bouwrijpmaken (2031)	193.696	76.738	0	0
707143 Aanleg MFR - deel 12 Subsidie (2031)	-300.650	-300.650	0	0
707145 Aanleg MFR - deel 12 Bouwrijpmaken (2031)	578.048	225.364	0	0
707150 Herinrichting Kerkweg (2025)	1.400.000	0	0	0
707508 Herinrichting Raadhuisplein (2019)	93.154	0	0	0

Mobiliteit (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
707564 BHP CKW 23-26 Betonnen brug Nieuwkoopseweg (2023)	160.000	0	0	0
707570 BPH CKW 23-26 Betonnen brug Noordeindseweg (2024)	105.000	0	0	0
707571 BHP CKW 23-26 Betonnen brug Keulseweg (2024)	105.000	0	0	0
707572 BHP CKW 23-26 Houten brug Wagenmaker (2025)	66.360	66.360	0	0
707573 BHP CKW 23-26 26 steigers in Nootdorp (2026)	0	130.083	130.083	0
707584 BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2024)	120.000	0	0	0
707586 BHP OV 23-26 Armaturen WC de Parade (2024)	350.000	0	0	0
707587 BHP OV 23-26 Lichtmasten Klapwijk (2024)	325.000	0	0	0
707588 BHP OV 23-26 Lichtmasten WC de Parade (2024)	60.000	0	0	0
707590 BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2025)	40.000	40.000	0	0
707591 BHP OV 23-26 Armaturen Oude Delfgauw (2025)	150.000	0	0	0
707594 BHP OV 23-26 Lichtmasten Klapwijk (2025)	162.500	162.500	0	0
707595 BHP OV 23-26 Lichtmasten Oude Delfgauw (2025)	40.000	0	0	0
707596 BHP OV 23-26 Verkeerspollers Raadhuisplein (2025)	87.500	87.500	0	0
707597 BHP OV 23-26 Armaturen buitengebied (2026)	433.750	0	0	0
707598 BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2026)	0	40.000	40.000	0
707599 BHP OV 23-26 Armaturen Pijnacker-centrum (2026)	403.125	0	0	0
707601 BHP OV 23-26 Lichtmasten Klapwijk (2026)	0	162.500	162.500	0
707602 BHP OV 23-26 Vervanging lichtmasten (2027)	0	0	110.000	110.000
707604 BHP OV 23-26 Verkeersregelinst.Delftsestr.(2027)	0	0	100.000	100.000
707605 BHP OV 23-26 Verkeersregelin.Hofweg (2027)	0	0	100.000	100.000
707606 BHP OV 19-22: Masten & Netwerk Koningshof (2023)	100.000	0	0	0
707611 BHP CKW 23-26: vervangingskosten 2027-2030 (2027)	0	0	498.925	0
707612 BHP CKW 23-26: vervangingskosten 2027-2030 (2028)	0	0	0	498.925
707613 BHP OV 23-26 stroomkasten nobellaan markt (2028)	0	0	0	90.000
707614 BHP OV 23-26 Lichtm.en Netwerk vanaf 2027 (2028)	0	0	0	220.000
709502 DGW: uitbreiding parkeerterrein 80ppl (2019)	58.404	0	0	0
710006 Damwand zuidzijde Katwijkerlaan (2018)	772.987	0	0	0
734000 Herstructurering Katwijkerlaan fase 1 (2021)	500.000	0	0	0
734001 Herstructurering Katwijkerlaan fase 2 (2024)	500.000	4.333.333	2.166.667	0
754155 Aansch. gronden en kassen Verl. Komkommerweg(2023)	1.000.000	1.034.900	0	0
754156 Aanl.aansluitingsweg rotonde Delfsestr./Komk.(2023)	375.000	761.200	400.000	0
754157 Aanschaf woningen Verl.Komkommerweg (2023)	600.000	0	0	0
Totaal Mobiliteit	16.515.041	9.576.272	7.800.648	11.729.612

4. Groen en recreatie

Pijnacker-Nootdorp is een aantrekkelijke gemeente met veel onderscheidend groen, zowel in de kernen als in het buitengebied. Samen vormen deze gebieden een natuurnetwerk dat verbonden is met een regionaal geheel van groengebieden zoals het 'Regiopark Buytenhout' en het 'Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland'.

Algemene omschrijving

Het programma Groen, Water en Recreatie bestaat uit drie onderdelen:

1. Het ontwikkelen, beheren en onderhouden van openbaar groen, speelvoorzieningen, water en oevers;
2. Natuur(bescherming);
3. Recreatieve voorzieningen.

Openbaar groen in de kernen

Het groen in en om de kernen heeft een belangrijke functie voor flora en fauna, de natuur, recreatie en onze economie. Binnen de kernen is de gemeente verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen. Het beschermen van zeldzame soorten planten en dieren, en het beperken van de overlast van niet inheemse invasieve soorten planten en dieren, is onderdeel van dit beheer. Het reguliere onderhoud leggen we vast in een onderhoudsplan, dat elke vier jaar wordt geactualiseerd. Onze plannen voor het behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van het openbaar groen leggen we vast in het Omgevingsprogramma 'Groen in en om de Kernen'.

Speelvoorzieningen

Het openbaar groen heeft een positief effect op de gezondheid van de mens. Het maakt de omgeving aantrekkelijk en levendig en brengt mensen in beweging. Voldoende ontmoetingsplekken, speelvoorzieningen, buitenfitness, en wandel-, fiets, en ruiterspaden zorgen voor aantrekkelijk en toegankelijk openbaar groen.

Water en oevers, (inclusief klimaatbestendig)

Door de klimaatverandering is het beperken van de gevolgen van extreme weersomstandigheden noodzakelijk. De weersomstandigheden veranderen en worden steeds extremer: extreme hitte, regenval en wateroverlast en langdurige droogte komen steeds vaker voor. Het beleid en de maatregelen zijn vastgelegd in het Programma Water en Klimaat.

Natuur(bescherming)

Door de variatie aan leefgebieden levert het groen in en om de kernen een grote bijdrage aan de biodiversiteit. Veel verschillende soorten planten en dieren zorgen voor een grotere veerkracht van de natuur. Daarnaast heeft de natuur een positief effect op de gezondheid van de mens. Centraal staat het lokale natuurnetwerk van leefgebieden en ecologische verbindingzones. Delen hiervan zijn ook onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Dierenwelzijn

Er zijn nieuwe overeenkomsten gesloten met de dierenambulance en met vogelopvang De Wulp voor de periode 2023-2026. Herijking van dierenwelzijnsbeleid wordt meegenomen bij het Omgevingsprogramma Groen in en rond de Kernen.

Recreatieve voorzieningen

Het verbeteren van de recreatiemogelijkheden voor onze inwoners is een opgave in ons groene buitengebied. Hierbij moet het recreatieve gebruik in balans zijn met de natuur, het milieu en het cultuurhistorisch waardevolle landschap van droogmakerijen en veenweidepolders. De landbouwbedrijven hebben als eigenaar, gebruiker en/of beheerder een belangrijke rol bij de instandhouding van dit landschap. De realisatie van het weidevogelkerngebied in de Zuidpolder van Delfgauw speelt hierbij een belangrijke rol. Overheid, ondernemers, terreinbeheerders en recreanten zorgen samen voor een aantrekkelijke groene omgeving, waar natuur en recreatie elkaar versterken. Hierbij zien wij twee hoofdgebieden met een eigen karakter: Buytenhout (De Balij-Bieslandsebos, Dobbeplass), en het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland (Oude Leedegebied, Ruyven, Ackerdijkse Plassen, Groenzoom).

Regionaal groengebied

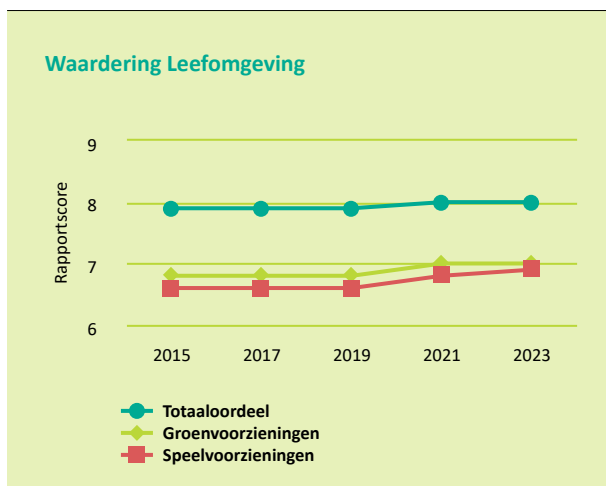
Het groene buitengebied is een kwaliteit, waarmee onze gemeente zich onderscheidt. Het is belangrijk voor het woon- en leefmilieu van onze inwoners en de omliggende regio. Ons buitengebied levert een bijzondere bijdrage aan het vestigingsklimaat van de regio. Om dat te kunnen blijven doen is een bijdrage van zowel de regio als de provincie nodig. Daarmee kunnen we het recreatief aanbod uitbreiden en recreatieve en ecologische verbindingen maken, die nu nog ontbreken. Ook houden we hiermee het waardevolle landschap in stand, als drager voor natuur en recreatie.

Stand van zaken en vooruitblik

1. Het ontwikkelen, beheren en onderhouden van openbaar groen, speelvoorzieningen, water en oevers.

Binnen de kernen ligt ongeveer 188 hectare openbaar groen (2021). Wij beheren dit groen. De hoeveelheid openbaar groen neemt geleidelijk toe door ontwikkeling van nieuwe wijken in onze gemeente. Per inwoner is er in de kernen ongeveer 32 m² openbaar groen beschikbaar. Hiervan is ongeveer twintig procent ingericht als sier- en bosplantsoen, bestaat ongeveer dertig procent uit gazon en wordt de rest beheerd als extensief of ecologisch gras. Het openbaar groen zorgt voor mooie en leefbare wijken. In onze Omgevingsvisie staat dat een gevarieerde en kwalitatief hoogwaardige groeninrichting bijdraagt aan bewegen en ontmoeten van onze inwoners, aan de biodiversiteit, en aan weerbaar zijn tegen klimaatverandering.

Het onderhoud van het openbaar groen, de speelvoorzieningen en de waterwegen gebeurt planmatig op basis van beheerplannen. De uitvoering van de beheerplannen voor met name wegen, civiele kunstwerken, groen en spelen verloopt onder meer door capaciteitstekorten niet volgens planning. In 2024 zijn we in gesprek geweest met de raad over de beheeractiviteiten, de prioritering hiervan en de daarbij te hanteren criteria. Hiermee komen we in 2025 met een geactualiseerde planning van de uitvoering, inclusief de bijbehorende investeringen. We hebben daarmee in 2025 een eerste beeld van de noodzakelijke investeringen en de benodigde doorlooptijd waarmee we dit kunnen uitvoeren.

De Leefbaarheidsmonitor laat vanaf 2009 een stijgende waardering zien van de inwoners van onze gemeente voor hun woon- en leefomgeving (zie zaaksysteem, nr. 1460430). Dat geldt specifiek ook voor het aanbod en het onderhoud van de speelvoorzieningen en de groenvoorzieningen. De laatste jaren is de waardering verder gestegen. De volgende Leefbaarheidsmonitor is in 2025.

Water en klimaatbestendig

De komende jaren werken we eraan dat water wordt vastgehouden waar het valt. Neerslag valt niet alleen in het openbare gebied, maar ook op de gronden van inwoners en bedrijven. Het is daarom belangrijk om samen op te trekken. Het Programma Water en Klimaat 2021-2024 is een gezamenlijk beleidsplan met het Hoogheemraadschap van Delfland, inclusief uitvoeringsprogramma. In 2024 hebben wij informatiebijeenkomsten gehouden over het vergroenen van wijken. In de tweede helft van 2024 voerden we vergroening ook uit in enkele versteende wijken. Daarnaast heeft de gemeente in 2024 voor het eerst meegedaan aan het project NK Tegelwippen, met diverse inzamelacties. In 2025 stellen we het nieuwe omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente op. Hierin verwerken we de resultaten van de uitgevoerde stresstesten zoals voor hittestress en wateroverlast. In 2025 voeren we nog enkele maatregelen uit van het Programma Water en Klimaat 2021-2024, waaronder de uitvoering van de communicatiekalender 'Groen, Water en Klimaat'.

2. Natuur(bescherming)

In 2024 actualiseren we de nota 'Natuur op de Kaart' met het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen. Hierin bepalen wij welke maatregelen wij nemen vanaf 2025. De verwachting is dat het ontwerp Omgevingsprogramma eind 2024 ter besluitvorming aan de raad wordt voorgelegd. In het geval dat voor de uitvoering van dit omgevingsprogramma extra financiële middelen nodig zijn, dan wordt dit afgewogen bij de Kadernota 2026.

Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw

In het buitengebied levert de realisatie van het Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw een belangrijke bijdrage aan de natuur in onze gemeente. Hiervoor zijn al de nodige stappen gezet, waaronder een ruilverkaveling zodat een aaneengesloten gebied is ontstaan. Het project voeren we uit met de provincie Zuid-Holland, Staatsbosbeheer en het Hoogheemraadschap van Delfland. In het najaar van 2024 is de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen gestart. De werkzaamheden worden in het eerste kwartaal van 2025

afgerond. Voor het beheer zijn in 2024 pachtovereenkomsten gesloten voor weidevogelbeheer. In 2025 worden meerjarige afspraken over de pacht en het beheer gemaakt.

Dierenwelzijn

In 2024 actualiseren wij het beleid Dierenwelzijn waarbij dit herkenbaar een plek krijgt in het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen. Hierin bepalen wij welke maatregelen wij nemen vanaf 2025. Verder is in 2024 een ganzenbeheerplan opgesteld voor de aanpak van de overlast door vooral uitheemse ganzensoorten.

3. Recreatieve voorzieningen

Om de kernen ligt ruim 2.200 hectare buitengebied. Dat is ruim meer dan de helft van het totale gemeentelijk grondgebied. Daarvan is ongeveer 1.030 hectare natuur- en recreatiegebied. Dat is ruim 26% van het grondgebied van onze gemeente (bron: CBS). Dit geeft onze inwoners, en die van omliggende gemeenten, veel mogelijkheden om te bewegen in de groene ruimte. We willen de recreatieve mogelijkheden verder vergroten, in balans met natuur en landschap.

Recreatieve voorzieningen groene buitengebied

In 2024 hebben wij verder gewerkt aan de afronding van het project de Groenzoom. In 2023 is gefaseerd begonnen met de recreatieve verbinding Groenzoom-Balij (deel Reesloot tot Katwijkerlaan). In het 3e kwartaal van 2024 is de aannemer begonnen met de voorbelasting van het fietspad Molenlaan, het graven van de watergang en de benodigde aanpassingen van de diverse kabels en leidingen. Hierna volgt het aanleggen van het fietspad, de benodigde aanpassingen bij de Molenlaan en het aanbrengen van de groeninrichting. Deze projecten lopen door in 2025.

Daarnaast is in 2024 de toiletvoorziening bij de Dobbepas vernieuwd. Verder heeft Staatsbosbeheer in 2024 de Ontwikkelagenda Balij-Bieslandsebos afgerond. Deze agenda geeft de aanpak om de recreatieve waarde en de natuurkwaliteit van De Balij-Bieslandsebos en de Dobbepas te vergroten. Het bevat korte en lange termijn maatregelen. Dit is meegenomen als input voor het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen.

Beheerverantwoordelijkheid groene buitengebied

In het groene buitengebied werken wij samen met partners zoals Staatsbosbeheer, het Hoogheemraadschap van Delfland en de provincie Zuid-Holland. Onze gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van de Dobbepas, het Wandelbos Laakweg, en het natuurgebied de Groene Keijzer. Staatsbosbeheer voert het beheer van deze gebieden uit volgens de samenwerkingsovereenkomst die wij met hen gesloten hebben. Van de provincie krijgen wij een jaarlijkse bijdrage voor het beheer van de Dobbepas. De PZH heeft aangekondigd dat er vanaf 2026 een meer uniforme regeling komt voor alle recreatiegebieden in Zuid-Holland. Wij verwachten hierdoor aanzienlijk minder subsidie te ontvangen voor de Dobbepas. In 2025 brengt Staatsbosbeheer in beeld wat de gevolgen hiervan zijn.

Recreatiegebied Ruyven beheren wij zelf. Daarnaast zijn wij eigenaar van een deel van het weidevogelkerngebied in de Zuidpolder van Delfgauw. Het beheer hiervan verloopt via pachtcontracten aan agrariërs. Samen met de gemeente Lansingerland zijn we ook verantwoordelijk voor het beheer van de Groenzoom. Hiervoor zijn beheerplannen gemaakt en afspraken met de Beheercombinatie Groenzoom. Voor de ontwikkelingen in de Groenzoom onderhouden wij contact met het Gebruikersplatform Groenzoom.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Het uitvoeren van regulier beheer en onderhoud van groen, water, oevers en speelvoorzieningen in de openbare ruimte.	Uitvoeren van het regulier Onderhoudsplan Groen in de Kernen	Openbaar groen en speelvoorzieningen	Uitgevoerd onderhoud groen, water, oevers en speelvoorzieningen in de openbare ruimte
2. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen ter bevordering	Uitvoeren Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen	Openbaar groen en speelvoorzieningen Natuur(bescherming)	Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen in uitvoering

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
van de biodiversiteit en dierenwelzijn			
3. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen ter bevordering van ontmoeten, recreëren, bewegen en spelen in de kernen	Realiseren project Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw	Natuur(bescherming)	Gerealiseerd Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw van minimaal 110 hectare
4. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen ter bevordering van natuur en landschap, en recreëren in het buitengebied	Realiseren ecologische en recreatieve verbinding Groen-Zoom-De Balij (onderdeel van reconstructie Reesloot-Katwijkerlaan)	Natuur(bescherming) Recreatieve voorzieningen	Gerealiseerde ecologische en recreatieve verbinding Groen-Zoom-De Balij
5. Het opstellen en uitvoeren van maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering te ondervangen	Realiseren recreatieve verbinding Groen-Zoom-Molenlaan	Recreatieve voorzieningen	Gerealiseerde recreatieve verbinding Groen-Zoom-Molenlaan
	Opstellen en uitvoeren Omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente	Water en oevers (inclusief klimaatbestendig)	Omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente in uitvoering

Toelichting

1. Het uitvoeren van regulier beheer en onderhoud van groen, water, oevers en speelvoorzieningen in de openbare ruimte.

Onderhoudsplan Groen in de Kernen

Voor de uitvoering van het onderhoud van het openbaar groen in de kernen is het Technisch beheerplan openbaar groen 2023-2026 leidend. Voor de openbare speelvoorzieningen is dat het Beheerplan Spelen 2023-2026.

Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen

Het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen is het nieuwe beleidskader voor natuur, recreatie, landschap openbaar groen en dierenwelzijn in Pijnacker-Nootdorp. Het Omgevingsprogramma is één van de kerninstrumenten in de omgevingswet. Het Omgevingsprogramma werkt de doelen en ambities uit van de Omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050. Dit beleidsdocument bevat naast uitvoeringsmaatregelen ook kaders voor beheer en gebiedsontwikkeling, en geeft input voor het omgevingsplan. Hierin bepalen wij welke maatregelen wij nemen vanaf 2025. De verwachting is dat het ontwerp Omgevingsprogramma eind 2024 ter besluitvorming aan het college wordt voorgelegd. Daarvoor heeft de raad in het vierde kwartaal 2024 de gelegenheid om dit ontwerp te bespreken.

2. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen, ter bevordering van de biodiversiteit en dierenwelzijn.

Biodiversiteit

De beleidsnota Natuur op de Kaart (2018) is met het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen in 2024 geactualiseerd. Hierin nemen we de maatregelen op vanaf 2025. Het beschermen en versterken van het gemeentelijk natuurnetwerk is een belangrijk onderdeel hiervan. Dit helpt mee aan een hogere biodiversiteit en belevingswaarde.

Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw

In het Oude Leedegebied werken wij aan de realisatie van het Weidevogelkerngebied Zuidpolder van Delfgauw. Het gaat hierbij om de inzet van circa 110 hectare grond van de gemeente, de provincie Zuid-Holland en Staatsbosbeheer. Dit is inclusief het bestaande natuurgebied de Groene Keijzer (28 hectare). Dit gebeurt in nauw overleg met de belanghebbende gebiedspartijen waaronder de agrariërs. Over het beheer zijn afspraken vastgelegd met de pachters /agrariërs uit de Zuidpolder. De inrichting wordt grotendeels in 2024 uitgevoerd en begin 2025 afgerond. Daarna wordt de pacht en beheer meerjarig geregeld.

Dierenwelzijn

De beleidsnota Dierenwelzijn (2016) actualiseren we met het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen. Hierin nemen we de maatregelen op vanaf 2025.

3. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen, ter bevordering van ontmoeten, recreëren, bewegen en spelen in de kernen.

Speelvoorzieningen

Het Beheerplan Spelen 2023-2026 geeft de maatregelen voor beheer en onderhoud. In het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen zijn de doelen voor speelvoorzieningen verder uitgewerkt. In het Omgevingsprogramma is ook aandacht voor andere voorzieningen, zoals wandelpaden en ontmoetingsplaatsen.

4. Het opstellen en uitvoeren van beleid en maatregelen, ter bevordering van natuur en landschap, en recreëren in het buitengebied.

Het gebruik en de waardering van ons groene buitengebied willen we verder verbeteren. Recreatie moet daarbij in evenwicht blijven met natuur, milieu en landschapswaarden. Dit doen we in verbinding met onze inwoners, ondernemers, groene organisaties en terreinbeheerders. We benutten hiervoor onder andere de regionale samenwerkingen van Buytenhout, de Groenzoom en het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Het Omgevingsprogramma Groen in en om de Kernen geeft de beleidskaders I voor het groene buitengebied, inclusief de maatregelen vanaf 2025.

Afronden aanleg Groenzoom

Hierbij werken we aan twee projecten. Het gaat ten eerste om realisatie van een fietspad bij de Molenlaan. De gronden zijn verworven; de planvorming en uitvoering worden verder uitgewerkt. Ten tweede werken we gefaseerd aan de realisatie van een ecologische en recreatieve verbinding tussen Groenzoom en De Balij (over de Katwijkerlaan). Fase 1, Reesloot tot de Katwijkerlaan is medio 2025 gereed. Fase 2 is gekoppeld aan de totale herinrichting van de Katwijkerlaan. In 2024 is gestart met de aanleg van het fietspad, de benodigde aanpassingen bij de Molenlaan en het aanbrengen van de groeninrichting. De projecten lopen door in 2025.

5. Het opstellen en uitvoeren van maatregelen, om de gevolgen van klimaatverandering te ondervangen.

Omgevingsprogramma Klimaatbestendige Gemeente

Het bestaande Programma Water en Klimaat 2021-2024 wordt vervangen door het omgevingsprogramma Klimaatbestendige Gemeente. Hierin verwerken we ook de resultaten van de uitgevoerde stresstesten voor hittestress en wateroverlast. Met deze stresstesten onderzoeken wij de gevolgen van de klimaatverandering in onze gemeente. In 2025 starten wij met het opstellen van het nieuwe omgevingsprogramma, samen met het Hoogheemraadschap van Delfland. Daarnaast voeren in 2025 nog maatregelen uit van het bestaande programma. Voor het beheer en onderhoud van water en oevers werken we met het beheerplan Oevers en het beheerplan Baggeren.

Wat mag het kosten?

Groen en recreatie (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	694	863	468	333	333	508
Lasten	-6.108	-7.477	-7.561	-7.465	-7.442	-7.647
Totaal Groen en recreatie	-5.414	-6.614	-7.092	-7.131	-7.109	-7.139

Specificatie van de lasten en baten per product

Groen en recreatie (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
570 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie	-6.108	-7.292	-7.561	-7.465	-7.442	-7.647
Totaal Lasten per Taakveld	-6.108	-7.292	-7.561	-7.465	-7.442	-7.647
Baten per Taakveld						
570 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie	400	738	349	274	274	274
Totaal Baten per Taakveld	400	738	349	274	274	274
Totaal saldo van baten en lasten	-5.708	-6.554	-7.212	-7.191	-7.168	-7.374
Toevoegingen aan reserves						
570 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie	0	-185	0	0	0	0
Totaal Toevoegingen aan reserves	0	-185	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
570 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie	294	125	120	60	60	235
Totaal Onttrekkingen aan reserves	294	125	120	60	60	235
Totaal Toevoegingen en onttrekkingen reserves	294	-60	120	60	60	235
Resultaat	-5.414	-6.614	-7.092	-7.131	-7.109	-7.139

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

04 Groen en recreatie (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
570 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		
Beheerplan baggeren: Met het verwerken van de financiële gevolgen van het beheerplan baggeren in 2024 is de bijdrage vanuit het gemeentelijk rioleringsplan als aparte inkomst begroot.	-205	-
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-21
Mutaties reserves: Eenmalige extra storting in de voorziening baggeren vanwege negatief saldo.	85	-85
Resultaatbestemming: In 2024 is eenmalig budget beschikbaar gesteld vanuit het beheerplan Water & Klimaat.	-73	73
Subsidies: In 2024 is eenmalig een afkopsom begroot vanuit Provincie inzake Weidevogelgebied.	-185	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Groen en recreatie. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-92
	Overig	41
Totaal 04 Groen en recreatie	-395	-84

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continu punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien onder 'overige stelposten' weergegeven.

Groen en recreatie (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
711517 Prog.Water & Klimaat Urban waterbuffer 3 (2024)	0	0	0	300.000
711522 BPH Oevers 22-26 Wilhelminasingel (2023)	325.000	0	0	0
711523 BPH Oevers 22-26 Goudenregensingel (2024)	325.000	0	0	0
711524 BPH Oevers 22-26 Katwijkerl.vanaf S-bocht F1(2025)	175.000	175.000	0	0
711525 BPH Oevers 22-26 Katwijkerl.vanaf S-bocht F2(2026)	0	175.000	175.000	0
711530 Prog.Water & Klimaat Urban waterbuffer 2 (2026)	0	300.000	0	0
720057 BHP groen 19-22: herinr.Koningshof fase 8 (2020)	50.000	0	0	0
720058 BHP groen 19-22: herinr. Klapwijk (2023)	100.000	0	0	0
720059 BHP groen 19-22: herinr. Klapwijk, (2024)	150.000	0	0	0
720061 BHP groen 19-22: herinr. Klapwijk, (2025)	0	200.000	0	0

Groen en recreatie (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
720063 Weidevogelkerngebied aankoop 36ha grond (2023)	0	450.000	0	0
720064 BHP Groen 23-26 Herinrichting Emmastraat (2024)	50.000	50.000	0	0
720065 BHP Groen 23-26 Herinrichting Klapwijk (2026)	0	200.000	0	0
720066 BHP Groen 23-26 Herinrichting Klapwijk (2027)	0	0	0	50.000
720067 BHP Groen 23-26 Herinrichting Klapwijk (2028)	0	0	0	200.000
720540 Speelvoorzieningen Klapwijk (2023)	15.000	0	0	0
720545 Speelruimteplan2019-2022: Klapwijk skatepark(2022)	60.000	0	0	0
720549 BHP spelen 23-26 Speelplek Pijnacker-centrum(2023)	15.000	0	0	0
720551 BHP spelen 23-26 Speelplek Koningshof (2023)	37.500	0	0	0
720553 BHP spelen 23-26 Speelplek de Venen oost (2023)	35.000	0	0	0
720554 BHP spelen 23-26 Speelplek de Venen centrum (2023)	40.000	0	0	0
720556 BHP spelen 23-26 Speelplek Pijnacker (2024)	132.500	0	0	0
720557 BHP spelen 23-26 Speelplekken Pijnacker (2025)	35.000	35.000	0	0
720558 BHP spelen 23-26 Speelplekken Nootdorp (2025)	127.500	127.500	0	0
720559 BHP spelen 23-26 Speelplekken Pijnacker (2026)	0	55.000	55.000	0
720560 BHP spelen 23-26 Speelplekken Nootdorp (2026)	0	23.500	23.500	0
720561 BHP spelen 23-26 Sport-speelinr. Ackerswoude(2023)	30.000	0	0	0
720562 BHP spelen 23-26 Speelplekken Delfgauw (2024)	35.000	0	0	0
720563 BHP spelen 23-26 Speelplekken Nootdorp (2024)	68.000	0	0	0
720564 BHP spelen 23-26 Speelplekken Delfgauw (2025)	60.000	60.000	0	0
720565 BHP spelen 23-26 Speelplekken Delfgauw (2026)	0	52.500	52.500	0
720566 BHP spelen 23-27 Speelplekken (2027)	0	0	175.000	175.000
720567 BHP Spelen 23-26 Speelplekken (2028)	0	0	0	350.000
Totaal Groen en recreatie	1.865.500	1.903.500	481.000	1.075.000

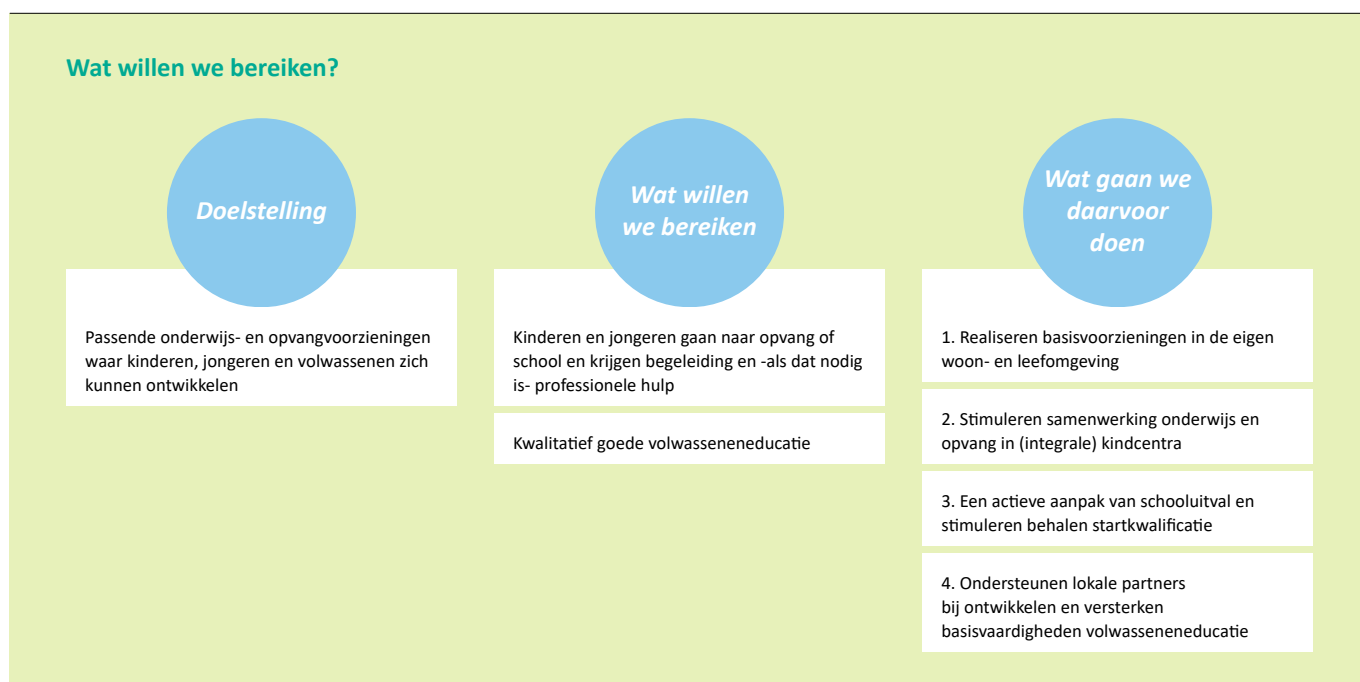
5. Onderwijs en kinderopvang

In Pijnacker-Nootdorp beschikken we over de juiste voorzieningen, waar jongeren en volwassenen zich kunnen ontwikkelen tot volwaardige en verantwoordelijke inwoners in de samenleving.

Algemene omschrijving

Het programma Onderwijs en kinderopvang bestaat uit drie onderdelen:

1. Openbaar basisonderwijs;
2. Onderwijshuisvesting;
3. Onderwijsbeleid en leerlingzaken, inclusief volwasseneneducatie.

We willen bereiken dat er basisvoorzieningen zijn, bestaande uit scholen en opvangvoorzieningen, waar kinderen en jongeren zich in hun eigen woon- en leefomgeving zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Scholen en kinderopvangorganisaties, samenwerkend in (Integrale) Kindcentra, maar ook maatschappelijke (netwerk)organisaties, helpen ouders en jongeren bij vragen over opvoeden en opgroeien. Samen met het onderwijs, de kinderopvang en andere kindpartners geven wij invulling aan ons IKC-beleid. Daarnaast werken we samen met het onderwijs, de kinderopvang en onze sport- en preventiepartners aan een gezond Pijnacker-Nootdorp. Deze aanpak is uitgewerkt in het Sportakkoord PN 2023-2026 en de Nota Lokaal Gezondheidsbeleid PN 2020-2024, waarin ambities zijn geformuleerd en activiteiten, programma's en interventies zijn opgenomen.

We willen dat kinderen en jongeren naar school of opvang gaan. En dat ze daarbij begeleiding en -als dat nodig is- professionele hulp krijgen. Daarvoor is het belangrijk dat jongeren zijn ingeschreven op een school en daadwerkelijk onderwijs volgen en een startkwalificatie halen. Kinderen en jongeren met (een risico op) onderwijsachterstanden krijgen op de voorschoolse voorzieningen, op school en in de omgeving de nodige ondersteuning en kunnen mogelijke achterstanden inlopen en hun kansen op een succesvolle schoolloopbaan vergroten. De samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven zetten we voort. Voor volwassenen die dat nodig hebben, is er volwasseneneducatie beschikbaar. We maken daarbij zoveel mogelijk gebruik van lokale partners zoals het Taalhuis. We richten ons op het ontwikkelen en versterken van basisvaardigheden. Dit zijn taal, rekenen, digitale en sociale vaardigheden.

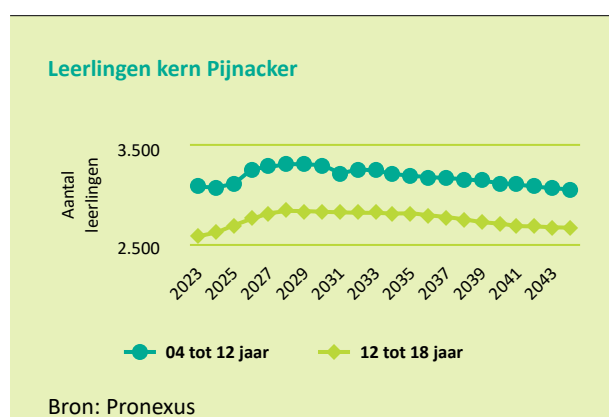
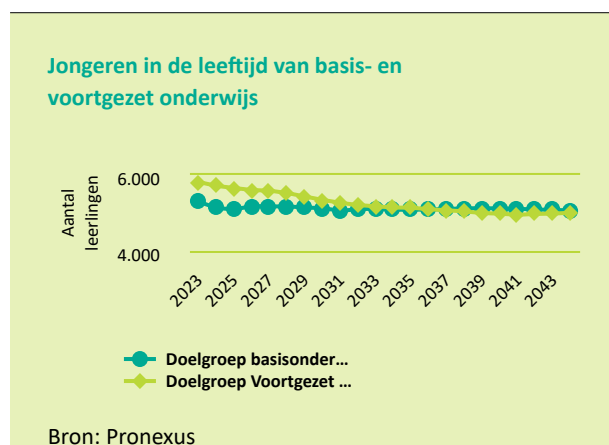
Stand van zaken en vooruitblik

Demografische gegevens

Voordat we ingaan op de inhoudelijke stand van zaken, staan we eerst stil bij enkele demografische gegevens. Die zijn belangrijk voor de behoefte aan onderwijshuisvesting en andere maatschappelijke voorzieningen. We analyseren daarom regelmatig de woningbouwplanning en beoordelen de gevolgen daarvan. We laten jaarlijks nieuwe leerlingenprognoses opstellen op basis van de actuele woningbouwplanning. Volgens de woningbouwplanning per 1 januari 2024 streven we naar start bouw van 425 nieuwe woningen in 2025.

Uit de prognoses voor het primair onderwijs van 2024 blijkt dat het aantal leerlingen in de kern Nootdorp de komende jaren daalt van 1.300 leerlingen in 2025 naar 1.174 in 2030. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de ontwikkeling van het Dwarskadegebied. Het leerlingenaantal in Delfgauw blijft in diezelfde periode vrijwel stabiel en schommelt tussen de 673 en 659 leerlingen. De kern Pijnacker krijgt de komende jaren, zoals bekend, te maken met een lichte groei van het aantal leerlingen. In 2025 gaat het om 3.104 leerlingen tegenover 3.266 in 2030.

De gemeente Pijnacker-Nootdorp is een gemeente met veel jongeren. Het aantal jongeren in de leeftijd van 4-18 jaar gemeentebreed vakt langzaam af. Voor de kern Pijnacker is de komende jaren echter nog sprake van groei. Onderstaande grafieken tonen de demografische ontwikkeling.

1. Openbaar basisonderwijs

De bestuurlijke taken van het openbaar onderwijs in onze gemeente vallen onder verantwoordelijkheid van Stichting Scholengroep Holland. Deze stichting heeft in onze gemeente vier openbare basisscholen: de Bonte Tol en het Dalton kindcentrum in Pijnacker, de Meander in Delfgauw en Omnia in Nootdorp. De Scholengroep heeft een strategisch beleidsplan voor de periode 2024-2028. De begroting en jaarrekening van de Scholengroep Holland zijn in orde.

2. Onderwijshuisvesting

Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Pijnacker-Nootdorp

De gemeente is verantwoordelijk voor (nieuwe) huisvesting van scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van het schoolgebouw. Afspraken over de bekostiging van schoolgebouwen zijn vastgelegd in de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Pijnacker-Nootdorp 2015. De bekostiging is gebaseerd op de normvergoeding van de VNG. De normvergoeding wordt jaarlijks geïndexeerd volgens het advies van de VNG.

Scholen en kinderopvangorganisaties, samenwerkend in (Integrale) Kindcentra (IKC)

De afgelopen jaren zijn er zowel op het gebied van huisvesting als inhoudelijk goede stappen gezet met het IKC-beleid.

Op huisvestingsgebied zijn er inmiddels vier (integrale) kindcentra opgeleverd: Dalton kindcentrum Pijnacker, kindcentrum Vlinderboom, kindcentrum Schatkaart en kindcentrum Casa. Er zijn nog drie plannen voor realisatie van (integrale) kindcentra in uitvoering (zie volgende alinea). In 2022 hebben wij samen met de schoolbesturen en kinderopvangaanbieders die betrokken zijn bij ons IKC-beleid een tussenevaluatie uitgevoerd.

Hieruit kwam naar voren dat de inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang achter bleef bij de realisatie van de (integrale) kindcentra. Onze focus lag en ligt daarom op het verbeteren van de inhoudelijke samenwerking. Dit doen we door het IKC-beleid te integreren in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA), om zo vanuit één verenigd spoor te werken aan de ontwikkeling van onze kinderen en jongeren. De LEA bevat een visie op het versterken van de pedagogische basis. De LEA en het IKC-beleid zijn op zo'n manier met elkaar vervlochten dat ze elkaar versterken in de beweging naar een wijkgerichte aanpak, waarbij vraaggericht gekeken wordt naar waar behoefte aan is. Dit past bij de uitgangspunten van het IKC-beleid om per wijk en per (integraal) kindcentrum te kijken hoe de samenwerking het beste vormgegeven, gefaciliteerd en gestimuleerd kan worden. In de LEA kerngroepen en in het bestuurlijk overleg is de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang een vast agendapunt geworden. In 2025 continueren wij deze aanpak.

Integraal Huisvestingsplan Kindcentra (IHPK)

Begin 2023 is het Integraal Huisvestingsplan Kindcentra 2023 vastgesteld. Het IHPK bouwt voort op de Visie op samenwerking onderwijs en kinderopvang en geeft een actueel beeld van de onderwijshuisvestingsplannen uit het IKC uitvoeringsprogramma. In het IHPK 2023 zijn onze visie op huisvesting onderwijs en opvang en onze beleidsambities opgenomen, die wij samen met de besturen onderwijs en kinderopvang hebben geformuleerd. In 2023 heeft de Rijksoverheid stappen gezet om het opstellen van een integraal huisvestingsplan verplicht te maken voor gemeenten. Naar verwachting treedt de wet in 2025 in werking. In afwachting van de inwerkingtreding van de wet en de eisen die aan een integraal huisvestingsplan gesteld worden, gaan we in 2025 aan de slag om het bestaande IHPK verder te ontwikkelen, zodat het aan de eisen van de wet voldoet.

Pijnacker

In het laatste kwartaal van 2024 is het onderwijscluster aan de Groen van Prinstererlaan in Pijnacker-Noord opgeleverd en in gebruik genomen. Het onderwijscluster bestaat uit de (integrale) kindcentra Schatkaart en Casa en een voorziening voor het bewegingsonderwijs. Met de verhuizing van Casa naar de nieuwe locatie in Pijnacker-Noord ontstaat er ruimte in het scholencomplex Koningshof voor school voor speciaal basisonderwijs (SBO) Prinsenhof.

In Klapwijk is na de zomer gestart met de permanente bouw voor de Mariaschool en de kinderopvang ter vervanging van de tijdelijke huisvesting. Oplevering is gepland in het tweede kwartaal van 2025.

Van schoolbestuur Scholengroep Holland (SGH) is een aanvraag ontvangen voor uitbreiding van het Dalton kindcentrum Pijnacker met tijdelijke voorzieningen, in verband met de groei van het aantal leerlingen van de Tweemaster. Met het schoolbestuur zijn we in overleg voor een passende oplossing. We kijken hierbij ook naar leegstand elders in de kern Pijnacker.

In Pijnacker-Centrum is uitbreiding van de Beatrixschool voorzien. Deze uitbreiding betreft de realisatie van vijf permanente lokalen (o.a.) ter vervanging van de vier tijdelijke lokalen. De voorbereiding voor de uitbreiding is in het derde kwartaal van 2024 gestart. De oplevering en ingebruikname zijn voorzien in het derde kwartaal van

2025. Gedurende de vervanging van de vier tijdelijke lokalen worden de leerlingen gehuisvest aan de Acacialaan in de 'oude' Casalocatie.

Met schoolbestuur SKOP en kinderopvangaanbieder SkippyPepijn zijn wij in gesprek over het verder vorm geven van kindcentrum Keizerskroon in MFA Het Nest en kindcentrum Joseph(school) in Pijnacker-Noord.

Nootdorp

In Nootdorp is sprake van vervangende nieuwbouw van kindcentrum de Regenboog, als onderdeel van het project 'Hart van Nootdorp'.

Het kindcentrum, gevormd door de Regenboogschool en kinderopvangaanbieder SkippyPepijn, krijgt nieuwbouw in plaats van renovatie van het oude gebouw. De Regenboog maakt nu samen met SkippyPepijn gebruik van de oude locatie van de Winde aan de Sytwinde (dependance) en de locatie aan de Koningin Julianastraat (hoofdlocatie). De nieuwbouw van kindcentrum Regenboog is aan het einde van de tweede helft van 2024 gestart. Naar verwachting wordt de nieuwbouw in het vierde kwartaal van 2025 opgeleverd. Met schoolbestuur Laurentius Stichting zijn wij in gesprek over het afstoten van ruimte in de Sint Jozefschool. De school heeft te maken met permanente leegstand als gevolg van krimp van het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd in de kern Nootdorp.

Delfgauw

In Delfgauw hebben we te maken met een teruglopend aantal leerlingen. De daar aanwezige onderwijsvoorzieningen voorzien in de huidige behoefte.

Huisvesting Speciaal Basis Onderwijs (SBO) Prinsenhof

Het leerlingenaantal op SBO Prinsenhof neemt al enkele jaren toe. Dit is een gevolg van de ontwikkelingen in het passend onderwijs.

Uit het huisvestingsonderzoek voor SBO en (V)SO uit 2021 blijkt dat niet alleen het leerlingenaantal stijgt, maar ook dat het deel van MFA Het Nest waarin SBO Prinsenhof nu gehuisvest is, ongeschikt is voor permanente huisvesting voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs. Daarom is besloten tot herhuisvesting van SBO Prinsenhof in het scholencomplex Koningshof na het vertrek van de Casaschool. SBO Prinsenhof is nu gehuisvest op twee locaties: MFA Het Nest en (sinds 2021 na vertrek Tweemaster naar Klapwijk) het scholencomplex Koningshof. Voordat alle leerlingen van SBO Prinsenhof naar het scholencomplex Koningshof gaan, wordt dit deel van het scholencomplex gerenoveerd. De voorbereidingen hiervoor zijn gestart. De daadwerkelijke renovatie start in de loop van 2025. Tijdens de renovatie worden de leerlingen van SBO Prinsenhof ondergebracht in tijdelijke voorzieningen elders in de kern Pijnacker. Het deel van het scholencomplex waar de Johanneschool is gehuisvest is in 2017 al gerenoveerd.

Huisvesting Voortgezet Onderwijs

Stanislas Pijnacker heeft behoefte aan uitbreiding. Prognoses laten zien dat er structureel meer leerlingen op de school worden verwacht, dan dat het bestaande gebouw kan huisvesten. Besluitvorming over omvang en toekenning van middelen heeft in 2019 plaats gevonden. De coronapandemie, de behoefte aan een ander onderwijsconcept en duurzaamheidsmaatregelen hebben eraan bijgedragen dat het ontwerpproces is vertraagd. Inmiddels is begin 2024 de aanbesteding afgerond. Vlak voor de zomervakantie van 2024 is gestart met de uitbreiding. Naar verwachting wordt de uitbreiding aan het einde van het schooljaar 2024-2025 opgeleverd en kan deze in september 2025 in gebruik worden genomen. De groei van het aantal leerlingen wordt momenteel opgevangen in tijdelijke huisvesting direct naast de school ter plaatse van de fietsenstalling en in de tijdelijke voorzieningen op het centrale parkeerterrein op sportcomplex De Groene Wijdte.

3. Onderwijsbeleid en leerlingzaken, inclusief volwasseneneducatie

De gemeente heeft ook inhoudelijke taken die bijdragen aan de ontwikkeling van jonge kinderen. De gemeente is verantwoordelijk voor onder andere leerlingenvoer, de voorschoolse voorzieningen, leerplicht, voorkomen van schooluitval en het organiseren van samenwerking tussen de lokale partijen die zich met jeugd bezighouden. Ook voor volwassenen hebben we een plicht educatie te organiseren, bijvoorbeeld in verband met laaggeletterdheid.

Leerlingenvervoer

Op basis van de Verordening leerlingenvervoer kunnen ouders/verzorgers aanspraak maken op een vervoersvoorziening, die aansluit bij de mogelijkheden van de leerling. Ons beleid is erop gericht zoveel mogelijk leerlingen, al dan niet onder begeleiding, met het reguliere vervoer (OV, fiets) naar school te laten gaan. Soms is aangepast vervoer noodzakelijk, in dat geval wordt taxivervoer ingezet. Hierbij wordt samengewerkt met de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland. Voor de uitvoering van het leerlingenvervoer zijn drie vervoerders gecontracteerd. Ook voor het vervoer in het kader van de Jeugdwet (vervoer van en naar jeugdinstanties) wordt met de eerdergenoemde vier gemeenten samengewerkt. We streven ernaar om in H5 verband (Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Westland) een gezamenlijke beleidslijn op te stellen om het gebruik van taxivervoer te beperken ten gunste van gebruik OV en fiets of andere alternatieven (naast een kilometervergoeding). In de loop van 2025 wordt nagegaan of een wijziging van de verordening nodig is. In het najaar van 2024 is, eveneens in H5 verband, gestart met een nieuwe aanbesteding van het taxivervoer voor het schooljaar 2025-2026.

Voorschoolse voorzieningen

Onze ambitie is voorschools aanbod van hoge kwaliteit voor de jeugd tot vier jaar te regisseren. Op basis van de subsidieregeling VVE-peuteropvang bieden twee aanbieders peuteropvang aan in onze gemeente. Daarnaast werken we samen met de aanbieders, de jeugdgezondheidszorg en vertegenwoordigers uit het onderwijs aan de inhoudelijke uitvoering van VVE. We maken afspraken over toeleiding, bereik, kwaliteit en de opbrengsten van VVE.

Lokaal Educatieve Agenda

In de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) maakt de gemeente samen met de schoolbesturen, peuter- en kinderopvangorganisaties en andere educatie- en jeugdpartners afspraken over de ontwikkeling van het lokale onderwijs, de kinderopvang en in bredere zin: de jeugd. Dat doen we, omdat we vanuit verschillende rollen en bevoegdheden, samen verantwoordelijk zijn voor en belang hebben bij goede basisvoorzieningen, waar onze kinderen en jongeren zich in hun eigen woon- en leefomgeving zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen.

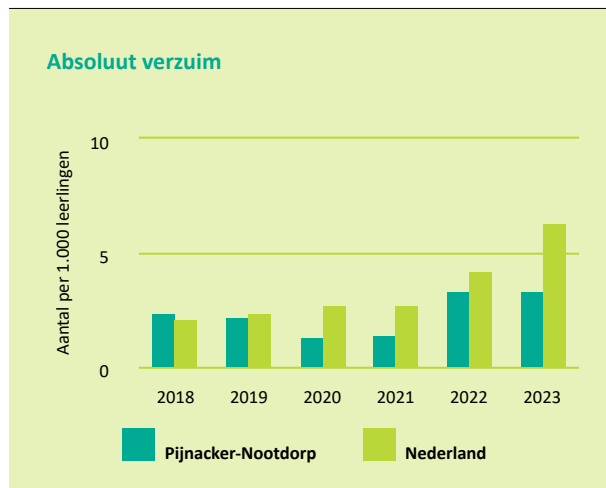
De leidraad van de LEA voor de komende jaren is 'Groot denken en klein doen'. De gesprekken die we met alle LEA-partners en met de 21 scholen voerden, gaven ons nieuwe inzichten en heeft ons geïnspireerd om de samenwerking binnen de LEA anders vorm te geven per 2025. De nieuwe LEA wordt dicht bij de scholen, in de kernen en passend op wat speelt in de wijk, uitgevoerd. Dat doen we met elkaar aan de hand van 'Een sterke basis' tot 'speciaal waar moet'.

In deze LEA gaan we voor meer focus en de mogelijkheid om te differentiëren in prioriteiten per wijk. Het precieze 'wat' kan per wijk verschillen, dit volgt in een tweejaarlijkse uitvoeringsagenda. De basis zijn de wettelijke taken en de onderwerpen waar de scholen of de wijk elkaar kunnen versterken. De uitvoeringsagenda wordt in 2024 in samenwerking met de scholen en kinderopvang opgesteld, aan de hand van de ontwikkelingen en opgaven per kern. Vanaf 2025 geven we uitvoering aan deze nieuwe opzet en de uitvoeringsagenda.

Leerplicht – Doorstroompunt (vh. Regionale Meld- en Coördinatiefunctie)

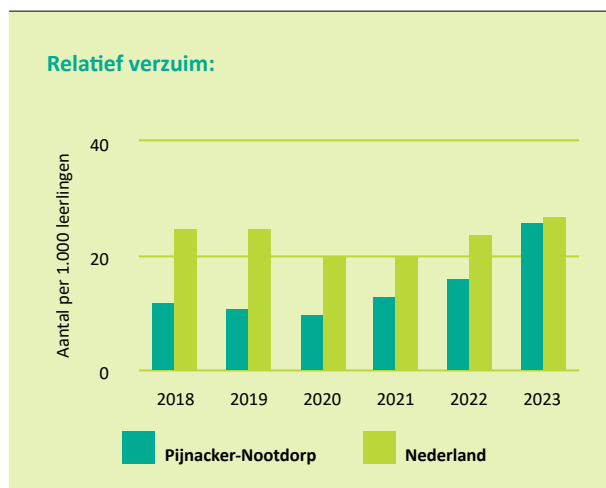
Tijdens het schooljaar 2022-2023 waren 14.792 jongeren in de leeftijd van 5 tot 23 jaar woonachtig in de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Verdeeld per leeftijdscategorie:

	Aantal leerlingen	Leerlingen in beeld bij leerplicht of Doorstroompunt	In percentage
	2022-2023	2022-2023	2022-2023
Volledig leerplichtigen basisonderwijs 5-12	5.899	193	3,3
Leerplichtigen en kwalificatieplichtigen 13-17	4.308	506	11,7
Doelgroep Doorstroompunt 18-23	4.585	411	9,0
Totaal	14.792	1.110	7,5

Bovenstaand de leerlingen die als absoluut verzuim geregistreerd stonden, de jeugdige staat dan niet op een school of instelling ingeschreven. Dit komt in de meeste gevallen voor bij 'verhuisleerlingen' en leerlingen die de overstap maken van groep acht naar het voortgezet onderwijs. De oorzaak is de administratieve afhandeling. Wanneer de geldende regels niet juist worden toegepast, wordt de leerling geregistreerd als absoluut verzuim, terwijl de leerling wel staat ingeschreven.

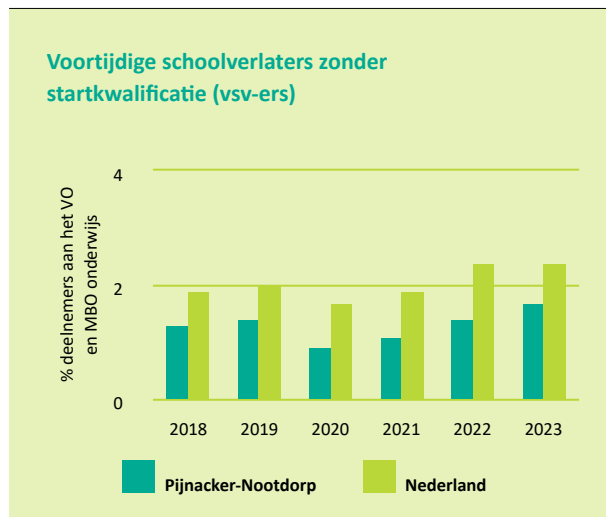
In het schooljaar 2022-2023 heeft het leerplichtteam 59 absoluut verzuimmeldingen behandeld en 400 relatief verzuimmeldingen. Er is sprake van relatief verzuim wanneer een leerling ongeoorloofd afwezig is (spijbelt).

Cijfers Doorstroompunt

De doorstroommakelaar ondersteunt de verzuimende jongere of de voortijdig schoolverlater (VSV-er) van 18 tot 23 jaar.

In een intakeprocedure worden, samen met de (dreigende) VSV-ers, mogelijke oplossingen in de richting van een startkwalificatie of een traject naar werk bekeken. In overleg met de jongeren en het netwerk wordt gezocht naar definitieve oplossingen. Het schooljaar 2022-2023 werd door 767 jongeren een startkwalificatie behaald.

Onze aanpak van schoolverzuim en het voortijdig schoolverlaten is nog steeds succesvol. We hebben een lager aantal schoolverzuimers en schoolverlaters dan het landelijk gemiddelde. Het lukt ons om de meeste jongeren waarbij schoolverlaten dreigt, toch op school te houden. Jongeren die al uitgevallen zijn, worden teruggeleid naar school of volgen een ander traject gericht op leren en werken.

VSV-agenda 2021-2024

Elke vier jaar maken we gezamenlijk in de Doorstroompunt regio Haaglanden een regionaal programma ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren tussen 12 en 23 jaar. Dit is de VSV agenda 2021-2024. In dit programma staat de aanpak bestrijding voortijdig schoolverlaten, leerplicht en Doorstroompunt beschreven en de visie en ambitie voor de periode 2021 tot en met 2024. De VSV-agenda 2021-2024 bouwt voort op de ervaringen en successen van de afgelopen vier jaar.

Er is ingezet op onderstaande maatregelen met de volgende doelstellingen voor de Doorstroompunt regio Haaglanden:

- Verlagen VSV van 12 tot 23 jarigen tot maximaal 20.000 in 2024;
- Vergroten percentage VSV'ers dat na een jaar weer een opleiding hervat;
- Vergroten percentage VSV'ers dat na een jaar minimaal twaalf uur per week werkt;
- Verder monitoren en ondersteunen jongeren van Praktijkonderwijs, Voortgezet Speciaal Onderwijs, MBO-niveau 1 en werkenden zonder startkwalificatie.

Haaglanden heeft minder voortijdige schooluitvallers dan verwacht zou mogen worden op basis van de samenstelling van haar populatie jongeren. Een mooi resultaat. Echter, de kwetsbaarheid van de jongeren en hun verhoogde kans om maatschappelijk uit te vallen, maken het extra urgent om met en voor hen uitstekend (passend) onderwijs en bijbehorende ondersteuning en begeleiding te organiseren. Tegelijkertijd leidt de doorstroom na het VMBO in de regio Haaglanden tot minder startkwalificaties en méér uitval dan gemiddeld in Nederland. Met andere woorden: de leerlingen die via opleidingen zonder startkwalificatie door hun onderwijsloopbaan gaan, hebben in Haaglanden een grotere kans op (maatschappelijke) uitval dan elders.

Wij zijn bezig met de voorbereidingen van het wetsvoorstel 'van school naar duurzaam werk' en het nieuwe regionaal programma 2025-2029 ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren tussen 12 en 23 jaar. Het wetsvoorstel 'van school naar duurzaam werk' geeft extra taken en verplichting tot samenwerking tussen MBO-instellingen en gemeenten. We streven ernaar het nieuwe regionaal programma 2025-2029 in de tweede helft van 2025 gereed te hebben.

Jongeren in een kwetsbare positie (JKP)

De groep JKP bestaat uit jongeren uit het Praktijkonderwijs (Pro), Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO), VMBO basisberoepsgerichte leerweg en MBO-entree onderwijs. Deze jongeren zijn vaak niet in staat om het wettelijk minimumloon te verdienen of te werken zonder extra begeleiding van een jobcoach. De leerlingen

met uitstroom richting werk worden gekoppeld aan een klantmanager Werk en Inkomen van het team Doelgroep Banenafpraak van onze gemeente, waardoor loonkostensubsidie en een garantiebaan sneller realiseerbaar zijn.

Het team Doelgroep Banenafpraak sluit aan bij de netwerkoverleggen op de praktijkscholen in Delft (Grotius PrO en Laurentius), waarbij de uitstroom van de leerlingen besproken wordt. Leerlingen die doorstromen naar een vervolgopleiding worden gemonitord door het Doorstroompunt. Leerlingen die uitstromen naar werk worden door het team Doelgroep Banenafpraak begeleid richting een (garantie)baan of beschut werk. Hierbij werkt het team Doelgroep Banenafpraak o.a. samen met het Werkgeversservicepunt, de Binnenbaan, Werkse, de Hoogwerkers en maakt het gebruik van diverse werkfit- en orientatietrajecten. Jaarlijks is in de maand november een Meet & Greet met werkgevers in de regio Zuid-Holland Centraal (ZHC). Het team Doelgroep Banenafpraak is betrokken geweest bij de organisatie van The Next Step. Dit is een jaarlijkse orientatiebeurs dagbesteding en (beschut) werk voor leerlingen op het praktijk en voortgezet onderwijs uit de gemeenten Zoetermeer, Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Samenwerking onderwijs en bedrijfsleven

In 2024 is de samenwerking tussen het bedrijfsleven en het onderwijs in de regio Lansingerland/Pijnacker-Nootdorp voortgezet. De samenwerking wordt door alle betrokken partijen niet alleen als wenselijk, maar ook als noodzakelijk gezien. Wij onderstrepen het belang van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijven en hebben hier ook aandacht voor bij de actualisatie van onze economische visie. De programmamanager SOB coördineert het stage-aanbod en de vraag naar stages, organiseert bedrijfsbezoeken en bedrijvendagen. Beide gemeenten en de partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs zijn tevreden met de huidige opzet en continueren de afspraken (inclusief de financiële bijdragen) tot 2028. We hebben afgesproken dat we in 2026 de samenwerking evalueren en dat extra activiteiten buiten de werking van de convenantsafspraken vallen en apart worden gefinancierd.

Volwasseneneducatie

- De gemeente is wettelijk verplicht om laaggeletterdheid (moeite met lezen en schrijven op basisniveau) bij volwassen inwoners tegen te gaan. In onze gemeente is 9% van de volwassen bevolking laaggeletterd. Landelijk is dat 18% en in Zuid-Holland 15,7% (bron: Stichting Lezen & Schrijven). De volwasseneneducatie wordt georganiseerd per arbeidsmarktregio. In ons geval is dat de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal (ZHC). Zoetermeer voert de regie voor de non-formele educatie (via Taalhuis) en de formele educatie (via een gecontracteerde, gecertificeerde partner).

M.b.t. non-formele educatie:

- Non-formele educatie is niet gericht op het behalen van diploma's maar op het verbeteren van het taalniveau door inzet van onder meer taalmaatjes. Onze gemeente werkt hiervoor samen met het Taalhuis Pijnacker-Nootdorp van bibliotheek Oostland. Dit wordt gefinancierd uit zogenaamde WEB-middelen die door het rijk beschikbaar worden gesteld aan Zoetermeer. Jaarlijks stemt Pijnacker-Nootdorp met bibliotheek Oostland af welke middelen nodig zijn voor het Taalhuis. Zoetermeer stelt vervolgens hiervoor een subsidiebeschikking op. Om de dienstverlening aan taalvragers te verbeteren is de intake aangepast, zodat taalvragers sneller en beter worden toegeleid naar een taalaanbod. Pijnacker-Nootdorp heeft ook deelgenomen aan een onderzoek hoe laaggeletterde autochtone inwoners beter kunnen worden bereikt, zodat meer NT1 klanten kunnen worden geholpen.

M.b.t. Formele educatie

- Op het gebied van formele volwasseneneducatie is er een verplichte samenwerking per arbeidsmarktregio. In 2022 is de regionale inkoop van nieuwe taaltrajecten middels een Europese aanbesteding afgerond. Met ingang van het schooljaar 2022-2023 kunnen inwoners terecht bij taalaanbieder NL Training. NL Training voert de formele taalactiviteiten aan op de locatie Taalhuis te Pijnacker. Er zijn continu circa 30 cursisten actief. Het eind 2024 aflopende contract met de aanbieder is verlengd tot en met 2025. In de loop van 2025 kijken we of we het formeel educatieaanbod opnieuw aanbesteden. De activiteiten van de NL Training worden ook volledig gefinancierd via de WEB middelen. Zoetermeer is als contactgemeente verantwoordelijk voor de betaling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Realiseren basisvoorzieningen in de eigen woon- en leefomgeving	Opstellen (jaarlijks) onderwijs huisvestingsprogramma 2025	Onderwijshuisvesting	Een bekostigingsplafond om het programma uit te voeren
	Actualiseren Integraal Huisvestingplan Kindcentra (IHPK) v.w.b. het onderwijshuisvestingsprogramma	Onderwijshuisvesting	Actueel overzicht huisvestingsprojecten kindcentra, inclusief ontwikkelingen
	Uitvoeren subsidieregeling peuteropvang en VVE	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Een voorschools aanbod van goede kwaliteit voor de jeugd tot vier jaar
2. Stimuleren samenwerking onderwijs en opvang in (integrale) kindcentra	Uitvoeren Lokaal Educatieve Agenda (LEA)	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	De LEA werkagenda is samen met de betrokken partners in uitvoering
3. Een actieve aanpak van schooluitval en stimuleren behalen startkwalificatie	Uitvoeren Leerplichtwet / Regionaal Doorstroompunt voortijdig schoolverlaten	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Rapportage jaarverslag leerplicht / Doorstroompunt
4. Ondersteunen lokale partners bij ontwikkelen en versterken basisvaardigheden volwasseneneducatie	Ontwikkelen aanbod basisvaardigheden taal, rekenen, digitale en sociale vaardigheden	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Op de vraag afgestemd aanbod van de lokale partners gericht op basisvaardigheden taal, rekenen, digitale en sociale vaardigheden
	Ondersteunen lokale partner(s) voor organiseren Taalhuis	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Aanbod aan activiteiten om de Nederlandse taal (beter) te lezen, leren en begrijpen

Toelichting

1. Realiseren basisvoorzieningen in de eigen woon- en leefomgeving

Samen met de schoolbesturen en de aanbieders van kinderopvang geven wij uitvoering aan het Integraal Huisvestingsplan Kindcentra (IHPK). Via de subsidieregeling VVE-peuteropvang realiseren we samen met de aanbieders een toegankelijk voorschools aanbod van goede kwaliteit voor de jeugd tot vier jaar.

2. Stimuleren samenwerking onderwijs en opvang in (Integrale) Kindcentra

Bij de realisatie van (Integrale) Kindcentra gaat het niet alleen om huisvesting, maar ook om een organisatorische en inhoudelijke samenwerking tussen onderwijs en opvangpartners. Hierbij gaat het (bijv.) om een gezamenlijke pedagogische visie op onderwijs en opvang en een doorgaande leer- en ontwikkelijn. Deze samenwerking willen wij stimuleren en faciliteren (o.a.) via de Lokaal Educatieve Agenda.

3. Een actieve aanpak van schooluitval en stimuleren behalen startkwalificatie

In het kader van preventie en uitvoering van de Leerplichtwet regisseren we de aanpak van schooluitval en rapporteren daarover in het Jaarverslag leerplicht/Doorstroompunt.

4. Ondersteunen lokale partners bij ontwikkelen en versterken basisvaardigheden volwassenen

Met de andere gemeenten binnen de arbeidsmarkt Zuid-Holland Centraal zijn afspraken gemaakt over de wijze van samenwerking op het gebied van volwasseneneducatie, ingaande schooljaar 2022-2023. Zoetermeer heeft hierbij de regie en verdeelt de beschikbare rijksmiddelen. Deze rijksmiddelen (budget educatie) worden gebruikt ter bekostiging van de aanpak laaggeletterdheid.

De aanpak is als volgt:

1. Formeel

NL-training verzorgt de formele taaltrajecten (NT1 en NT2) gericht op het behalen van certificaten en diploma's. Hiervoor zoekt NL-training de samenwerking met het Taalhuis Pijnacker-Nootdorp. NL-Training maakt gebruik van locaties in Zoetermeer en Pijnacker.

Deze trajecten worden bekostigd vanuit het budget educatie dat door het rijk beschikbaar wordt gesteld aan de contactgemeente Zoetermeer.

2. Informeel

Het Taalhuis Pijnacker-Nootdorp verzorgt informele taaltrajecten gericht op het verbeteren van het taalniveau van deelnemers. Ons Taalhuis maakt gebruik van lokale taalvrijwilligers, die met kleine groepjes taalvragers op informele wijze aan de slag gaan. Ons Taalhuis heeft specifiek aandacht voor het versterken en ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale en sociale vaardigheden. Hiervoor ontvangt het Taalhuis jaarlijks een subsidie van Zoetermeer (vanuit het beschikbare budget educatie).

Wat mag het kosten?

Onderwijs en kinderopvang (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	3.255	2.596	2.995	3.287	3.556	3.634
Lasten	-7.048	-6.259	-6.777	-7.134	-7.367	-7.406
Totaal Onderwijs en kinderopvang	-3.794	-3.663	-3.782	-3.846	-3.812	-3.772

Specificatie van de lasten en baten per product

Onderwijs en kinderopvang (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
420 - Onderwijshuisvesting	-3.847	-3.327	-3.733	-4.115	-4.481	-4.520
430 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-3.201	-2.932	-3.044	-3.019	-2.886	-2.886
Totaal Lasten per Taakveld	-7.048	-6.259	-6.777	-7.134	-7.367	-7.406
Baten per Taakveld						
420 - Onderwijshuisvesting	718	548	590	591	676	727
430 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.250	747	662	662	662	662
Totaal Baten per Taakveld	1.968	1.296	1.252	1.253	1.339	1.389
Totaal saldo van baten en lasten	-5.081	-4.963	-5.525	-5.881	-6.029	-6.017
Onttrekkingen aan reserves						
420 - Onderwijshuisvesting	1.287	1.300	1.743	2.034	2.217	2.245
Totaal Onttrekkingen aan reserves	1.287	1.300	1.743	2.034	2.217	2.245
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	1.287	1.300	1.743	2.034	2.217	2.245
Resultaat	-3.794	-3.663	-3.782	-3.846	-3.812	-3.772

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

05 Onderwijs en kinderopvang (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
420 Onderwijshuisvesting		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	601	-601
Huisvesting: Voor het Stanislas College is eenmalig budget toegekend in 2024 voor sloop en bouwrijp maken.	-	135
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-115
Onderwijshuisvesting: Kosten voor tijdelijke huisvesting van de Schatkaart in 2024 ten laste van de algemene reserve.	-159	159
Vergoeding: Voor de jaren 2022-2024 is verhuisvergoeding toegekend.	-	50
Verhuur accommodaties: Op basis van de geplande nieuwbouw worden de huurinkomsten vanaf 2025 hoger door oplevering van de Schatkaart, Casa en de Mariaschool.	40	-
	Overig	2
		-34
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		
SPUK: Door een nieuwe verdeelsystematiek van het Rijk is in 2024 extra budget toegekend voor onderwijsachterstandenbeleid.	-85	85
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingssaldo.	-	-121
	Overig	-0
		-76
Totaal 05 Onderwijs en kinderopvang	399	-518

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continue punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien onder 'overige stelposten' weergegeven.

Onderwijs en kinderopvang (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
713017 OBS Ackerswoude - tijdelijke huisvesting (2021)	536.074	0	0	0
713019 OBS Ackerswoude: inrichting groep 8+9 (2022)	27.288	27.288	0	0
713020 OBS Ackerswoude: inrichting groep 10 (2023)	0	18.192	0	0
713021 OBS Ackerswoude: inrichting groep 11 (2024)	0	18.192	0	0
713506 PCB Beatrix: inrichting groep 13 (2021)	0	18.192	0	0
713507 PCB Beatrix: inrichting groep 14 (2024)	0	18.192	0	0
713508 PCB Beatrixschool: 5 lokalen (2020)	1.498.618	0	0	0
713514 RKB Joseph: renovatie (2025)	0	1.319.160	622.954	0
714018 RKB Maria: permanente huisvesting (2018)	2.256.476	0	0	0
714044 Casaschool: inrichting groep 15 (2022)	0	18.192	0	0
714048 Renovatie Duivestein 23/25 (2022)	994.704	2.984.112	0	0
714050 CBS De Regenboog: nieuwbouw (2020)	3.345.837	300.083	0	0
714052 CBS De Vlinderboom: inrichting groep (2020)	0	18.192	0	0
714061 RKB Keizerskroon: uitbr.2019: inr.groepen (2023)	35.600	0	0	0
714062 Stanislas: uitbreiding huisvesting (2022)	2.097.744	0	0	0
714063 Stanislas: uitbreiding inrichting (2022)	0	181.609	0	0
718304 BHP gebouwen 23-26 NSO 's Gravenweg (2025)	92.000	0	0	0
719239 RK Joseph: kinderopvang (2020)	0	100.000	1.037.541	0
719240 Skippy/Johannesschool: kinderopvang (2020)	100.000	1.037.541	0	0
719241 RKB Maria, Ru Paresingel 1: kinderopvang (2017)	974.222	0	0	0
719243 CBS Regenboog, Kon. Julianastr.1: kinderopvang(2018)	871.935	118.069	0	0
Totaal Onderwijs en kinderopvang	12.830.498	6.177.014	1.660.495	0

6. Collectieve voorzieningen

Pijnacker-Nootdorp beschikt over collectieve en vrij toegankelijke voorzieningen die bijdragen aan de ontwikkeling, participatie en zelfredzaamheid van de inwoners.

Algemene omschrijving

Het programma Collectieve voorzieningen bestaat uit de volgende negen onderdelen:

1. Samenkracht en burgerparticipatie;
2. Volksgezondheid;
3. Kernteams;
4. Sportbeleid en activering;
5. Sportaccommodaties;
6. Cultuurvoorzieningen;
7. Preventieve en algemene voorzieningen sociaal domein;
8. Ondersteuning mantelzorg en vrijwilligers;
9. Begraafplaatsen.

Dit programma heeft een duidelijke relatie met programma 7 waarin individuele (zorg-)voorzieningen worden behandeld. Vanuit het programma collectieve voorzieningen gaat het om algemene activiteiten en diensten, waarmee we zoveel mogelijk willen voorkomen dat onze inwoners een beroep moeten doen op individuele voorzieningen. Of die daarop juist een aanvulling zijn. Collectieve voorzieningen zijn van belang voor preventie, het vroeg signaleren van problemen en het benutten van de eigen mogelijkheden van inwoners.

Met dit programma willen we bereiken dat inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de samenleving, zich daarin kunnen ontwikkelen en zich inzetten voor de medemens en de maatschappij. De bijdrage die onze netwerkorganisaties en vrijwilligers leveren en de ondersteuning door mantelzorgers, is daarbij essentieel.

Ons uitgangspunt is dat collectieve voorzieningen aansluiten op de menselijke maat en de toestroom naar individuele ondersteuning beperken. Op die manier ontstaat een beter financieel beheersbaar sociaal domein, waarin inwoners die zich (tijdelijke) in een kwetsbare positie bevinden geholpen kunnen worden. Onze inzet is lokaal en regionaal gericht op een betaalbare sociale infrastructuur.

Het is belangrijk dat er verbinding is tussen de collectieve voorzieningen en het maatwerk uit programma 7. Met het faciliteren van culturele- en sportieve voorzieningen en activiteiten en het investeren daarin, dragen we bij aan ontmoeting en verbinding, waardoor inwoners kunnen meedoen aan de samenleving en daaraan ook een bijdrage kunnen leveren.

Stand van zaken en vooruitblik

1. Samenkracht en burgerparticipatie

Subsidieregeling voor activiteiten en evenementen van vrijwilligersorganisaties

Elk jaar is in deze subsidieregeling € 118.000 beschikbaar voor activiteiten voor de jeugd tot en met 23 jaar, mensen met een beperking en kwetsbare inwoners. De regeling is er ook om culturele en sportieve evenementen die openbaar toegankelijk zijn te stimuleren en te faciliteren.

Ontmoetingsplekken voor jongeren in de gemeente

Ontmoetingen tussen jeugd en jongeren onderling in de buitenruimte is onderdeel van het opgroeien. Normalisatie en acceptatie van jeugd en jongeren in de buitenruimte maken onderdeel uit van het Integraal Veiligheidsplan 2023-2026. Het is van belang dat er voldoende (ontmoetings)plekken in de verschillende kernen zijn waar jongeren elkaar veilig kunnen ontmoeten en waar jongerenwerk, handhaving en politie naar kunnen verwijzen. In 2024 is de gemeente aan de slag gegaan met een inventarisatie van ontmoetingsplekken in Pijnacker-Nootdorp. Het huidige aanbod van ontmoetingsplekken (voor jeugd) wordt geïnventariseerd, geanalyseerd en (visueel) in beeld gebracht wordt. Bij deze inventarisatie zijn o.a. het jeugd- en jongerenwerk, de politie, handhaving en de wijkmanagers nauw betrokken. Op basis van de inventarisatie en de financiële ruimte van de gemeente, wordt beoordeeld of en waar uitbreidingsmogelijkheden van ontmoetings-plekken binnen de verschillende woonkernen wenselijk en mogelijk zijn, waarbij zowel naar binnen- als buitenlocaties gekeken wordt.

2. Volksgezondheid

De basis van ons lokale beleid is de nota Lokaal Gezondheidsbeleid (LGB), die om de vier jaar wordt vastgesteld door de gemeenteraad. De huidige nota voor 2021-2024 richt zich op het bevorderen van een gezonde leefstijl, preventie van genotmiddelen en overmatig gamen/gebruik van sociale media, het bevorderen van welbevinden / tegengaan eenzaamheid en het bijdragen aan een gezonde leefomgeving met een focus op hittepreventie. In 2021 is ook het Lokaal Preventieakkoord (LPA) 2021-2023 opgesteld, dat inmiddels is afgelopen. De ervaringen van het LPA en het huidige LGB zijn verwerkt in de Brede SPUK-regeling, die loopt van 2024 tot 2026. In de tweede helft van 2024 zijn we begonnen met het opstellen van een nieuwe nota LGB, die aansluit bij het nieuwe beleid rond de Brede SPUK-regeling en het Regionaal Integraal Gezondheidsakkoord (RIGA). Er wordt samengewerkt met het Sportakkoord 2023-2026 en nieuwe gegevens van de GGD worden betrokken. De nieuwe nota moet in het eerste kwartaal van 2025 ingaan.

Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

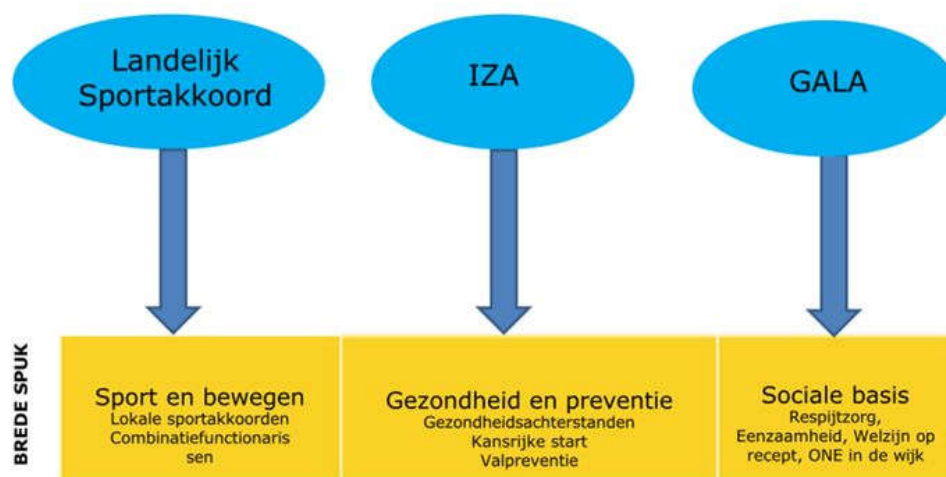
In de Regiovisie Aanpak Huiselijk Geweld Haaglanden hebben gemeenten en netwerkpartners gezamenlijke ambities geformuleerd om huiselijk geweld te voorkomen en te stoppen. Oorspronkelijk liep de visie in 2022 af, maar deze is verlengd tot uiterlijk 2026 vanwege landelijke ontwikkelingen zoals het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. Dit scenario richt zich op een effectievere jeugdbeschermingsketen. De regio zoekt actief verbinding met jeugdbeleid, met het Toekomstscenario als leidraad. De centrumgemeenten nemen het voortouw en komen eind 2024/begin 2025 met een procesvoorstel voor een nieuwe regiovisie.

Brede SPUK-regeling: Sportakkoord II, Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorgakkoord (IZA)

De toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg staan onder druk door het stijgende aantal complexe zorgvragen, vergrijzing en arbeidsmarktdruk. Sinds 2023 ontvangen gemeenten via de Brede SPUK-regeling middelen om meer op preventie in te zetten. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) faciliteert hiermee meer samenhang in gezondheidsbeleid, sport, bewegen en de sociale basis, met als doel een gezonde generatie in 2040 en een houdbare druk op de zorg.

Om dit te bereiken, moet de focus verschuiven van ziekte naar gezondheid. Dit is vastgelegd in akkoorden zoals Sportakkoord II, Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Integraal Zorgakkoord (IZA) en Regionaal Integraal Gezondheidsakkoord (RIGA). Deze akkoorden vormen de basis voor een samenhangende lokale aanpak op gezondheid, sport, bewegen en sociale basis, gefinancierd via de brede SPUK-regeling.

In 2023 is een integraal plan van aanpak opgesteld voor 2023-2026, met ambities die in 2024 concreter zijn gemaakt in een uitvoeringsplan. Voorbeelden hiervan zijn de implementatie van de ketenaanpak Valpreventie en erkende Valpreventie interventies. Dit uitvoeringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd en is afgestemd binnen de ambtelijke organisatie en met de GGD, de JOGG-regisseur en andere maatschappelijke partners.

Jeugdgezondheidszorg (JGZ)

Vanuit de Brede SPUK-regeling zetten we in op de nieuwe ketenaanpakken Kansrijke Start en Kind naar Gezonder Gewicht binnen onze gemeente, waarbij de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) een belangrijke rol speelt. Kansrijke Start ondersteunt (aanstaande) ouders in kwetsbare situaties, zodat kinderen een optimale kans op een goede toekomst krijgen. Dit programma benadrukt het belang van de eerste 1.000 dagen van een kind en vraagt actieve inzet van gemeenten en professionals in het sociale en medische domein. De JGZ voert prenatale huisbezoeken uit om vroeg betrokken te raken bij de zwangerschap. Kansrijke Start wordt zowel lokaal als regionaal uitgevoerd en zal via het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) ook in 2025 worden voortgezet.

Kind naar Gezonder Gewicht richt zich op een gezonder gewicht voor kinderen door samenwerking tussen het zorg- en sociaal domein, met een centrale zorgverlener die een vertrouwensband opbouwt met het kind en gezin. Deze zorgverlener zorgt voor de juiste betrokken professionals en vergroot de zelfredzaamheid van het gezin om gezondheidsproblemen te voorkomen. De JGZ vervult vanaf eind 2024 de rol van centrale zorgverlener in onze gemeente.

De JGZ is cruciaal in preventie en het voorkomen van erger. Vanaf 2025 zijn extra middelen beschikbaar om de kwaliteit en continuïteit van de JGZ te waarborgen en hun preventieve taken voor de jeugd uit te voeren.

3. Kernteams

Onze kernteams bieden toegang tot ondersteuning voor inwoners van 0-100 jaar, waaronder kortdurende begeleiding, opvoedondersteuning en informatie en advies. Ze werken intensief en integraal samen met andere teams binnen de afdeling Sociaal Domein, huisartsen en scholen. Niet elke hulpvraag is een zorgvraag; onze professionals beoordelen wat inwoners zelf kunnen doen - vaak ook samen met hun sociale netwerk- en of partners in het voorliggend veld, zoals de SWOP, het jeugd- en jongerenwerk en de bibliotheek, ondersteuning kunnen bieden.

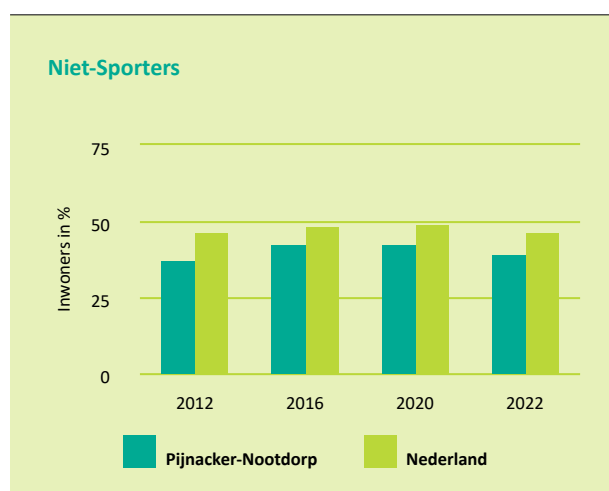
Kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering zijn vaste onderdelen van de werkzaamheden binnen alle teams van de afdeling Sociaal Domein. Samenwerking, zowel intern als extern, wordt gezien als cruciaal voor het behalen van resultaten, inclusief samenwerking in de regio zoals met andere gemeenten en dienstverleners.

De krapte op de arbeidsmarkt blijft een uitdaging, waardoor goed personeelsbeleid essentieel is. De uitwerking en uitvoering van de nieuwe Visie op het Sociaal Domein, in combinatie met de opdracht om uitgaven in balans te brengen met inkomsten zijn de uitdagingen voor de korte en middellange termijn. Verwacht wordt dat gemeenten in de toekomst meer taken krijgen, waarvoor ad-hoc aanpassingen en voldoende gekwalificeerd personeel nodig zijn. Dit vergt aanzienlijke inspanningen, gezien de toenemende vragen en het niet evenredig toenemende aantal werkenden en vrijwilligers.

4. Sportbeleid en activering

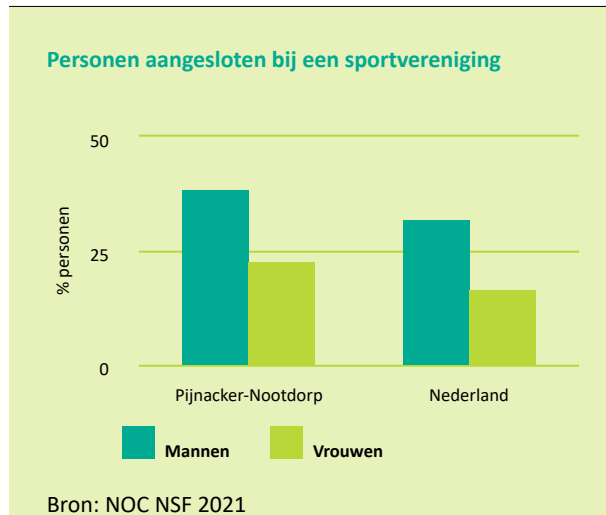
In 2023 hebben we samen met sportaanbieders, onderwijs- en kinderopvanginstellingen en maatschappelijke organisaties het Sportakkoord PN 2023-2026 opgesteld. In 2024 is het uitvoeringsprogramma 2023-2024 geëvalueerd en het programma voor 2025-2026 opgesteld. Doelstellingen van dit akkoord zijn:

- Het vitaler maken en versterken van sportaanbieders;
- Extra aandacht voor inwoners die het nodig hebben;
- Werken aan een veilige sportomgeving;
- Verbeteren van motorische (basis)vaardigheden van (jongste) jeugd.

Sinds 2013 nemen we deel aan de Brede Regeling Combinatiefuncties, met 4,9 fte combinatiefunctionarissen sport en 1,6 fte cultuur binnen Team4Talent (T4T). T4T werkt samen met alle twintig basisscholen, twee kinderopvangorganisaties en drie sportorganisaties om sportieve en culturele activiteiten te organiseren. Eind 2022 is besloten om de inzet van Team4Talent en de samenwerking met partners tot 2026 voort te zetten. In de tweede helft van 2024 is het werkgeverschap voor sport- en cultuurfunctionarissen voor 2025 en 2026 aanbesteed.

Sinds 2017 zijn er ook 1,5 fte bewegcoaches voor senioren, aangepast sporten en mensen met chronische aandoeningen. De bewegcoaches initiëren, verbinden en voeren activiteiten uit, en stimuleren samenwerking tussen sport-, zorg- en welzijnsprofessionals. Ze werken samen met lokale sport- en beweegaanbieders. Ipse de Bruggen, Pieter van Foreest en de SWOP participeren in dit project. De projectperiode 2020-2022 is geëvalueerd en vanwege de positieve impact is besloten de samenwerking met partners voor vier jaar te continueren, vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst en het projectplan 2023-2026.

5. Sportaccommodaties

Er wordt uitvoering gegeven aan de voorgenomen investeringsplannen voor zowel de buitensport-, als de binnensportaccommodaties.

Buitensportaccommodaties

Voor de buitensportaccommodaties voeren we het Beheerplan sportvelden 2024-2027 uit. Concreet betekent dit dat we in 2025 voetbalveld 3 op sportcomplex De Groene Wijdte ombouwen tot wetruwveld, inclusief verlichting. Hierdoor nemen bespelingsmogelijkheden en kwaliteit van het veld toe. Hockeyveld 2 bouwen we om tot een 'droog' waterveld en op hockeyveld 3 vervangen we het kunstgras. Daarnaast verbeteren we de afwatering, het groen rond de velden, de looppaden en de fietsparkeerplaats bij DSVP. Op sportpark 's Gravenhout vervangen we diverse hekwerken rond de velden 3 en 4.

Binnensportaccommodaties

In het laatste kwartaal van 2024 is het Accommodatieplan binnensport vastgesteld. In 2025 doen we onderzoek naar de toekomst van sportzaal Koningshof (Het Bakken).

6. Cultuurvoorzieningen

Cultuurnota 'Verbinden door cultuur'

De Uitvoeringsagenda 2019-2023 van de Cultuurnota wordt volgens de vastgestelde hoofdlijnen uitgevoerd. Gezien de besluitvorming bij de kadernota 2025 rondom het project toekomstbestendige gemeentefinanciën wordt een besluit over het bezuinigen op cultuurbudget uitgesteld naar de tweede fase. In het laatste kwartaal van 2024 is de startnotitie Cultuur, waarin tevens de evaluevaluatie van de Cultuurnota 'Verbinden door cultuur' opgenomen is, vastgesteld. Tot de geactualiseerde cultuurnota eind 2025 besluitvormend voorgelegd wordt, geven we in 2025 verder uitvoering aan de Uitvoeringsagenda 2019-2023, waarbij samenwerking tussen de cultuurcoördinator, culturele organisaties en maatschappelijke organisaties centraal staat. Bij de actualisatie van de cultuurnota worden culturele organisaties, maatschappelijke organisaties en bewoners betrokken. Cultuur werkt verbindend. Het is daarom belangrijk om kunst en cultuur blijvend in de spotlights te zetten en hiermee bij te dragen aan het in stand houden van het fijnmazige culturele netwerk en aan het voortbestaan van het culturele veld in onze gemeente.

Sociaal Cultureel Centrum Pijnacker

De komende jaren staan in het teken van de ontwikkeling van het Sociaal Cultureel Centrum in Pijnacker (verder SCC). Nadat de raad in 2021 het college opdracht gegeven heeft om de ontwikkeling van een SCC op de voormalige Rabobanklocatie verder uit te werken, zijn er diverse stappen gezet. In maart 2023 is de raad geïnformeerd over de voortgang van de ontwikkeling van het SCC op basis van het schetsontwerp en in juni 2023 is het voorlopig ontwerp toegelicht aan de raad. Als onderdeel van de participatie is er een gebruikersoverleg met (potentiële) gebruikers en is er een klankbordgroep waarin omwonenden en ondernemers betrokken zijn. In september 2024 is er een besluit genomen over de realisatie van het SCC. Afhankelijk van de besluitvorming

wordt er in 2025 gestart met de aanbesteding van de bouw. De sloop van het Rabobankgebouw is voorzien in het eerste kwartaal van 2026.

7. Preventieve en algemene voorzieningen sociaal domein

Doorontwikkeling van de algemene voorzieningen

De algemene voorzieningen in onze gemeente zijn gericht op preventie en het afvangen van maatwerkvraagstukken, door inzet van vrijwilligers en de sociale omgeving van inwoners met een hulpvraag. Daarnaast richt de ontwikkeling van de algemene voorzieningen zich op het verbinden van de algemene (gesubsidieerde) voorzieningen met de maatwerkvoorzieningen. Hiermee vergroten we de doelmatigheid en vormen we een aansluitend pallet van ondersteuningsmogelijkheden voor onze inwoners.

Visie op het sociaal domein

In juni 2024 is de visie op het sociaal domein vastgesteld. Met deze nieuwe visie gaan we samen voor een veerkrachtige samenleving, waarin iedereen kan meedoen, gelijke kansen krijgt en in staat is om te gaan met de uitdagingen van het leven. Individueel, maar vooral ook als samenleving met elkaar: inwoners, de gemeente, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en het bedrijfsleven. Onze samenleving is gebouwd op een sterke sociale basis: inwoners zijn verbonden door families, vriendenkringen, verenigingen, netwerken, wijken en andere verbanden. Als door de uitdagingen van het leven de veerkracht onder druk staat, bieden we vanuit het sociaal domein passende ondersteuning. Daarbij is voorkomen beter dan genezen. We zetten in op preventie en vroegsignalering. Vroegtijdig inzetten van lichtere zorg en ondersteuning voorkomt dat zwaardere en duurdere zorg (direct) nodig is.

In deze nieuwe visie is een uitvoeringsagenda op hoofdlijnen opgenomen. Hierbij wordt aan de slag gegaan met de volgende opgaves: versterken van de sociale basis, preventie, integraal samenwerken, kostenbeheersing en innovatie sociaal domein en data-gedreven werken. Vanwege de samenhang in de uitvoeringsagenda tussen programma 6 en programma 7 worden activiteiten uitgewerkt in één van beide programma's.

De hoofdlijnen van de uitvoeringsagenda worden in 2024 nader uitgewerkt en begin 2025 vastgesteld. In 2025 wordt de actualisatie van het subsidiebeleidskader vormgegeven en eind 2025 ter besluitvorming voorgelegd. Tevens wordt het beleidskader wijken die werken geëvalueerd en geactualiseerd en wordt de lokale inclusie agenda opgesteld.

8. Ondersteuning vrijwilligers en mantelzorgers

In 2024 heeft Mantelzorgondersteuning van de SWOP op verschillende manieren ondersteuning geboden aan mantelzorgers, inclusief de succesvolle organisatie van de Week van de Mantelzorg in juni. Ook in 2025 wordt de ondersteuning voortgezet met advies, informatie, lotgenotencontact via wandelgroepen en bijeenkomsten en respijtzorg zoals bezoekmaatjes en zinvolle daginvulling. Het uitbreiden van collectief aanbod is cruciaal vanwege de verwachte toename van mantelzorgers om de druk op individuele ondersteuning te verminderen. Thema's uit individuele gesprekken kunnen worden omgezet in collectieve aanpakken en vrijwilligers of ervaringsdeskundigen kunnen worden ingezet. De Week van de Mantelzorg in juni 2025 richt zich op waardering en ontspanning, met extra aandacht voor mantelzorgers in november tijdens de Dag van de Mantelzorg, waar een inhoudelijk thema centraal staat.

Het Vrijwilligers Informatie Punt (VIP) verbindt hulpvragers en vrijwilligers en draagt bij aan het vinden van de juiste match. In 2025 wordt ingezet op het verbinden en kennis delen voor vrijwilligersorganisaties, met plannen voor een vrijwilligersacademie. Young Connection, onderdeel van de SWOP sinds 2024, biedt mogelijkheden om jonge vrijwilligers te werven via maatschappelijke stages en versterkte contacten met het onderwijs. In 2025 start een campagne met Nieuwe Gevers om vrijwilligerswerk en het VIP meer bekendheid te geven.

9. Begraafplaatsen

De gemeente is verplicht om te voorzien in de mogelijkheid van een openbare begraafplaats. Deze voorziening is de Algemene Begraafplaats Sint Janshof. Voor het beheer van de begraafplaats is een stichting opgericht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Investeren in voorzieningen voor sport en cultuur en faciliteren van sportieve en culturele activiteiten	Uitvoeren Sportakkoord PN 2023-2026	Sportbeleid en activering	Een actueel uitvoeringsprogramma sport en bewegen op basis van het Sportakkoord PN 2023-2026
	Uitvoeren beheerplan sportvelden 2024-2027	Sportbeleid en activering	Beschikbaarheid van goed onderhouden buitensportaccommodaties.
	Opstellen Cultuurnota en uitvoeringsagenda	Cultuurpresentatie, productie en participatie	Een vastgestelde cultuurnota met bijbehorende uitvoeringsagenda.
	Realiseren Sociaal Cultureel Centrum Pijnacker	Cultuurpresentatie, productie en participatie	Een vastgesteld en door de betrokken partijen gedragen definitief ontwerp (DO) en start aanbestedingsprocedure.
2. Uitvoeren en monitoren van een actueel Lokaal Gezondheidsbeleid	Uitvoeringsprogramma Nota lokaal gezondheidsbeleid 2025-2028	Volksgezondheid	Uitvoeren van het Lokaal Gezondheidsbeleid volgens de actiepunten uit het uitvoeringsprogramma.
3. Faciliteren en regisseren preventieve en algemene voorzieningen in het sociaal domein	Uitvoeren uitvoeringsagenda visie op het sociaal domein	Sociaal Domein	Resultaten volgens uitvoeringsagenda visie op het sociaal domein
	Geactualiseerd subsidiebeleid	Samenkracht en burgerparticipatie	Een geactualiseerd subsidiebeleid inclusief geactualiseerde ASV en subsidieregeling maatschappelijke voorzieningen
	Opstellen Lokale Inclusieagenda	Samenkracht en burgerparticipatie	Een vastgestelde lokale Inclusieagenda.
	Inventariseren ontmoetingsplekken jeugd	Samenkracht en burgerparticipatie	Een overzicht van alle ontmoetingsplekken in de gemeente.

Toelichting

1. Investeren in voorzieningen voor sport en cultuur en faciliteren van sportieve en culturele activiteiten

De komende jaren blijven we investeren in sport en cultuur. Zowel voor wat betreft de voorzieningen, als het activiteitenaanbod. In 2025 worden enkele velden op de Sportcomplex de Groene Wijdte omgebouwd dan wel vernieuwd. Hiernaast worden bij DSVP de afwatering, het groen rond de velden, de looppaden en de fietsparkeerplaats verbeterd. Met de inzet van de sport- en cultuurfunctionarissen van Team4Talent zetten we in op een voortgezette samenwerking met onze partners in het onderwijs, de kinderopvang en met de sport- en cultuur aanbieders. Met Team4Talent willen we bijdragen aan de zogenoemde 'rijke schooldag'. Met de beweegcoaches stimuleren we het sport- en beweeggedrag van senioren, mensen met een beperking en een chronische aandoening. We faciliteren onze sportaanbieders bij het verbreden van het sport- en beweegaanbod. Met de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord dragen we bij aan onze ambities op het gebied van sport, bewegen, zorg, welzijn en gezondheid en ondersteunen we de ambities uit het Nationaal Sportakkoord. September 2024 wordt er een besluit genomen over de realisatie van het Sociaal Cultureel Centrum in Pijnacker. Met de Cultuurknip en de subsidieregeling voor activiteiten en evenementen van vrijwilligersorganisaties stimuleren en ondersteunen wij culturele activiteiten. Tevens wordt de Cultuurnota 'Verbinden door cultuur' met de Uitvoeringsagenda 2019-2023 geëvalueerd en geactualiseerd. Bij de behandeling van de kadernota 2025 is een besluit over de voorgestelde beparing op het cultuurbudget uitgesteld tot juli 2025. Dat betekent dat we een participatieproces voor een geactualiseerde cultuurnota starten zonder zeker te weten dat het huidige cultuurbudget beschikbaar blijft. Dit heeft tot gevolg dat het participatieproces met een voorbehoud vormgegeven wordt richting de betrokkenen.

2. Uitvoeren en monitoren van een actueel Lokaal Gezondheidsbeleid

In 2024 wordt er een nieuwe nota Lokaal Gezondheidsbeleid vormgegeven, dat in het eerste kwartaal van 2025 aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Samen met de GGD en de lokale partners werken we aan het uitvoeringsprogramma van de Nota Lokaal Gezondheidsbeleid (LGB) 2025-2028, waarin de koppeling gemaakt wordt met het nieuwe beleid rond de Brede SPUK regeling en het Regionaal Integraal Gezondheidsakkoord (RIGA).

3. Faciliteren en regisseren preventieve en algemene voorzieningen in het sociaal domein

Net als voorgaande jaren zetten wij in op preventieve activiteiten met als doel bij te dragen aan de kostenbeheersing in het sociaal domein. De lokale netwerkpartners werken samen aan het ontwikkelen van collectief ondersteuningsaanbod om zo de vraag naar individuele voorzieningen te verminderen. Met de visie op het sociaal domein bekijken we de (toekomstige) maatschappelijke vraagstukken en (blijvende) opgaven in samenhang en in gezamenlijkheid met de verschillende partners in onze gemeente aanpakken. Hierbij

besteden we niet alleen aandacht aan sociaaleconomische ongelijkheid, maar ook aan een toenemende kansenongelijkheid, zeker ook wat betreft gezondheid, levensverwachting en gezonde levensjaren. De visie op sociaal domein is de basis voor de actualisatie van het subsidiebeleid en het beleidskader "wijken die werken", die beiden in 2025 vormgegeven worden. Als onderdeel van de besluitvorming over de uitvoeringsagenda (eind 2024) wordt een voorstel gedaan, waarvan eventuele financiële consequenties worden verwerkt in de voorjaarsnota 2025. We stellen een lokale inclusie agenda op om op basis van het VN-verdrag handicap zoveel mogelijk bij te dragen aan het toegankelijk en inclusief maken van onze gemeente voor alle inwoners en we investeren de komende jaren in de uitbreiding van het aantal (informele) ontmoetingsplekken voor de jeugd.

Wat mag het kosten?

Collectieve voorzieningen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	14.183	10.358	17.488	2.974	2.439	2.778
Lasten	-23.475	-23.191	-30.496	-16.026	-15.821	-17.191
Totaal Collectieve voorzieningen	-9.292	-12.833	-13.008	-13.052	-13.383	-14.412

Specificatie van de lasten en baten per product

Collectieve voorzieningen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
510 - Sportbeleid en activering	-832	-706	-750	-735	-509	-509
520 - Sportaccommodaties	-4.780	-4.372	-4.506	-4.564	-4.674	-4.768
530 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-1.153	-1.058	-1.796	-1.139	-1.352	-2.627
550 - Cultureel erfgoed	-56	-76	-80	-80	-80	-80
560 - Media	-1.005	-1.054	-1.109	-1.109	-1.109	-1.109
610 - Samenkracht en burgerparticipatie	-10.042	-8.759	-4.445	-4.309	-4.281	-4.281
620 - Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-1.893	-1.505	-673	-673	-673	-673
710 - Volksgezondheid	-3.381	-3.321	-3.442	-3.313	-3.040	-3.040
750 - Begraafplaatsen en crematoria	-126	-106	-105	-105	-104	-104
Totaal Lasten per Taakveld	-23.267	-20.956	-16.905	-16.026	-15.821	-17.191
Baten per Taakveld						
510 - Sportbeleid en activering	438	241	241	226	0	0
520 - Sportaccommodaties	1.740	1.209	1.234	1.234	1.234	1.234
530 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	50	62	27	27	27	27
560 - Media	55	55	55	55	55	55
610 - Samenkracht en burgerparticipatie	8.334	4.347	339	254	201	201
620 - Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.296	0	0	0	0	0
710 - Volksgezondheid	788	409	401	272	0	0
750 - Begraafplaatsen en crematoria	21	12	13	13	13	13
Totaal Baten per Taakveld	12.721	6.335	2.309	2.080	1.529	1.529
Totaal saldo van baten en lasten	-10.546	-14.622	-14.596	-13.946	-14.293	-15.662
Toevoegingen aan reserves						
520 - Sportaccommodaties	-207	-2.235	0	0	0	0
530 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	-13.591	0	0	0
Totaal Toevoegingen aan reserves	-207	-2.235	-13.591	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
520 - Sportaccommodaties	818	3.016	718	735	751	751
530 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	67	67	14.318	67	67	407
610 - Samenkracht en burgerparticipatie	185	351	51	0	0	0
620 - Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	236	448	0	0	0	0
710 - Volksgezondheid	63	50	0	0	0	0
750 - Begraafplaatsen en crematoria	91	91	91	91	91	91
Totaal Onttrekkingen aan reserves	1.462	4.024	15.179	893	910	1.250
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	1.255	1.789	1.588	893	910	1.250
Resultaat	-9.292	-12.833	-13.008	-13.052	-13.383	-14.412

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

06 Collectieve voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
510 Sportbeleid en activering		
	Overig	-44
520 Sportaccommodaties		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	278	-278
Kapitaallasten: De hogere/lagere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-177
Mutaties reserves: Extra dotatie in voorziening buitensport in 2024 obv nieuw beheerplan.	-150	-

06 Collectieve voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
Mutaties reserves: Incidentele huurlasten in 2024 voor tijdelijke sporthal ivm bouw Jan Janssenhal gedekt uit de algemene reserve.	-199	199
Mutaties reserves: Invulling van het amendement 'toekomstbestendige sportverenigingen' bij het beheerplan 'sportvelden 2024-2027'.	-1.000	1.000
Mutaties reserves: Op basis van het beheerplan 'sportvelden 2024-2027' is in 2024 eenmalig een storting gedaan in de bestemmingsreserve 'afschrijvingslasten onderbouw kunstgrasvelden'.	-1.235	1.235
Mutaties voorziening: Extra dotatie in voorziening buitensport in 2024 obv nieuw beheerplan.	-	150
Overig	33	-27
530 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	660	-660
Mutaties reserves: Voor het Sociaal Cultureel Centrum Pijnacker is een bestemmingsreserve gevormd ter dekking van de afschrijvingslasten.	13.591	-13.591
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-113
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een lagere urentoerekening aan het taakveld Sportaccommodaties. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	46
Overig	-34	-11
550 Cultureel erfgoed		
Overig	-	-3
560 Media		
Overig	-	-56
610 Samenkracht en burgerparticipatie		
Coördinatie en uitvoering vluchtelingenopvang: Conform collegevoorstel "Vluchtelingenopvang, Har-regeling en inzet sociaal domein"(zaaknr.1436534) is budget beschikbaar gesteld voor extra capaciteit voor Coördinatie en uitvoering voor vluchtelingenopvang binnen het Sociaal domein. De kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve Vluchtelingen en asielopvang.	-87	87
Opvang Oekraïners: Conform collegevoorstel "Besluit extra opvangplekken Oekraïense vluchtelingen en verlenging crisisnoodopvang" (zaaknr.1457122) is besloten om in totaal 190 opvangplekken te creëren voor de Oekraïense ontheemden. De kosten worden vergoed via de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne door het ministerie van Justitie en Veiligheid.	-3.929	3.929
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 175.000 budget beschikbaar gesteld ter dekking van tijdelijke formatie voor het uitvoeren van het onderzoek naar mogelijkheden van asielopvang.	-175	175
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingssaldo.	-	230
Overig	-118	-108
620 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		
Maatwerkbudget: Vanuit het Actieplan Bestaanszekerheid is voor de jaren 2023 en 2024 vanuit de bestemmingsreserve Maatregelen Bestaanszekerheid € 100.000 toegevoegd aan het reguliere maatwerkbudget. Vanaf 2025 is dit niet langer het geval met lagere baten vanuit de reserve en lagere lasten op het maatwerkbudget als gevolg.	-100	100
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 348.000 toegekend voor de uitvoering van de KOT-regeling.	-348	348
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingssaldo.	-	413
Overig	-	-29
710 Volksgezondheid		
Subsidie: Conform de subsidielijst zijn de subsidies voor maatschappelijke voorzieningen bijgesteld (zaaknr.1464583).	-	-103
Overig	-58	-18
750 Begraafplaatsen en crematoria		
Overig	0	0
Totaal 06 Collectieve voorzieningen	7.130	-7.305

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continu punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien onder 'overige stelposten' weergegeven.

Collectieve voorzieningen (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
718305 BHP gebouwen23-26 Sporthal Viergang vouwwand(2026)	0	178.000	0	0
718306 BHP gebouwen23-26 Sporthal het Baken vouwwan(2026)	0	48.000	0	0
718307 BHP gebouwen 23-26 Het oude laarsje dakbed. (2026)	0	53.000	0	0
718320 BHP sportvelden24-27 DGW Voetbalveld 10 LED (2026)	0	50.000	0	0
718322 BHP sportvelden 24-27:centr. veld 5 Grasmast(2026)	0	330.000	0	0
718323 BHP sportvelden 24-27:Centr.veld 5 Toplaag (2026)	0	280.000	0	0
718324 BHP sportvelden24-27:DGW groene parkeerpl. (2026)	0	300.000	0	0
718327 BHP sportvelden 24-27:DGW veld 2 LED verl. (2025)	40.000	0	0	0
718328 BHP sportvelden 24-27:DGW veld 2 onderlaag (2025)	310.000	0	0	0
718329 BPH sportvelden 24-27:DGW veld2 toplaag(2025)	335.000	0	0	0
718330 BHP sportvelden 24-27:DGW veld 3 onderlaag (2025)	285.000	0	0	0
718331 BPH sportvelden 24-27:DGW veld3 toplaag FOAM(2025)	185.000	0	0	0
718332 BHP sportvelden 24-27:DGW asfalt/afwater (2025)	260.000	0	0	0
718333 BHP sportvelden24-27:'s Gravenhout veld3 LED(2025)	50.000	0	0	0
718334 BHP sportvelden 24-27:DGW veld3 WeTra (2024)	420.000	0	0	0
719261 Sociaal Cultureel Centrum-gebouw (2024)	1.350.000	4.560.750	12.752.250	0
Totaal Collectieve voorzieningen	3.235.000	5.799.750	12.752.250	0

7. Individuele voorzieningen

De gemeente Pijnacker-Nootdorp zorgt voor individuele (persoonsgebonden) voorzieningen voor inwoners die het (tijdelijk) nodig hebben om deel te kunnen (blijven) nemen aan de samenleving.

Algemene omschrijving

Het programma Individuele voorzieningen bestaat uit de volgende acht onderdelen:

1. Inkomensregelingen;
2. Begeleide participatie;
3. Arbeidsparticipatie;
4. Schuldhulpverlening;
5. Maatwerkvoorzieningen en maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo);
6. Geëscaleerde zorg 18+ (beschermd wonen, beschermd thuis en maatschappelijke opvang);
7. Maatwerkdienstverlening 18- (jeugdhulp);
8. Geëscaleerde zorg 18- (jeugdhulp).

We willen bereiken dat iedereen naar vermogen als volwaardig lid kan deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Of zoals het in het raadsakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 staat: we beseffen dat zelfredzaamheid niet voor iedereen haalbaar is. De maatschappij kan voor mensen te complex zijn, waardoor (tijdelijk) ondersteuning nodig kan zijn.

Visie op het sociaal domein

In juni 2024 is de visie op het sociaal domein door de gemeenteraad vastgesteld, inclusief een uitvoeringsagenda op hoofdlijnen met de volgende opgaves: versterken van de sociale basis, preventie, integraal samenwerken, kostenbeheersing, innovatie en datagedreven werken. Deze hoofdlijnen worden verder uitgewerkt en begin 2025 vastgesteld om daarna uitgevoerd te worden.

Kostenbeheersing sociaal domein

Vanwege de stijgende kosten in het sociaal domein is er in de najaarsnota 2023 structureel € 2,5 miljoen toegevoegd aan de begroting. Daarnaast wordt sinds 2024 toegewerkt naar een nieuwe begrotingsystematiek voor het sociaal domein (de nullijn in plaats van een jaarlijkse bijstelling via de t-1- systematiek). Het doel is om vanaf 2027 de taken binnen het sociaal domein uit te voeren op het financiële niveau van de jaarrekening 2023.

Om realistisch te begroten- en tijd te hebben zodat nieuwe kostenbeheersingsmaatregelen effect gaan genereren- stelt het college voor om de indexatie voor prijs en areaal van € 1,2 miljoen voor 2024 nog toe te voegen aan de budgetten voor het sociaal domein. Deze indexatie wordt verwerkt in de begroting, met vanaf 2026 kostenbesparende maatregelen als tegenpost. Voor 2024 en 2025 wordt dit gedekt uit het begrotingssaldo, en voor 2026 deels (50%) uit de reserve sociaal domein en deels (50%) uit kostenbesparende maatregelen. Vanaf 2027 moeten de kostenbesparende maatregelen volledig de € 1,2 miljoen dekken en de oplopende andere kosten. Het college heeft in 2024 al nieuwe technische kostenbeheersingsmaatregelen genomen en legt politieke kostenbeheersingsmaatregelen via een nieuw interventieplan sociaal domein voor aan de gemeenteraad.

Het interventieplan wordt in lijn met de nieuwe visie op het sociaal domein verder uitgevoerd en doorontwikkeld. We blijven alert op nieuwe kansen en ontwikkelingen, kijken kritisch naar zowel de toegang, het preventieve aanbod en de samenwerking met zorgaanbieders en maatschappelijke partners. Ook onze eigen organisatie beweegt mee in de vragen binnen het sociaal domein.

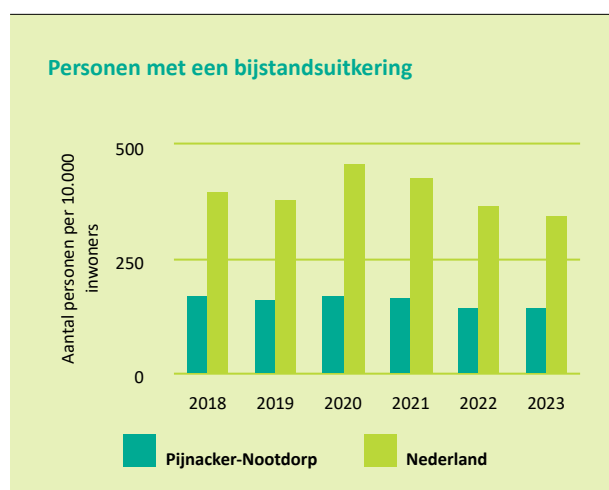
Doel programma 7

De gemeente speelt een sleutelrol bij de inzet van individuele voorzieningen vanuit de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet, de Wet inburgering en de Wet schuldhulpverlening. Het doel is om geïntegreerde hulp te bieden vanuit verschillende regelingen, waarbij gezinnen, kinderen en individuele personen, waar nodig ondersteund worden vanuit één plan.

Dit programma staat niet op zichzelf. Het heeft een duidelijke relatie met programma 6 'collectieve voorzieningen'. In programma 6 worden immers activiteiten en diensten ontwikkeld die voorliggend of aanvullend zijn op de individuele voorzieningen. Deze collectieve voorzieningen spelen een cruciale rol bij preventie, het vroeg signaleren van problemen en het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners. Vanuit dit programma wordt ook verbinding gelegd met andere programma's zoals wonen, onderwijs, economie en veiligheid.

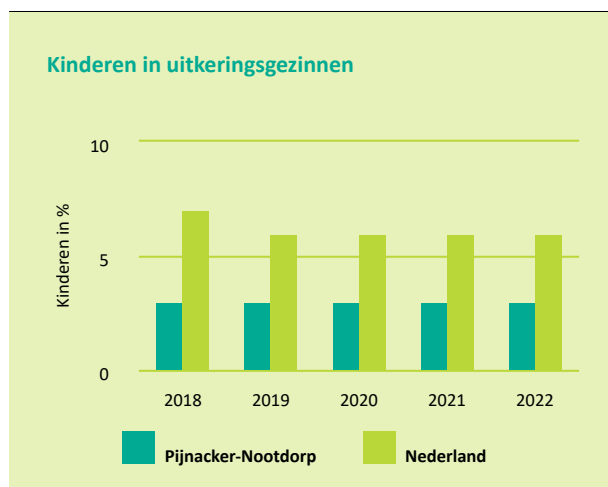
Stand van zaken en vooruitblik

1. Inkomensregelingen

Op 31 december 2023 werden 458 bijstandsuitkeringen verstrekt. Het aantal inwoners met een bijstandsuitkering is (meest recente cijfers uit 2021) binnen onze gemeente aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde, namelijk 166 per 10.000 inwoners. In Nederland is dit 431 per 10.000 inwoners. Vanwege de oplevering van nieuwe sociale huurwoningen binnen onze gemeente, verwachten wij dat het aantal bijstandsuitkeringen in 2025 zal stijgen.

Door een hogere instroom van statushouders, zien we dat er meer instroom is ontstaan ten opzichte van 2022, toen 429 bijstandsuitkeringen werden verstrekt. De dienstverlening aan deze groeiende doelgroep is geïntensiveerd.

In 2025 kunnen kinderen uit huishoudens met een inkomen tot 130% van het wettelijk sociaal minimum¹ gebruik maken van het kindpakket van Stichting Leergeld. Ook kunnen zowel kinderen als volwassenen uit minimahuishoudens lid worden van een sport- en cultuurvereniging via het Jeugdfonds en het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Verder is de Rotterdampas in 2025 weer te koop. Voor minimahuishoudens is deze met korting beschikbaar.

Volgens de meest recente armoedemonitor over het jaar 2022 telt onze gemeente 929 minimahuishoudens met een inkomen tot 130% van het wettelijk sociaal minimum. Dit is 4% van alle huishoudens. In onze gemeente wonen 13.310 kinderen. Hiervan groeien 819 kinderen op in een minimahuishouden. Dit bedraagt 6,1% van alle opgroeiende kinderen in Pijnacker-Nootdorp.

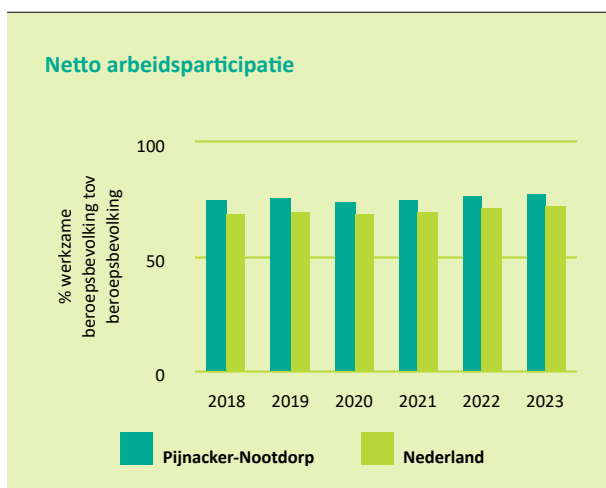
De grafiek geeft vanwege BBV-voorschriften een andere indicator dan het aantal kinderen in minimahuishoudens. Namelijk het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen. In 2022 was dit 3% in Pijnacker-Nootdorp en 6% landelijk.

2. Begeleide participatie

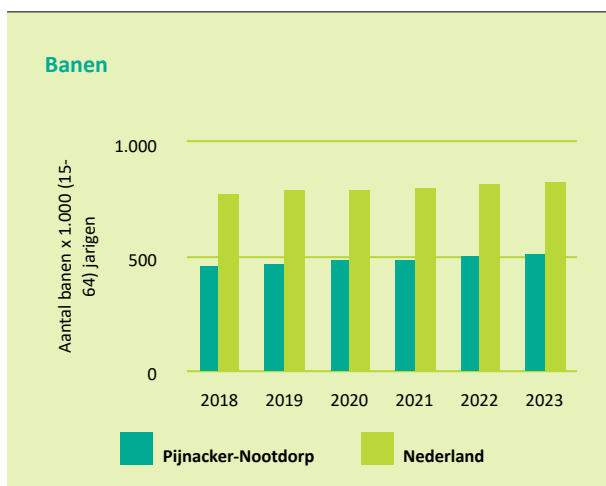
Onze gemeente begeleidt op 1 juli 2024 168 inwoners met een (vermoedelijke) arbeidsbeperking. Hiervan zijn 95 inwoners jonger dan 27 jaar. Van deze jongeren ontvangen 32 een uitkering, bijvoorbeeld vanwege een diagnoseperiode, dagbesteding of omdat zij nog niet in staat zijn om te werken. De overige volgen een opleiding of zijn aan het werk. Vaak met loonkostensubsidie of begeleiding van een jobcoach. Inwoners die uitsluitend onder beschutte omstandigheden kunnen werken krijgen een beschut werk indicatie. Gemeenten zijn verplicht beschutte werkplekken aan te bieden aan inwoners met een beschut werk indicatie. In 2024 bedroeg onze taakstelling beschut werk zeventien. Op 1 juli 2024 hebben zeventien inwoners een indicatie beschut werk. Zij werken bij de sociale werkbedrijven Werkse! in Den Hoorn, de Binnenbaan in Zoetermeer en bij de Hoogwerkers in Pijnacker-Nootdorp (onderdeel van zorgkwekerij Bloei).

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ww-uitkering/vraag-en-antwoord/wat-is-het-sociaal-minimum-en-wat-als-mijn-uitkering-lager-is-dan-dat-minimum#:~:text=Het%20sociaal%20minimum%20is%20het,normbedrag%20voor%20het%20sociaal%20minimum%3F>

3. Arbeidsparticipatie

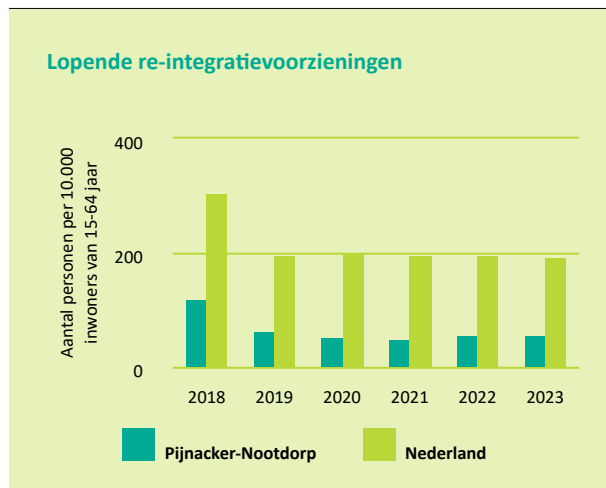

De netto arbeidsparticipatie van onze inwoners was in 2023 78,5%. In Nederland was dit 73,1%. Netto arbeidsparticipatie betekent het percentage van de werkzame inwoners, ten opzichte van de mensen die potentieel kunnen werken.

In 2023 waren er in onze gemeente 513,3 banen per 1.000 inwoners van 15 - 64 jaar. Landelijk is dit 836,6 per 1.000 inwoners. Een groot deel van onze inwoners werkt dus niet binnen de gemeente. Ook voor inwoners met een bijstandsuitkering betekent dit, dat zij voor werk voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van werkgelegenheid in de regio. Daarom werken wij in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal samen met de gemeenten Zoetermeer, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten, UWV en De Binnenbaan, mbo Rijnland, SBB, FNV, CNV en VNO-NCW aan de dienstverlening gericht op werkgevers en werkzoekenden (zie ook programma 2).

De samenwerking in de arbeidsmarktregio gaat niet langer alleen om het begeleiden van inwoners met een uitkering, maar ook om het bieden van ondersteuning aan inwoners ter voorkoming van (langdurige) werkloosheid: van school naar werk of van werk naar werk. In 2025 wordt de matching tussen werkgevers en werkzoekenden in de arbeidsmarktregio verder versterkt. In het najaar van 2023 zijn de samenwerkende partijen in ZHC gestart met een verkenning naar de haalbaarheid en de vorm van een Regionaal Werkcentrum. Het onderzoek is in 2024 opgeleverd en wordt in 2025 verder gerealiseerd.

Met het plan van aanpak 'Werken, werken aan en meedoen' richten we ons op het vergroten van de (arbeids)participatie van onze inwoners. Met het voeren van frequente, intensieve en persoonlijke gesprekken, krijgen we de werkzoekende inwoners goed in beeld. Ook in 2025 zullen wij het uitvoeren van dit plan voortzetten. We werken methodisch op basis van een integraal klantbeeld met een vaste werkwijze voor de dienstverlening aan werkzoekenden. Om inwoners aan het werk te helpen worden re-integratievoorzieningen ingezet. Vanwege het aflopen van een aantal contracten met de huidige aanbieders is het aanbod voor re-integratie in 2024 aanbesteed. Hierdoor is in 2025 een dekkend, maar ook divers aanbod, passend bij de doelgroepen in de gemeente beschikbaar.

Twee werkmakelaars helpen kandidaten door ze in beeld te brengen bij werkgevers. Dit gebeurt via speedmeets, banenmarkten en vacatures die door het Werkgeversservicepunt (WSP) worden aangeleverd. Ook gaan de werkmakelaars met werkzoekenden aan de slag, zowel individueel als groepsgewijs, om ze perspectief te bieden, kansen te benoemen en ze te verwijzen naar relevante bijeenkomsten.

Ook worden regionaal (via de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal) diverse voorzieningen, ondersteuning en activiteiten aangeboden. Denk hierbij aan praktijkleren, de inzet van leerwerkmakelaars, IPS-trajecten (dit is een methode om mensen met een ernstige psychische aandoening te begeleiden naar en op het werk) en de inzet van een matchmaker statushouders.

Inburgering

Op 1 januari 2022 zijn wij gestart met de uitvoering van de nieuwe Wet Inburgering. De inburgeringsplicht bestaat uit drie verschillende onderdelen: het participatieverklaringstraject (PVT), de Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP) en het behalen van het inburgeringsexamen (leerroute B1-route, de onderwijsroute of de zelfredzaamheidsroute). Per 1 januari 2024 nemen 72 inwoners met een inburgeringsplicht deel aan de B1-route, 4 inwoners met een inburgeringsplicht deel aan de onderwijsroute en 20 inwoners met een inburgeringsplicht deel aan de zelfredzaamheidsroute. Bij de uitvoering van de Wet Inburgering wordt nauw samengewerkt met de SWOP en het Taalhuis van Bibliotheek Oostland. De SWOP biedt maatschappelijke begeleiding en het participatieverklaringstraject (PVT). Het Taalhuis verzorgt de zelfredzaamheidsroute. Vanaf september 2023 zijn de eerste kandidaten aangemeld voor de Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP).

Door de hoge taakstelling huisvesting statushouders is in 2024 de dienstverlening aan deze doelgroep geïntensiveerd. Hiermee willen we de participatie van de doelgroep versterken en versnellen.

4. Schuldhulpverlening

In 2023 ontving de gemeente een tweede positieve auditbeoordeling van de NVVK¹, die de schuldhulpverlening uitgebreid onderzoekt. Het jaar stond ook in het teken van het vergroten van de zichtbaarheid van schuldhulpverlening. Samen met maatschappelijke partners lanceerden we de website www.vragenovergeld.nl en bijbehorende communicatiecampagne, en richtten we een informatiepunt in. Deze inspanningen

¹ www.nvkk.nl

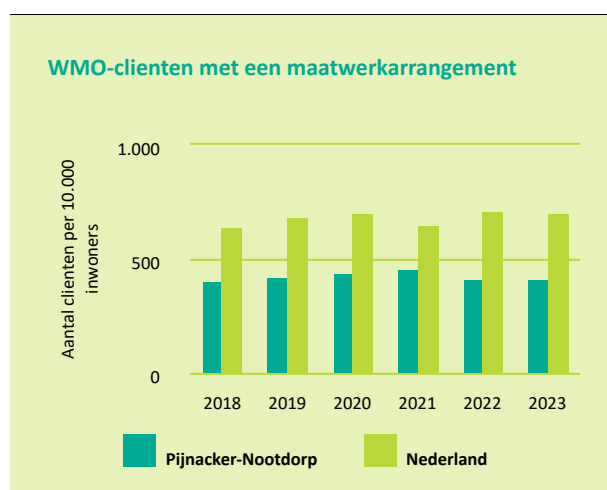
resulteerden in een piek in aanmeldingen in het voorjaar van 2023, met uiteindelijk 99 aanmeldingen, iets lager dan de 106 in 2022.

In het najaar van 2023 startten we, naar aanleiding van onderzoek, met de implementatie van verbeteringen in de dienstverlening aan ondernemers en zzp'ers met financiële problemen. Dit, samen met de nieuwe website en campagne, zorgde ervoor dat meer ondernemers ons vonden voor hulp. De geleerde lessen passen we toe in onze dienstverlening en delen we binnen het netwerk Preventie, Schuldhulpverlening en Nazorg (dit is het netwerk van lokale maatschappelijke partners en vrijwilligersorganisaties op het gebied van financiën en schuldhulpverlening).

In 2024 beginnen we met de voorbereidingen voor de evaluatie van het huidige beleidsplan schuldhulpverlening, dat elke vier jaar wordt geactualiseerd. Het huidige plan, geactualiseerd in 2021, loopt tot 2025. We zullen dan een geactualiseerd plan voorleggen aan de gemeenteraad.

Voor vroegsignalering werken we samen met woningbouwverenigingen/verhuurders, zorgverzekeraars, en leveranciers van gas, water en elektriciteit. Deze samenwerking is gericht op het voorkomen van problematische schulden en valt onder het landelijke convenant vroegsignalering van de NVVK. In 2023 versterkten we, dankzij middelen uit het actieplan bestaanszekerheid, onze formatie op vroegsignalering, wat ons in staat stelde vaker op huisbezoek te gaan. Onderzoek heeft aangetoond dat dit de meest effectieve manier is om inwoners met een hulpaanbod te bereiken.

5. Maatwerkvoorzieningen en maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo)

Op basis van voorlopige cijfers is het aantal inwoners met een Wmo voorziening in 2023 410 per 10.000 inwoners. In Nederland is dit 700 per 10.000 inwoners. Dit komt doordat wij een relatief jonge bevolking hebben. Ook komt dit doordat een deel van de hulpvragen in het collectieve aanbod wordt opgevangen. Wel zien we een toename van het aantal hulpvragen. Ook worden ze complexer. Deze ontwikkelingen hebben te maken met een groei van de doelgroep. Ook wonen onze inwoners langer thuis. De wetgeving voor de eigen bijdrage is ook van invloed op de toename van het aantal hulpvragen. We verwachten dat het Rijk in 2026 de inkomensafhankelijke eigen bijdrage herinvoert voor hulp bij het huishouden en het gebruik van hulpmiddelen. In 2025 bereiden we ons hierop voor. Afhankelijk van de exacte inhoud van het wetsvoorstel zou dit de toename van het aantal hulpvragen kunnen afremmen.

Niet alleen het aantal hulpvragen stijgt, maar ook de tarieven voor Wmo-voorzieningen en -ondersteuning. Dit komt door inflatie en loonstijging in de cao's. Verder spelen er in deze sector, met name bij de huishoudelijke hulp, personeelstekorten. De combinatie van het stijgende aantal hulpvragen, de stijgende tarieven en het personeelstekort maakt dat de kosten binnen de Wmo flink stijgen en dat wij het schaarse personeel goed moeten verdelen. We benaderen deze uitdaging via het nieuwe interventieplan sociaal domein.

De transformatielijn van de afgelopen jaren zetten we door en scherpen die aan op basis van ervaringen. Dit doen we door preventieve algemene voorzieningen in te zetten (het ondersteunen van inwoners bij hun

hulpvragen niet alleen met professionals, maar ook met de inzet van vrijwilligers). Hiermee willen we de druk op de maatwerkvoorzieningen verlichten. We richten ons op het resultaat en optimaliseren doelmatige ondersteuning. We maken stappen in het datagedreven werken. We krijgen een steeds beter beeld van de vraag van onze inwoners, de resultaten van onze interventies en de trends.

Sinds 1 januari 2024 kopen we de Wmo begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf gezamenlijk in met de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland (H5). In 2025 zetten we deze samenwerking voort en evalueren we deze blijvend met het oog op de toekomst.

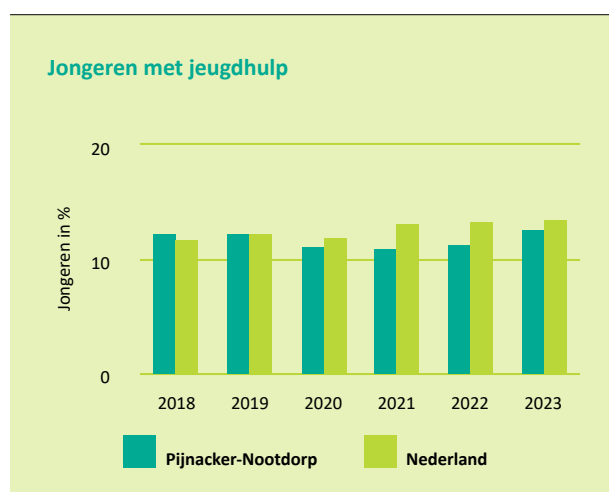
6. Geëscaleerde zorg 18+

Wij zijn verantwoordelijk voor maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De centrumgemeente Delft ontvangt het rijksbudget en organiseert de voorzieningen. De gemeente Delft bepaalt naast de toegang tot de voorzieningen, ook de hoogte van de eigen bijdrage.

De doordecentralisatie (het woonplaatsbeginsel en daarmee ook het verdeelmodel) van beschermd wonen naar beschermd thuis en maatschappelijke opvang naar maatschappelijk wonen is vanuit het Rijk uitgesteld. Het doel van deze doordecentralisatie, namelijk perspectief ontwikkelen in de eigen woning in plaats van meer problemen en in een instelling terecht komen, wordt ondanks uitstel verder doorgezet in samenwerking met Delft, Midden-Delfland en Westland.

In 2021 is het regionaal uitvoeringsplan vastgesteld. Hierin is het gezamenlijk ontwikkelproces van regiogemeenten geformuleerd. Met het lokaal uitvoeringsplan richten we ons op de ontwikkeling van lokale kennis van de doelgroepen voor beschermd thuis, op ontwikkeling van de Toegang, op preventie en op netwerkvorming tussen maatwerkorganisaties, het voorliggend veld en de gemeentelijke organisatie. De uitvoering van dit plan wordt in 2025 gecontinueerd.

7. Maatwerkdienstverlening 18-

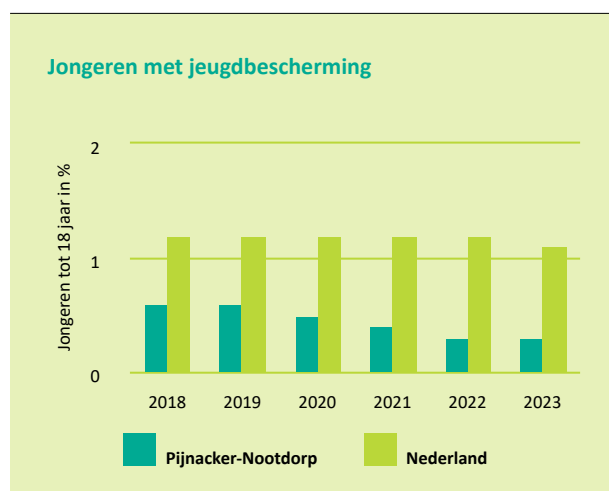

12.6% van onze jongeren van 0-18 jarigen heeft in 2023 een jeugdhulpvoorziening gekregen. Dit is gestegen ten opzichte van 2022. Toen was dit 11,4%. Vanaf 2020 is er sprake van een afvlakking van de uitgaven. Vanaf 2022 zien we een sterke daling, maar in 2023 en 2024 zien we ook binnen de jeugdhulp de kosten stijgen. Het beheersen van de kosten binnen jeugdhulp krijgt een plek in het nieuw opgestelde interventieplan, waarbij de maatregelen zowel een regionaal als lokaal karakter hebben.

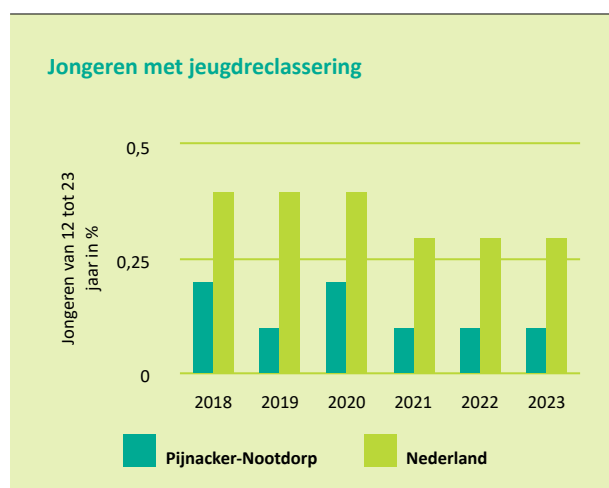
In de regio Haaglanden is er een analyse gedaan welke regionale acties de meeste besparingspotentieel hebben op korte en lange termijn en welke een onvermijdelijk karakter hebben door de opgaven vanuit de Hervormingsagenda Jeugd. Er is gekozen in 2024 met vier actielijnen te starten. Dit zijn: aanpak verblijf (gericht inzetten van de verblijfsvoorzieningen en verkorting verblijfsduur), terugdringen gebruik lichte hulp (zoals individuele begeleiding), meer substitutie van individuele hulp naar collectieve hulp in het onderwijs, sturing op het regionale zorglandschap (inrichting, sturing en financiering zorglandschap).

Daarnaast wordt gewerkt aan de uitvoering van de Regiovisie jeugdhulp Haaglanden 2021-2025. De regiovisie gaat over de verbinding tussen jeugdhulp en andere onderwerpen in het sociaal domein en richt zich vooral op gezinnen in kwetsbare situaties. Het gaat ook over de samenwerking tussen gemeenten en jeugdhulpaanbieders, zoals onder andere over de wachttijden in de jeugdhulp, af- en ombouw van gesloten jeugdzorg en versterking van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Op basis van de regiomonitor 2022 is het Uitvoeringsplan Jeugdhulp Haaglanden 2024 - 2025 opgesteld, waarmee de gemeenteraad in juni 2023 heeft ingestemd. De regiomonitor 2023 geeft de laatste stand van zaken weer. In 2024 zijn mogelijkheden voor de implementatie van de methode van JIM (Jouw Ingebrachte Mentor) voor het kernteam gestart en zal in 2025 worden vervolgd. Een JIM is een door een jongere zelf gekozen mentor, die met de jongere meedenkt.

8. Geëscaleerde zorg 18-

Van onze jongeren tot 18 jaar had 0,3% in 2023 te maken met jeugdbescherming. Dit is gelijk gebleven ten opzichte van 2022. In Nederland is dit 1.1% van de jongeren in 2023.

Het percentage jongeren tot 18 jaar die in 2023 te maken had met jeugdreclassering is 0,1%. Dit is gelijk gebleven ten opzichte van 2022. Meerjarig bekeken is het percentage redelijk stabiel. Landelijk ligt het gemiddelde percentage op 0,3%.

In 2021 is door vier betrokken jeugdregio's en Jeugdbescherming West een verbeterplan Gecertificeerde Instellingen gepresenteerd. Hiermee zijn knelpunten rond de tarieven (harmonisering en verlaging van de caseload voor de jeugdbeschermers) opgelost. In 2024 is dat overgegaan tot het hanteren van een landelijke tarief gebaseerd op een landelijk gemiddelde caseload per jeugdbeschermer.

De beperkte beschikbaarheid van zorg vraagt aandacht. Hiervoor is in Haaglanden het project 'Zorglogistiek' bij de zogenaamde 'Experttafel Complexe Zorg' opgezet: een project met als inzet het vermijden dat kinderen tussen wal en schip vallen. Daarbij is in 2023 de verbinding gezocht met het beleidsterrein Huiselijk Geweld en Kinder mishandeling met het oog op het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Dit scenario schetst een toekomstbeeld (5 à 10 jaar) en een langdurig traject met als uitgangspunten: gezinsgericht, rechtsbescherming, transparant, eenvoudig en lerend. In 2025 zetten we deze beweging voort.

Het huidige stelsel van de Jeugdhulp knelt. Dit vraagt om ruimte te maken voor een nieuwe manier van werken, een lange adem en inzet/samenwerking met alle betrokken partijen in de keten ten behoeve van een duurzame gezinsveiligheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. We bieden laagdrempelige en doelmatige oplossingen voor jongeren, ouderen, gezinnen en inwoners in een kwetsbare positie	Actualisatie beleidsplan schuldhulpverlening.	Sociaal Domein	Een aangepast beleidsplan schuldhulpverlening.
	Realiseren van een regionaal werkcentrum in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal (ZHC).	Begeleide participatie	Uitvoeren regionaal projectplan realiseren van het regionaal werkcentrum. Dit betreft dienstverlening aan inwoners die nog onvoldoende worden ondersteund vanuit de reguliere dienstverlening van gemeenten en UWV.
		Evaluatie actieplan bestaanszekerheid.	Sociaal Domein
	Vorbereiding doordecentralisatie van beschermd wonen naar beschermd thuis.	Geëscaleerde zorg 18+	Verder gaan met de doordecentralisatie van beschermd wonen naar beschermd thuis. Medio 2025 wordt de lokale toegang ingericht.
2. We continueren de maatregelen om de kosten te beheersen en de kwaliteit te borgen	Uitvoeren uitvoeringsagenda visie op het sociaal domein.	Sociaal Domein	Resultaten volgens uitvoeringsagenda visie op het sociaal domein.
	Aanpak transformatie, zowel lokaal als regionaal uitvoeren en monitoren van de ambities van de Regiovisie jeugdhulp 2021-2026	Maatwerkdienstverlening 18-	Resultaten volgens het Uitvoeringsplan Jeugdhulp 2024 - 2025, inclusief oplevering van de Regiomonitor 2023
	Opstellen en uitvoeren interventieplan kostenbeheersing sociaal domein.	Sociaal Domein	Beheersing van de stijgende kosten binnen het sociaal domein. Via de P&C-producten wordt er gerapporteerd over de voortgang.
	Inrichten informatievoorziening en kwaliteit data ten behoeve van sturing van de raad	Sociaal Domein	Rapportage met daarin gebundelde trendanalyses en ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Toelichting

1. We bieden laagdrempelige en doelmatige oplossingen voor jongeren, ouderen, gezinnen en inwoners in een kwetsbare positie

We bieden integrale ondersteuning zodat inwoners deel kunnen (blijven) nemen aan de samenleving. Dit doen we vanuit verschillende wettelijke kaders: de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet, de Wet inburgering en de Wet schuldhulpverlening. In 2025 gaan wij door met het voorbereiden op de doordecentralisatie van beschermd wonen naar beschermd thuis, wordt het beleidsplan schuldhulpverlening geactualiseerd en wordt er een regionaal werkcentrum in de arbeidsmarktregio gerealiseerd. Ook worden de uitkomsten van de evaluatie van het actieplan bestaanszekerheid geborgd binnen de organisatie.

2. We continueren de maatregelen om de kosten te beheersen en de kwaliteit te borgen

Het jaar 2025 staat in het teken van starten met activiteiten vanuit de uitvoeringsagenda van de in 2024 vastgestelde visie op het sociaal domein. De uitvoeringsagenda op hoofdlijnen wordt verder uitgewerkt en begin 2025 vastgesteld. In 2025 gaan wij aan de slag met thema's uit deze uitvoeringsagenda: versterken van de sociale basis, preventie, integraal samenwerken, kostenbeheersing en innovatie sociaal domein en datagedreven werken.

Om de nieuwe realistische nullijn te realiseren, dient er een nieuw interventieplan voor kostenbeheersing in het sociaal domein te worden ontwikkeld. In 2024 zijn wij al met een aantal kostenbesparende maatregelen gestart. Daarnaast zijn, naar verwachting in november, via de nieuwe verordening jeugdhulp kostenbesparende maatregelen aan de gemeenteraad voorgelegd. In de loop van 2025 zullen wij het definitieve interventieplan

aan de gemeenteraad voorleggen. Hierbij worden naast de reeds gepresenteerde maatregelen in 2024, ook aanvullende maatregelen gepresenteerd.

Daarnaast gaan wij ook verder met het inrichten van informatievoorziening en kwaliteit data ten behoeve van sturing van de raad.

Wat mag het kosten?

Individuele voorzieningen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	11.630	10.665	9.774	9.651	9.033	9.033
Lasten	-45.962	-45.304	-46.984	-44.745	-44.124	-44.124
Totaal Individuele voorzieningen	-34.332	-34.639	-37.210	-35.095	-35.092	-35.092

Specificatie van de lasten en baten per product

Individuele voorzieningen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
630 - Inkomensregelingen	-14.800	-14.046	-12.242	-12.242	-12.239	-12.239
640 - WSW en beschut werk	-442	-388	-407	-407	-407	-407
650 - Arbeidsparticipatie	-1.062	-1.213	-1.043	-1.043	-1.043	-1.043
660 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-4.332	-5.093	-5.385	-4.724	-4.724	-4.724
671A - Hulp bij het huishouden (WMO)	-4.428	-4.598	-5.039	-5.034	-5.034	-5.034
671B - Begeleiding (WMO)	-2.661	-2.469	-3.131	-3.350	-3.350	-3.350
671C - Dagbesteding (WMO)	-108	-114	-119	-119	-119	-119
672 - Maatwerkdienstverlening 18-	212	0	0	0	0	0
672A - Jeugdhulp begeleiding	-4.941	-3.930	-5.264	-3.569	-2.951	-2.951
672B - Jeughulp behandeling	-602	-602	-678	-678	-678	-678
672C - Jeugdhulp dagbesteding	-1.849	-2.008	-2.149	-2.149	-2.149	-2.149
672D - Jeugdhulp zonder verblijf overig	-600	-586	-616	-616	-616	-616
673A - Pleegzorg	-291	-291	-348	-348	-348	-348
673B - Gezinsgericht	-125	-125	-149	-149	-149	-149
673C - Jeughulp met verblijf overig	-1.664	-1.664	-1.798	-1.798	-1.798	-1.798
674A - Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-5.038	-5.038	-5.523	-5.523	-5.523	-5.523
674B - Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-1.916	-1.916	-2.117	-2.117	-2.117	-2.117
674C - Gesloten plaatsing	-210	-210	-220	-220	-220	-220
681A - Beschermd wonen (WMO)	-3	0	0	0	0	0
681B - Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-235	-318	-335	-335	-335	-335
682A - Jeugdbescherming	-228	-228	-266	-266	-266	-266
682B - Jeugdreclassering	-52	-94	-58	-58	-58	-58
Totaal Lasten per Taakveld	-45.374	-44.929	-46.886	-44.745	-44.124	-44.124
Baten per Taakveld						
630 - Inkomensregelingen	8.816	8.714	8.679	8.664	8.689	8.714
640 - WSW en beschut werk	28	0	0	0	0	0
650 - Arbeidsparticipatie	129	0	0	0	0	0
660 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	235	232	232	232	232	232
671A - Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	0	87	87	87
672A - Jeugdhulp begeleiding	-4	0	0	0	0	0
672D - Jeugdhulp zonder verblijf overig	199	101	97	0	0	0
673A - Pleegzorg	7	0	0	0	0	0
681A - Beschermd wonen (WMO)	389	0	0	0	0	0
Totaal Baten per Taakveld	9.799	9.047	9.008	8.983	9.008	9.033
Totaal saldo van baten en lasten	-35.575	-35.882	-37.878	-35.763	-35.117	-35.092
Toevoegingen aan reserves						
672A - Jeugdhulp begeleiding	-199	-375	-97	0	0	0
681A - Beschermd wonen (WMO)	-389	0	0	0	0	0

Individuele voorzieningen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
Totaal Toevoegingen aan reserves	-588	-375	-97	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
630 - Inkomensregelingen	977	999	35	50	25	0
672A - Jeugdhulp begeleiding	728	620	731	618	0	0
681A - Beschermd wonen (WMO)	126	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen aan reserves	1.831	1.618	766	668	25	0
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	1.243	1.243	669	668	25	0
Resultaat	-34.332	-34.639	-37.210	-35.095	-35.092	-35.092

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

07 Individuele voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
630 Inkomensregelingen		
Actieplan Bestaanszekerheid: In 2024 zijn vanuit de bestemmingsreserve Bestaanszekerheid incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het actieplan Bestaanszekerheid. Zowel de budgetten (uitgaven) als de reservebijdrage (inkomsten) komen niet terug in 2025.	-385	-
Actieplan bestaanszekerheid: In 2024 zijn vanuit de bestemmingsreserve Bestaanszekerheid incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het actieplan Bestaanszekerheid. Zowel de budgetten (uitgaven) als de reservebijdrage (inkomsten) komen niet terug in 2025.	-	385
Armoedebestrijding: Extra budget voor een bredere inzet van het Sport- en Cultuurfonds zorgt voor hogere lasten in 2025 ten opzichte van 2024.	-	-46
Bijstandsuitkeringen: Omdat de doeluitkering van het Rijk in 2023 en 2024 niet toereikend was is er vanuit de algemene middelen € 1 miljoen toegevoegd aan het budget voor de uitbetaling van bijstandsuitkeringen. Omdat de rijksbijdrage de kostenstijging van de gemeente volgt (t-2) wordt er in 2025 geen rekening meer gehouden met de inzet van eigen middelen.	-	1.000
Energietoeslag: In 2024 is het restantbudget (hogere uitgaven) Energietoeslag 2023 ingezet vanuit het resultaat van de jaarrekening 2023 (hogere inkomsten). Dit is incidenteel van aard.	-614	614
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-23
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-125
Overig	0	-0
640 WSW en beschut werk		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-19
Overig	-	0
650 Arbeidsparticipatie		
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft lagere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	170
Overig	-	-0
660 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-118
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-102
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-70
Overig	-	-2
671A Hulp bij het huishouden (WMO)		
index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-234
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-206
Overig	-	-1

07 Individuele voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
671B Begeleiding (WMO)		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-134
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-129
Toename begeleiding: Bij het opstellen van de begroting 2024 is op het budget Wmo begeleiding meerjarig rekening gehouden met een bovengemiddelde groei van het gebruik van deze voorziening en is er vanaf jaarschijf 2025 € 150.000 toegevoegd aan het budget.	-	-150
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-248
Overig	-	-1
671C Dagbesteding (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-6
Overig	-	0
672A Jeugdhulp begeleiding		
Besparingsverlies Jeugd: Kostenbesparing uit hervormingen in de jeugdhulp die door het Rijk zijn opgelegd zijn door het Rijk ook al verrekend met inkomsten uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Deze konden tot op heden niet concreet worden ingevuld door gemeenten zodat voor 2023 en 2024 de verrekening is teruggedraaid in de meicirculaires van die jaren. Het resultaat van die hervorming voor 2024 (€ 160.000 beoogde besparing) wordt pas in de Najaarsnota 2024 teruggedraaid, dit leidt in deze vergelijking tot hogere lasten in 2025 ten opzichte van 2024.	-	-160
Incidentele budgetten: In 2024 waren er nog incidentele budgetten beschikbaar voor de uitvoering van het eerste Interventieplan Grip op het Sociaal Domein. Deze zijn er in 2025 niet meer waardoor de begrote kosten 2025 lager zijn.	-	278
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-110
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-67
Reservemutaties: Vanuit bestemmingsreserves zijn stortingen opgenomen voor kosten van met name tijdelijke inzet van personeel op incidentele activiteiten als implementatie van nieuwe werkwijzen en kostenbeheersingsmaatregelen.	111	-262
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-735
Overig	0	0
672B Jeugdhulp behandeling		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-31
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-45
Overig	-	-0
672C Jeugdhulp dagbesteding		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-102
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-39
Overig	-	-0
672D Jeugdhulp zonder verblijf overig		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-3

07 Individuele voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-27
Overig	-4	-0
673A Pleegzorg		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-15
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-43
Overig	-	0
673B Gezinsgericht		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-6
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-17
Overig	-	-1
673C Jeughulp met verblijf overig		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-85
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-48
Overig	-	-0
674A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-260
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-229
Overig	-	3
674B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-98
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-104
Overig	-	0
674C Gesloten plaatsing		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-11
Overig	-	0
681B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-17
Overig	-	0
682A Jeugdbescherming		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt	-	-12

07 Individuele voorzieningen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-26
Overig	-	-0
682B Jeugdreclassering		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-3
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-3
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft lagere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	42
Overig	-	0

Investeringsen

Dit programma heeft geen investeringen.

8. Veiligheid en duurzaamheid

Pijnacker-Nootdorp heeft een veilig, schoon, leefbaar en duurzaam woon- en leefklimaat.

Algemene omschrijving

Het programma Veiligheid en Duurzaamheid bestaat uit zes onderdelen:

1. Crisisbeheersing en brandweer;
2. Openbare orde en veiligheid;
3. Riolering;
4. Milieubeheer;
5. Afval;
6. Energietransitie.

Met de uitwerking van deze onderdelen werken we aan een veilig en duurzaam leefklimaat. Dit willen we bereiken samen met onze inwoners, organisaties, ondernemers en bestuurlijke partners. Daarom stimuleren en faciliteren we initiatieven vanuit de samenleving, die bijdragen aan een veilige, duurzame, leefbare en energieneutrale gemeente.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling

Een (onderscheidend) veilig, leefbaar en duurzaam leefklimaat dat veranderingen en verstoringen op kan nemen en steeds een nieuw evenwicht kan bereiken

Wat willen we bereiken

Inwoners (zijn &) voelen zich prettig en veilig in hun leefomgeving

Het milieu wordt zo min mogelijk belast en de volksgezondheid wordt beschermd

Ergieneutraliteit in 2050

Wat gaan we daarvoor doen

1. We werken samen met inwoners, organisaties, ondernemers, brandweer en politie aan de veiligheid en leefbaarheid in onze wijken en buurten

2. De gemeente voert regie op de integrale aanpak van verschillende vormen van criminaliteit en overlast

3. Duurzaamheid versnellen, intensivering en verbreden

4. Aandacht voor lucht-, water- en bodemkwaliteit

5. Het verbeteren van toezicht en handhaving

Pijnacker-Nootdorp wil zich onderscheiden met een veilig, leefbaar en duurzaam leefklimaat. Een klimaat dat veranderingen en verstoringen op kan nemen en steeds een nieuw evenwicht kan bereiken. We willen dat inwoners zich prettig en veilig (blijven) voelen in hun leefomgeving. Daaronder verstaan we niet alleen de fysieke veiligheid in de vorm van bijvoorbeeld zo min mogelijk criminaliteit of bescherming tegen risicobronnen en incidenten. Het gaat ook over sociale veiligheid. Niemand wordt uitgesloten en inwoners ervaren een gevoel van gemeenschappelijkheid binnen de gemeente. We zetten samen met onze partners in op de integrale aanpak van verschillende vormen van criminaliteit en overlast.

Veiligheid

De gemeente neemt in het lokale veiligheidsdomein een zichtbare regierol. We werken aan de uitvoering van het in 2023 vastgestelde Integraal veiligheidsplan. Op basis hiervan ligt de prioriteit van de gemeente en de veiligheidspartners bij:

- aanpak van ondermijnende criminaliteit;
- jeugd en veiligheid;
- zorg en veiligheid en
- weerbaarheid tegen digitale criminaliteit.

Daarnaast zetten we, samen met onze partners, in op de integrale aanpak van verschillende vormen van criminaliteit en overlast en op het weerbaar maken van onze inwoners en ondernemers. We willen daarmee slachtofferschap zo veel als mogelijk voorkomen. Bovendien willen we ervoor zorgen dat men beter in staat is om overlast en veiligheidsproblemen (tot op zekere hoogte) met elkaar op te lossen. Inwoners die zich actief inzetten voor (de veiligheid in) hun wijk voelen zich over het algemeen ook veiliger. (Kwetsbare) personen die overlast veroorzaken of dader zijn, worden niet alleen (strafrechtelijk) aangepakt. Er wordt ook voor gezorgd dat deze personen de juiste hulpverlening krijgen om problemen in de toekomst te voorkomen.

Leefbaarheid

Om de leefbaarheid en sociale samenhang in wijken te bevorderen, wordt er door de gemeente en maatschappelijke stakeholders gewerkt vanuit het 'beleidskader wijken die werken'. Hiermee wordt gestreefd naar meer burgerinitiatief en meer eigen kracht, versterkte preventie en samenwerking tussen gemeente, organisaties en inwoners. Hiervoor zetten we de Buurtnip in en organiseren we het netwerkoverleg 'wijken die werken' en de in samenwerking opgestelde ontwikkelagenda van de netwerkpartijen Bibliotheek Oostland, SWOP en Gro-up Buurtwerk in de samenwerkingsorganisatie SBJ Samen Sterk.

Riolering

Het verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (vGRp) beschrijft hoe we in de periode 2022 tot en met 2025 invulling zullen geven aan onze watertaken en op welke wijze dit bijdraagt aan onze ambities. Met de zorg voor de riolering wordt gewerkt aan de bescherming van de volksgezondheid, veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving en de bescherming van het milieu en de natuur.

Milieubeheer

Onder milieubeheer verstaan we alle taken die worden uitgevoerd om negatieve milieugevolgen te voorkomen, terug te dringen en/of weg te nemen. Dit doen we enerzijds door bij ruimtelijke planvorming onderwerpen als bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en milieuzonering (gevoelige functies en milieubelastende activiteiten zodanig te situeren dat nadelige gevolgen worden voorkomen) in een vroeg stadium mee te wegen. Anderzijds werken we aan het terugdringen of wegnemen van situaties met een slechtere milieukwaliteit. Een voorbeeld hiervan is het Actieplan Geluid. Dat bevat maatregelen om hoge geluidbelastingen op woningen terug te dringen. Een ander voorbeeld is de sanering van in het verleden ontstane bodemverontreinigingen. Dat doen we als gemeente niet alleen. De Omgevingsdienst Haaglanden is hierin een belangrijke partner die namens de provincie en namens de gemeente een groot deel van de taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving uitoefent. Het in 2024 gestarte proces om te komen tot het omgevingsprogramma Leefkwaliteit werkt de doelen en acties voor milieubeheer in de komende jaren uit.

Ook een klimaatadaptieve inrichting van de openbare ruimte speelt een belangrijke rol bij het realiseren van een veilige, leefbare en duurzame gemeente voor mensen, planten en dieren. Daar hoort ook aandacht voor water bij. Vanuit de gemeentelijke watertaken, waarin de drie zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater zijn ondergebracht, kunnen we een bijdrage leveren aan deze ambities. In de omgevingsvisie en in het omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente wordt hier nader op ingegaan. Dit omgevingsprogramma start in 2025 en meer informatie hierover vindt u in programma 4 van deze begroting.

Afval

De invoering van 'Het Nieuwe Inzamelen' (HNI) is voltooid. HNI heeft geleid tot een afname van fijn restafval met ongeveer 25% en een beter gebruik van grondstoffen. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het milieu. De cijfers laten tegelijkertijd zien dat de gestelde doelen (100 kg restafval en 75% afvalscheiding) nog

niet binnen bereik zijn. In deze raadsperiode wordt er gewerkt aan de doorontwikkeling van het afvalbeleid om de doelstellingen van het Programma Van Afval Naar Grondstof te kunnen behalen. Hiervoor is in 2024 het participatietraject gestart. Ondertussen wordt gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen, zoals PMD en GFT(E). Bijvoorbeeld door middel van pilots en communicatiecampagnes.

Energietransitie

In 2050 komt alle energie in onze gemeente uit hernieuwbare bronnen en verbruiken we minder energie. Dat staat in het Energietransitieplan en Uitvoeringsprogramma dat in 2021 is vastgesteld. Daarmee is de basis voor de energietransitie gelegd, maar versnelling en intensivering is nodig om onze doelstellingen zo mogelijk eerder dan 2050 te halen. De landelijke overheid stimuleert en faciliteert deze versnelling en stelt hiervoor wet- en regelgeving op. Naar verwachting zal op 1 januari 2025 nieuwe wet- en regelgeving rondom warmte in werking treden. Dat is aanleiding om het Energietransitieplan uit 2021 te actualiseren en toe te voegen aan het met de samenleving op te stellen omgevingsprogramma Warmte (Energie). In dit omgevingsprogramma komen onderwerpen als de betaalbaarheid van warmteoplossingen en maatregelen rondom netcongestie terug. In het project Aardgasvrij Klapwijk is gebleken dat dit op dit moment te duur is en er onvoldoende urgentie is om van het gas af te gaan. We staan daarbij open voor nieuwe ontwikkelingen en zijn bereid om waar nodig ons huidige beleid aan te passen en een actieve rol te nemen in ontwikkeling rondom de energietransitie.

Stand van zaken en vooruitblik

1. Crisisbeheersing en brandweer

Begin 2024 is het Regionaal Plan Gemeentelijke Crisisbeheersing vastgesteld. Dit plan beschrijft de onderdelen van de gemeentelijke crisisorganisatie en bevolkingszorg. Het plan wordt nader uitgewerkt in taak- en procesplannen. Per 1 juli 2024 is de nieuwe gemeentelijke crisisorganisatie en bevolkingszorg gestart. De nadere uitwerking van het regionale plan en het opleiden en trainen van betrokken medewerkers loopt door in 2025.

Vanuit het Regionaal Risicoprofiel en het Regionaal Beleidsplan 2023 – 2026 Veiligheidsregio Haaglanden zijn de volgende risico's als prioritair benoemd:

- bedreiging volksgezondheid
- terrorisme
- verstoring openbare orde
- verstoring energievoorziening
- gevolgen van extreem weer

Op dit moment is de intergemeentelijke werkgroep bezig met taakomschrijvingen en werkinstructies over 'gevolgen van extreem weer'. In 2025 gaat de werkgroep aan de slag met één van de andere prioritaire risico's.

2. Openbare orde en veiligheid

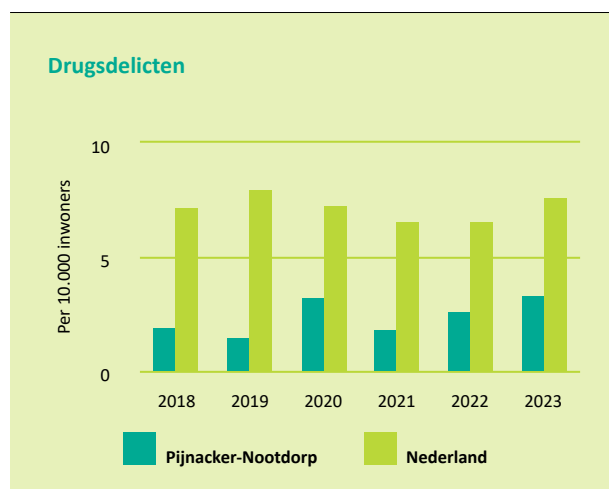
Vanaf 2023 is er flink geïnvesteerd op thema veiligheid en handhaving. Met extra capaciteit op handhaving, ondermijning en veiligheid zijn er stappen gezet om de basis op orde te krijgen. Ook beleidsmatig is er geïnvesteerd in een nieuw integraal veiligheidsplan. De doelen en prioriteiten op het gebied van openbare orde en veiligheid zijn vastgelegd in het Integraal veiligheidsplan 2023 – 2026 (hierna IVP):

1. aanpak van ondermijnende criminaliteit;
2. jeugd en veiligheid;
3. zorg en veiligheid en
4. weerbaarheid tegen digitale criminaliteit.

1. Aanpak van ondermijnende criminaliteit

In 2023 zijn middels het Uitvoeringsplan ondermijning structurele middelen beschikbaar gekomen om te kunnen investeren in de aanpak van ondermijning. Daarvoor werken we samen met verschillende partners in integrale controles, casuïstiek en beleidsontwikkeling. Er is een lokaal ondermijningsoverleg voor het bespreken van signalen en casuïstiek en er worden maandelijks integrale controles uitgevoerd op verschillende locaties. Daar waar nodig en mogelijk wordt (naast strafrechtelijk) bestuursrechtelijk gehandhaafd tegen ondermijnende

activiteiten. We investeren in bewustwording en weerbaarheid tegen ondermijning binnen en buiten de gemeentelijke organisatie door trainingen en campagnes. Daardoor verbetert onze informatiepositie. Steeds vaker ontvangen we signalen van ondermijning vanuit de gemeentelijke organisatie en de lokale samenleving. Deze signalen worden vervolgens opgewerkt tot een casus of geven aanleiding tot een integrale controle. In 2025 wordt deze lokale integrale aanpak van ondermijning verder doorgezet en doorontwikkeld.

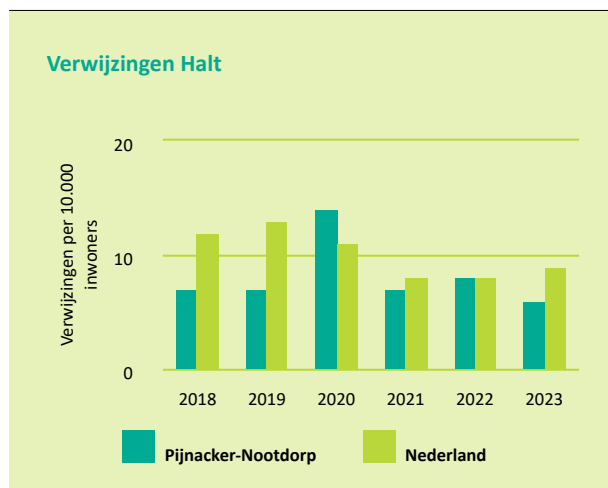

2. Jeugd en Veiligheid

In 2023 was het totaal aantal geregistreerde incidenten van jeugdoverlast 263. In 2022 was dit aantal met 465 nog een stuk hoger. Dit verschil is mede te verklaren door de jeugdoverlast op de Parade in de zomer van 2022. Ook in de eerste vijf maanden van 2024 zien we een afname van 22% in het aantal geregistreerde incidenten van jeugdoverlast ten opzichte van dezelfde periode in 2023. Op de Parade is het in het afgelopen jaar veel rustiger geweest qua jeugdoverlast. Dit wordt wel blijvend scherp gemonitord door politie, handhaving en jongerenwerk. Ondanks dat er sprake is van een daling in de cijfers, blijft het van belang dat we inzetten op overlast en veiligheid in relatie tot jeugd. De onderstaande tabel geeft het aantal politieregistraties van overlast door jeugd per 10.000 inwoners weer (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024).

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
311	286	351	278	173	346	284	307

Landelijk zijn er zorgelijke trends en ontwikkelingen zichtbaar op het gebied van jeugd en veiligheid. Deze trends zien we ook (in lichte mate) terug bij de jeugd in Pijnacker-Nootdorp. Daarom blijven we ook in 2025 samen met onze zorg- en veiligheidspartners inzetten op het tijdig signaleren van problemen onder de jeugd, zoals overlast, middelengebruik en/of het plegen van strafbare feiten. Op die manier kunnen we tijdig de juiste hulp bieden of een integrale aanpak inzetten. Hiermee willen we voorkomen dat jongeren ernstige overlast veroorzaken of zelfs het verkeerde (criminele) pad opgaan. De onderstaande grafiek laat het aantal verwijzingen Halt zien per 1000 inwoners (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024).

Op dit moment zijn we bezig met het aansluiten bij project ‘Dealbreakers’. Dit project is gericht op het voorkomen van jonge criminele aanwas door onder andere voorlichting aan jongeren, ouders en docenten. De verwachting is dat we in 2025 daadwerkelijk met het project van start kunnen gaan

3. Zorg en Veiligheid

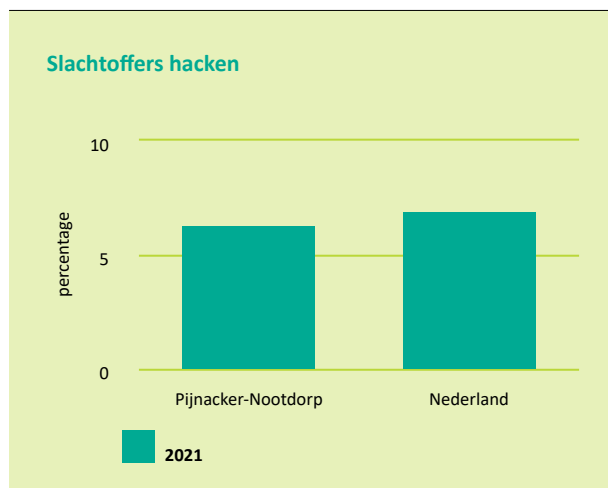
In de afgelopen jaren is de overlast door personen en overlast door personen met verward gedrag toegenomen, zoals blijkt uit de onderstaande tabel. In de eerste vier maanden van 2024 zien we een stijging in het aantal incidenten ten opzichte van de eerste vier maanden van 2023. De onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van politieregistraties in onze gemeente in vergelijking met Nederland zien (bron: waarstaatjegemeente.nl).

Ook in 2025 zetten wij weer samen met zorg- en veiligheidspartners in op het voorkomen, beperken en stoppen van dergelijke overlast en veiligheidsproblematiek, vaak veroorzaakt door kwetsbare personen. Dit doen we met een integrale aanpak met partners vanuit het zorg-, maatschappelijk én het veiligheidsdomein. Het is van belang dat deze kwetsbare personen de juiste hulpverlening aangeboden krijgen, maar ook dat daar waar nodig repressief wordt opgetreden tegen veiligheidsproblematiek of overlast die zij veroorzaken. Tot slot zien we ook een toename in het aantal gevallen waarin sprake is van (langlopende) woonoverlast. Met de actualisatie van de APV begin 2024 heeft de burgemeester de bevoegdheid gekregen om een last onder bestuursdwang op te leggen in het geval van ernstige en herhaaldelijke woonoverlast. De uitvoering van deze maatregel vereist een onderbouwd dossier om een zorgvuldige afweging te kunnen maken. Om dit te realiseren is inzet van boa’s en toezichthouders nodig en wordt er in specifieke gevallen dienstverlening ingekocht bij onafhankelijk specialisten, zoals bijvoorbeeld geluidsmetingen. De verwachting is dat deze toegevoegde interventiemogelijkheid positief zal bijdragen in de aanpak van woonoverlast.

Een ander zorg- en veiligheidsthema dat sinds 2024 meer aandacht vraagt is anti-institutioneel extremisme. Landelijk neemt het aantal soevereinen toe. Soevereinen zijn burgers die het gezag van de overheid niet erkennen en o.a. weigeren om belasting te betalen. Een kleine minderheid is gewelddadig. We willen meer zicht krijgen in hoeverre het soevereine gedachtengoed binnen onze gemeente aanwezig is. Tegelijkertijd anticiperen we door kennis en vaardigheden te ontwikkelen om signalen te herkennen en adequaat te kunnen handelen. We zijn hier in 2024 al mee begonnen, maar gaan in 2025 nog intensiever met dit thema aan de slag.

4. Weerbaarheid tegen digitale criminaliteit

De afgelopen jaren is digitale criminaliteit toegenomen en daarmee ook het aantal slachtoffers van deze vorm van criminaliteit. Daarom zetten we samen met partners in op weerbaarheid van onze inwoners en ondernemers tegen digitale criminaliteit. Het doel is om op deze manier slachtofferschap van digitale criminaliteit in Pijnacker-Nootdorp te verminderen dan wel te beperken, maar ook om ouderschap onder bijvoorbeeld jongeren te voorkomen. In 2025 wordt er op verschillende manieren ingezet op voorlichting en bewustwording over digitale criminaliteit. Hierbij kan worden gedacht aan project Hackshield voor de jeugd, voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders en ondernemers en bewustwordingscampagnes.

Aan de prioriteiten uit het IVP zijn verschillende ambities gekoppeld. Deze ambities hebben onder andere betrekking op (verbeterde) integrale samenwerking met de partners, het verbeteren van onze informatiepositie en informatiegestuurd werken, het versterken van de weerbaarheid van inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie en het nog beter inzetten op (vroeg)signalering en preventie.

Aan het IVP is een tweejarig uitvoeringsplan integrale veiligheid gekoppeld voor de periode 2023 – 2024. In dit uitvoeringsplan is concreet uitgewerkt welke activiteiten in welke periode worden uitgevoerd om de ambities zoals opgenomen in het IVP te behalen. Dit uitvoeringsplan wordt in het najaar van 2024 geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie en de prioriteiten en ambities uit het huidige IVP, wordt een nieuw uitvoeringsplan integrale veiligheid 2025 – 2026 opgesteld. Dit uitvoeringsplan wordt naar verwachting begin 2025 door het college vastgesteld. Daarna wordt gestart met de uitvoering van dit nieuwe plan. Daarnaast wordt in 2025 ook weer een nieuw handavingsuitvoeringsplan (HUP) vastgesteld voor de inzet van de Boa's. Het HUP is gekoppeld aan het IVP en de prioriteiten die daarin zijn opgenomen.

Beleid vergunningen, toezicht en handhaving

Naast het integraal veiligheidsplan is in 2024 ook beleid vastgesteld voor vergunningen, toezicht en handhaving (VTH-beleid). Dit beleid is vastgesteld voor een periode van vier jaar (2024 – 2027) met een uitvoeringsplan voor één jaar. Het beleidsplan beslaat twee afzonderlijke processen/producten. De eerste pijler is de Omgevingswet, waarbij het vooral gaat over het omgevingsrecht. De tweede pijler is de APV/bijzondere wetten. Daarbij gaat het vooral over openbare orde. In 2025 wordt een nieuw VTH-uitvoeringsplan 2025 vastgesteld. In de VTH-uitvoeringsplannen worden jaarlijks de volumes van de uit te voeren werkzaamheden in relatie tot de capaciteit uitgewerkt. Met deze plannen worden verbeteringen doorgevoerd op het gebied van toezicht en handhaving. Dit heeft een relatie met programma 1.

Leefbaarheid

Leefbaarheid en veiligheid worden door onze inwoners goed beoordeeld. Veiligheid scoort in de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) een 7.8 en in de Leefbaarheidsmonitor (LEMON) eveneens een 7.8. Het aspect leefbaarheid wordt in de IVM door inwoners gewaardeerd met 7.9 en in de LEMON met een 8.0. Deze scores zijn hetzelfde als bij de vorige onderzoeken en liggen hoger dan het landelijke gemiddelde.

De wijkmanagers ondersteunen en stimuleren bewoners bij buurtinitiatieven en vergroten de leefbaarheid in de kernen door samenwerking tussen inwoners, netwerkpartners en de gemeente te bevorderen. Het netwerkoverleg Wijken die Werken komt tegemoet aan een behoefte en wordt in 2025 gecontinueerd. Het bestaande netwerk bestaat uit Politie, SBJ SamenSterk, woningbouwcoöperaties, kerkbesturen en gemeente. Het netwerk signaleert en gaat gezamenlijk op zoek naar oplossingen. De ontwikkelagenda van de netwerkpartners focust zich op 3 thema's: bestaanszekerheid, goede gezondheid en kansengelijkheid (waaronder eenzaamheid). SBJ SamenSterk voert de ontwikkelagenda uit door mensen bij elkaar te brengen, netwerkpartners te stimuleren met de thema's aan de slag te gaan, plannen te schrijven, gezamenlijke activiteiten te coördineren en bewoners te stimuleren iets voor elkaar te betekenen. In een aantal wijken,

zoals Pijnacker-Noord, Nootdorp Plan West en Emerald in Delfgauw, wordt extra ingezet op het stimuleren van informele netwerken. Op basis van het huidige beleidskader Wijken die Werken en de in 2024 vastgestelde Visie op een veerkrachtig sociaal domein: 'Samen gereed voor de toekomst' wordt in 2025 een voorstel gemaakt voor een nieuw beleidskader.

3. Riolering

Het beheer en onderhoud van de riolering wordt uitgevoerd volgens het verbreed Gemeentelijk rioleringsplan 2022-2025 (vGRP). In het vGRP staat hoe de wettelijke zorgplicht wordt ingevuld, die de gemeente heeft voor afvalwater, hemelwater en grondwater. In het vGRP is ook de hoogte en de onderbouwing van de rioolheffing opgenomen. Met de zorg voor de riolering wordt gewerkt aan de bescherming van de volksgezondheid, veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving en de bescherming van het milieu en natuur. De gefaseerde aanpak van de riolering in Klapwijk wordt verder voortgezet. In de komende jaren worden de gemalen van de drukriolering in het buitengebied grootschalig gerenoveerd. Daarnaast staat de vervanging van een flink aantal wijkgemalen op de planning van het vGRP. De achterstand die is opgelopen bij de elektromechanische vervanging van de rioolgemalen wordt in 2025 ingelopen. Medio 2024 heeft Arcadis een onderzoek opgeleverd naar de riolering Raadhuisplein. In 2024 zijn we gestart met de uitvoering van de 1^e fase van voorgestelde verbeteringsmaatregelen en in de daarop volgende jaren gaan we verder aan de slag met het uitvoeren van de overige aanbevelingen.

In de afvalwaterketen wordt samengewerkt met het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD). Dit is een netwerkorganisatie van het Hoogheemraadschap van Delfland en de gemeenten en drinkwaterbedrijven die in onze regio liggen.

Ook in 2025 verzorgt de gemeente Pijnacker-Nootdorp, als centrumgemeente van de Gemeenschappelijke regeling samenwerking gemalen en persleidingen stedelijk afvalwater, het beheer en onderhoud van de gemalen in de gemeenten Delft en Leidschendam-Voorburg.

4. Milieubeheer

In 2024 is gestart met het omgevingsprogramma Leefkwaliteit. De gemeenteraad heeft hiervoor een kaderstellende notitie vastgesteld. Dit omgevingsprogramma richt zich op een gezonde en veilige leefomgeving en bevat alle relevante onderdelen van milieubeheer. Ook zullen de fysieke aspecten van veiligheid (externe veiligheid, brandveiligheid, sociale veiligheid) in het omgevingsprogramma worden opgenomen. De onderwerpen zullen in samenhang bekeken worden. Dit geldt niet alleen binnen het omgevingsprogramma, maar ten opzichte van onderwerpen die in andere omgevingsprogramma zijn of worden opgenomen.

Actieplan Geluid

Het Actieplan Geluid 2024-2029, dat in 2024 is vastgesteld, richt zich op het terugdringen van geluidbelasting en op het behouden van locaties met een goede geluidkwaliteit. In 2025 zal verder gewerkt worden aan de acties die in het plan zijn opgenomen, zoals het vervangen van gewoon asfalt door stil asfalt op wegen met een hoge geluidbelasting.

Milieu in het omgevingsplan

Met de inwerkingtreding van Omgevingswet zijn veel algemene milieuregels voor zogenaamde milieubelastende activiteiten niet langer in landelijke regels opgenomen. Wanneer ze relevant zijn, moeten deze regels worden opgenomen in het omgevingsplan. In het najaar 2024 is gestart met de herziening van het omgevingsplan voor bedrijventerrein de Boezem. Hierbij zal in samenwerking met de Omgevingsdienst Haaglanden gekeken worden hoe en welke regels nodig zijn voor het bedrijventerrein. Voor meer informatie over het omgevingsplan verwijzen we naar programma 1.

Emissieloze kas en assimilatiebelasting

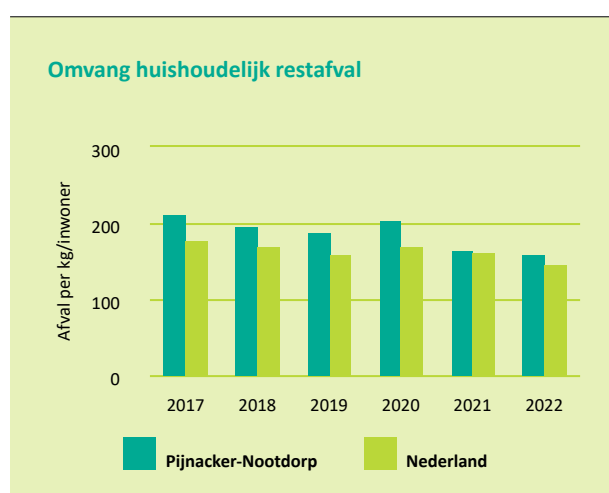
In het project Emissieloze kas blijven we samen met andere glastuinbouwgemeenten in de regio, de waterschappen, de sector en de omgevingsdienst werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden. Het Hoogheemraadschap van Delfland en de ODH werken samen aan en in een

risicogestuurde aanpak. Pijnacker-Nootdorp stelt hiervoor extra middelen beschikbaar. Dit is, net als de inzet van watercoaches, een belangrijk speerpunt.

Een ander speerpunt bij reguliere taken die de ODH namens ons uitvoert, is de controle op naleving van de voorschriften voor toepassing van assimilatiebelichting door glastuinbouwbedrijven.

5. Afval

Het Nieuwe Inzamelen is volledig ingevoerd en heeft geleid tot een daling van het aanbod van restafval tot 178 kg (fijn en grof) restafval per inwoner. Hiermee zijn de landelijke gestelde doelen (100 kg restafval en 75% afvalscheiding) nog niet binnen bereik. Om de hoeveelheid restafval verder terug te dringen is een trendbreuk nodig. In december 2023 is de Startnotitie doorontwikkeling afvalbeleid door de gemeenteraad vastgesteld. In 2024 is gewerkt aan de uitvoering van een inwonerspeiling, zijn pilots en communicatiecampagnes uitgevoerd en zijn voorstellen gedaan om de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen te verbeteren. In 2025 zal worden gewerkt aan het opstellen van een beleidsnota voor een nieuw afvalbeleid. De onderstaande grafiek laat de omvang van het huishoudelijk restafval per inwoner in beeld gebracht (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024).

6. Energietransitie

Om de doelstellingen uit het Energietransitieplan 2021 en bijbehorend uitvoeringsprogramma te realiseren is in de afgelopen jaren beleid gemaakt voor energieneutraliteit en zijn stappen gezet in de uitvoering. Er zijn in het uitvoeringsprogramma 5 deelprogramma's opgesteld aan de hand waarvan we de energietransitie handen en voeten geven, deze zijn:

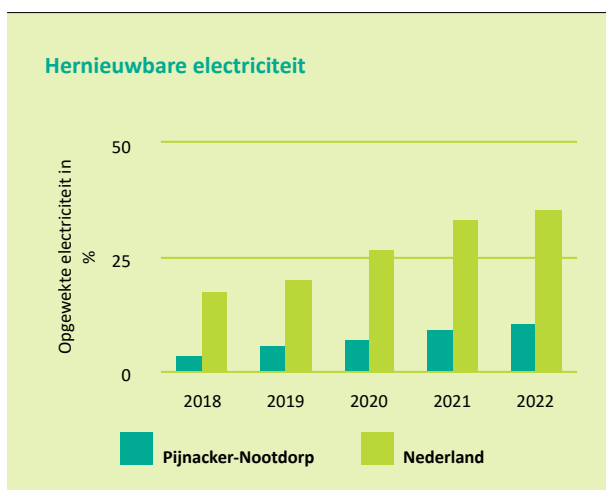
1. Bewustwordingsprogramma "Met Energie Aan de Slag";
2. Warmte;
3. Elektriciteit;
4. Mobiliteit en
5. Eigen vastgoed en energieverbruik.

Sinds het opstellen van het Energietransitieplan en het uitvoeringsprogramma is er veel veranderd in de wereld van de energie. Tijdens en direct na de energiecrisis zagen we de bewustwording bij onze inwoners toenemen. Inwoners zijn op zoek naar warmtealternatieven, opwek van hernieuwbare energie en energiebesparing. Het laatste jaar zien we meer terughoudendheid. Dit wordt vooral veroorzaakt door een lage aardgasprijs en met name door onzekerheid over wet- en regelgeving. Zo is het bijvoorbeeld onzeker hoe energiebedrijven financieel omgaan met opwek van zonne-energie.

De landelijke overheid past wet- en regelgeving aan en ondersteunt met onder ander het nationaal isolatieprogramma, de energiearmoede, de subsidiëring van energiemaatregelen en het bepalen van de maximumwarmtepreizen. Naar verwachting zal op 1 januari 2025 nieuwe wet- en regelgeving in werking treden.

De gemeente voert regie en we faciliteren onze samenleving met o.a. de duurzaamheidscoaches, isolatieprogramma, duurzaamheidslening, centrale inkoopacties en onze actieve rol in de realisatie van warmtenetten.

Ondanks de terughoudendheid is er een toename van zonopwek in Pijnacker-Nootdorp. Ook landelijk zien we dit terug. Er is ook een enorme toename in de aanleg van wind. Er zijn momenten waarop in Nederland meer hernieuwbare elektriciteit wordt geproduceerd dan dat we nodig hebben. Deze toename vraagt wat van ons elektriciteitsnetwerk. Deze loopt tegen haar grenzen aan en zal verzaamd moeten worden om netcongestie te voorkomen. In de onderstaande grafiek is het percentage bekende hernieuwbare elektriciteit in beeld gebracht (bron: waarstaatjegemeente.nl, 26 juni 2024).

De beschikbare cijfers lopen altijd iets achter, op dit moment zijn de cijfers van 2022 bekend. Op basis van de laatste cijfers loopt het percentage hernieuwbare energie dat wordt opgewekt in onze gemeente vooruit op het landelijk gemiddelde. Voor 2020 was het doel dat het aandeel hernieuwbare energie 15% moest zijn. Bij hernieuwbare energie gaat het om elektriciteit en warmte. In 2022 was de opgewekte hernieuwbare energie 20,3% van het totale energieverbruik in onze gemeente.

In 2025 blijven we werken aan de energietransitie, dat doen we door:

- We stimuleren onze inwoners om energiebesparende maatregelen te nemen. Dit doen we met onze informatiecampagne "Met Energie Aan de Slag", duurzaamheidslening, centrale inkoopacties en -coaches.
- In de warmtetransitie hebben we een actieve, regisserende rol om te versnellen. We gaan aan de slag met het omgevingsprogramma Warmte (Energie) op basis van een geactualiseerd Energietransitieplan en nieuwe wet- en regelgeving. Indien wet- en regelgeving voldoende ondersteunend is, willen we opnieuw met aardgasvrij Klapwijk starten.
- In de regio werken we samen in de warmte samenwerking Oostland en Regionale Energiestrategie. In 2025 werken we toe naar een voorstel om glastuinbouwgebied Noukoop en eventueel Kleihoogt van het gas af te halen, Dit is de eerste grote stap in de gebiedsdekkende warmte-infrastructuur in Oostland en het regionale restwarmtenet (mogelijke aansluiting op WarmtelinQ) in Pijnacker-Nootdorp.
- Opwek van energie en toename van de het gebruik van elektriciteit heeft gevolgen voor het elektriciteitsnetwerk. Samen met Stedin werken we aan oplossingen om ons elektriciteitsnetwerk toekomstbestendig te maken. Te denken valt aan opslag, verzwaring van kabels en het plaatsen van nieuwe transformatorhuizen.
- We ondersteunen de samenleving om verder te verduurzamen, door middel van het isolatieprogramma, duurzaamheidslening en duurzaamheidsadviezen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. We werken samen met inwoners, organisaties, ondernemers, brandweer en politie aan de veiligheid in onze wijken en buurten.	Evalueren van het uitvoeringsplan Veiligheid 2023-2024 en een nieuw uitvoeringsplan 2025-2026 opstellen.	OOV	Vastgesteld Uitvoeringsplan Veiligheid 2025-2026
	Opstellen handhavingsuitvoeringsplan (HUP)	OOV	Vastgesteld Handhavingsuitvoeringsplan 2025
	Doorontwikkeling Wijken die Werken	Leefbaarheid	Vastgesteld nieuw beleidskader
2. De gemeente voert regie op de integrale aanpak van verschillende vormen van criminaliteit en overlast	Vanuit de aanpak ondermijnende criminaliteit wordt inzet gepleegd op de aanpak van mensenhandel	OOV	Lokaal plan van aanpak mensenhandel
	Samen met veiligheidspartners investeren we in het thema jeugd en veiligheid, door uitvoering te geven aan het uitvoeringsplan veiligheid 2024-2025	OOV	Overzicht van inspanningen en acties via Uitvoeringsplan Veiligheid 2025-2026
	Samen met veiligheidspartners geven we uitvoering aan het uitvoeringsplan veiligheid 2024-2025 en voeren we verschillende bewustwording campagnes uit over het thema digitale criminaliteit	OOV	Overzicht van inspanningen en acties via Uitvoeringsplan Veiligheid 2025-2026
3. Duurzaamheid versnellen, intensivering en verbreden	Actualisatie Energietransitieplan 2021 en bijbehorend uitvoeringsprogramma	Energietransitie	Geactualiseerd energietransitieplan als bouwsteen voor het omgevingsprogramma Warmte (Energie)
	Opstellen omgevingsprogramma Warmte (Energie)	Energietransitie	Vastgesteld Omgevingsprogramma Warmte (Energie)
4. Aandacht voor lucht-, water- en bodemkwaliteit en geluid	Doorontwikkelen afval- en grondstoffenbeleid	Afval	Start opstellen afvalbeleid conform startnotitie doorontwikkeling afval- en grondstoffenbeleid
	Uitvoering geven aan het beleidsdoel 100 kg restafval per inwoner	Afval	Afvalbeleid conform startnotitie doorontwikkeling afval- en grondstoffenbeleid
	Uitvoeren gemeentelijk Rioleringsplan 2022-2025	Riolering	Uitvoering geschied conform vastgesteld gemeentelijk rioleringsplan 2022-2025
	Opstellen nieuw gemeentelijk rioleringsplan 2026-2029	Riolering	Vastgesteld gemeentelijk rioleringsplan conform de Omgevingswet
	Uitvoeren beheer en onderhoud gemalen in de gemeenten Delft en Leidschendam Voorburg volgens de Gemeenschappelijke regeling samenwerking gemalen en persleidingen stedelijk afvalwater	Riolering	Uitvoering conform Gemeenschappelijke regeling
	Uitvoeren van het Actieplan geluid 2024-2029	Milieu	Uitvoering conform vastgesteld Actieplan geluid 2024-2029
	Het opstellen van het omgevingsprogramma leefkwaliteit	Milieu	Kaderstellende notitie omgevingsprogramma leefkwaliteit
5. Het verbeteren van toezicht en handhaving	Uitvoering geven aan het VTH beleidsplan 2024-2027.	OOV	Vastgesteld VTH-uitvoeringsplan 2025

Toelichting

1. We werken samen met inwoners, organisaties, ondernemers, brandweer en politie aan de veiligheid en leefbaarheid in onze wijken en buurten

We stimuleren activiteiten waarbij inwoners, organisaties en bedrijven bijdragen aan de veiligheid in hun directe woon- en leefomgeving. Dat kan onder andere door de inzet van Burgernet, wijktoezicht en WhatsApp Buurtpreventie. Nieuwe inwoners krijgen informatie van de brandweer over brandveilig leven. Gemeente, politie, jeugd- en jongerenwerk en kernteams geven uitvoering aan de persoonsgerichte aanpak, door zo vroeg mogelijk probleemjongeren te signaleren. Zo wordt gericht gewerkt om erger te voorkomen.

Vanuit het beleidskader Wijken die Werken worden middelen en instrumenten ingezet om bewoners bij buurtinitiatieven te ondersteunen. Wijkmanagers dragen bij aan het vergroten van de leefbaarheid in de kernen door de samenwerking tussen inwoners, netwerkpartners en de gemeente te bevorderen. Daarnaast ondersteunt het netwerkoverleg bij het signaleren van problemen en knelpunten in buurten en wijken.

2. De gemeente voert regie op de integrale aanpak van verschillende vormen van criminaliteit en overlast

In het Integrale veiligheidsplan 2023-2026 zijn de prioriteiten benoemd voor de komende vier jaar. Iedere twee jaar maken we een nieuw uitvoeringsplan. Voor de periode 2025-2026 stellen we dan ook een nieuw uitvoeringsplan op. De gemeente voert nadrukkelijk de regie op de aanpak van de prioriteiten uit het Integraal Veiligheidsplan en stuurt daarbij op integrale samenwerking. Waar mogelijk zetten we in op preventieve maatregelen, daar waar nodig ook repressieve maatregelen. Omdat de trends en ontwikkelingen in het veiligheidsdomein elkaar snel kunnen opvolgen is het van belang dat gemeenten en veiligheidspartners flexibel

en adaptief te werk gaan. We houden focus op onze prioriteiten, maar springen snel in op (onvoorziene) incidenten en ontwikkelingen. Deze trends en ontwikkelingen willen we goed in beeld hebben en daarom werken we zoveel mogelijk informatiegestuurd. Hierbij gebruiken we onze eigen informatie en die van onze (veiligheids)partners. Als gemeente signaleren we ontwikkelingen die om een integrale aanpak vragen. We nemen het initiatief, brengen partijen samen, faciliteren samenwerking, organiseren de uitvoering, monitoren de voortgang en sturen daar waar nodig bij.

In al onze aanpakken leggen we ook focus op het versterken van de weerbaarheid en sociale samenhang in onze wijken en buurten. Inwoners kunnen een belangrijke rol spelen in de signalering en meldingen van criminaliteit en overlast. Inwoners die in hun wijk actief aan hun eigen veiligheid en leefbaarheid bijdragen, voelen zich ook veiliger.

3. Duurzaamheid versnellen, intensivering en verbreden

De energietransitie is een mix van maatregelen zoals energiebesparingsmaatregelen, zonne-energie en warmte (lokaal en regionaal). De uitvoering is niet alleen een taak van de overheid. Een groot deel ligt bij onze inwoners, ondernemers, (sport)verenigingen en andere partijen in de samenleving. Onze faciliterende en regisserende rol zetten we ook in 2025 voort met bijvoorbeeld de campagne "Met Energie Aan de Slag", de inzet van duurzaamheidscoaches voor inwoners én ondernemers en centrale inkoopacties.

Een belangrijke lokale opgave voor 2025 is de actualisatie van het Energietransitieplan uit 2021 en het opstellen van het omgevingsprogramma Warmte (Energie). Het omgevingsprogramma hangt samen met landelijke wet- en regelgeving die naar verwachting in januari 2025 in werking treedt.

De warmtetransitie vraagt van ons een actieve regisserende rol, het is geen zelfregulerende markt. Dit hebben we al gedaan (geothermiebron, Pijnacker-Noord) in het verleden, heden (aardgasvrij Klapwijk) en dat blijven we doen op lokaal en regionaal niveau. In de regio werken we samen in de Warmte Samenwerking Oostland en Regionale Energiestrategie Rotterdam-Den Haag. In 2025 werken we toe naar een voorstel om glastuinbouwgebied Noukoop en eventueel Kleihooft van het gas af te halen. Dit is de eerste grote stap in de gebiedsdekkende warmte-infrastructuur in Oostland en het regionale restwarmtenet (mogelijke aansluiting op WarmtelinQ) in Pijnacker-Nootdorp.

4. Aandacht voor lucht, water- en bodemkwaliteit en geluid

In 2025 werken we aan de uitvoering van het Actieplan geluid. Daarnaast starten we met de opgave om de milieuthema's overeenkomstig de Omgevingswet op te nemen in omgevingsprogramma's en het omgevingsplan. Het gaat dan om thema's als lucht, water, bodem, licht, externe veiligheid, milieuzonering en geur. Aan het omgevingsprogramma Leefkwaliteit werken we in 2025. Ook passen we de milieuthema's toe in een herziening van het omgevingsplan voor bedrijventerrein De Boezem.

In 2025 starten we met het opstellen van een nieuw gemeentelijk rioleringsplan. Dit omdat het geldende rioleringsplan (GRP) loopt tot en met 2025. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is een gemeentelijk rioleringsplan niet meer verplicht, maar de (zorg)taken voor het stedelijk waterbeheer blijven bestaan. De inhoud van het rioleringsplan moet worden opgenomen in de instrumenten van de Omgevingswet (omgevingsprogramma en omgevingsplan). We informeren de raad over de wijze waarop we dit in 2025 gaan doen.

5. Het verbeteren van toezicht en handhaving

Met het Integraal Veiligheidsplan, de uitvoeringsplan(nen) integrale veiligheid, het uitvoeringsplan ondermijning, het Handhavingsuitvoeringsplan, het VTH-beleidsplan 2024-2027 en VTH-uitvoeringsplan(nen) ligt er een stevige basis voor toezicht en handhaving. Deze plannen voeren we in 2025 uit en wanneer dat nodig is, stellen we nieuwe (uitvoerings)plannen op. Dat doen we in ieder geval wanneer de looptijd van de (uitvoerings)plannen daar aanleiding voor geeft. Door de prioriteiten van de verschillende plannen te koppelen kunnen we de boa's gericht inzetten. De boa's hebben een signalerende rol. Zij zijn belangrijke ogen en oren voor de gemeentelijke organisatie en zorgen ervoor dat signalen over bijvoorbeeld ondermijnende criminaliteit, overlastgevendende jeugd of personen of zorgen rondom specifieke personen bij de juiste medewerkers of partners terecht komen. Bij de prioriteiten 'aanpak van ondermijning' en 'jeugd en veiligheid' hebben de boa's een nog actievere rol. Voor de aanpak van ondermijning worden boa's ingezet voor (integrale) controles en

treeden zij handhavend op daar waar nodig. Op het gebied van jeugd en veiligheid sluiten de boa's aan bij de driemensschappen met wijkmanager, wijkagent en jongerenwerker, gaan zij op straat met de (overlastgevend) jeugd in gesprek en treden zij handhavend op als de situatie daar om vraagt.

Wat mag het kosten?

Veiligheid en duurzaamheid (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	17.437	17.827	16.978	16.497	16.872	16.658
Lasten	-22.400	-24.318	-23.509	-22.774	-22.831	-22.935
Totaal Veiligheid en duurzaamheid	-4.963	-6.491	-6.531	-6.277	-5.959	-6.277

Specificatie van de lasten en baten per product

Veiligheid en duurzaamheid (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
110 - Crisisbeheersing en brandweer	-4.351	-4.585	-4.745	-4.745	-4.715	-4.699
120 - Openbare orde en veiligheid	-2.854	-2.928	-2.978	-2.976	-2.976	-2.976
720 - Riolering	-6.175	-5.453	-5.560	-5.686	-5.773	-5.893
730 - Afval	-7.086	-7.176	-7.521	-7.521	-7.521	-7.521
740 - Milieubeheer	-1.934	-4.392	-2.705	-1.846	-1.846	-1.846
Totaal Lasten per Taakveld	-22.400	-24.534	-23.509	-22.774	-22.831	-22.935
Baten per Taakveld						
110 - Crisisbeheersing en brandweer	1.065	0	0	0	0	0
120 - Openbare orde en veiligheid	390	91	93	93	93	93
720 - Riolering	7.092	6.506	6.860	7.122	7.527	7.329
730 - Afval	8.080	8.640	9.030	9.145	9.145	9.145
740 - Milieubeheer	254	1.035	859	0	0	0
Totaal Baten per Taakveld	16.881	16.273	16.842	16.361	16.766	16.568
Totaal saldo van baten en lasten	-5.518	-8.261	-6.667	-6.413	-6.065	-6.367
Toevoegingen aan reserves						
110 - Crisisbeheersing en brandweer	0	217	0	0	0	0
Totaal Toevoegingen aan reserves	0	217	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves						
110 - Crisisbeheersing en brandweer	396	342	136	136	106	90
740 - Milieubeheer	160	1.212	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen aan reserves	556	1.554	136	136	106	90
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	556	1.771	136	136	106	90
Resultaat	-4.963	-6.491	-6.531	-6.277	-5.959	-6.277

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

Totaal 07 Individuele voorzieningen	-506	-1.679
08 Veiligheid en duurzaamheid (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
110 Crisisbeheersing en brandweer		
Gemeenschappelijke regelingen: Op basis van de ontwerpbegroting 2025 van de veiligheidsregio Haaglanden is de bijdrage verhoogd.	-	-365
Mutaties reserves: In 2024 is de voorziening 'FLO brandweer' omgezet in een bestemmingsreserve 'FLO brandweer'.	-	-217
Mutaties reserves: Op basis van de personele planning voor het functioneel leeftijdsontslag van de veiligheidsregio Haaglanden worden de uitgaven geraamd. Deze worden gedekt uit de bestemmingsreserve 'FLO brandweer'. Voor 2025 wordt een lagere bijdrage verwacht.	-206	206
	Overig	-1
120 Openbare orde en veiligheid		

Totaal 07 Individuele voorzieningen	-506	-1.679
08 Veiligheid en duurzaamheid (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Openbare orde en veiligheid. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-101
Overig	2	51
720 Riolering		
Gemeenschappelijke regelingen: Als gevolg van prijsstijgingen voor materiaal en uren en de vertraagde vervanging zijn de kosten van de gemalendienst toegenomen. Deze worden doorberekend aan de deelnemers.	190	-190
Kostendekkend taakveld riolering: Hogere baten door areaaluitbreiding.	147	-
Kostendekkend taakveld riolering: Op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de kostendekkendheidsberekening in het i GRP 2023-2026 wordt de storting in de egalisatievoorziening riolering bijgesteld.	-	410
Kostendekkend taakveld riolering:: Door kostenstijging van materialen en uren en meer onderhoud door vertraagde vervanging is de bijdrage aan de gemalendienst toegenomen. Door sterk gestegen energieprijzen zijn de kosten voor elektrische aansturen van de gemalen gestegen. De kapitaallasten vallen hoger uit als gevolg van de actualisatie van de investeringsplanning.	-	-360
Overig	17	33
730 Afval		
Kostendekkend taakveld afvalinzameling: Als gevolg van een hogere Dienstverleningsovereenkomst en areaaluitbreiding nemen de lasten en baten van het taakveld afvalinzameling toe.	397	-318
Overig	-8	-27
740 Milieubeheer		
Duurzaamheidsbudget: Voor 2024 is € 500.000 ter beschikking geteld voor isolatie van oudere woningen (zaaknr.1402601).	-	500
Mutatie reserve: In 2024 is budget toegekend voor een duurzaamheidscoach voor bedrijven (terreinen).	-150	150
Mutatie reserve: Vanuit de bestemmingsreserve Energieneutrale gemeente wordt in 2024 € 527.000 ingezet voor Energietransitie, Warmtetransitie en communicatiemiddelen.	-527	527
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 500.000 beschikbaar gesteld voor isolatie van oudere woningen.	-500	500
SPUK: Door het Rijk zijn middelen beschikbaar gesteld voor verduurzaming van slecht geïsoleerde woningen in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma.	-184	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een lagere urentoerekening aan het taakveld Milieubeheer. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingssaldo.	-	-97
Overig	-27	107

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continue punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien onder 'overige stelposten' weergegeven.

Veiligheid en duurzaamheid (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
731031 GRP18-21:drukrioleringspompen incl.telemetry('21)	350.000	0	0	0
731092 GRP18-21: vrijvervalriol.S-bocht Delfgauw (2020)	250.000	250.000	0	0
731111 GRP 18-21: vrijvervalriolering Oranjeplein (2020)	100.000	176.938	0	0
731133 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl. telemetry(2022)	495.000	0	0	0
731134 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry (2023)	990.000	0	0	0
731135 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry(2024)	1.085.000	0	0	0
731136 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry(2025)	400.000	0	495.000	0
731137 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry(2026)	0	0	495.000	495.000
731138 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2022)	361.954	0	0	0
731139 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2023)	339.750	0	0	0
731140 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2024)	298.500	0	0	0
731141 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2025)	192.500	192.500	0	0
731142 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2026)	0	82.500	82.500	0
731144 GRP22-25 Vrijvervalriolering Emmastraat (2023)	148.678	148.678	0	0
731145 GRP22-25 Vrijvervalriolering lange termijn (2024)	98.628	298.628	0	0

Veiligheid en duurzaamheid (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
731146 GRP22-25 Vrijvervalriolering lange termijn (2025)	0	298.628	298.628	0
731147 GRP22-25 Vrijvervalriolering lange termijn (2026)	0	0	114.719	114.719
731149 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2023)	860.161	0	0	0
731150 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2024)	972.616	972.616	0	0
731151 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2025)	0	523.886	523.886	0
731152 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2026)	0	0	661.169	661.169
731153 GRP22-25 Gemalen bouwkundig (2022)	100.520	0	0	0
731154 GRP22-25 Gemalen bouwkundig (2025)	102.000	102.000	0	0
731155 GRP22-25 Gemalen bouwkundig (2026)	0	51.000	51.000	0
731156 GRP22-25 Vrijvervalriol. Koningshof fase 7/8(2022)	825.000	0	0	0
731158 GRP22-25 Vrijvervalriol. zijstr.Vlielandsew.(2023)	100.000	100.000	0	0
731160 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry(2027)	0	0	0	990.000
731161 GRP22-25 Drukrioleringspomp incl.telemetry(2028)	0	0	0	990.000
731162 GRP22-25 Gemalen bouwkundig (2027)	0	0	67.500	67.500
731163 GRP22-25 gemalen bouwkundig (2028)	0	0	0	188.500
731164 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2027)	0	0	67.500	67.500
731165 GRP22-25 Gemalen electromechanisch (2028)	0	0	0	353.500
731166 GRP22-25 Vrijvervalriolering lange termijn (2027)	0	0	0	229.438
731168 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2027)	0	0	0	2.212.225
731169 GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2028)	0	0	0	1.097.319
Totaal Veiligheid en duurzaamheid	8.070.307	3.197.374	2.856.902	7.466.870

9. Bestuur en dienstverlening

Het raadsakkoord 'Bouwen aan de toekomst' 2022-2026 stelt dat onze dienstverlening zich laat zien als een dynamisch proces dat zich constant aanpast aan de eisen van de tijd, zowel fysiek als digitaal. Het raadsakkoord streeft naar een open en transparante overheid met een op de inwoner en samenleving aangepaste dienstverlening. Het gaat om een evenwichtige relatie met individuele inwoners en om de verplichtingen over en weer van de gemeente aan de ene kant en ondernemers en maatschappelijke organisaties aan de andere kant. Het raadsakkoord heeft de ambities te investeren in het vertrouwen tussen ons als lokale overheid en onze inwoners en ondernemers en om de specifieke positie van Pijnacker-Nootdorp in de regio zo goed mogelijk te benutten voor de inwoners en ondernemers.

Algemene omschrijving

Dit programma bestaat uit drie onderdelen:

1. Bestuur
2. Samenwerkingsverbanden;
3. Dienstverlening

Het programma "Bestuur en dienstverlening" richt zich op een aantal kerngebieden die samenhangen met het functioneren van het bestuur, de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers en de interactie met inwoners en andere belanghebbenden en samenwerkingspartners.

In de gemeente is de raad het hoogste besluitvormende orgaan. De raad stelt kaders en geeft opdracht aan het college vanuit dualisme. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering en de raad controleert of datgene wat beoogd is ook gerealiseerd is. Dat betekent dat er sprake is van een samenspel tussen raad en college. Om tot goede democratische besluitvorming te komen, hebben raad en college afspraken met elkaar gemaakt hoe zij de komende bestuursperiode met elkaar willen omgaan, over onze omgangsvormen, rolopvattingen, de bestuurscultuur en structurele terugkoppeling.

Als gemeente is het belangrijk te begrijpen wat inwoners nodig hebben en daarbij willen we hun ervaring en expertise benutten. Omdat burgerparticipatie van belang is bij alle beleidsterreinen van de gemeente hebben we generiek gemeentelijk participatiebeleid ontwikkeld wat op 1 oktober 2023 in werking is getreden. Wij zijn begonnen dit beleid op een gestructureerde, transparante en zorgvuldige wijze uit te voeren om structureel te

investeren in het vertrouwen tussen ons als lokale overheid en onze inwoners en ondernemers. In 2025 voeren we een tussenevaluatie uit over de uitvoering van het participatiebeleid. De raad wordt hierbij betrokken.

Omdat het leven van onze inwoners niet stopt bij de gemeentegrenzen werken we voor onderwerpen die de gemeentegrenzen overschrijden samen in regioverband en met andere overheden. De specifieke positie van Pijnacker-Nootdorp in de regio willen we zo goed mogelijk benutten voor onze inwoners en ondernemers.

Dienstverlening is een kerntaak van de gemeente. Dat kan zoals vanouds aan de balie, schriftelijk of telefonisch, maar is daarnaast steeds vaker digitaal mogelijk. Het doel is de (digitale) dienstverlening verder te versterken door klant- en vraaggericht te werken en daar waar nodig maatwerk te bieden.

Stand van zaken en vooruitblik

1. Bestuur, goede democratische besluitvorming

De raad van Pijnacker-Nootdorp heeft op 15 juni 2022 het Raadsakkoord op hoofdlijnen 2022-2026 'Bouwen aan de toekomst' vastgesteld. Bij de vaststelling heeft de raad het college de opdracht gegeven om de ambities en afspraken uit het raadsakkoord uit te werken in de Uitvoeringsagenda 2022-2026. De Uitvoeringsagenda 2022-2026 is door de raad in november 2022 vastgesteld. Bij de vaststelling hebben raad en college afgesproken om halverwege deze bestuursperiode de balans op te maken over de voortgang van zowel het raadsakkoord als de uitvoeringsagenda via een zogeheten midterm review. De midterm review omvat de inhoudelijke toetsing van zowel het raadsakkoord als de uitvoeringsagenda. Deze toetsing heeft begin 2024 plaatsgevonden waarbij is gekeken in hoeverre benoemde activiteiten zijn uitgevoerd, in uitvoering zijn of (nog) niet zijn uitgevoerd. Daarnaast is een kort onderzoek uitgevoerd naar de vorm van het raadsakkoord. Uit de inhoudelijke toetsing bleek dat een kwart van de activiteiten inmiddels is uitgevoerd en afgerond, twee derde van de activiteiten in uitvoering is en drie activiteiten nog op de planning staan.

Voorafgaand aan de behandeling van de kadernota 2025 zijn raad en college met elkaar in gesprek gegaan over de uitkomsten van de midterm review om focus aan te brengen in de bestuurlijke en ambtelijke inzet voor de tweede helft van deze bestuursperiode en zo nodig (nieuwe) afspraken te maken tussen raad en college. Daarbij zijn zorgen geuit over de uitvoering. Het rijk heeft de afgelopen tijd veel taken aan de gemeenten overgedragen met niet altijd voldoende middelen om deze uit te voeren. Daarbij hebben we, als werkgever, ook last van krapte op de arbeidsmarkt en is het steeds moeilijker om voor de uitvoering van alle taken voldoende mensen te vinden. Dit leidt tot hoge werkdruk en hogere kosten van externe inhuur voor hetzelfde werk. Wij zien in de praktijk al uitdagingen op het gebied van formatie en bezetting. Vanaf de fusie in 2002 is onze ambtelijke organisatie compact en efficiënt ingericht. De nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ziekteverzuim maken dat bezettingsopgave steeds groter wordt. In relatie tot de krappe formatie die nauwelijks is meegegroeid met het aantal inwoners, maakt dit de uitdaging en noodzaak groter om te werken aan meer balans tussen ambitie-mensen-middelen. Het tekort aan personeel heeft al impact op de planning van investeringen die regelmatig niet wordt gehaald. Het knelplunt doet zich voor bij steeds meer gemeenten en is een ontwikkeling die ook in de toekomst meer impact gaat hebben op de snelheid waarmee bestuurlijke ambities waargemaakt kunnen worden. In de paragraaf bedrijfsvoering is hier meer toelichting op gegeven.

2. Samenwerkingsverbanden

Voor onderwerpen die de gemeentegrenzen overschrijden werken we samen in regioverband. Op sommige onderdelen is het wettelijk verplicht, zoals bij participatie in de arbeidsmarktregio. Sommige samenwerkingsverbanden zijn vrijwillig in de vorm van een gemeenschappelijke regeling (GR), zoals de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), waarin 21 gemeenten sinds 2014 samenwerken op het gebied van bereikbaarheid en economisch vestigingsklimaat. In artikel 8.3 van de GR MRDH, is benoemd dat de GR na tien jaar wordt geëvalueerd en wordt onderzocht of er voldoende grond is om de Gemeenschappelijke Regeling te continueren. Deze evaluatie is begin 2024 gestart en medio 2025 vindt besluitvorming plaats over de wijze van continuering.

Op 1 juli 2022 is de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) in werking getreden. Partijen hadden twee jaar de tijd om, de gemeenschappelijke regeling in overeenstemming te brengen met deze wet. De wijzigingen zijn per juli 2024 in werking getreden.

Rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft, worden verbonden partijen genoemd. Dit geldt voor de Veiligheidsregio Haaglanden, maar bijvoorbeeld ook voor de GGD en Veilig Thuis Haaglanden, de Bank Nederlandse Gemeenten en het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden, waar het regionaal inkopen en contracteren van jeugdhulp centraal staat. Vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt is het van belang dat aandacht wordt besteed aan deze partijen. Daarom schrijft artikel 23 van de Financiële verordening gemeente Pijnacker-Nootdorp 2021 voor dat het college tenminste eenmaal in de vier jaar een nota verbonden partijen aan de raad ter vaststelling aanbiedt. In december 2022 heeft de raad de Nota verbonden partijen 2022-2025 vastgesteld. Een volledig overzicht van deze partijen is te vinden in de paragraaf Verbonden Partijen. Voor andere samenwerkingsverbanden is er een convenant of een platform voor overleg of afstemming, zoals de Greenport West-Holland.

3. Dienstverlening

Dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is één van, zo niet de belangrijkste taak van de gemeente. Onze dienstverlening is datgene wat we als gemeente zowel fysiek aan het loket, telefonisch als digitaal aanbieden aan diensten en services aan inwoners, ondernemers, partners en aanbieders. Elk jaar wordt op digitaal gebied meer gevraagd van de gemeenten en hun gebruikers. De verwachtingen van "goede dienstverlening" door de gemeenten zijn de laatste decennia steeds hoger geworden. Dit betekent dat onze dienstverlening continu moet worden aangepast aan wat de inwoner en de samenleving nodig heeft. Om die reden werken we aan een nieuwe visie op de dienstverlening. In september 2024 heeft de raad een startnotitie "Visie Dienstverlening" vastgesteld. Op basis daarvan ontwikkelen we in 2025 - na een participatietraject - een nieuwe visie en leggen we deze voor aan de de raad.

Naar aanleiding van het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) over de kinderopvangtoeslagenaffaire, heeft het kabinet via acht actielijnen ingezet om de dienstverlening vanuit de overheid fundamenteel te verbeteren. In april 2023 is het Bestedingsplan POK-middelen voor onze gemeente vastgesteld. Dit plan beschrijft hoe we in Pijnacker-Nootdorp de POK-middelen langs negen maatregelen besteden en wat hiervoor wordt gedaan. Deze negen maatregelen zijn in 2023 en 2024 in voorbereiding en in gang gezet. Via de P&C-cyclus wordt jaarlijks gerapporteerd over deze inzet en de behaalde resultaten. In 2025 vindt een eerste monitoringsmoment plaats met als doel naar de uitvoering van de maatregelen te kijken en wordt een doorkijk gemaakt naar 2028 en verder.

Wat gaan we daarvoor doen?

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
1. Zorgen voor goede besluitvorming in de gemeenteraad en het college met participatie van inwoners	Tussenevaluatie Participatiebeleid	Bestuur	Rapport met tussenevaluatie over de uitvoering van het beleid in oktober 2023 tot en met 2025
	Gefaseerde invoering van de Wet Woo	Bestuur	Invoeringsplan gericht op actieve openbaarmakingen en het aanpassen van werkprocessen hierop.
	Invoering Wet digitale overheid	Bestuur	Nulmetieng invoering Wdo en de benodigde acties fase 2 van de wetgeving.
2. Deelnemen aan, benutten en bewaken van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden	Evalueren GR MRDH 2014	Bestuur	Voorstellen doorontwikkeling MRDH voor 2026 en verder
3. Dienstverlening aan inwoners en ondernemers verbeteren	Opstellen visie op gehele dienstverlening	Bestuur	Vernieuwde Beleidsvisie op (digitale) dienstverlening op basis van kader startnotitie 2024.
	Opstellen visie op verdere digitalisering in relatie tot Artificiële Intelligentie en Algoritmes	Bestuur	Visiedocument waarin digitale ontwikkelingen worden geschetst, de mogelijkheden worden gewogen en een agenda voor de uitvoering van de visie.
	In lijn brengen van ambitie - mensen - middelen gezien de krappe formatie, krapte op de arbeidsmarkt en uitdagingen toekomstbestendige gemeentefinancien.	Bestuur	Analyse van capaciteit en ambities en een voorstel met de te maken keuzes en prioriteringsopties.

Rol	Activiteit	Taakveld	Resultaat
	Visie op gemeentelijke huisvesting en plan van aanpak	bestuur	Visiedocument over de huisvesting van raad en gemeentelijke organisatie, waarin scenario's voor toekomstbestendige huisvesting worden uitgewerkt en gewogen.

Toelichting

1. Zorgen voor goede besluitvorming in de gemeenteraad en het college met participatie van inwoners

Participatie

Per oktober 2023 zijn we gestart met de uitvoering van het burgerparticipatiebeleid volgens de vastgestelde Denk- en werkwijzer. Doel hiervan is om gestructureerd en op een zorgvuldige wijze te wegen wanneer participatie nuttig is en op welke wijze het participatietraject in te vullen.

Participatie is voor Pijnacker-Nootdorp belangrijk. Meepraten, meedenken of meedoen zorgt voor verbinding tussen gemeente en samenleving. Met de kennis, kunde en kracht van de samenleving kan de gemeente beter beleid maken en betere besluiten nemen. Ook zijn inwoners, ondernemers en organisaties meer betrokken bij elkaar en hun gemeente. We kennen zeven principes van participatie, waarin wordt aangegeven wat de gemeente én de gemeenschap belangrijk vinden bij het uitvoeren van participatie. De principes verwoorden wat we gezamenlijk nastreven en wat we daarvoor moeten doen. De principes zijn zo gekozen en geformuleerd dat ze meerdere democratische waarden (zoals gelijkwaardigheid, zeggenschap, transparantie) omvatten en aansluiten op meerdere belevingswerelden (wat mensen belangrijk vinden):

1. We zijn transparant en open
2. We beginnen vroegtijdig
3. We werken met een passende aanpak
4. We informeren elkaar over wat er leeft en speelt
5. We respecteren elkaars belangen
6. We zijn duidelijk naar elkaar
7. We maken participatie de moeite waard

De tussenevaluatie staat gepland voor 2025, hierbij zullen wij aandacht hebben voor de ervaringen van zowel de inwoners als de raad. De raad wordt hierin betrokken. De verwachting is dat de evaluatie gereed zal zijn in de tweede helft van 2025. In de evaluatie nemen wij ook het digitale participatieplatform mee.

Wet open overheid (Woo)

De Woo heeft als doel om transparantie van overheidshandelen te bevorderen. De wet is ingegaan per mei 2022 en kent een stapsgewijze invoering vanwege de complexiteit die de wet met zich meebrengt voor de overheden. De wet regelt de passieve en de actieve openbaarmakingen. De passieve openbaarmakingen vinden plaats op specifieke verzoeken uit de samenleving, de actieve openbaarmakingen gaan over zaken die actief door de overheden gepubliceerd moeten worden. Naar aanleiding van het Rekenkameronderzoek "Hoe open is de gemeente Pijnacker-Nootdorp?" is er in oktober 2024 een gesprek met de raad gevoerd over de ambities en het tempo van de gemeente op gebied van de invoering van de Woo. Hoewel nog niet alle categorieën van actieve openbaarmakingen verplicht zijn, is het streven van zowel raad als college om de invoering goed voor te bereiden en waar mogelijk te starten met publicaties. Ter voorbereiding hierop is in de tweede helft van 2024 in kaart gebracht wat de impact van de Woo op de gemeentelijke processen, systemen en medewerkers is. Er is een impactanalyse en een meerjarig implementatieplan in uitwerking. Het implementatieplan beschrijft de benodigde activiteiten en tijd en (financiële) middelen om de verplichte informatiecategorieën van de Woo uit eigen beweging openbaar te maken. Op basis hiervan neemt de gemeenteraad eind 2024 een besluit over de te hanteren meerjarige fasering en planning voor de implementatie van de Woo. In 2025 volgt de uitvoering van het implementatieplan Woo, gericht op het doorvoeren van de benodigde systeem- en procesaanpassingen en het creëren van bewustwording, kennis en vaardigheden onder medewerkers. Afhankelijk van de gekozen fasering en planning door de gemeenteraad, vervolgt de implementatie in de periode 2026-2028 om invulling te geven aan de verplichtingen van de Woo. Het Rijk ondersteunt gemeenten met financiële middelen bij de implementatie en uitvoering van de Woo. De financiële middelen bestaan uit incidentele en structurele middelen. De incidentele middelen lopen tot en met 2026. De structurele middelen lopen ook na 2026 door en blijven gehandhaafd op het niveau van 2026. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren

van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en werkwijzen. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informaticategorieën zoals genoemd in de Woo, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van systemen.

Wet digitale overheid (Wdo)

De Wdo regelt dat overheden de digitale toegang en beveiliging van informatie die gebruikt wordt om digitaal diensten aan te bieden goed organiseren en toetsen. Wij hebben oog voor digitaal toegang en de daarbij behorende beveiliging van informatie. In 2025 gaan wij een nulmeting uitvoeren om te checken of al onze systemen volledig voldoen aan de eisen die de Wdo stelt. Vanuit Informatiemanagement wordt altijd gekeken naar manieren om processen, en daarmee de interne én externe dienstverlening, te verbeteren. In de huidige tijd zijn dat vaak digitale oplossingen. Belangrijk hierin is dat dat wel gebeurt op basis van een visie. Deze visie op (digitale) dienstverlening wordt momenteel herijkt en zal, wanneer afgerond en vastgesteld, handvatten geven om de dienstverlening structureel te verbeteren en de organisatie zodanig in te richten om deze verbeteringen goed te managen.

Daarnaast gaan wij een visie opstellen op de verdere digitalisering en het gebruik van nieuwe technologische ontwikkelingen zoals Artificiële Intelligentie (kunstmatige intelligentie) en algoritmes. Doel hiervan is om te kijken hoe de ontwikkelingen kunnen bijdragen aan het efficiënter werken waarbij op verantwoorde wijze gebruik gemaakt kan worden van de nieuwe technologieën.

2. Deelnemen aan, benutten en bewaken van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden

In november 2023 heeft het Algemeen Bestuur MRDH het plan van aanpak voor de evaluatie van de GR MRDH vastgesteld. Daarmee is gestart met het invulling geven aan artikel 8.3 van de Gemeenschappelijke Regeling, waarin is benoemd dat de GR na tien jaar wordt geëvalueerd en wordt onderzocht of er voldoende grond is om de Gemeenschappelijke Regeling te continueren. De uitkomsten van de evaluatie worden vertaald naar concrete voorstellen voor de doorontwikkeling van de MRDH. Deze voorstellen zijn zienswijze-plichtig en kunnen betrekking hebben op:

- Wijzigingen van de Gemeenschappelijke Regeling;
- Samenwerkingsvorm (veranderen betrokkenheid raden en inwoners, meer betrokkenheid van bedrijfsleven en kennisinstellingen)
- Governancestructuur (effectiviteit MRDH)
- Procedurewijzigingen De planning is erop gericht dat het Algemeen Bestuur MRDH de voorstellen in december 2024 vrijgeeft voor zienswijzen, waarna in april 2025 besluitvorming plaatsvindt over de doorontwikkeling van de MRDH.

3. Dienstverlening aan inwoners en ondernemers verbeteren

Goede (digitale) dienstverlening aan inwoners en ondernemers is cruciaal voor het vertrouwen van de burgers in de overheid. Om die reden staat het thema zowel landelijk als lokaal hoog op de politiek-bestuurlijke agenda. De rekenkamercommissie heeft in 2023 onderzoek laten doen naar de digitale dienstverlening van onze gemeente. De rekenkamercommissie is in het onderzoek ingegaan op de digitale diensten, het beleid waarop de diensten gestoeld zijn, de uitvoering van de dienstverlening en de ervaringen van inwoners. In de conclusies en middels de aanbevelingen doet de commissie suggesties voor het verbeteren van het beleid en daarmee voor de dienstverlening aan de inwoners. Dienstverlening aan inwoners en ondernemers hangt nauw samen met de ontwikkeling en inrichting van de gehele ambtelijke organisatie. Om die reden is besloten niet alleen te focussen op het verbeteren van de digitale dienstverlening maar op de gehele dienstverlening. Het is logischer om in één traject de gehele visie op dienstverlening te herijken. Deze visie verbindt inwoners, ondernemers, de raad, het college en de ambtelijke organisatie. In deze visie is aandacht voor niet-digitaal vaardigen, politieke en financiële keuzemogelijkheden, meetbare doelen en de wijze waarop de raad structureel en regelmatig wordt geïnformeerd over de voortgang van een nieuwe visie. De totstandkoming van een dergelijke visie vraagt om een breed draagvlak waarbij het ambitieniveau in combinatie met de benodigde kosten onderwerp van gesprek is in de route hier naar toe. In september 2024 is de startnotitie "Visie op dienstverlening" vastgesteld. Na de zomer van 2025 wordt de herijkte visie op dienstverlening opgeleverd. De raad heeft het college ook

de opdracht gegeven de regie op (digitale) dienstverlening binnen de ambtelijke organisatie te verbeteren, door organisatie breed inzichtelijk te maken in hoeverre er nog kansen liggen om deze te verbeteren. Gedacht wordt hierbij aan het verder digitaliseren van processen, maar ook aan het verbeteren van de duidelijkheid van een aantal formulieren, inlogsessies die (te) snel verlopen en het bieden van offline alternatieven voor niet-digitaal vaardigen. In 2025 zullen wij een visie op digitalisering opstellen waarin de mogelijkheden en de voor- en nadelen goed worden gewogen om te bepalen voor welke toepassingen nieuwe technologieën zoals Artificiële Intelligentie en algoritmes verantwoord kunnen worden gebruikt. Doel is om nog efficiënter te werken en waar mogelijk het tekort op de arbeidsmarkt deels te kunnen opvangen.

Tot slot heeft de raad het college de opdracht gegeven het zogeheten iteratief werken weer op te pakken door gebruikers op structurele wijze te betrekken bij het ontwikkelen en/of verbeteren van (digitale) diensten. Bij de uitvoering van het iteratief werken zorgen we voor monitoring om de aansluiting van de dienstverlening op behoeften en mogelijkheden inwoners vast te kunnen stellen en de raad daar periodiek over te kunnen informeren. Bij de herijkte visie op dienstverlening zal een participatietraject gedaan worden waarbij inwoners om input gevraagd wordt. Ondernemers worden ook gevraagd input te leveren voor het verder verbeteren van de dienstverlening. In 2024 is aandacht voor een verbeterde digitale toegankelijkheid van de website middels een UX-onderzoek. Op basis van dit onderzoek wordt het gebruiksgemak van de website verder verbeterd waarbij ook rekening gehouden wordt met laaggeletterden. Vanaf september 2024 is de website verder uitgebreid met de implementatie van een chatbot. Deze chatbot kan 24/7 vragen beantwoorden. Daarnaast is een chatfunctie toegevoegd die op kantoor tijden bemand is, indien een verdere uitleg of antwoord nodig blijkt te zijn. De implementatie van een CRM-systeem gaat de accountmanagers helpen beter en meer gerichte service te verlenen aan de ondernemers van de gemeente.

Visie op digitalisering in relatie tot nieuwe technologie

De technologische ontwikkelingen gaan razendsnel en hebben steeds meer impact op de wijze waarop de ambtelijke organisatie haar werk doet. Het gebruik van Algoritmes in het voorbereiden van besluitvorming, data-analyses om het data gedreven werken mogelijk te maken, de generatieve artificiële intelligentie brengt kansen en bedreigingen met zich mee. Om die reden is het nodig om een visie te ontwikkelen op de digitalisering van de ambtelijke organisatie en daarin de voor- en nadelen en de bijbehorende dilemma's goed te wegen. In de paragraaf Bedrijfsvoering is meer informatie terug te vinden over digitalisering in relatie tot privacy en informatieveiligheid.

In lijn brengen van ambitie - mensen - middelen

Sinds enkele jaren merken wij dat verschillende maatschappelijke ontwikkelingen impact hebben op de context waarin de ambtelijke organisatie functioneert. De landelijke overheid draagt steeds meer taken over aan gemeenten, de wijze van financiering brengt voor gemeenten uitdagingen met zich mee - omdat er meer werk met minder middelen gedaan moet worden - en de krapte op de arbeidsmarkt raakt ook gemeenten. Dit geldt ook voor onze gemeente. Dit in relatie tot de wijze waarop de organisatie tot nu toe is ingericht - efficiënt en compact - leidt er toe dat de organisatie op een kantelpunt is beland. Sinds de fusie in 2002 is ambtelijk organisatie beperkt gegroeid van 307 fte in 2002 (35.000 inwoners) naar 427 fte in 2024 (58.000) inwoners. De gestage groei die is gerealiseerd is vooral ingezet op de nieuwe taken in het sociaal domein waarvoor wij vanaf 2015 verantwoordelijk zijn. Sinds 2018-2019 hebben wij het kernteam bemenst met personeel in eigen dienst. Sindsdien voeren wij als gemeente zelf sterker de regie op de jeugdhulp en bieden wij zelf meer dan gemiddeld ondersteuning aan onze inwoners. Op andere werkvelden zoals het ruimtelijk domein en bedrijfsvoering is de organisatie nauwelijks gegroeid. Wij merken dat het moeilijker is geworden om de bestuurlijke ambities tijdig te realiseren omdat organisatieonderdelen onvoldoende zijn doorontwikkeld. Steeds vaker lukt het niet om plannen en investeringen volgens planning uit te voeren. De krapte in de bemensing speelt hier een rol in.

Daarnaast krijgen wij duidelijke signalen van onze medewerkers over werkdruk, dit blijkt uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) en van inwoners en ondernemers krijgen wij signalen van een lagere tevredenheid over de snelheid van onze reacties. In 2025 gaan wij een analyse uitvoeren om te beoordelen welke ambities gerealiseerd kunnen worden met de beschikbare capaciteit. Hierbij zal er ook aandacht zijn voor wat er nodig is voor welke ambities en brengen wij in beeld welke keuzes gemaakt kunnen worden in prioritering van taken en ambities. In 2024 hebben wij al ingezet op het versterken van de HR-functie en is er gestructureerd aandacht voor het ontvangen en welkom heten van medewerkers. Bij het traject van organisatieontwikkeling is ook aandacht voor het versterken van de verschillende functies, waaronder de

teamleidersfunctie. Deze rol is belangrijk voor de aansturing en de ondersteuning van de medewerkers om hun werk te doen. De raad is geïnformeerd over de organisatieontwikkeling, het proces en de uitkomsten van het onderzoeksrapport opgesteld door het organisatieadviesbureau Haagse Beek. Voor meer informatie over het organisatieontwikkeltraject wordt verwezen naar paragraaf vijf "Bedrijfsvoering".

Visie op huisvesting gemeentelijke organisatie

Op basis van signalen vanuit de raad, griffie en van onze medewerkers hebben wij in 2024 een QuickScan laten uitvoeren om te beoordelen wat er nodig is om de knelpunten in gemeentelijke huisvesting aan te pakken. Aanleiding hiervoor zijn de problemen die gebruikers ervaren rondom de klimaatbeheersing en geluidsoverlast die ontstaat bij gebruik van de spreekkamers in het bestuurscentrum en in het kantoorgebouw. Uit de QuickScan komen signalen naar voren die om nader onderzoek vragen omdat de knelpunten te complex zijn om te kiezen voor korte termijn oplossingen. Het gebouw dateert uit de jaren 90 en vraagt langzamerhand meer aandacht voor groot onderhoud. Verder is er gesignaleerd dat er een eigentijdse visie op de huisvesting van raad en medewerkers nodig is om beslissingen te nemen over huidige knelpunten. Een dergelijke visie ontbreekt nu en het facilitair management is onvoldoende geborgd in de organisatie. Wij zullen in 2025 een huisvestingsvisie opstellen waarin verschillende scenario's worden uitgewerkt. De griffie en de raad worden hierin betrokken. De visie op huisvesting zal in samenhang met de visie op de organisatie worden ontwikkeld vanwege de relevantie hiervoor de totale organisatieontwikkeling.

Wat mag het kosten?

Bestuur en dienstverlening (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	842	790	790	790	790	790
Lasten	-6.242	-6.309	-6.440	-6.440	-6.361	-6.361
Totaal Bestuur en dienstverlening	-5.400	-5.519	-5.650	-5.650	-5.571	-5.571

Specificatie van de lasten en baten per product

Bestuur en dienstverlening (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
012 - Bestuur	-4.042	-4.300	-4.487	-4.487	-4.487	-4.487
020 - Burgerzaken	-2.199	-2.009	-1.953	-1.953	-1.874	-1.874
Totaal Lasten per Taakveld	-6.242	-6.309	-6.440	-6.440	-6.361	-6.361
Baten per Taakveld						
012 - Bestuur	120	32	32	32	32	32
020 - Burgerzaken	714	758	758	758	758	758
Totaal Baten per Taakveld	834	790	790	790	790	790
Totaal saldo van baten en lasten	-5.408	-5.519	-5.650	-5.650	-5.571	-5.571
Onttrekkingen aan reserves						
020 - Burgerzaken	8	0	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen aan reserves	8	0	0	0	0	0
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	8	0	0	0	0	0
Resultaat	-5.400	-5.519	-5.650	-5.650	-5.571	-5.571

Analyse afwijkingen - begroting 2025 t.o.v. 2024

Totaal 08 Veiligheid en duurzaamheid	-849	808
09 Bestuur en dienstverlening (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
012 Bestuur		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Bestuur. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-129
	Overig	-58
020 Burgerzaken		

Totaal 08 Veiligheid en duurzaamheid	-849	808
09 Bestuur en dienstverlening (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Burgerzaken. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	87
Wet Open Overheid: Vanuit de Algemene Uitkering te ontvangen.	-	-21
Overig	0	-10

Investerings

Vanaf de Jaarrekening 2022 is de voortgang van de investeringsplanning een continue punt van aandacht. Er worden door de organisatie stappen gezet om deze te verbeteren. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. De kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte zijn realistischer begroot. Het financiële gevolg voor de begroting is in programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien onder 'overige stelposten' weergegeven.

Bestuur en dienstverlening (bedragen in €)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Kantoorautomatisering	890.000	693.000	214.000	-
Bedrijfsvoering (applicaties en hardware)	1.045.000	205.000	300.000	
Publieksdienstverlening	485.000	143.000	210.000	
Basisregistraties	61.239	325.000	40.000	
Tractie	165.000	176.000		-
Nader uit te splitsen uren	1.068.619	1.073.186	1.073.798	1.070.318
Totaal Bestuur en dienstverlening	3.714.858	2.615.186	1.837.798	1.070.318

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien

Dit onderdeel van de begroting is qua opbouw afwijkend ten opzichte van die van de beleidsprogramma's, maar telt financieel wel mee voor de begroting. Eerst worden de lasten en baten weergegeven en daarna volgt de toelichting op de diverse taakvelden. In voorgaande jaren werden de algemene dekkingsmiddelen, post onvoorzien en de onverdeelde lasten opgenomen. In een vorige Programmabegroting is de inhoud van dit deel aanzienlijk gewijzigd en worden naast genoemde posten ook diverse taakvelden afzonderlijk benoemd, waaronder de taakvelden Overhead, Treasury, OZB Woningen, OZB Niet woningen, algemene uitkering, overige uitkeringen Gemeentefonds, vennootschapsbelasting, stelposten en onvoorzien.

Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de rioolheffing waar ontvangsten en uitgaven direct aan elkaar zijn gekoppeld, of specifieke uitkeringen vanuit de rijksoverheid. De omvang van de algemene dekkingsmiddelen en de toelichting daarop worden in dit hoofdstuk gepresenteerd.

De volgende algemene dekkingsmiddelen zijn te onderscheiden:

- de lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is;
- de algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- dividenden en rentebaten wegens interne financiering.

Wat mag het kosten?

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Baten	138.453	131.991	114.229	114.394	118.645	124.966
Lasten	-57.503	-50.184	-27.857	-32.212	-37.811	-45.208
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	80.950	81.807	86.372	82.181	80.834	79.758

Specificatie van de lasten en baten per product

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
040 - Overhead	-16.234	-18.220	-19.673	-19.826	-19.922	-20.164
050 - Treasury	-100	-112	-147	-107	-69	-73
061 - OZB Woningen	-793	-710	-801	-801	-801	-801
062 - OZB Niet woningen	-255	-196	-162	-161	-161	-161
063 - Parkeerbelasting	-14	-25	-26	-26	-26	-26
064 - Belasting overig	-291	-243	-287	-297	-297	-297
070 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-26	-6	-6	-6	-6	-6
080 - Overige baten en lasten	-3.955	-5.553	-5.431	-10.095	-15.314	-19.963
090 - Vennootschapsbelasting	-3.790	-518	-1.055	-587	-69	-182
Totaal Lasten per Taakveld	-25.460	-25.583	-27.588	-31.905	-36.664	-41.672
Baten per Taakveld						
040 - Overhead	383	0	0	0	0	0
050 - Treasury	4.103	2.491	4.175	4.746	5.007	4.795
061 - OZB Woningen	7.838	7.913	8.748	9.328	9.656	9.995
062 - OZB Niet woningen	4.132	3.502	3.787	4.278	3.919	4.002
063 - Parkeerbelasting	18	10	11	11	11	11
064 - Belasting overig	-0	0	0	0	0	0
070 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	85.323	89.965	94.398	93.766	97.615	101.070
080 - Overige baten en lasten	752	450	332	162	121	183
Totaal Baten per Taakveld	102.551	104.331	111.451	112.290	116.328	120.055

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten per Taakveld						
Totaal saldo van baten en lasten	77.091	78.748	83.862	80.385	79.665	78.384
Toevoegingen aan reserves						
040 - Overhead	-250	0	0	0	0	0
080 - Overige baten en lasten	-31.793	-24.601	-269	-307	-1.147	-3.537
Totaal Toevoegingen aan reserves	-32.043	-24.601	-269	-307	-1.147	-3.537
Onttrekkingen aan reserves						
040 - Overhead	579	1.059	655	655	546	418
050 - Treasury	1.581	1.289	1.020	774	774	774
062 - OZB Niet woningen	89	0	0	0	0	0
080 - Overige baten en lasten	32.579	24.795	49	88	927	3.537
090 - Vennootschapsbelasting	1.074	517	1.055	587	69	182
Totaal Onttrekkingen aan reserves	35.902	27.660	2.779	2.104	2.316	4.911
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	3.859	3.059	2.510	1.797	1.169	1.374
Resultaat	80.950	81.807	86.372	82.181	80.834	79.758

Analyse afwijkingen

Totaal 09 Bestuur en dienstverlening	0	-131
10 Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten
040 Overhead		
Kapitaallasten: Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continue aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een stelpost zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De invulling wordt in de periode tot de Begroting 2026 uitgewerkt.	-	243
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit de reserve bedrijfsvoering eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de organisatieontwikkeling en toekomstbestendige gemeentefinanciën.	-404	404
Overhead: De overhead is toegenomen door hogere kapitaallasten, verhoging van directe budgetten en salarislasten. Een nadere specificatie staat in hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien.	-	-2.106
Overig	-0	6
050 Treasury		
Dividenden: De dividenden zijn bijgesteld conform de Aandeelhoudersvergadering d.d. 27 maart 2024 en de verwachte dividendprognose van Stedin.	-114	-
Mutatie reserve: Ten laste van de algemene reserve is een bestemmingsreserve "lagere rente langlopende O/G" gevormd, om de lasten van de rente van de langlopende leningen te verlagen. Het bedrag dat jaarlijks vrijvalt neemt ieder jaar af.	-269	-
Schatkistbankieren: Stabilisatie saldohoogte schatkistbankieren en de hoogte van de rentetarieven leiden tot hogere renteopbrengsten op tegoeden die de gemeente verplicht uit heeft staan bij de BNG.	1.798	-
Uren toerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is er een hogere urenrekening aan het taakveld "Deelnemingen en beleggingen". De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	-16
Verrekening renteresultaat: Als gevolg van de actualisatie van de grexen.	-	-17
Overig	0	-2
061 OZB Woningen		
OZB Woningen: Bij de OZB-opbrengsten wordt rekening gehouden met een reguliere prijsindex van het CPB van 6,3% in 2025. In verband met een wijziging in de verdeelmaatstaf van de algemene uitkering wordt er ook een extra index van 3% toegepast. Zie verdere toelichting in de paragraaf Lokale Heffingen.	836	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urenrekening aan het taakveld OZB woningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-62
Overig	-0	-29
062 OZB Niet woningen		
OZB niet woningen: Bij de OZB-opbrengsten wordt rekening gehouden met een reguliere prijsindex van het CPB van 6,3% in 2025. In verband met een wijziging in de verdeelmaatstaf van de algemene uitkering wordt er ook een extra index van 3% toegepast. Zie verdere toelichting in de paragraaf Lokale Heffingen.	285	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urenrekening aan het taakveld OZB niet woningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	35
Overig	-0	-1

Totaal 09 Bestuur en dienstverlening	0	-131
10 Algemene dekkingsmiddelen (bedragen × € 1.000)	Baten	Lasten
063 Parkeerbelasting		
Overig	0	-1
064 Belasting overig		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Belasting overig. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-44
Overig	-	-1
070 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		
Algemene uitkering: De inkomsten algemene uitkering uit het gemeentefonds nemen in het algemeen toe als gevolg van het accres (de groei) van het gemeentefonds, compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen en de overdracht of intensivering van door het Rijk aan gemeenten overgehevelde taken. Een uitgebreide toelichting op de algemene uitkering is opgenomen in paragraaf 5.2. van het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien.	4.433	-
Overig	-0	-0
080 Overige baten en lasten		
Jaarrekeningresultaat: Het jaarrekeningresultaat 2023 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.	-15.150	15.150
Mutaties reserves: Aanvullende stortingen in 2024 vanuit de algemene reserve ter dekking van afschrijvingslasten uit diverse bestemmingsreserves.	-1.992	1.992
Mutaties reserves: De voorziening 'Functioneel leeftijdsontslag (FLO)' is in 2024 omgezet in een bestemmingsreserve.	-1.061	1.061
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit de algemene reserve eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de invoering van de omgevingswet.	-275	-
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit reserves eenmalig budget beschikbaar gesteld voor een kwartiermaker fysiek domein en startnotitie visie op het sociaal domein.	-107	-
Mutaties reserves: Op basis van de aanbesteding van de uitbreiding Stanislas is in 2024 een extra dotatie gedaan van de algemene reserve in de bestemmingsreserve 'Stanislas'.	-375	375
Mutaties reserves: Voor de dekking van de Metropolitane fietsroute is in 2024 een aanvullende storting gedaan van de algemene reserve in de bestemmingsreserve 'Metropolitane fietsroute'.	-1.822	1.822
Resultaatbestemming: Vanuit de algemene reserve is in 2024 de resultaatbestemming 2023 beschikbaar gesteld.	-3.989	3.989
Salarissen: De hogere lasten in 2024 zijn het gevolg van de Cao 2024-2025 die centraal was opgenomen en een deel van de uren voor het sociaal domein die nog niet waren begroot op taakveld sociaal domein. Vanaf 2025 zijn beiden verwerkt.	-	3.300
Salarissen: Een deel van de salarislaster is begroot op het taakveld overige baten en lasten.	-	-1.351
Stelposten: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-1.814
Overig	-92	-70
090 Vennootschapsbelasting		
Vennootschapsbelasting: De winstuitnames die worden gedaan uit de grondexploitaties van de gemeente vallen onder VpB-plicht voor overheidsondernemingen. Voor 2025 is de hoogte van de verwachte VpB-last 2025 aangepast aan de herziene stand van de grondexploitaties per 1 juli 2024. Zie hiervoor ook de paragraaf 7 Grondbeleid. De winstnemen uit de grondexploitaties en de raming van het benodigde budget voor VpB verlopen via de algemene reserve.	537	-536
Overig	0	-0

1. Overhead

In juli 2016 is de Notitie overhead gepubliceerd, als onderdeel van diverse wijzigingen van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De wijzigingen die hierin zijn aangegeven zijn bedoeld om een beter inzicht in de overhead te bieden en daarmee de interne sturing alsmede de vergelijkbaarheid tussen provincies en tussen gemeenten te bevorderen.

De definitie van overhead is als volgt geformuleerd: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

De gemeente Pijnacker-Nootdorp verdeelt de kosten van de overhead, in navolging van de Notitie Overhead van het BBV, in elf categorieën. Voor elke van deze categorieën is in het onderstaande schema een kostenprognose weergegeven. Vervolgens is weergegeven waar de kosten voor de overhead aan toegerekend worden.

Categorie overhead	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Bedragen x 1.000	2025	2026	2027	2028
01. Leidinggevenden primair proces	1.932	1.932	1.932	1.932
02. Financiën, toezicht en controle	1.882	1.882	1.773	1.773
03. P&O	3.393	3.393	3.393	3.285
04. Inkoop	445	445	445	445
05. Interne en externe communicatie	753	753	753	753
06. Juridische zaken	726	726	726	726
07. Bestuurszaken en bestuursondersteuning	270	270	270	270
08. Informatievoorziening en automatisering	5.814	6.040	6.200	6.131
09. Facilitaire zaken en huisvesting	3.701	3.748	3.733	3.703
10. DIV	1.216	1.216	1.216	1.216
11. Managementondersteuning primair proces	634	634	634	634
Totaal	20.765	21.038	21.075	20.867
<i>De bovengenoemde kosten voor de overhead worden toegerekend aan:</i>				
Exploitatie	19.459	19.713	19.748	19.554
NAD	323	323	323	323
Grondexploitatie	636	650	652	641
Investeringen	347	352	352	349
Totaal	20.765	21.038	21.075	20.867

Het percentage van de overhead (toegerekend aan de exploitatie) ten opzichte van de totale lasten van de begroting 2024 (excl. mutaties reserves) is 12,4% en is 0,4 procentpunt hoger dan in de begroting 2024.

2. Treasury

2.1. Renteresultaat

Rentelasten

De investeringen in duurzame activa worden, overeenkomstig de verwachte levensduur, over meer jaren afgeschreven. Deze investeringen en de lopende grondexploitaties moeten worden gefinancierd. De gemeente financiert deze investeringen met eigen vermogen (reserves), de voorzieningen en de aangetrokken langlopende geldleningen. De betaalde rente op de aangetrokken geldleningen vormt het overgrote deel van de rentelasten. Deze lasten worden toegerekend aan de diverse taakvelden op basis van de boekwaarde van de investeringen per taakveld. De bij de Kadernota 2025 berekende omslagrente is afgerond 0,5% voor het begrotingsjaar 2025. Dit percentage is voor begrotingsjaar 2025 gelijk gebleken aan het percentage van 2024 en gebruikt voor de toerekening aan de taakvelden. De toegerekende rente aan de grondexploitaties voor begrotingsjaar 2025 bedraagt 0,72%.

Per saldo resteert een renteresultaat van circa € 3,2 mln. en dit neemt de komende jaren af naar € 2,0 mln. in 2028. Een uitgebreide toelichting op de totstandkoming van de rentepercentages wordt gegeven in de paragraaf Financiering.

2.2. Dividenden en ontvangen rente

Dividenden

Sinds 2021 is de gemeente eigenaar van cumulatief preferente aandelen Stedin. De dividenden zijn bijgesteld conform de Aandeelhoudersvergadering d.d. 27 maart 2024 en de verwachte dividendprognose van Stedin. Daarnaast is structureel € 94.000 opgenomen voor dividend BNG.

Ontvangen rente

Op de rekening-courant Schatkistbankieren worden rente opbrengsten vergoed over het banksaldo. Voor het jaar 2025 is rekening gehouden met € 3,2 miljoen, aflopend naar € 2,0 miljoen in 2028.

Het aantrekken van meerjarig langlopende leningen is in de begroting niet geraamd. Daarnaast zijn er in de begroting ook geen meerjarige inkomsten geraamd voor uitgezette langlopende leningen.

3. OZB Woningen en OZB Niet woningen

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De OZB is een belasting die gemeenten mogen heffen over woningen en niet-woningen. Er is een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds (zie ook Algemene Dekkingsmiddelen). Eén van de maatstaven bij de verdeling van de algemene uitkering is de belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van onroerende zaken. Gemeenten die binnen hun grenzen veel waardevolle onroerende zaken hebben, ontvangen een lagere uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevolle onroerende zaken. De OZB genereert voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp de hoogste belastingopbrengst. De OZB kan worden gesplitst in een eigenarenbelasting en een gebruikersbelasting. De aanslagen OZB worden berekend op basis van de waarde van de onroerende zaken. Deze waardering dient de gemeente uit te voeren op grond van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ).

Het tarief voor de heffing van de OZB wordt jaarlijks gewijzigd. De aanslag OZB wordt berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaken, zoals die op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt vastgesteld. Als zich afrondingsverschillen voordoen, wordt het passend geacht om dat in het voordeel van burger en bedrijfsleven te beslechten.

Voor het jaar 2025 worden de onroerende zaken gewaardeerd naar waarde peildatum 1 januari 2024. Een uitgebreide toelichting wordt gegeven in de paragraaf Lokale heffingen.

4. Belasting overig

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2022 op 7 juli 2022 heeft de Raad een motie (M3) ingediend ter afschaffing van de hondenbelasting voor de periode 2023, 2024 en 2025. Het college heeft toen besloten aan deze motie gevolg te geven. Bij de behandeling van de Kadernota 2025 heeft de gemeenteraad vooralsnog niet besloten de heffing van de hondbelasting opnieuw in te voeren. In deze begroting zijn daarom ook de opbrengsten voor 2026 en verder afgeraamd.

5. Algemene uitkeringen en overige uitkeringen Gemeentefonds

5.1. Inleiding

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

De inkomsten algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn de grootste inkomstenbron voor de gemeentebegroting. Het gemeentefonds wordt verdeeld op basis van objectieve maatstaven zoals het totaal aantal inwoners, het aantal jongeren, ouderen en het aantal woonruimten. Ook tellen factoren als de bodemsamenstelling en de ligging ten opzichte van omliggende gemeenten mee. In totaal worden 49 verschillende maatstaven gebruikt om het totale gemeentefonds te verdelen. Enkele maatstaven die gezamenlijk meer dan de helft van de algemene uitkering voor onze gemeente bepalen zijn:

Maatstaven in de algemene uitkering	2025	2026	2027	2087
Aantal inwoners	58.671	59.386	60.101	60.816
Aantal inwoners: jongeren < 18 jaar	13.435	13.464	13.473	13.494
Aantal bijstandsontvangers	545	565	595	625
Aantal woonruimten	22.906	23.192	23.478	23.764
Aantal personen met een migratieachtergrond	8.978	9.003	9.223	9.436

De algemene uitkering uit het gemeentefonds voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp in de begroting:

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Inkomsten AU in de begroting	94.248	93.616	97.465	101.139

5.2. Algemene uitkering in de begroting 2025

In de Kadernota 2025 zijn de richtlijnen vastgesteld op basis waarvan het aandeel algemene uitkering uit het gemeentefonds voor onze gemeente bepaald kan worden. De gemeentelijke woningbouwplanning met bijbehorende ontwikkeling van het inwonertal vormen hierbij belangrijke uitgangspunten. Hiermee zijn de uitkomsten van de meicirculaire 2024 voor onze gemeente bepaald hetgeen geleid heeft tot een bedrag van € 94,2 miljoen aan verwachte inkomsten algemene uitkering uit het gemeentefonds voor 2025. De grootste financiële bijstellingen op de algemene uitkering die voortvloeien uit de meicirculaire 2025 zijn ontstaan door de invoering van een nieuwe financieringssysteem van het gemeentefonds, de vernieuwde compensatie voor loon- en prijsontwikkeling (LPO) en een incidentele compensatie.

In 2025 resulteert de uitwerking van deze onderwerpen in een nadeel, voor 2026 en latere jaren zorgt het definitieve schrappen van de opschalingskorting ervoor dat de gevolgen, negatief en positief, elkaar min of meer opheffen.

Het financiële effect van deze en de overige onderwerpen op de inkomsten algemene uitkering 2025 en verder:

Omschrijving (- = nadeel) Bedragen * € 1.000	2025	2026	2027	2028
Volume accres historisch Bbp	-928	1.811	1.812	1.841
LPO accres prijs Bbp	-2.605	-3.131	-3.293	-3.201
Incidentele compensatie en schrappen opschalingskorting	1.425	1.804	1.753	1.707
Uitkeringsbasis en aanpassing maatstafhoeveelheden	1.004	1.323	1.538	1.788
Besparingsverlies Jeugd	863	0	0	0
Uitstel decentralisatie Beschermd Wonen	-170	0	0	0
Overig	196	178	207	221
Structurele ruimte onder BCF plafond	250	250	250	250
Mutatie inkomsten AU na Kadernota 2025	36	2.235	2.267	2.606

Volume accres

De nieuwe financieringssysteem is een aanpassing van de oude systeem waarbij het gemeentefonds jaarlijks meebewoog met de gecorrigeerde rijksuitgaven naar de nieuwe systeem waarbij het gemeentefonds meebeweegt met de ontwikkeling van het achtjaars historisch gemiddelde bruto binnenlands product (over de periode t-9 t/m t-2). Dit moet de stabiliteit van het gemeentefonds bevorderen. De inwerkingtreding van de nieuwe systeem stond gepland vanaf 2027, maar is nu vervroegd ingesteld. Dit instapmoment is op een lager niveau dan het niveau van de Miljoenennota 2024, waardoor er een nadeel voor de gemeente ontstaat voor 2025.

LPO accres prijs Bbp

In navolging van de nieuwe financieringssysteem is besloten om ook de compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen te bepalen op basis van de ontwikkeling van het prijs Bbp waardoor het gemeentefonds op een reëel niveau blijft. Deze vernieuwde compensatie was in eerste instantie ook pas toegepast per 2027 maar is nu ook al per 2024 ingezet. Dit pakt nadelig uit omdat deze, nu ook gekoppeld aan het Bbp lager is dan wanneer de oude systeem nog werd toegepast.

Incidentele compensatie en schrappen opschalingskorting

Voor het nadeel op bovengenoemde onderwerpen vindt gedeeltelijke incidentele compensatie plaats en wordt per 2026 de oploop van de opschalingskorting geschrapt.

In 2025 resulteert de uitwerking van deze drie onderwerpen in een nadeel, voor 2026 en latere jaren zorgt het definitieve schrappen van de opschalingskorting ervoor dat de gevolgen, negatief en positief, elkaar min of meer opheffen.

Uitkeringsbasis en aanpassing maatstafhoeveelheden

Bij het begrip ontwikkeling van de uitkeringsbasis gaat het in dit geval om een wijzigingen in de landelijke aantallen per maatstaf waarmee het gemeentefonds wordt verdeeld. Bij de landelijke aantallen huishoudens met een laag inkomen, laag opleidingsniveau, omgevingsadressendichtheid en bijstandontvangers is dit het geval. Het totaal van het gemeentefonds blijft gelijk maar het gewicht (bedrag per maatstafeenheid) verandert wel wat in dit geval tot een hogere inkomst op de betreffende maatstaven leidt. Van maatstaven waarvan de aantallen definitief zijn aangepast door het ministerie zijn de aantallen ook voor onze gemeente aangepast.

Besparingsverlies Jeugd

In het coalitieakkoord Rutte IV is een aanvullende besparing op de Jeugdzorg opgenomen van landelijk € 500 miljoen. Deze aanvullende besparing is voor ons aandeel ook verwerkt in de budgetten voor Jeugd. De geraamde besparing van € 500 miljoen in 2025 kan nog niet gerealiseerd worden omdat de maatregelen die tot besparing moeten leiden nog niet zijn opgesteld. Daarom wordt incidenteel onder de noemer Besparingsverlies Jeugd weer € 500 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds. Naar de huidige verdeling van het gemeentefonds voor onze gemeente een bedrag van € 863.000 algemene uitkering. Hier staat tegenover dat de aanvullende besparing die is opgenomen in de budgetten voor Jeugd teruggedraaid moet worden.

Uitstel decentralisatie Beschermd Wonen

In aanloop naar de decentralisatie van Beschermd Wonen is er in de begroting rekening gehouden met de overgang van structurele middelen van centrumgemeenten naar de individuele gemeente. Deze overgang is uitgesteld maar in de aanloop naar de overgang zijn al wel voorbereidende werkzaamheden met de bijbehorende kosten in gang gezet. De verwachte inkomsten moeten nu worden afgeraamd.

Overig

Dit betreft het totaal van mutaties op een aantal relatief kleine onderwerpen

Structurele ruimte onder BCF plafond

Deze toename van de inkomsten betreft de verwerking van beslippunt 5e uit de Kadernota 2025. Ongedeclareerde btw uit het Btw Compensatiefonds wordt via de algemene uitkering terugbetaald aan gemeenten. Jaarlijks resteert een dusdanig hoog bedrag dat hierop een structurele aanspraak gemaakt kan worden. Met deze toevoeging van € 250.000 bedraagt deze aanspraak voor onze gemeente nu structureel € 700.000.

6. Vennootschapsbelasting

6.1. Inleiding

In Nederland zijn overheidsondernemingen sinds 2016 belastingplichtig voor de Nederlandse vennootschapsbelasting.

Uit jaarlijkse inventa

risaties van de activiteiten binnen de reguliere exploitatie blijken geen Vpb-plichtige (clusters van) activiteiten aanwezig te zijn. De inventarisatie is gebaseerd op de jaarrekeningen 2014 t/m 2023 en de (concept)begroting. Daar waar binnen bepaalde clusters van activiteiten overschotten worden behaald, wordt niet voldaan aan de criteria die worden gesteld voor toetreding tot Vpb-ondernemerschap. De criteria waaraan moet worden voldaan om als ondernemer te kwalificeren.

Er is sprake van:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- een deelname aan het economisch verkeer;
- een winstoogmerk/structurele overschotten.

Met name vanwege de laatste twee criteria vallen de activiteiten binnen de gemeentelijke exploitatie buiten de Vpb-plicht.

6.2. Grondbedrijf/grondexploitaties

Het Grondbedrijf van de gemeente komt wel door de ondernemerspoort omdat wordt voldaan aan de drie gestelde criteria. Van de toekomstige winstnemingen uit de grondexploitaties wordt derhalve 25% gereserveerd ten behoeve van de vennootschapsbelastingplicht. Deze bedragen worden aan de algemene reserve onttrokken. Per saldo wordt 75% van de winst vanuit de grondexploitaties toegevoegd aan de algemene reserve.

7. Stelposten

Stelposten zijn posten die wel in de begroting zijn meegenomen voor het algemene beeld, maar nog niet zijn uitgewerkt of ingevuld. Dit omdat nog niet bekend is hoe de verdeling precies plaatsvindt. Het is wenselijk zo min mogelijk met stelposten te werken. Soms is het niet mogelijk een post geheel in te vullen en resteert een stelpost. Een positieve stelpost is nog toe te wijzen budget en een negatieve stelpost een nog in te vullen taakstelling.

De begroting is opgesteld op basis van de door de raad vastgestelde kaders. Voor de prijsindex en areaaluitbreiding zijn hiertoe stelposten opgenomen, die in onderstaande tabellen zijn opgenomen.

De in de begroting 2025-2028 opgenomen stelposten staan in de onderstaande tabellen.

7.1. Stelpost prijsindex

Alle budgetten in de programma's worden in constante prijzen geraamd. Voor 2025 en verder is voor elk van de onderdelen van deze stelpost jaarlijks een percentage prijsstijging geraamd, het onderstaand overzicht geeft deze percentages weer.

Prijsstijging t.o.v. het voorgaande jaar	2025	2026	2027	2028
Salarissen	4,4%	3,8%	4,8%	4,0%
Goederen en diensten (inkomsten)	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%
Goederen en diensten (uitgaven)	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%
Gemeenschappelijke regelingen	4,1%	3,3%	3,9%	3,4%
Subsidies en sociaal domein	3,7%	3,3%	3,9%	3,4%

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Stelpost prijsindex	1.872	5.242	9.440	13.215

7.2. Stelpost areaaluitbreiding

Naast prijsindexatie wordt tevens een stelpost geraamd voor areaaluitbreiding. Voor de diverse typen budgetten is op basis van de gemiddelde woningbouwprognose voor alle jaren 1,2% aangehouden.

bedragen * € 1.000	2025	2026	2027	2028
Stelpost areaaluitbreiding	27	1.298	2.640	3.868

7.3. Overige stelposten

Taakmutaties algemene uitkering

In verband met door het Rijk gewenste beleidsintensiveringen/nieuw beleid ontvangt de gemeente via de algemene uitkering uit het gemeentefonds extra middelen. De gemeente besluit zelf hoe ze deze extra middelen besteedt. Om hierover goed te kunnen besluiten moet er voor de betreffende taken eerst beleid uitgewerkt worden, op basis waarvan de raad middelen beschikbaar kan stellen. Om te voorkomen dat de betreffende middelen worden ingezet voor andere doelen, kunnen deze worden gereserveerd in afwachting van besteding.

Stelposten uit de algemene uitkering (Bedragen* € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Kwaliteitsborging bouw	27	26	26	26
Sociaal domein bijzondere bijstand en Jeugd	277	279	288	297
Wet goed verhuurderschap	29	29	29	29
Nieuwe procedure verkiezingsuitslag	12	12	12	12
Versterking OVD	5	5	5	5
Versterking dienstverlening: systeemleren	15	15	15	15
Veilig thuis voor bestuurders	7	7	0	0
Incidentele middelen Omgevingsprogramma's	200	200	125	0
Nader toe te kennen p-budgetten	1.337	1.337	1.337	1.337
Totaal	1.909	1.908	1.836	1.720

Overige stelposten

In het raadsbesluit 'Investerings- en financieringsplan 2020-2025' is jaarlijks structurele begrotingsruimte gecreëerd door het inzetten van een deel van de algemene reserve. Deze structurele begrotingsruimte is gereserveerd als een uitgavenstelpost. Een overzicht van de bestedingen is opgenomen in het hoofdstuk 'Hoofdlijnen van de financiële positie'.

Stelpost Enecogelden(Bedragen* € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Begrote beginstand per 01/01	1.424	1.424	1.424	1.424
<i>Besluiten</i>				
Handhavinguitvoeringsplan BOA 2023	-498	-498	-498	-498
Verbreden sport- en cultuurfonds	-67	-67	-67	-67
Intensivering toezicht en handhaving project emissieloze kas	-50	-50	-50	-50
Integraal handhavingsplan	-190	-190	-190	-190
Subsidie verduurzaming slecht geïsoleerde woningen	-	-	-	-
Inrichting groengebied Oude Polder	-	-	-	-
Ondersteuning kinderburgemeester	-22	-22	-22	-22
Woonzorgvisie P-N 2023-2030	-60	-60	-60	-60
Sociaal Cultureel Centrum	-	-	-232	-537
Totaal	537	537	305	0

Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continue aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een rekenkundige aframing zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De herinrichting en optimalisering van het proces wordt in de P&C-cyclus 2026 verder uitgewerkt. Een overzicht van de ingeboekte stelpost is in onderstaand overzicht per programma weergegeven.

Stelpost kapitaallasten (bedragen * € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Programma 3 Mobiliteit	102	129	65	-13
Programma 4 Groen en recreatie	-34	-	2	-12
Programma 6 Collectieve voorzieningen	44	23	20	-134
Programma 10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien	290	346	282	-181
Totaal	401	498	329	-340

8. Onvoorzien

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Post onvoorzien	103	103	103	103

Een raming voor onvoorzien uitgaven is een wettelijk verplichte post. Via de stelposten voor prijsindex en areaaluitbreiding (zie 7. Stelposten) wordt de post onvoorzien jaarlijks aangepast aan de inflatie en groei van de gemeente.

Paragrafen

1. Lokale heffingen

In artikel 10 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is bepaald dat de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste bevat:

- de geraamde inkomsten;
- het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt:
 - hoe bij de berekening van de tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd, zodanig dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden;
 - wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- een aanduiding van de lokale lastendruk;
- de beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

1.1 Beleidsuitgangspunten

Belangrijkste uitgangspunten voor het gemeentelijk tarievenbeleid zijn:

- De Nota Lokale Heffingen;
- Het toepassen van een jaarlijkse indexering;
- Rekening houden met de areaaluitbreiding;
- Het daar waar mogelijk hanteren van maximale kostendekkendheid.

1.1.1 Indexering

Bij de verschillende heffingssoorten wordt nader ingegaan op de diverse indexeringen.

1.1.2 Areaaluitbreiding

De groei van het aantal woningen is voor 2025 vastgesteld op 286 woningen, een groei van 1,2%. Voor de onroerende-zaak belasting heeft dit ook tot gevolg dat de bouwgronden, die onder het niet-woningen tarief vallen, verder zullen afnemen. Het aantal woningen, inclusief de ondergrond wordt voor het tarief onroerende-zaak belasting woningen aangeslagen.

1.2 Overzicht belastingen en heffingen

In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) de gemeente mag heffen.

In de gemeente Pijnacker-Nootdorp worden de volgende gemeentelijke heffingen geheven:

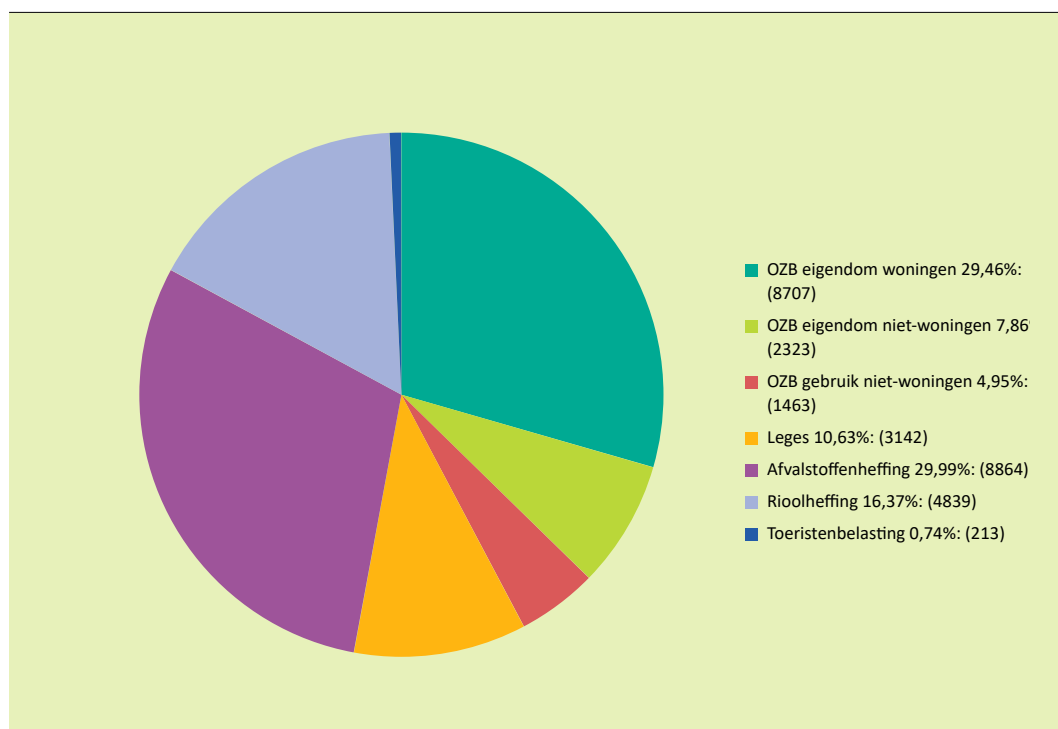
- onroerende-zaakbelastingen;
- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing;
- toeristenbelasting;
- leges.

1.2.1. Geraamde opbrengsten belastingen 2025-2028

Onderstaande tabel en grafiek geven de geraamde opbrengsten voor de komende jaren weer.

Tabel 1.2.1 Geraamde opbrengsten				
bedragen * € 1.000	2025	2026	2027	2028
OZB eigendom woningen	8.707	9.287	9.615	9.954
OZB eigendom niet-woningen	2.323	2.434	2.217	2.268
OZB gebruik niet-woningen	1.463	1.533	1.391	1.423
Leges	3.142	3.142	3.142	3.142
Afvalstoffenheffing	8.864	8.864	8.864	8.864
Rioolheffing	4.840	5.030	5.206	5.388
Hondenbelasting	0	0	0	0
Toeristenbelasting	219	224	229	234
Totale opbrengst	29.558	30.514	30.664	31.273

Grafiek 1.2.1 Belastingopbrengsten 2025

1.3 Landelijke ontwikkelingen

1.3.1 Veel bezwaren tegen beschikkingen WOZ-waarde

Jaarlijks stelt de gemeente ruim 25.000 WOZ-waarden vast door middel van het verzenden van de aanslagen gemeentelijke belastingen waarop de WOZ-beschikking is vermeld. Via de digitale belastingbalie worden de taxatieverslagen beschikbaar gesteld. In de periode van zes weken na het verzenden van de beschikkingen hebben de medewerkers in totaal ruim 500 inwoners gesproken over de vastgestelde WOZ-waarde.

In het eerste kwartaal van 2024 zien gemeenten en samenwerkingsverbanden een daling van het aantal bezwaren tegen de vastgestelde WOZ-waarden ten opzichte van 2023. Het is echter nog steeds het dubbele aantal van de jaren daarvoor. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in de situatie van de vastgoedmarkt. Maar ook het gebrek aan vertrouwen in de overheid en de bedrijven die mensen aansporen een machtiging af te geven om namens hen bezwaar in te dienen blijkt hier ook een belangrijke rol in te spelen. In de jaren 2021 en 2022 werd in onze gemeente tegen ongeveer 450 WOZ-beschikkingen bezwaar aangetekend. In 2023 zijn ruim 1.300 bezwaren ontvangen. In 2024 zijn tot het moment van het opstellen van deze begroting ruim 750 bezwaren ontvangen. De aantallen liggen in lijn met het landelijke beeld. Ruim 97% van deze bezwaren betreft woningen. In tegenstelling tot 2023 is nu ruim 80% van de bezwaren ingediend door bedrijven die het indienen van bezwaar tegen de WOZ-waarden als hun kern activiteit hebben. Indien een bezwaar wordt toegekend wordt aan de belanghebbenden een tegemoetkoming in de proceskosten vergoed op grond van de

AWB. Vanaf 1 januari 2024 is de tegemoetkoming in de kosten gehalveerd en is het niet meer mogelijk om de vordering van de kosten over te dragen aan derden. Dit resulteert echter in een stijging van het aantal bezwaren dat via een bedrijf is ingediend. De vergoeding van de kosten, bij een bezwaar dat wordt toegekend, is thans gemiddeld ca € 375,- per bezwaarschrift.

1.3.2 Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging bouw

Op 14 maart 2023 heeft de Eerste Kamer besloten dat de Omgevingswet op 1 januari 2024 in werking zal treden. Als gevolg hiervan treedt ook de Wet Kwaliteitsborging Bouw (WKB) in werking. Inmiddels is een aantal bouwwerken weer uitgezonderd van deze wetgeving. Bij het onderdeel 'Leges' gaan wij hier verder op in.

1.3.3 Correspondentie via MijnOverheid

Al enkele jaren worden via de berichtenbox van MijnOverheid aanslagbiljetten verzonden. Inmiddels heeft ruim 45% van de belastingplichtigen zich hiervoor aangemeld. Zij ontvangen dus de aanslag gemeentelijke belastingen in de berichtenbox van MijnOverheid.

1.3.4 Benchmark woonlasten

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) voert jaarlijks een benchmark woonlasten uit waarbij de gegevens van alle 342 gemeenten worden onderzocht. Deze benchmark is opgenomen in de Atlas van de lokale lasten 2023.

Uit de benchmark blijkt dat onze gemeente bij de hoogte van de gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden voor een eigenaar-bewoner in 2024 op rangnummer 194 (2023: 233) staat. Voor de huurder staat de gemeente Pijnacker-Nootdorp op rangnummer 293 (2023: 324). Rangnummer 1 heeft de laagste woonlasten. Een hogere stijging van de woonlasten bij de overige gemeenten zorgen voor een lager rangnummer. De woonlasten in 2024 zijn met gemiddeld 2,2% gestegen voor de eigenaar-bewoner ten opzichte van 2022. Voor de huurder zijn de woonlasten licht gedaald met 2,3%. Landelijk ligt dit gemiddelde percentage op 6,1 % voor eigenaar-bewoner en 3,2% voor de huurder.

1.4 Belastingvoorstellen 2025

De tarieven voor de gemeentelijke belastingen en heffingen worden later dit jaar door de gemeenteraad vastgesteld. In het voorstel voor de tarieven wordt uitgebreid ingegaan op de diverse belastingen en heffingen. Onderstaand een samenvatting van de belangrijkste voorstellen.

1.4.1 Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Onder de naam OZB worden op basis van artikel 220 t/m 220h van de Gemeentewet drie belastingen geheven, namelijk:

1. OZB van de eigenaren van woningen;
2. OZB van de eigenaren van niet-woningen;
3. OZB van de gebruikers van niet-woningen.

De belasting wordt berekend naar een percentage van de WOZ-waarde, rekening houdend met vrijstellingen voor de heffing van de OZB. De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2025 worden de onroerende zaken gewaardeerd naar waardepeildatum 1 januari 2024.

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Eén van de maatstaven bij de verdeling van de algemene uitkering is de belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is gelijk aan de totale waarden waarover de gemeente OZB kan heffen, zowel voor woningen, als voor niet-woningen vermenigvuldigd met de rekkentarieven.

In de afgelopen jaren heeft het Rijk de rekkentarieven telkens met een inflatiepercentage verhoogd. Uit onderstaand overzicht blijkt dat deze percentages de afgelopen jaren hoger waren dan het percentage waarmee wij de OZB-opbrengsten hebben verhoogd.

overzicht inflatiepercentages afgelopen jaren

Jaar	Inflatiepercentage rekestarif	Inflatiepercentage gemeente	verschil	Meerjarig effect (te kort)
2022	2,10%	1,40%	0,7%	0,7%
2023	3,10 %	1,30%	1,8%	2,5%
2024	7,00%	3,80%	3,2%	6,0%
2025	6,30%	9,30%	- 3,0%	3,0%

Overzicht rekestarieven maatstaf eigen belastingruimte gemeentefonds en ozb tarieven

Jaar	Rekestarif woningen	OZB-tarif woningen	Rekestarif niet-woningen eigenaar	OZB-tarif niet-woningen eigenaar (excl. OFPN)	Rekestarif niet-woningen gebruiker	OZB-tarif niet-woningen gebruiker
2021	0,089424%	0,08950%	0,1589570%	0,19640%	0,128105%	0,14100%
2022	0,083763%	0,08430%	0,1653111%	0,20530%	0,131452%	0,14740%
2023	0,085700%	0,07270%	0,2796000%	0,20480%	0,212700%	0,14710%
2024	0,089000%	0,07120%	0,2933000%	0,18210%	0,223100%	0,11900%

De afgelopen drie jaar (2022 - 2024) is de OZB (in zijn totaliteit) met 6 % minder geïndexeerd dan de 'budgetneutrale indexatie'. Het college heeft bij de kadernota voorgesteld om deze 6% in 2025 in te halen. Gelet op het amendement A4 'Inhaalindexering OZB' aangenomen tijdens de Gemeenteraadsvergadering van 11 juli 2024, stelt het college voor de inhaalindexering in twee stappen van 3% te verwerken in de begroting.

In de mei-circulaire 2024 is opgenomen dat de inflatie volgens het CPB is geraamd op 6,3%. Hiermee worden de rekestarieven voor de verdeelmaatstaf OZB aangepast. Voor de begrote opbrengst OZB is daarom uitgegaan van de index van 6,3%. Dit betekent een totale indexering van de OZB van 9,3% ten opzichte van de opbrengst van 2024.

In de begrote opbrengsten is tevens meegenomen de areaal-uitbreiding meegenomen van 1,2% (286 woningen).

1.4.1.1. Ondernemersfonds

Tijdens de openbare vergadering van 25 november 2021 heeft de raad besloten tot het verlengen van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp met een periode van vijf jaar. Hiervoor worden de tarieven van de OZB op niet-woningen in de jaren 2022 tot en met 2026 verhoogd met 0,03% voor de eigenaren en 0,02% voor de gebruikers (€ 50,- per € 100.000,- van de heffingsgrondslag OZB). De gerealiseerde meeropbrengst, verminderd met de kosten van de OZB-verhoging op gemeentelijke panden, wordt jaarlijks als subsidie uitgekeerd aan de Stichting Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp.

1.4.1.2 De tarieven

Bij het aanbieden van de voorstellen tot het vaststellen van de tarieven voor 2025 worden de tarieven berekend naar de op dat moment bekend zijnde waardeontwikkeling.

1.4.2 Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan degene die gebruik maakt van een perceel, waarvoor, als gevolg van artikel 10.11 van de Wet Milieubeheer, voor de gemeente een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. Door middel van de heffing van afvalstoffenheffing worden de kosten van het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval doorberekend aan de inwoners van de gemeente.

Voor de afvalstoffenheffing is een actueel overzicht gemaakt van de kosten die volgens de huidige inzichten en de methodiek van kostentoe rekening mogen worden betrokken bij een kostendekkende tariefstelling afvalstoffenheffing. Hierbij is uitgegaan van de concept dienstverleningsovereenkomst met Avalex. In de Nota Lokale Heffingen heeft de raad bepaald dat bij het taakveld afvalinzameling wordt gestreefd naar een 100% kostendekkendheid. Wettelijk gezien mogen de baten de kosten niet overstijgen, dus is 100% kostendekkendheid het wettelijk maximum. Uitgaande van de door de VNG uitgebrachte notitie kostenonderbouwing afvalstoffenheffing is het model kostenonderbouwing als volgt:

Tabel 1.4.2 Model kostenonderbouwing afvalstoffenheffing		
Onderdeel	Activiteit	Toerekening
Inzameling	DVO Avalex	100%
	Exploitatie inzamelmiddelen	100%
	Straatvegen	25%
	Straatreiniging	25%
Beleid	Personele kosten	100%
	Perceptiekosten directe kosten	100%
	Perceptiekosten uren	100%
	Onderzoek en advies	100%
Overig	BTW verrekening	max € 1,1 mln
	Kwijtscheldingen	100%
	Overhead	100%

Na actualisatie van de inkomsten met 1,2% areaal en 3,76% inflatie komt de kostendeckendheid voor 2025 uit op 99,69%.

De begrote opbrengst, kosten en kostendeckendheid van de afvalstoffenheffing is als volgt:

Tabel 1.4.2.a Overzicht begroting afvalstoffenheffing						
(bedragen x € 1.000)	directe kosten loon & mat.	directe kosten afdrachten	indir. kosten loonkosten	overige bijdrage	Netto opbrengsten	Kosten- dekkendheid
Afvalstoffenheffing	- 1.546	- 7.228	- 241	123	8.864	99,69%

1.4.3 Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven op grond van artikel 228a van de Gemeentewet. Rioolheffing is een bestemmingsbelasting en dient als bekostigingsinstrument van de gemeentelijke watertaken. Deze watertaken zijn het inzamelen, zuiveren en transporteren van huishoudelijk afvalwater, het inzamelen en transporteren van bedrijfsafvalwater en het inzamelen en verwerken van hemelwater. De kosten die hiervoor gemaakt worden, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen.

Het model kostenonderbouwing voor de rioolheffing is al volgt:

Tabel 1.4.3 Model kostenonderbouwing rioolheffing			
Onderdeel	Toerekenen	Rekenkundig of zakelijk	Toelichting
Riolering algemeen	100%	R	
Hoofdgemalen	100%	R	
Rioolgemalen	100%	R	
Vrijverval riolering	100%	R	
Drukriolering	100%	R	
Reparaties drukriolering	100%	R	
Grondwater	100%	R	
Lasten rioolheffingen	100%	R	
BTW exploitatie	100%	R	
BTW investeringen	max €250.000	R	
Kwijtscheldingen	100%	R	
Voorziening riolering	100%	R	[1]
Voorziening baggeren	75%	Z	[2]
Straatvegen	25%	Z	[3]
Overhead	75%	Z	[4]

[1] De egalisatievoorziening riolerings (art 44 , lid 2 BBV) wordt ingezet om de meerjarige uitgaven / opbrengsten op het product te egaliseren waarmee een gelijkmatige tariefontwikkeling wordt nagestreefd.

[2] Voor het baggeren van de watergangen is een beheerplan opgesteld. Hieruit blijkt dat de uit te voeren werkzaamheden hoofdzakelijk te maken hebben met doorstroming, berging en peilbeheer. De kosten worden voor 75% ten laste van het product riolering gebracht.

[3] De kosten voor het schoonhouden van wegen (veegkosten) dragen in belangrijke mate bij aan het onderhoud en de goede werking van de riolering. Er zijn nog geen metingen verricht naar de mate hiervan. Vooral nog is een bijdrage van tenminste 25% op het product riolering reëel.

[4] Onder 'overhead' worden hier o.a. verstaan de personele inzet op product rioolheffing vanuit de disciplines: financiën, IDV, KCC, administratie, onderzoek & advies, meldpunt wijkbeheer, communicatie/PR, behandeling bezwaren (handhaving en heffing), cursussen/bijeenkomstkosten, lidmaatschappen, abonnementen/literatuur, etc. Het overheadbedrag wordt jaarlijks berekend, hiervan wordt 75% toegerekend aan het product riolering.

Ook voor de rioolheffing wordt in de begroting voor wat betreft de groei van het aantal objecten gerekend met het aantal bouwvergunningen van 2 jaar geleden (t-2).

De uitvoering van de gemeentelijke watertaken is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In februari 2022 is het GRP 2022-2025 vastgesteld.

Het tarief is een vast bedrag voor maximaal 400 m³ afgevoerd afvalwater. Van huishoudens wordt dit vaste bedrag geheven. Voor iedere 50 m³ afgevoerd afvalwater of een gedeelte daarvan boven 400 m³ geldt een opslag. Deze opslag geldt voor de zgn. grootverbruikers.

De begrote opbrengsten, kosten en kostendekkendheid is als volgt:

Tabel 1.4.3.a Overzicht begroting rioolheffing						
(bedragen x € 1.000)	Directe kosten loon & mat.	Directe kosten afdrachten	Indir. kosten loonkosten	overige bijdrage	Opbrengsten	Kosten- dekkendheid
Rioolheffing	- 3.822	- 700	- 338	20	4.840	100%

1.4.4 Hondenbelasting

Tijdens de behandeling van de Kadernota 2022 op 7 juli 2022 heeft de Raad een motie (M3) aangenomen ter afschaffing van de hondenbelasting voor de periode 2023, 2024 en 2025. Het college heeft besloten aan deze motie gevolg te geven, waardoor er in deze begroting geen opbrengst hondenbelasting is opgenomen. In de Kadernota 2025 is besloten de hondenbelasting ook vanaf 2026 niet opnieuw in te voeren.

1.4.5 Toeristenbelasting

Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet wordt toeristenbelasting geheven van personen die verblijf houden binnen de gemeente en die niet als ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP) zijn ingeschreven. De aanslag wordt opgelegd aan degene die gelegenheid tot verblijf biedt. Voor 2025 is de opbrengst begroot op € 219.000.

1.4.6 Leges en kostendekkendheid van de leges

Leges worden op grond van artikel 229 van de Gemeentewet geheven ter zake van het genot van of vanwege het door gemeentebestuur verstrekte diensten. Deze diensten zijn zeer divers en zijn limitatief opgenomen in de legesverordening en in drie titels onderverdeeld, namelijk:

Tabel 1.4.6 Legesverordening	
Titel 1	Algemene dienstverlening
Titel 2	Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet
Titel 3	Dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn en niet vallen onder titel 2

De diverse leges die worden geheven worden voor 2025 allereerst met de inflatiecorrectie voor uitgaven verhoogd. De tarieven die van rijkswege worden bepaald of gemaximeerd, zullen meer of minder dan deze correctie stijgen. Daarna wordt de kostendekkendheid berekend. Indien de kostendekkendheid meer is dan 100% worden de tarieven aangepast. Binnen titel 1 en titel 2 is kruissubsidiering toegestaan tussen de verschillende hoofdstukken.

1.4.6.1 Titel 1 Algemene Dienstverlening

In verband met de wijziging in de geldigheid van de reisdocumenten en de rijbewijzen wordt er in 2025 en 2026 meer aanvragen verwacht. Hierdoor nemen zowel de kosten, als de opbrengsten toe. Deze zijn daarom beide met € 100.000,- opgehoogd.

De uitgangspunten voor de kostenonderbouwing voor de legesverordening, Titel 1 zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.1 Model kostenonderbouwing leges titel 1, hoofdstuk 1 tot en met 4		
Onderdeel		Toerekening
Personeelskosten:	Receptie	65%
	Administratie	90%
	Burgerlijke Stand	90%
	Balie burgerzaken	90%
	Callcenter	43%
	Inhuur	100%
	Beheerder E-loket	80%
	Medewerker belastingen/leges	10%
	Applicatie Beheer	80%
	Kennisbeheer	40%
Afdracht rijkskosten		100%
Materiaal en productkosten		100%

Tabel 1.4.6.1 a Model kostenonderbouwing leges titel 1 hoofdstuk 5 tot en met 15		
Onderdeel		Toerekening
Personeelskosten	Gemiddelde uren per product	100%
Materiaalkosten		100%

De huidige kostendekkendheidspercentages van Titel 1, per hoofdstuk zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.1.b Kostendekkendheid Leges Titel 1				
Titel 1 Algemene dienstverlening (bedragen x € 1)		Lasten	Baten	Kostendekkendheid
hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	45.333	38.537	85,01%
hoofdstuk 2	Reisdocumenten	758.428	686.895	90,57%
hoofdstuk 3	Rijbewijzen	256.953	235.680	91,72%
hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de Basisregistratiepersonen	24.439	11.359	46,44%
hoofdstuk 5	Vervallen	0	0	0
hoofdstuk 6	Vastgoedinformatie	0	0	0
hoofdstuk 7	Overige publiekszaken	19.576	18.028	92,09%
hoofdstuk 8	Gemeentearchief	0	0	0
hoofdstuk 9	Huisvestingswet	3.605	3.314	91,93%
hoofdstuk 10	Leegstandwet	0	0	0
hoofdstuk 11	Vervallen	0	0	0
hoofdstuk 12	Kansspelen	69	59	85,51%
hoofdstuk 13	Telecommunicatie	40.159	27.411	68,26%
hoofdstuk 14	Verkeer en vervoer	30.203	29.512	97,71%
hoofdstuk 15	Diversen	2.360	2.086	88,39%
Kostendekking Titel 1		1.181.125	1.052.871	89,14%

1.4.6.2 Titel 2 WABO

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB) in werking getreden.

Zoals in programma 1 Ruimte en wonen is aangegeven zal in september 2024 het Programmaplan Omgevingswet worden afgesloten. In het eerste kwartaal van 2025 zal het college de aanbevelingen van de rekenkamercommissie om een vervolgmeting uit te (laten) voeren over de Omgevingswet op diverse aspecten, waaronder de financiën. Het is daarom op dit moment nog te vroeg om de begrote opbrengst van de

leges juist te kunnen inschatten. Daarom is de begrote opbrengst voor de leges gelijk aan die van 2024. In de voorjaarsnota 2025 zullen we hier op terugkomen.

De uitgangspunten voor de kostenonderbouwing voor de legesverordening, Titel 2 zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.2 Model kostenonderbouwing leges titel 2		
Onderdeel	Omschrijving	Toerekening
Personeelskosten	ODH	10%
	Accountteam	10%
	Plantoetsers *	70%
	Applicatiebeheerder *	70%
	Administratieve ondersteuning *	70%
	Teamleider Ruimte	50%
	Informatie WABO	100%
	Behandeling principeverzoeken	25%
	Inhuur	100%
	Toezichhouders	70%
	Ontheffingen/Vergunningverlening	90%
	Aanlegvergunningen	100%
	Bezwaar/beroep	0%
	Straatnaamgeving	35%
	Bestemmingsplanwijzigingen op verzoek	100%
	Belastingen	6%
	Overige kosten	Adviezen/onderzoek derden
Brandweer conform begroting VRH		100%
Overige goederen en diensten		100%
Welstandscommissie		100%

* Voor 2024 en verder aangepast van 100% naar 70%.

De kostendeckendheidspercentages van Titel 2, per hoofdstuk zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.2.a Kostendeckendheid Leges Titel 2			
Titel 2 Dienstverlening vallend onder Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning (bedragen x € 1)			
	Lasten	Baten	Kostendeckendheid
Kostendeckendheid Titel 2	€ 2.073.723	€ 2.028.953	97,84%

1.4.6.3 Titel 3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn

De uitgangspunten voor de kostenonderbouwing voor de legesverordening, Titel 3 zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.3 Model kostenonderbouwing leges Titel 3		
Onderdeel		Toerekening
Personeelskosten	Gemiddelde uren per product	100%
Materiaalkosten		100%

De huidige kostendeckendheidspercentages van Titel 3, per hoofdstuk zijn als volgt:

Tabel 1.4.6.3.a Titel 3 Europese dienstenrichtlijn (bedragen x € 1)					
			Lasten	Baten	Kostendeckendheid
hoofdstuk	1	Horeca	12.153	7.272	59,84%
hoofdstuk	2	Organiseren evenementen of markten	7.615	6.309	82,85%
hoofdstuk	3/4	Markt- en standplaatsgelden	48.930	44.223	90,38%
hoofdstuk	5	Prostitutiebedrijven	0	0	0
hoofdstuk	6	Huisvesting	1.400	1.178	84,14%
hoofdstuk	5	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	2.337	1.346	57,60%
Kostendeckendheid Titel 3			72.435	60.328	83,29%

1.5 Lokale lastendruk

Om de gemiddelde woonlasten in de gemeente te kunnen berekenen, wordt voor de OZB uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde in de gemeente. In de gemeente Pijnacker-Nootdorp is de gemiddelde woningwaarde € 500.000 in 2024. De lastendruk bedraagt in 2024 voor een meerpersoonshuishouden € 960. Evenals voorgaande jaren wordt in het raadsvoorstel voor het vaststellen van de belastingtarieven nader ingegaan op de lokale lastendruk.

1.5.1 Woonlasten en tarieven in de regio

Voor de vergelijking van de woonlasten per huishouden van de gemeente Pijnacker-Nootdorp met die van de omliggende gemeenten is gebruik gemaakt van de gegevens, van waarstaatjegemeente.nl.

In onderstaand overzicht zijn de gemiddelde woonlasten per huishouden in 2024 weergegeven in de gemeente Pijnacker-Nootdorp en in de omliggende gemeenten. In de berekening van de woonlasten zijn meegenomen de onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Woonlasten in de regio 2024	Gemiddelde WOZ-waarde	Gemiddelde OZB per huishouden	rioolheffing per huishouden	Afvalstoffenheffing per huishouden	Totaal per huishouden	Vergelijking met P-N
Pijnacker-Nootdorp	500.000	356	196	408	960	100,0%
Delft	336.000	327	252	417	966	103,8%
Lansingerland	497.000	389	263	269	921	95,9%
Leidschendam-Voorburg	389.000	293	220	414	927	96,6%
Midden-Delfland	481.000	528	225	371	1.124	117,1%
Rijswijk	355.000	254	177	533	964	100,4%

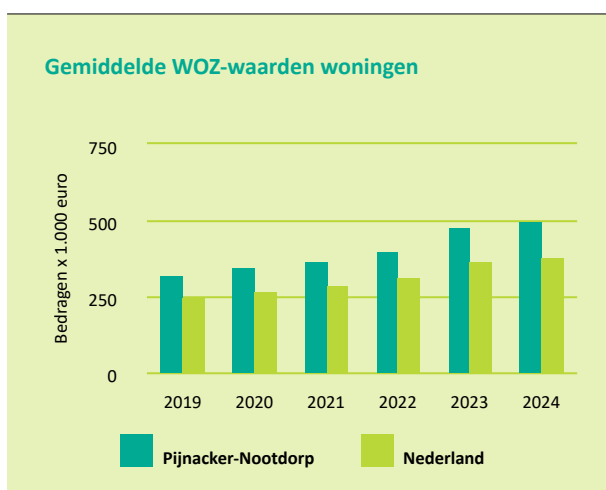
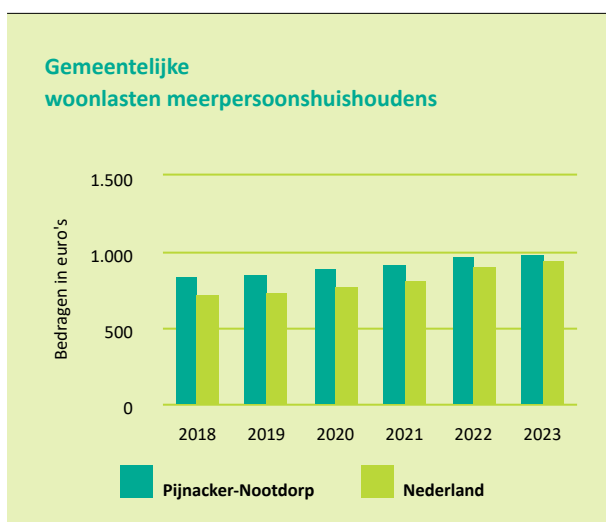
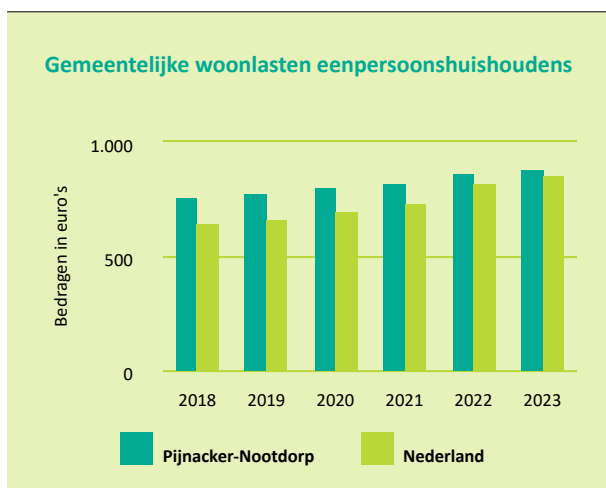
* Bron: Waarstaatjegemeente.nl

De tarieven van de omliggende gemeenten zijn de volgende:

Tarieven in de regio 2024	Pijnacker-Nootdorp	Delft	Lansingerland	Leidschendam-Voorburg	Midden-Delfland	Rijswijk
OZB:						
Eigendom woning	0,07120%	0,09740%	0,07830%	0,07550%	0,10990%	0,07170%
Eigendom niet-woning	0,21200%	0,34630%	0,55220%	0,46430%	0,23640%	0,57140%
Gebruik niet-woning	0,1390%	0,2693%	-	-	0,1697%	-
Afvalstoffenheffing:						
1-persoonshuishouden	300	266	246	342	280	370
Meerpersoons-Huishouden	408	417	269	414	371	533
Rioolheffing:						
	196	252	263	220	225	177

* De tarieven van de betreffende gemeenten zijn inclusief de genoemde opslag voor het ondernemersfonds.

1.6 Indicatoren

1.7 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Pijnacker-Nootdorp kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffenheffing en rioolheffing als een belastingschuldige (particulier) financieel gezien niet in staat is om de belastingaanslag te betalen. Of een belastingschuldige in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding, wordt beoordeeld aan de hand van een inkomens- en een vermogenstoets op grond van door het Rijk vastgestelde

normen. Gemeenten hebben de mogen op grond van de Regeling Kwijtschelding belastingen medeoverheden op een aantal punten afwijken van de door het Rijk vastgestelde normen. Op 26 januari 2023 is de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen vastgesteld waarbij is bepaald dat bij de behandeling van een verzoek om kwijtschelding met alle punten waarop de gemeente kan afwijken van de rijksnormen rekening wordt gehouden.

Het aantal kwijtscheldingsverzoeken is ten opzichte van vorig jaar nagenoeg gelijk gebleven. Kwijtschelding dient volgens de wet te worden verleend op verzoek. Om de administratieve lastendruk te verlagen is een contract afgesloten bij Stichting Inlichtingenbureau. Dit is een informatieknoppunt voor gemeenten, ingesteld door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Aan dit bureau wordt een bestand toegezonden. Het inlichtingenbureau voert op basis van de vastgestelde normen een controle uit op de inkomsten. Na een interne toets wordt dan bepaald of een belastingschuldige direct kwijtschelding kan worden verleend, zonder dat daarvoor een verzoek hoeft te worden ingediend. Als uit de toets blijkt dat er op basis van de bekende gegevens geen kwijtschelding kan worden verleend heeft de belastingschuldige altijd de mogelijkheid om via een verzoekformulier kwijtschelding aan te vragen.

De kosten voor kwijtschelding worden binnen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing meegenomen in de berekening van de kostendekkendheid.

Tabel 1.7 Kwijtscheldingen	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing
Bedrag	€ 197.397	€ 145.226
Percentage van de opbrengst	2,33%	3,09%

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De Gemeente Pijnacker-Nootdorp acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken.

1. Aanleiding en achtergrond

Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's van de gemeente te kunnen verkrijgen is er een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de risico-inventarisatie. Op basis van de geïnventariseerde risico's is tevens het weerstandsvermogen berekend.

2. Risicoprofiel

De afgelopen periode zijn de risicoprofielen van alle afdelingen doorlopen met als doel het risicoprofiel van de Gemeente Pijnacker-Nootdorp in kaart te brengen en een update te geven. De risico's worden bijgehouden in het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. In het onderstaande overzicht worden alleen de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico-nummer	Omschrijving van het risico	Kans	Financieel gevolg maximaal
R595	Nieuwe verdeelsleutel gemeentefonds	25%	7.400.000
R114	Financieel risico strategische grondverwingen	30%	7.000.000
R560	Totaal van de gewogen risico's van de grondexploitatie Ackerswoude	50%	1.285.000
R613	Overschrijding op de uitvoering van Participatiewet.	50%	1.650.000
R614	Hogere lasten Jeugdzorg	50%	1.500.000
R618	Door een verschil van inzicht over de aanlevering door Avalex en de mate van gereedheid ten bate van de controlewerkzaamheden is de geplande controle van de jaarstukken 2023 door de accountant uitgesteld tot 3 juni 2024	10%	6.900.000
R570	Niet tijdig leveren van gegevens aan de LV WOZ	25%	2.000.000
R93	Garantstellingen of borgstellingen aan derden of instellingen	50%	1.000.000
R418	Decentralisatie van de taken AWBZ. Jeugdzorg en Participatiewet	50%	750.000
R597	Totaal van de gewogen risico's van de grondexploitatie Hart van Nootdorp	23%	1.115.000

Het totaal van de grote risico's bedraagt € 30,6 miljoen en die van de overige risico's € 29,7 miljoen. Daarmee bedraagt het totaal van alle risico's € 60,3 miljoen.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 60,3 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Op basis van de risicosimulatie volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 12,5 miljoen (benodigde weerstandscapaciteit).

Mutaties in risico

Risico-inschattingen grondexploitaties

Gewogen bandbreedte-methode

In de nota reserves en voorzieningen is opgenomen dat voor de risico's uit de grondexploitaties een voorziening moet worden getroffen, indien de kans dat het risico zich voordoet groter is dan 50%. Bij de actualisatie van de grondexploitaties zijn de risico's geïnventariseerd en gewaardeerd. Voor elk risico is een onderbouwde effectberekening opgesteld en kans van optreden ingeschat door het betrokken projectteam. Daarnaast worden voor de verschillende risico's maatregelen benoemd en verantwoordelijken aangewezen. Om te bepalen welk deel van de risico's moet worden afgedekt binnen de grondexploitatie en welke risico's afgedekt moeten worden door het weerstandsvermogen wordt de gewogen bandbreedtemethode gebruikt.

Gewogen risico's kleiner of gelijk aan 50%

Het deel van het gewogen risico tot en met 50% is het deel dat wordt opgenomen als onderdeel van het benodigde weerstandsvermogen.

Gewogen risico groter dan 50%

Het deel van het gewogen risico dat zich boven de 50% bevindt wordt aan de kostenkant in de exploitatiebegroting opgenomen en maakt onderdeel uit van het verwachte resultaat van het project. Indien het project een negatief verwacht resultaat heeft wordt dat resultaat, en dus het deel van het gewogen risico dat zich boven de 50% bevindt, afgedekt door de voorziening nadelige complexen.

Beheersingsmaatregelen Grondexploitaties en grote infrastructurele werken

Wat betreft de risico's zijn binnen de projecten de volgende beheersmaatregelen in het algemeen geïmplementeerd. Risico's moeten worden:

- Vermeden;
- Beheerst;
- Overgedragen;
- Geaccepteerd.

Om de risico's te beheersen worden door de projectteams regelmatig bijeenkomsten gehouden waarin alle mogelijke risico's besproken worden. Tijdens deze bijeenkomsten worden het effect van het risico in euro's en de kans dat het risico zich voordoet opnieuw bepaald. Hierover wordt elk half jaar gerapporteerd in de actualisatie van de grondexploitaties of de halfjaarlijkse financiële rapportage projecten.

Beheersingsmaatregelen voor de risico's binnen projecten, waarvan de kans groter is dan 50% dat deze zich voordoen, zijn bijvoorbeeld:

- Tijdig onderzoek doen om extra kosten te voorkomen;
- Werkzaamheden combineren, wat tot kostenbesparing leidt;
- Samen met de ontwikkelaar oplossingen bedenken bij stagnerende vraag;
- Structureel monitoren van de nieuwbouwmarkt: Afzettempo naar segmenten, woningtypen, kwaliteiten en prijzen.

Dit is een gebruikelijke manier om risico's te kwantificeren. De gewogen bandbreedtemethode gaat uit van het kwantificeren van een effect en de kans (percentage) dat een effect (risico) zich voordoet. Uitgangspunt van deze theorie is dat niet alle risico's zich daadwerkelijk voor zullen doen. Dit wordt verwerkt door de risico's te wegen aan de hand van een kans van optreden. Alle gewogen risico's van de grondexploitatie opgeteld vormen het totale risicoprofiel. Tezamen vormt dit het gewogen risico. Dit wordt uitgedrukt in een risico bandbreedte ten opzichte van het basisresultaat van de grondexploitatie.

Stijgers en nieuw

Van deze top 10 risico's is ten opzichte van de Jaarstukken 2023 een aantal risico's veranderd. Deze worden hieronder toegelicht.

R114 Financieel risico strategische grondverwervingen

Voor strategische verwervingen is in de begroting 2025 en meerjarenprognose 2026-2028 geen dekking aangevraagd via de kadernota 2025. Ook zijn deze investeringen niet meegenomen in de analyse bij de toekomstbestendige gemeentefinanciën. Met de informatie die we nu hebben en gezien de onzekerheid aangaande de besluitvorming met betrekking tot deze strategische verwervingen, wordt een risico opgevoerd voor de ingeschatte omvang van de verwervingen. Mede gezien de mogelijke begrotingsonrechtmatigheid die dit tot gevolg kan hebben.

3. Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Pijnacker-Nootdorp bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

3.1 Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers. Dit betreft de algemene reserve en de post onvoorzien. Bestemmingsreserves rekenen we niet mee, omdat een onttrekking uit deze reserves direct invloed heeft op de dekking van kosten in de exploitatie in meerjarenperspectief. Ook worden stille reserves buiten beschouwing gelaten.

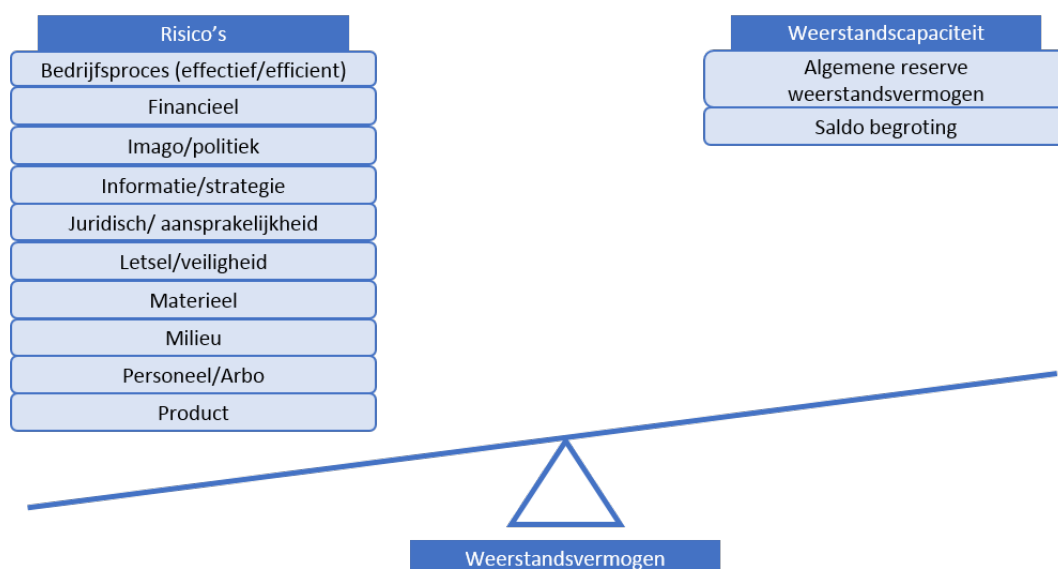
3.2 Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent (jaarlijks in meerjarenperspectief) ingezet kunnen worden om tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. De structurele weerstandscapaciteit is opgenomen in de exploitatie als de post Onvoorzien. Een mogelijkheid is om de onbenutte belastingcapaciteit ook onder de structurele weerstandscapaciteit te rekenen. Onder onbenutte belastingcapaciteit vallen met name de onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges. Omdat de belastingtarieven waar een direct aanwijsbare prestatie tegenover staat 100% kostendekkend zouden moeten zijn, is voor het bepalen van de structurele weerstandscapaciteit alleen de OZB van belang. Het verschil tussen de geraamde stijging van de OZB opbrengsten en de macronorm voor de groei van de OZB geeft de onbenutte belastingcapaciteit weer. Omdat moet worden opgemerkt dat deze veronderstelling sterk afhankelijk is van de politieke haalbaarheid van het verhogen van de belastingen wordt deze post niet gekwantificeerd weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Bedrag €
Algemene reserve weerstandsvermogen per 01/01/2025	60.006.261
Onvoorzien	100.000
Totale weerstandscapaciteit	60.106.261

4. Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 60.106.261	=4,83
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 12.455.495	

De hierboven berekende ratio is gebaseerd op de situatie per 01/01/2025. Een meerjarige ratio weerstandsvermogen is opgenomen in hoofdstuk 2 'Hoofdpijnen van de financiële positie'.

Weerstandsnorm		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Bovenstaande normtabel is door Naris ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente.

Het biedt een waardering van de berekende ratio. De ratio van de gemeente Pijnacker-Nootdorp valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Het benodigde weerstandsvermogen zoals bovenstaand weergegeven betreft een momentopname. Door het treffen van aanvullende beheersmaatregelen of door het structureel opnemen in de meerjarenbegroting door middel van heroverwegingen, ombuigingen of bezuinigingen kan de benodigde weerstandscapaciteit worden beïnvloed.

5. Kengetallen

De financiële positie van de gemeente Pijnacker-Nootdorp laat zich uitdrukken in een aantal actuele kengetallen. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans, ze helpen daarmee bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie van een gemeente.

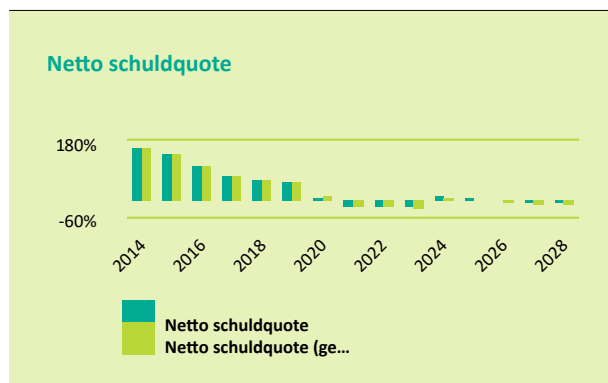
De vijf kengetallen, en wat zij betekenen, op een rij:

Netto schuldquote	Heeft de gemeente een hoge schuld, en hoeveel daarvan is doorgeleend aan derden? De netto schuldquote bestaat dus uit twee ratio's: zowel in- als exclusief doorgeleende gelden.	Hoe lager deze percentages, hoe beter.
Solvabiliteit	Heeft de gemeente voldoende eigen vermogen om aan haar financiële verplichtingen te voldoen?	Hoe hoger dit percentage, hoe beter.
Grondexploitatie	Heeft de gemeente relatief veel grond en loopt zij daardoor veel risico?	Hoe lager dit percentage, hoe beter.
Structurele exploitatieruimte	Heeft de gemeente voldoende structurele baten om haar structurele lasten te dekken?	Hoe hoger dit percentage, hoe beter.
Belastingcapaciteit	Heeft de gemeente relatief veel belastingen en is er ruimte om deze belastingen te verhogen?	Hoe lager dit percentage, hoe beter.

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de baten en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe hoger de inkomsten, des te meer schulden een gemeente kan aangaan. De ratio geeft aan in hoeverre de schulden meer of minder bedragen dan de jaarlijkse inkomsten.

De netto schuldquote is vanaf 2020 aanzienlijk verbeterd. Dit is het gevolg van hoge liquiditeit door de verkoop van de aandelen van de Eneco Groep N.V. In 2023 loopt de netto schuldquote op vanwege nieuwe investeringen in scholen en sportcomplexen. De percentages in onderstaande zijn niet één op één te vergelijken met het percentage schuld ten opzichte van de baten zoals is opgenomen in het onderdeel "Hoofdpijnen van de financiële begroting", aangezien de berekening voor de netto schuldquote een andere definitie heeft.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee de weerbaarheid van de gemeente aan. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De VNG geeft aan dat een solvabiliteitsratio boven de 20% dient te liggen, dit is voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp structureel hoger en loopt verder op. Ook dit wordt veroorzaakt door de hoge liquiditeit vanwege de verkoop van de aandelen van de Eneco Groep N.V.

Grondexploitatie

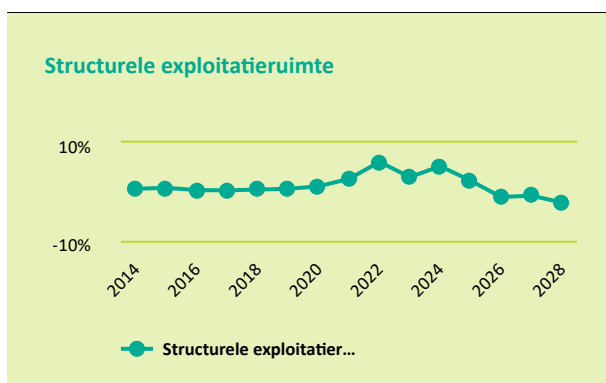
Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Voor dit percentage geldt: hoe lager hoe beter. De onderstaande grafiek toont een dalende trend, waarbij in 2021 zelfs sprake is van een negatieve boekwaarde van de grondexploitaties. Een zeer positieve ontwikkeling. Vanaf 2022 is er zelfs een negatieve boekwaarde van de grondexploitatie waardoor het percentage onder de 0 (nul) komt.

Structurele exploitatieruimte

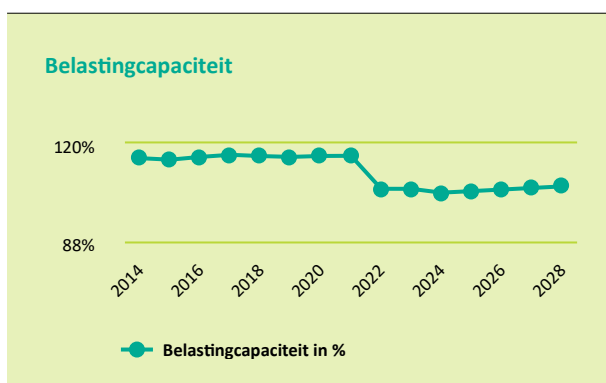
Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. Hierbij wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een

lening) te dekken. De gemeente Pijnacker-Nootdorp presenteert een meerjarig positief percentage. In 2026 keldert het percentage naar beneden, dit heeft te maken met een lagere uitkering uit het Gemeentefonds.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het zich voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar, deze kan worden opgevangen dan wel ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Als ijkpunt wordt gekeken naar de landelijk gemiddelde tarieven. Er is geen maximum gesteld aan de belastingopbrengsten. Met andere woorden: deze indicator zegt niet zozeer iets over de daadwerkelijke financiële ruimte, dat is aan de gemeenteraad. Wel wordt inzicht gegeven in hoe de eigen lastendruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De gemeente Pijnacker-Nootdorp zit boven het landelijk gemiddelde. Dit wordt niet veroorzaakt door de hoogte van de OZB-tarieven, maar doordat de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in Pijnacker-Nootdorp hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Samenhang

Waar de afzonderlijke kengetallen wel nuttige informatie geven, zegt het nog weinig over hoe de totale financiële positie beoordeeld moet worden. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven over de financiële positie van de gemeente.

Financiële kengetallen in %	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1a. Netto schuldquote	54%	6%	-20%	-20%	-21%	8%	2%	-4%	-7%	-10%
1b. Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle leningen)	54%	7%	-25%	-25%	-26%	3%	-3%	-10%	-13%	-15%
2. Solvabiliteitsratio	36%	58%	61%	64%	63%	67%	71%	71%	75%	77%
3. Grondexploitatie	23%	4%	-3%	2%	-3%	-2%	-4%	0%	-1%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	0,59%	1,11%	2,63%	6,08%	3,00%	5,20%	2,25%	-1,07%	-0,81%	-2,19%
5. Belastingcapaciteit	116%	116%	116%	105%	105%	104%	104%	105%	105%	106%

3. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf is de uitvoeringsplanning van de diverse voorzieningen in beeld gebracht. Hoewel de kosten ook al in de beheerplannen zijn aangegeven, is niet in elk beheerplan een programma van uitvoering opgenomen. Ook wanneer er wel een uitvoeringsprogramma is, wordt dit soms door de actualiteit ingehaald. In deze paragraaf wordt daarom per voorziening en per beheercategorie, op basis van de laatste inzichten, aangegeven wat het geactualiseerde uitvoeringsprogramma voor 2025 is. Ook is de geactualiseerde uitvoeringsplanning voor de periode 2026 – 2028 globaal in beeld gebracht.

Regulier (klein) onderhoud

Het reguliere onderhoud is het jaarlijkse programma voor klein preventief onderhoud en voor het verhelpen van meldingen en het herstel van kleine schades. De onderhoudskosten zijn jaarlijks vrijwel constant. In de exploitatiebegroting zijn reguliere budgetten opgenomen, die jaarlijks worden bijgesteld op basis van prijsindex en worden geactualiseerd op basis van toename of afname van het in stand te houden areaal. Deze budgetten zijn opgenomen in de betreffende programma's.

Kapitaalgoederen zijn eigendommen van de gemeente die duurzaam in stand gehouden moeten worden, zoals wegen, riolering, bruggen, gebouwen en groen en bomen. Deze eigendommen worden beheerd op basis van beheerplannen. Hierin staat op welke wijze het onderhoud plaatsvindt. De gemeente hanteert voor alle beheerplannen dat het beheer “doelmatig en duurzaam” wordt uitgevoerd op het kwaliteitsniveau “basis”. Beheerplannen worden eens in de vier jaar geactualiseerd. Dit is geregeld in artikel 20 van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie Pijnacker-Nootdorp 2024. Voor alle beheerplannen worden de uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) aangehouden.

Periodiek (groot) onderhoud

Het periodieke onderhoud is het jaarlijkse programma voor groot onderhoud (inclusief achterstallig onderhoud) van kapitaalgoederen dat niet levensduur verlengend is. De kosten voor het periodiek groot onderhoud kunnen jaarlijks sterk fluctueren. Daarom zijn voorzieningen ingesteld voor de uitvoering van periodieke groot onderhoud van de verschillende beheeractiviteiten. De diverse voorzieningen worden gevoed door een jaarlijkse dotatie ten laste van de begroting, zoals bepaald in de vastgestelde beheerplannen.

Nieuwe aanleg en vervanging

Hieronder wordt de nieuwe aanleg en vervanging van kapitaalgoederen verstaan. Voor aanleg, vervangingen en renovaties worden specifieke investeringen benoemd. De investeringen zijn toegelicht bij de programma's.

Overzicht beheerplannen

Onderstaand treft u een overzicht aan van de vigerende beheerplannen, inclusief het verwachte jaar van actualisatie.

Beheerplan	Beheerperiode	Jaar van actualisatie
Water en Klimaat	2021-2024	2025
Oevers	2022-2026	2026
Baggeren	2024-2027	2026
Sportvelden	2024-2027	2026
Openbare verlichting	2023-2026	2026
Spelen	2023-2026	2026
Gebouwen	2023-2026	2026
Groen	2023-2026	2026
Riolering	2022-2025	2025
Wegen	2022-2025	2025
Civiele kunstwerken	2023-2026	2026

Riolering

De uitgangspunten voor het beheer van de riolering zijn vastgelegd in het “Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2022-2025” (vGRP). In het vGRP wordt invulling gegeven aan de zorgplichten voor afvalwater,

hemelwater en grondwater. Dit ter bescherming van de volksgezondheid, het tegengaan van wateroverlast en de bescherming van het milieu. In 2025 wordt het rioleringsplan geactualiseerd.

Beleidsmatig ligt de aandacht bij de samenwerking in de waterketen in Delfland (NAD). De essentie van de samenwerking is om in de regio te komen tot een bundeling van kennis en capaciteit in de planvorming en uitvoering van de beheertaken. Hierbij wordt onder andere gestreefd naar een grotere efficiëntie in het beheer van de waterketen die moet leiden tot een substantiële kostenreductie.

Het reguliere preventieve onderhoud aan de riolering gebeurt op basis van periodiek uit te voeren inspecties. Daarnaast wordt jaarlijks uitvoering gegeven aan de reguliere bestekken voor onderhoud van hoofd- en wijkgemalen, drukriolering, vrijvervalriolering en kolken.

De vervanging van de riolering gebeurt op basis van het uitvoeringsprogramma van het beheerplan. Op basis van die planning wordt telkens een wijk of buurt integraal gerenoveerd (riolering, wegen, straatmeubilair, groen, spelen etc.). De planning van het vGRP is daarmee feitelijk leidend voor de planning van de gebiedsgerichte integrale aanpak.

Uitgangspunt bij integrale herinrichting is dat het proces volgens de principes van het programma 'in verbinding' wordt uitgevoerd. In 2025 worden in dit kader de Emmastraat en fases 2 en 3 van klimaatbestendig Klapwijk uitgevoerd. Het resterende deel van de wijk wordt in de daaropvolgende jaren verder gefaseerd opgepakt.

Ook wordt in 2025 een groot aantal wijkgemalen elektromechanisch gerenoveerd. Bij slechts enkele wijkgemalen betreft dit ook een bouwkundige renovatie. Daarnaast wordt het resterende deel van de telemetrie van de gemalen van de drukriolering vervangen in verband met de overgang naar de mobiele telecommunicatiestandaard 4/5G. Deze aanpak van de telemetrie past binnen de geplande grootschalige elektromechanische renovatie van de drukriolering in het buitengebied in de komende jaren.

Voor deze activiteiten zijn specifieke investeringen opgenomen, die zijn toegelicht in programma 3: Mobiliteit.

Het taakveld riolering is een kostendekkend product. Dit betekent dat alle kosten die hiermee gepaard gaan via de rioolheffing in rekening worden gebracht. Een overschot of tekort in enig jaar wordt verrekend met de egalisatievoorziening riolering. Hieronder is het verloop van deze voorziening aangegeven.

Voorziening riolering (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	5.403	5.600	5.631	5.284
Storting	197	31	0	0
Totaal dekking	5.600	5.631	5.631	5.284
Onttrekkingen	0	0	-346	-89
Totaal onttrekking	0	0	-346	-89
Eindstand	5.600	5.631	5.284	5.195

Wegen

De uitgangspunten voor het beheer van wegen, straten, fietspaden en voetpaden zijn vastgelegd in het Beheerplan Wegen 2022-2025.

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfaltverhardingen en verhardingen van open elementen gebeurt op basis van een periodiek uit te voeren schouw.

Voorziening onderhoud wegen (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	1.443	0	480	620
Storting	705	705	705	705
Totaal dekking	2.148	705	1.185	1.325
Kruispunt Emmastraat/Oranjeplein			-250	
Gouden Ridderplein	-100			
Molenpad	-125			
Klapwijkseweg	-350			
Rontondes Klapwijkseweg	-150			
Rotondes Oost- Westlaan	-150			
Rotondes Hofweg	-90			
Rijksstraatweg (fietspad)	-265			
Hofweg	-468			
Koningshof (straat)	-325			
Molenaar Blonkweg/Hofweg	-125			
Asfalt (voet)paden Koningshof		-225		
Beheerplan wegen			-315	-315
Totaal onttrekking	-2.148	-225	-565	-315
Eindstand	0	480	620	1.010

Via de voorziening wordt groot onderhoud bekostigd van projecten met een projectwaarde hoger dan € 75.000. Deze projecten zijn beschreven in het beheerplan Wegen.

Het planmatig groot onderhoud aan elementenverhardingen wordt gebiedsgericht aangepakt. Op basis van de planning van riolrenovaties en verkeersmaatregelen wordt telkens een wijk of buurt integraal gerenoveerd (riolering, wegen, straatmeubilair, groen, spelen etc.). Uitgangspunt bij integrale herinrichting is dat het proces volgens de principes van het programma 'in verbinding' wordt uitgevoerd. In 2025 zetten we vooral in op groot onderhoud aan onze asfaltwegen en rotondes. In 2025 inspecteren we ons totale wegareaal en stellen we een nieuw beheerplan wegen vast. Bovenstaand tabel actualiseren we met de vaststelling van het beheerplan wegen 2026-2029.

Openbaar groen

De uitgangspunten openbaar groen zijn vastgelegd in het Beleids- en beheerplan "Investeren in groen". De uitvoering is vastgelegd in het Technisch beheerplan Openbaar Groen 2023-2026.

Het reguliere onderhoud vindt grotendeels plaats op basis van jaarlijks te actualiseren onderhoudsbestekken voor onder meer het maaien, het schoffelen en het snoeiprogramma voor bomen. Verder wordt jaarlijks de inboet (vervangen dode beplanting) verricht op basis van een periodieke inspectie.

Het groot onderhoud gebeurt op basis van het beheerplan. In het beheerplan is prioriteit gegeven aan de wijken en buurten waar integrale renovaties zijn gepland. In 2025 worden de laatste fase van de wijk Koningshof en het wijkpark van Klapwijk uitgevoerd. Voor deze activiteiten zijn specifieke investeringen opgenomen, die zijn toegelicht in programma 4: Groen en recreatie.

Verder zijn er buiten de herinrichtingswijken een aantal projecten voor groot onderhoud en renovatie van groen. Deze projecten zijn beschreven in het beheerplan Openbaar Groen 2023-2026. In de tabel hieronder is aangegeven op welke wijze de stortingen en onttrekkingen in de Voorziening Openbaar groen in de komende jaren worden voorzien.

Voorziening openbaar groen (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	530	235	105	125
Storting	250	250	250	250
Totaal dekking	780	485	355	375
Onderhoud bosplaatsoen	-25	-25	-25	-25
Verbeteren hoven Nootdorp	-80	-80		
Vervangen zieke bomen	-75	-75	-75	-75
Projectmatige aanpak invasieve soorten	-50	-50	-50	-50
Inhaalslag beheersysteem	-75			
Project Hofweg	-50			
Project Oranjelaan		-50		
Vergroenen openbare ruimte	-190	-100	-80	-80
Totaal onttrekking	-545	-380	-230	-230
Eindstand	235	105	125	145

De uitvoering van het project Hofweg vindt in 2025 plaats, de financiële middelen groot €50.000 zijn reeds gereserveerd en toegekend aan het project. Het restant van de voorziening dat gedeeltelijk is opgelopen in het vorige beheerplan zetten we in voor het vergroenen van de openbare ruimte.

Spelen

De uitgangspunten voor het beheer van speelplaatsen zijn vastgelegd in het Speelruimteplan 2023-2026.

Het dagelijkse onderhoud bestaat uit het aanvullen en reinigen van valondergronden, het uitvoeren van de wettelijke veiligheidsinspecties en de daaruit voortkomende reparaties of vervangingen.

Het volledig herinrichten van speelplekken (investeringen) vindt plaats op basis van het beheerplan Spelen 2023-2026. Voor deze activiteiten zijn specifieke investeringen opgenomen, die zijn toegelicht in programma 4: Groen en recreatie.

Civiele kunstwerken

De uitgangspunten voor het beheer van de civiele kunstwerken zijn vastgelegd in het Beleids- en beheerplan Civiele Kunstwerken 2023-2026.

Het kleinschalig en dagelijks onderhoud wordt aanbesteed middels een raamcontract met open posten. Op basis van jaarlijkse inspecties worden hoeveelheden verwerkt in deelopdrachten voor het raamcontract.

Het eenmalig en grootschalig onderhoud vindt plaats vanuit het uitvoeringsprogramma en richt zich op het optimaliseren van de restlevensduur. De feitelijke planning wordt bepaald op basis van periodiek uit te voeren inspecties. Voor dit onderhoud is hieronder aangegeven op welke wijze de stortingen en onttrekkingen in de Voorziening Civiele Kunstwerken in de komende jaren worden voorzien.

Bestemmingsreserve civiele kunstwerken (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	320	150	150	10
Storting	500	500	500	500
Totaal dekking	820	650	650	510
Beheerplan Civiele Kunstwerken	-670	-640	-500	-240
Totaal onttrekking	-670	-640	-500	-240
Eindstand	150	10	10	270

De komende tien jaar moet een groot aantal civiele kunstwerken in de gemeente vervangen worden. Deze worden in het beheerplan vastgelegd. De opgenomen investeringen zijn beschreven in programma 3: Mobiliteit.

Openbare Verlichting en Verkeersregelinstallaties (VRI's).

De uitgangspunten voor het beheer van de openbare verlichting en verkeersregelinstallaties zijn vastgelegd in het Beheerplan Openbare Verlichting 2023-2026.

Het regulier onderhoud voor de openbare verlichting en de verkeersregelinstallaties vindt plaats na storingsmeldingen, met name meldingen van kapotte lampen, aanrijdingen en kabelstoringen. De verkeersregelautomaten worden jaarlijks geïnspecteerd.

Het groot (vervangings)onderhoud van de openbare verlichting en de verkeersregelinstallaties vindt plaats op basis van het beheerplan. Voor deze activiteiten zijn specifieke investeringen opgenomen, die zijn toegelicht in programma 3: Mobiliteit.

Water

De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Programma Water en klimaat 2021-2024. In dit plan ligt de nadruk op de wijze waarop de gemeente en het waterschap zich gezamenlijk richten op het opheffen van knelpunten in het watersysteem.

Het Programma Water en Klimaat is met één jaar verlengd, ter overbrugging tot de vaststelling van het nieuwe omgevingsprogramma. In 2025 worden nog enkele maatregelen uit van het Programma Water en Klimaat uitgevoerd, waaronder de communicatiekalender 'Groen, Water en Klimaat'. In 2025 wordt het nieuwe omgevingsprogramma Klimaatbestendige gemeente opgesteld.

In de investeringsplanning is in programma 4: Groen en recreatie een aantal investeringskredieten opgenomen. Het programma Water en Klimaat wordt in 2024 geactualiseerd.

Baggeren

De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Beheerplan Baggeren 2024-2027. Het plan beschrijft de wijze waarop het baggeren van de watergangen waarvoor de gemeente onderhoudsplichtig is wordt uitgevoerd.

Het baggeren van watergangen vindt plaats in de winterperiode op basis van baggervakken. Elk jaar wordt in overleg met het Hoogheemraadschap van Delfland bepaald welke baggervakken moeten worden gebaggerd. Om de acht jaar worden zo alle watergangen gecontroleerd op de diepte en indien nodig gebaggerd. De baggerwerkzaamheden worden door het hoogheemraadschap voor de gemeente uitgevoerd. De onderstaande tabel geeft de geraamde stortingen en onttrekkingen weer.

Voorziening baggerwerken (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	186	0	34	145
Storting	360	360	360	360
Totaal dekking	546	360	394	505
Beheerplan Baggeren	-546	-326	-249	-360
Totaal onttrekking	-546	-326	-249	-360
Eindstand	0	34	145	145

Beschoeiingen en oevers

De uitgangspunten voor het beheer van de beschoeiingen en overige oevers zijn vastgelegd in het Beheerplan Oevers 2022-2026.

Het reguliere onderhoud aan de beschoeiingen/oevers betreft vooral het curatieve onderhoud dat op basis van technische inspecties en meldingen wordt uitgevoerd.

Het periodieke onderhoud betreft de uitvoering van kleine vervangingen en herstelwerkzaamheden en het, indien mogelijk, omvormen naar natuurlijke oevers. De uitgaven worden verantwoord via de gemeentelijke exploitatie.

Het vervangen van de zwaardere oeverconstructies zoals damwanden en betonconstructies gebeurt door het opnemen van specifieke investeringen. De hiervoor opgenomen investeringen zijn beschreven in programma 3: Mobiliteit.

Buitensport

De uitgangspunten voor het beheer van de sportvelden zijn vastgelegd in het Beheerplan Sportvelden 2024-2027.

Het dagelijks onderhoud (maaibestekken en het periodieke onderhoud in de zomermaanden) wordt uitgevoerd via reguliere onderhoudsbestekken. Voor het groot onderhoud aan de (gras)sportvelden is een voorziening gevormd voor het vervangen van hekwerken en revitaliseren van hockeyvelden. Hieronder is aangegeven op welke wijze de stortingen en onttrekkingen in de Voorziening Buitensport worden voorzien.

Voorziening groot onderhoud en renovaties buitensport (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	142	142	96	120
Storting	50	50	50	50
Totaal dekking	192	192	146	170
Beheerplan Sportvelden	-50	-96	-26	-50
Totaal onttrekking	-50	-96	-26	-50
Eindstand	142	96	120	120

Voor het vervangen van kunstgrasvelden zijn investeringsbudgetten opgenomen, die zijn toegelicht in programma 6: Maatschappelijke Voorzieningen.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

De uitgangspunten voor het beheer van de gemeentelijke gebouwen zijn vastgelegd in het Beheerplan Gebouwen 2023-2026. Dit beheerplan is eind 2023 vastgesteld.

Het reguliere preventieve onderhoud (o.a. inspecties en planmatig klein onderhoud) vindt jaarlijks plaats op basis van reguliere onderhoudsbestekken, op basis van een schouw en op opvolging van meldingen.

Het groot onderhoud voor de gebouwen vindt plaats op basis van het beheerplan. De onderstaande tabel geeft de geraamde stortingen en onttrekkingen weer.

Voorziening onderhoud gebouwen (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginstand	97	7	66	146
Storting	170	170	170	170
Totaal dekking	267	177	236	316
Beheerplan Gebouwen	-260	-111	-90	-170
Totaal onttrekking	-260	-111	-90	-170
Eindstand	7	66	146	146

Tractie

Een aantal onderdelen van de gemeentelijke organisatie maakt gebruik van voertuigen en ander (rollend) materieel voor de uitvoering van haar taken. Het is belangrijk dat deze tractie veilig, duurzaam en representatief is. Uitgangspunt is dat nieuwe voertuigen –voor zover in de markt beschikbaar- worden aangeschaft in de vorm van een elektrische auto. De investeringen hiervoor zijn opgenomen in Programma 9: Bedrijfsvoering.

4. Financiering

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot de financieringsfunctie van de gemeente. Het zijn de onderwerpen die betrekking hebben op het besturen en beheersen van vermogenswaarden, geldstromen, die financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

De gemeentelijke regelgeving met betrekking tot de financieringsfunctie is gebonden aan algemeen geldende wettelijke kaders, waaronder de Gemeentewet en de Wet financiering decentrale overheden. Als uitvloeisel van artikel 212 van de Gemeentewet is de basis vastgelegd in de Financiële verordening van de gemeente Pijnacker-Nootdorp en het Treasurystatuut.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. De beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille
2. Liquiditeitsplanning
3. Financieringsbehoefte
4. Rentetoerekening

1. De beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille *Rentevisie*

Geldmarkt: de rente over kortlopende schulden wordt gebaseerd op de Euribor (Euro Interbank Offered Rate). De Euribor is het tarief dat wordt bepaald aan de hand van de percentages waartegen Europese primaire banken elkaar onderling leningen verstrekken. Sinds september 2022 is de rentevergoeding vanuit het Schatkistbankieren van 0% in zeer korte tijd gestegen naar ruim 3,66%. Voor de komende jaren wordt in de begroting rekening gehouden met een rentevergoeding van gemiddeld 3,25% in 2025 naar 2,50% in 2028.

Kapitaalmarkt: op het moment van het opstellen van de begroting 2025 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de rente verhoogd en is de herfinancieringsrente op 4,25% vastgesteld. De verwachting is dat de herfinancieringsrente op de langere periode iets zal afnemen.

Risicobeheer

De risico's die binnen de gemeentefinanciering kunnen worden onderscheiden zijn: Koersrisico, Valutarisico, Renterisico, Kredietrisico en Liquiditeitsrisico. De gemeente maakt geen gebruik van beursgenoteerde, koersafhankelijke financieringsmiddelen of financieringsmiddelen in vreemde valuta en is dat de komende jaren ook niet van plan. Er zal dus geen sprake zijn van directe koers- of valutarisico's.

Renterisico

De Wet Fido (financiering decentrale overheden) stelt een maximum aan de renterisico's die een gemeente mag lopen, voor zowel de korte (kasgeldlimiet) als de lange (renterisiconorm) termijn.

Kasgeldlimiet

Om het effect van renteschommelingen op korte termijn te beperken moet de gemeente zich houden aan de kasgeldlimiet. Deze limiet bepaalt wat het maximum totaal aan kortlopende schulden in de vorm van rekening courantkrediet en kasgeld mag zijn, en is gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal.

Voor 2025 bedraagt de kasgeldlimiet voor Pijnacker-Nootdorp:

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Omvang begroting per 1 januari 2025	191.333	191.333	191.333	191.333
Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedragen	16.263	16.263	16.263	16.263
Omvang vlottende schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Schuld in rekening courant	0	0	0	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen (geen vaste schuld)	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0
Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	0	0	0	0
Tegoeden in rekening courant (incl.SKB)	97.000	108.000	99.000	100.000
Overige uitstaande gelden <1 jaar	0	0	0	0
Totaal	97.000	108.000	99.000	100.000
Toets kasgeldlimiet				
Toegestane kasgeldlimiet	16.263	16.263	16.263	16.263
Totaal netto vlottende schuld	-97.000	-108.000	-99.000	-100.000
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	113.263	124.263	115.263	116.263

De kasgeldlimiet wordt niet overschreden.

Renterisiconorm

Ter beperking van renterisico's op de lange termijn geldt vanuit de wet Fido de renterisiconorm. Volgens deze norm mag het renterisico maximaal 20% van het begrotingstotaal bedragen. Hiermee wordt een evenwichtige spreiding van renteherzienings- en herfinancieringsmomenten beoogd.

De aflossings- en herfinancieringstotalen afgezet tegen de begrotingstotalen voor de komende jaren levert het volgende beeld op qua renterisiconorm:

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Renterisico's				
Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
1 Renteherziening op vaste schuld (per saldo)	0	0	0	0
2 Aflossing	9.875	9.875	9.875	9.541
Renterisico op vaste schuld (1+2)	9.875	9.875	9.875	9.541
Renterisiconorm	38.267	32.426	32.615	32.171
Ruimte onder renterisiconorm	28.392	22.551	22.740	22.630
Overschrijding renterisiconorm				
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	191.333	162.130	163.073	160.855
Vastgelegd percentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	38.267	32.426	32.615	32.171

De renterisiconorm wordt niet overschreden.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij haar financiële verplichtingen niet na kan komen. In het geval van uitzettingen bestaat het risico dat de kredietwaardigheid van de tegenpartij daalt. De gemeente heeft behalve de duurzaamheidsleningen en startersleningen geen andere rechtstreekse geldleningen verstrekt.

De gemeente loopt risico op geldleningen waarover een garantstelling is verstrekt. Voor een overzicht van de garantstellingen wordt verwezen naar de staat van gewaarborgde geldleningen.

De voormalig gemeente Pijnacker heeft, als secundaire arbeidsvoorwaarde, hypothecaire leningen verstrekt aan haar personeel. Nieuwe verstrekkingen zijn inmiddels niet meer toegestaan, derhalve wordt alleen nog risico gelopen over één restant hypotheeksom. De gemeente heeft behalve de duurzaamheidsleningen en startersleningen geen andere rechtstreekse geldleningen verstrekt.

Liquiditeitsrisico

Op basis van een gedetailleerde korte termijnplanning en een globale meerjarige liquiditeitsplanning wordt ingeschat wanneer de gemeente over welke hoeveelheid liquide middelen moet beschikken. Geëigende middelen om over de juiste liquiditeit te beschikken zijn de inzet van de rekening courant bij de BNG en (langlopende) leningen. Omdat de gemeente een zeer solide en betrouwbare partner is kan er, ook in geval van krapte op de geld- en kapitaalmarkt, altijd geld worden aangetrokken.

2. Liquiditeitsplanning

De globale liquiditeitsplanning voor 2025-2028 en verder ziet er als volgt uit:

Meerjaren liquiditeitsprognose per 1 januari (bedragen x € 1 mln.)	2025	2026	2027	2028
Cashflow in				
Baten exploitatie en rente (excl.reserve & voorzieningen)	145,2	142,0	145,7	149,9
Baten Grondexploitaties	19,0	3,0	0,9	1,2
Totaal	164,1	145,0	146,6	151,1
Cashflow out				
Lasten (Exploitatie en rente)	-140,9	-143,3	-143,2	-149,0
Lasten (Grondexploitatie)	-10,0	-5,7	0,9	0,7
ten laste van voorzieningen	-3,9	-2,0	-1,8	-1,8
Investeringsplanning netto	-22,6	-14,5	-13,9	-10,1
Aflossing leningen o/g	-9,9	-9,9	-9,9	-9,9
Totaal	-187,3	-175,4	-167,9	-170,1
Resultaat cashflow	-23,2	-30,3	-21,3	-19,0

De komende jaren is een overliquiditeit aanwezig, deze wordt veroorzaakt door het huidige positieve saldo Schatkisbankieren van ongeveer €100 miljoen. Mocht een liquiditeitsbehoefte ontstaan dan zal in eerste instantie een beroep worden gedaan op de rekening courant bij de BNG Bank. De rente die op het krediet in rekening courant gerekend wordt is gebaseerd op de kortetermijnrente en lager dan de langetermijnrente. Fluctuaties tot een limiet van € 15 miljoen debet worden hierin opgevangen.

3. Financieringsbehoefte

In onderstaande overzicht vindt u de financieringsbehoefte van de gemeente voor de periode 2025-2028.

Financieringspositie per 1 januari (bedragen x € mln.)	2025	2026	2027	2028
Daling lening portefeuille	-9,9	-9,9	-9,9	-9,9
Kasstroomresultaat	-13,3	-20,5	-11,4	-9,1
Subtotaal	-23,2	-30,3	-21,3	-19,0
RC tegoed/te kort	97,0	73,8	43,5	22,2
Financieringsoverschot/tekort	73,8	43,5	22,2	3,2

Op basis van de huidige informatie heeft de gemeente tot en met 2028 een financieringsoverschot. Hierbij is rekening gehouden met het voortschrijdend inzicht dat de ambities van de investeringen achterblijven op de realisatie daarvan. Op basis van de afgelopen drie jaar wordt rekening gehouden met een realisatie van de investeringen van 50%. Vanaf 2029 is de verwachting dat het financieringsoverschot omslaat naar een financieringstekort. Grootste onzekerheden in de begrote uitgaven en inkomsten vormt het achterblijven van de realisatie van de investeringen en snellere realisatie van de grondverkoop. De lange termijn rentepercentages (15 jaar) voor een lineaire lening is op het moment van het opstellen van de begroting rond de 3,1%. De verwachting is dat het rentepercentage van een lange termijn lening nog licht zal stijgen.

4. Rentetoerekening

Het renteschema 2025 geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Renteschema (bedragen x € 1)		
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	1.504.029	
b. De externe rentebaten	-3.250.000	
Totaal door te rekenen externe rente		-1.745.971
c. De rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	19.028	
De rente van projectfinanciering doorberekend aan taakveld	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen die aan betreffende taakveld wordt doorberekend	0	
		19.028
Saldo door te rekenen externe rente		-1.726.943
d1. Rente over eigen vermogen	0	
d2. Rente over voorzieningen	0	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		-1.726.943
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-1.139.653
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury		-2.866.596

Vaststelling omslagrente

Het BBV heeft vastgesteld hoe het rentepercentage aan taakvelden toe te rekenen rente dient te worden vastgesteld. De totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente wordt afgezet tegen de begrote boekwaarde van de activa die integraal gefinancierd worden. In het onderstaand overzicht is weergegeven welke berekening ten tijde van de Begroting 2025 van toepassing is op de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Het percentage voor 2025 is 0,5%.

Berekening omslagpercentage	
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	975.182
Boekwaarde activa per 1 januari 2025	188.747.819
Omslagrente percentage	0,5%

Toerekening rente aan grondexploitaties

Bij het vaststellen van het beleid voor het toerekenen van rente aan de grondexploitaties is rekening gehouden met de laatste wijzigingen van het BBV. In de notitie grondexploitaties 2016 van de commissie BBV van maart 2016 staan de volgende stellige uitspraken:

De toegestane toe te rekenen rente aan Bouwgrond In Exploitatie (BIE) moet worden gebaseerd op de daadwerkelijke te betalen rente over het vreemde vermogen. Het is niet toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan BIE. Het over het vreemd vermogen te hanteren rentepercentage moet als volgt worden bepaald:

1. Het rentepercentage van de direct aan de grondexploitatie gerelateerde financiering in het geval van projectfinanciering.
2. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemde vermogen/totaal vermogen, indien er geen sprake is van projectfinanciering.
3. Indien de gemeente geen externe financiering heeft, dan wordt geen rente toegerekend.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Van de eerste stellige uitspraak is alleen 1b van toepassing op de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Bij het bepalen van het rekenrentepercentage voor de grondexploitaties moet namelijk rekening gehouden worden met de verhouding eigen- en vreemd vermogen. Voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp geldt ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 een verhouding van 70-30 (EV-VV gebaseerd op de verwachte beginbalans 2024). Dat houdt in dat van de investering geacht wordt 30% te financieren met vreemd vermogen. Rekening houdend met een gewogen gemiddeld rentepercentage, zoals vastgelegd in de notitie Grondexploitaties van het BBV, kan het rentepercentage voor de grondexploitaties worden vastgesteld. De gemeente Pijnacker-Nootdorp baseert dit percentage specifiek op het gewogen gemiddelde van de komende vier jaar, elk begrotingsjaar wordt deze opnieuw bepaald.

Gemiddelde rentepercentage =	\sum (Resterend bedrag lening jaar Y x rentepercentage)
	\sum Resterend bedrag leningen jaar Y

Met in acht neming van de 30% vreemd vermogen wordt het rentepercentage na afronding voor de grondexploitaties vastgesteld op 0,89%.

In het onderstaande overzicht is weergegeven welke berekening ten tijde van de begroting 2025 van toepassing is op de toerekening van rente aan grondexploitaties in gemeente Pijnacker-Nootdorp.

Berekening toe te rekenen rentebedrag aan grondexploitatie	
Boekwaarde grondexploitaties 1-1-2025	-2.642.825
Toe te rekenen rentepercentage grondexploitatie	0,720%
Toe te rekenen rentebedrag aan grondexploitatie	-19.028

Door op deze wijze de rentetoerekening aan grondexploitatie te bepalen voldoet de gemeente Pijnacker-Nootdorp aan de eisen van het BBV.

De tweede stellige uitspraak betreft de disconteringsvoet. De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd conform de stellige uitspraak van de commissie BBV is gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone. Dat percentage is op dit moment ongeveer 2%.

5. Bedrijfsvoering

Via de programmabegroting stelt de gemeenteraad de financiële kaders vast waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie de beoogde maatschappelijke effecten dienen te realiseren. Daarbij moet aan de geldende wet- en regelgeving worden voldaan. De middelen moeten rechtmatig en ook doelmatig worden ingezet. Dit is een taak van bestuur en management. Om dit waar te maken moet niet alleen de bedrijfsvoering aantoonbaar op orde zijn, maar moet ook actief worden ingespeeld op inhoudelijke ontwikkelingen en de dynamiek van de omgeving.

Een begrotingsparagraaf Bedrijfsvoering is door het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verplicht gesteld. De bedrijfsvoeringsparagraaf dient ten miste inzicht te geven in de stand van zaken en de beleidsvoornemens omtrent de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoering is van belang voor het verwezenlijken van de begrotingsprogramma's en voor een rechtmatig, doelmatig en doeltreffend financieel beheer en beleid. In het bijzonder zijn de volgende elementen van belang:

- Stand van zaken bedrijfsvoering (sturen op kwaliteit; risicomangement en personeelskosten);
- Planning en control (rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid; ontwikkeling van de P&C cyclus en controle op gemeenschappelijke regelingen);
- Privacy en informatiebeveiliging;
- Organisatieontwikkeling.

1. Stand van zaken bedrijfsvoering

Voor de korte termijn sturen wij bewust op de volgende onderwerpen in onze bedrijfsvoering. In punt 4 "Toekomst bestendige ambtelijke organisatie" hebben wij de uitdagingen geschetst die van invloed zijn op het functioneren van de ambtelijke organisatie en de organisatieontwikkeling voor de komende jaren toegelicht:

- **Kwaliteit:** Kwaliteit staat voor de mate waarin onze organisatie voldoet aan de eisen en verwachtingen van inwoners, organisaties, bedrijven en andere betrokkenen. Als onderdeel van de organisatieontwikkeling gaan wij systematische kwaliteitszorg verder inbedden en structureren in onze bedrijfsvoering volgens het INK-model. Het INK managementmodel (Instituut Nederlandse Kwaliteit) biedt overzicht en samenhang tussen de verschillende elementen van de bedrijfsvoering, zoals management van processen, middelen en investeringen in medewerkers. De organisatieontwikkeling wordt uitgevoerd volgens een meerjarig programmaplan in 2025-2028.
- **Sturen op risico's:** Wij sturen op risicobeheersing op basis van het vastgestelde risicobeleid (2020). Het beleid gaat onder andere over risicostrategie en -analyse, monitoring en informatievoorziening, maar ook risicocultuur en -bewustzijn. Om de risico's van de gemeente Pijnacker-Nootdorp in kaart te brengen is per afdeling op systematische wijze een risicoprofiel opgesteld. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt de relatie gelegd tussen de verwachte risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Ook in 2025 wordt actief en gericht gestuurd op risicobeheersing bij de grondexploitaties, de decentralisatiebudgetten (in het bijzonder voor de jeugdhulp) en inkoop. Zie hiervoor de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
- **Sturen op efficiency:** Voor het realiseren van onze ambities is een efficiënte en effectieve organisatie nodig. Hierin balanceren wij tussen het belang van het zijn van een "gezonde" organisatie die gesteld staat om de gemeentelijke taken uit te voeren en tegelijkertijd het zo spaarzaam mogelijk omgaan met gemeenschapsgeld. In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van de formatie- en bezetting weergegeven. De ambtelijke organisatie tot nu toe efficiënt en compact ingericht. We merken dat de organisatie op een kantelpunt is beland. Sinds de fusie in 2002 is de ambtelijke organisatie beperkt gegroeid van 307 fte in 2002 (35.000 inwoners) naar 427 fte in 2024 (58.000) inwoners. De gestage groei die is gerealiseerd is vooral ingezet op de nieuwe taken in het sociaal domein waarvoor wij vanaf 2015 verantwoordelijk zijn. Sinds 2018-2019 hebben wij het kernteam

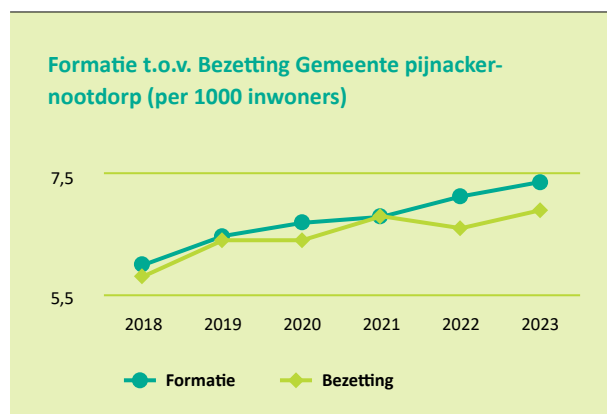
bemenst met personeel in eigen dienst. Wij merken dat op andere beleidsterreinen het moeilijker is geworden om de bestuurlijke ambities tijdig te realiseren. Steeds vaker lukt het niet om plannen en investeringen volgens planning uit te voeren.

Formatie- en bezettingsgegevens	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale formatie in fte's	321,33	351,46	370	383,56	403,6	427,1
Totale bezetting in fte's	306,81	344,97	355,97	369,9	375,9	400,84
Totaal aantal medewerkers	342	385	398	407	414	435

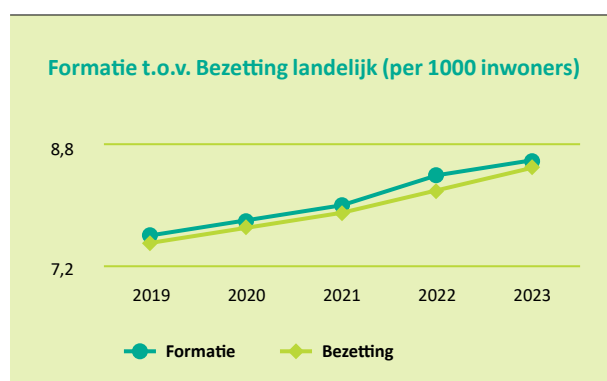
Bovenstaande tabel geeft de beschikbare formatie en daadwerkelijke bezetting weer. Het verschil tussen formatie en bezetting heeft te maken met openstaande vacatures.

Het percentage externe inhuur in onze organisatie bedroeg in 2023 22,6% van de totale loonsom. In 2020 was dat nog 14,36% , in 2021 12,08 % , en in 2022 19,17%. Deze stijging is voornamelijk te verklaren door een aantal extra taken vanuit Rijk, zoals de kinderopvangaffaire, situatie in Oekraïne, Energietoeslag en opvang vluchtelingen. Daarnaast hebben wij te maken met een krapte op de arbeidsmarkt waardoor wij extern moeten inhuren voor de vacatures die langer openstaan.

Voor de uitvoering van de extra taken in opdracht van het Rijk, ontvangen wij middelen via een specifieke uitkering. De inhuurkosten worden grotendeels gedekt uit specifieke uitkeringen en de vacaturerimte in het personeelsbudget.

De bovenstaande grafiek "Formatie t.o.v. bezetting gemeente Pijnacker-Nootdorp per 1000 inwoners". Hieruit blijkt dat de bezetting lager is dan de formatie. Het verschil tussen formatie en bezetting is te verklaren door de opstaande vacatures die soms lastig te vervullen zijn.

Uit vergelijking van de twee bovenstaande grafieken blijkt dat zowel de formatie als de bezetting van onze gemeente lager is dan het landelijke gemiddelde. Het werk wordt gedaan met minder mensen dan gemiddeld in Nederland.

- Sturen op continu verbeteren en vernieuwen: Om adequaat in te spelen op nieuwe ontwikkelingen, aanpassing van wet- en regelgeving en veranderde eisen van inwoners en ondernemers is maximale wendbaarheid en flexibiliteit nodig. Thema's die belangrijk blijven in de ontwikkeling van onze organisatie voor zowel de korte- als lange termijn. Wij hebben de raad eerder geïnformeerd over de mogelijkheid die onze medewerkers hebben om hybride te werken. De medewerkers kunnen nog steeds plaats- en tijdsafhankelijk werken. Wij zien dat meer medewerkers weer behoefte hebben om vaker op kantoor te werken, elkaar te ontmoeten en live samen te werken. Wij merken dat de kantoorinrichting opnieuw aandacht vraagt om de werkomgeving geschikt te maken voor een nieuwe balans tussen het werken op kantoor, thuis en het hybride werken te faciliteren. In de sub-paragraaf organisatieontwikkeling is huisvesting van de gemeentelijke organisatie geagendeerd en nader toegelicht.

Vanwege de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt hebben wij in 2024 gestart met een strategisch recruitment- en retentieplan. In 2025 geven we verdere uitvoering aan het plan om het aantrekken en behouden van medewerkers te bevorderen. Met de verdere uitwerking van het onboardingsprogramma geven we medewerkers een warm welkom en zorgen we ervoor dat zij snel onderdeel worden van onze organisatie(cultuur).

- Sturen op gezondheid: Als werkgever heeft de gemeente, naast haar wettelijke taak, ook aandacht voor de werknemers om deze op de volgende onderwerpen aanvullend toe te rusten:

gezondheid: we stimuleren gezond gedrag van onze medewerkers door onder andere het aanbieden van gezonde voeding in het bedrijfsrestaurant, voorlichting en het persoonlijk gezondheidsbudget;

vitaliteit: door middel van een samenwerkingsverband met een vitaliteitsplatform, wordt medewerkers een extra budget aangeboden ten behoeve van de gezondheid. Medewerkers kunnen workshops en seminars volgen of bijvoorbeeld coaches boeken. Dit budget komt bovenop het Persoonlijk Gezondheidsbudget (PGB);

werk en werkomstandigheden: wij inventariseren en evalueren werkomstandigheden, houden werkplekonderzoeken en verzorgen weerbaarheidstrainingen in het kader van agressie en geweld. Regelmatig vinden organisatorische, ergonomische of technische verbeteringen plaats om (werk-) overbelasting terug te dringen;

inzetbaarheid en re-integratie: wij hanteren een proactieve verzuimaanpak, gericht op gezondheid in plaats van ziekte en bieden laagdrempelige toegang tot arbeidskundige en arbotechnische zorg. Streven is om risico's vroegtijdig te herkennen en uitval te voorkomen;

Aandacht voor het ziekteverzuim: In 2023 bedroeg het ziekteverzuimpercentage 5,8% (was in 2022 7,02%). Deze daling is onder andere te verklaren door het afsluiten van een aantal langdurige verzuimdossiers. In 2024 zien wij het ziekteverzuim weer oplopen. Er is aandacht nodig op de preventieve kant van het verzuim en samenwerking met een goede Arbodienst is noodzakelijk;

Aandacht voor mantelzorg: sinds 1 januari 2023 heeft onze gemeente het keurmerk Erkende mantelzorgvriendelijke organisatie gekregen. Dit betekent dat wij in ons beleid en in de gesprekken met de medewerkers aandacht hebben voor het thema mantelzorg en de impact die het geven van mantelzorg heeft op de medewerkers en hun werk. Wij kijken daarbij naar de situatie en de behoefte van de medewerker en zoeken samen naar een maatwerkoplossing die ruimte en verlichting biedt;

- Sturen op kostenverdeling intern product en kostendekkendheid: Voor de kostprijsberekening en de berekening van kostendekkende tarieven en leges wordt een bedrag voor intern product per productief uur berekend. Conform de nota Kostenverdeling 2012 wordt in de begroting een tarief per afdeling vastgesteld. Het totaal aan begrote kosten van het interne product wordt gedeeld door het aantal toegerekende productieve uren aan de externe producten (exploitatie), investeringen, voorzieningen en grondexploitaties. Ten behoeve van de bepaling van de kostendekkendheid dient het afdelingstarief te worden verhoogd met de overhead van €44,51 per uur.

2. Planning en control

Met ingang van het boekjaar 2023 geeft het college van burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording (RMV) af in de jaarstukken van de gemeente. Vanaf 2023 ligt de verantwoordelijkheid om een oordeel te vormen over de (financiële) rechtmatigheid van het handelen van de gemeente bij het college en toetst de accountant de getrouwheid van de verantwoording, die onderdeel vormt van de jaarstukken van de gemeente. Om de rechtmatigheidsverantwoording op te stellen is een systematisch opgebouwde aanpak nodig. De concerncontroller stelt jaarlijks een controlplan op. Hierin wordt toegezien op getrouwheid en financiële rechtmatigheid om het college van burgemeester en wethouders van gemeente Pijnacker-Nootdorp in staat te stellen de rechtmatigheidsverantwoording af te leggen in de jaarrekening. Bijvoorbeeld over de naleving van de voorwaarden voor subsidies, Europese aanbestedingen, alsook over misbruik en oneigenlijk gebruik en baten en lasten waarvoor geen voorafgaande dekking is opgenomen in de begroting.

Rechtmatigheid

Rechtmatigheid is een vast onderdeel in de bedrijfsvoering. De rechtmatigheidsaspecten monitoren we door audits en verbijzonderde interne controles (VIC's). Een VIC behelst een controle op de opzet, bestaan en werking van de interne controle (IC) die medewerkers zelf uitvoeren als onderdeel van hun reguliere werkprocessen. Dit doen we bijvoorbeeld door het toepassen van het "vier ogen" principe. Het doel is het tijdig opsporen en corrigeren van onvolkomenheden in de uitvoering van processen en deze vervolgens te verbeteren. Hierdoor levert de VIC een bijdrage aan de interne beheersing van werkprocessen en staat ten dienste aan het management en het college. Voor de accountant is de kwaliteit van (V)IC bepalend voor de noodzakelijke breedte en diepgang van de accountantscontrole. De jaarlijkse interimcontrole van de accountant is veelal gericht op de kwaliteit van de administratieve organisatie (AO) en de (V)IC's. De gemeenteraad kan voor de jaarrekeningcontrole aandachtspunten meegeven aan de accountant. Deze aandachtspunten worden ook betrokken bij de uitvoering van de VIC's.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Op grond van artikel 213a uit de Gemeentewet dient het college periodiek een doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek uit te voeren naar het door hem gevoerde bestuur. Het college heeft de beschikking over het instrument van een artikel 213a onderzoek en kan deze naar behoefte inzetten en een opdracht geven tot het uitvoeren van een specifiek doelmatigheid en/of doeltreffendheidsonderzoek. Het college bepaalt jaarlijks bij het vaststellen van het controlplan of een 213a onderzoek wordt ingezet en het onderzoeksonderwerp. Het controlplan wordt besproken met de auditcommissie en ter kennisname met de raad gedeeld. Door bestuurs- en managementrapportages wordt de opvolging van aanbevelingen uit doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken bewaakt.

Continue verbetering P&C-documenten

Middels de P&C-producten (kadernota, programmabegroting, jaarstukken, voorjaarsnota en najaarsnota) koppelen wij de ambities van de gemeente aan financiën en wordt tevens de relatie gelegd tussen de beoogde effecten en de geplande activiteiten. Het is aan de raad om te bepalen welke prestaties op de verschillende beleidsvelden nagestreefd worden. Om inzicht te verschaffen in de effectiviteit maken wij gebruik van effectindicatoren en normen die wij middels beleid en interventies kunnen beïnvloeden. Uiteraard sluiten wij ook aan bij de uniforme en verplichte indeling in taakvelden en de verplichte basisset van beleidsindicatoren uit het BBV. Deze zijn opgenomen in de diverse programma's en voornamelijk gebaseerd op landelijk beschikbare en gecontroleerde bronnen. In 2024 is de financiële verordening vernieuwd zodat deze het college in staat stelt om de rechtmatigheidsverantwoording af te geven. Bij deze vernieuwing is zoveel als mogelijk de modelverordening van de VNG aangehouden. Hiermee wordt ook de basis van de P&C cyclus en de daarbij behorende producten gelegd. Begonnen in 2024 houden wij ook in 2025 de P&C cyclus en producten opnieuw tegen het licht om een verbeterlag te kunnen maken op het proces en de kwaliteit daarvan.

Controle op gemeenschappelijke regelingen

Voorafgaand aan een nieuwe begrotingscyclus sturen de colleges van de Haaglandengemeenten een brief aan zeven gemeenschappelijke regelingen. De brief bevat een aantal (financiële) kaders en afspraken. Doel is om daarmee meer lijn aan te brengen in de te hanteren financiële kaders voor de nieuwe begroting en meerjarencijfers van de gemeenschappelijke regelingen. Ook voor het begrotingsjaar 2025 is dat gebeurd en door de verschillende gemeenschappelijke regelingen verwerkt in hun ontwerpbegrotingen 2025.

Voor gemeenteraden vormt de kaderbrief een basis voor de inhoud van de jaarlijkse zienswijze. De inspanning blijft erop gericht om met één afgestemde zienswijze per GR te komen, in plaats van een zienswijze door elke deelnemende gemeenteraad. Voordelen hiervan zijn efficiency- en effectiviteitswinst en een grotere kans dat de (gedeelde) zienswijze leidt tot aanpassing van de begroting. Uiteraard blijft hierbij de mogelijkheid bestaan voor iedere gemeente om specifieke aandachtspunten mee te geven (zie de Paragraaf Verbonden Partijen voor meer informatie over specifieke gemeenschappelijke regelingen).

3. Privacy en informatieveiligheid

We zijn in onze organisatie steeds afhankelijker van de beschikbaarheid van betrouwbare informatie. Een steeds verdere digitalisering van de overheid stelt eisen aan de waarborging van de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie in het algemeen en persoonsgegevens in het bijzonder. Bij veel van die informatie past vertrouwelijkheid met het oog op zorgvuldige besluitvorming en/of bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) stelt de algemene wettelijke kaders voor het verwerken van persoonsgegevens waaraan organisaties moeten voldoen om een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens te waarborgen. De AVG eist dat organisaties de juiste technische en organisatorische maatregelen treffen opdat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen gewaarborgd blijft. Hiertoe zijn de uitgangspunten van de gemeente vastgelegd in - en wordt uitvoering gegeven aan het privacy- en het informatiebeveiligingsbeleid. Het gaat onder andere om:

- Het bijhouden van een accuraat verwerkingsregister;
- Passende informatiebeveiliging;
- Het uitvoeren van risicoanalyses;
- Het toepassen van het privacy by design/default-principe;
- De meldplicht datalekken;
- Bewustwording van privacy bij werknemers.

Een relevante ontwikkeling is de opkomst van software met gebruikmaking van wat genoemd wordt 'kunstmatige intelligentie' (generatieve Artificiële Intelligentie). Het gaat in de context van de gemeente vooral om de inzet van 'generatieve AI'. Hieronder kan worden verstaan: een deelverzameling van AI die gebruik maakt van gespecialiseerde 'machine learning models' die zijn ontworpen om een brede en grote variëteit aan uitkomsten te genereren en die geschikt zijn voor een reeks van taken en toepassingen, zoals het genereren van tekst, beeld en geluid. 'Generatieve AI' is een brede categorie die alle modellen bevat die ontworpen zijn om inhoud te genereren. Er is in principe geen beletsel tegen het gebruik van 'Generatieve AI' in overheidsorganisaties, zij het dat het gebruik binnen de wettelijke kaders moet blijven. Dus als wij werken met deze toepassingen en daarin persoonsgegevens verwerken, dan is de AVG van toepassing.

De versnelde digitalisering en het toenemend gebruik van algoritmes in software als hulpmiddel om beslissingen voor te bereiden, vragen om een organisatievisie op digitalisering. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag voor welke doelen en onder welke voorwaarden de gemeente nieuwe software met AI kan en mag toepassen. Een visie op digitalisering zal alle relevante perspectieven in beeld brengen en wegen, hierbij kan gedacht worden aan juridische kaders zoals de AI-Verordening maar ook aan de ethische dilemma's van dergelijke technologie. In 2025 starten we met het opstellen van een dergelijke visie waarin aandacht zal zijn voor de voor- en nadelen en hoe de mogelijkheden te benutten en de risico's hiervan zo goed mogelijk te beperken. In de context van het gebruik door de gemeente van 'generatieve AI-systemen' waarin persoonsgegevens worden verwerkt is het van belang dat de Functionaris voor Gegevensbescherming, binnen zijn rol, op een onafhankelijke wijze adviseert over de implementatie van de (principes van de) AVG. Vanuit organisatieperspectief gezien, moet het implementeren van een 'generatief AI-systeem' in overeenstemming met de AVG gebeuren. Hiervoor is het nodig dat alle medewerkers goed op de hoogte zijn van waar het wel en niet voor gebruikt kan worden. Communicatie hierover en training van medewerkers zullen aandacht krijgen bij het opstellen van de visie op digitalisering. Een recente ontwikkeling is dat overheden verplicht worden om het gebruik van algoritmes in software te registreren in het algoritmeregister. De Autoriteit Persoonsgegevens houdt toezicht op het algoritmeregister. In de tweede helft van 2024 worden de door de gemeente gebruikte

algoritmes geïnventariseerd. In 2025 worden ze vervolgens gepubliceerd in het algoritmeregister. Het doel van het register is om transparant te zijn over hoe wij als overheid werken. Dat is belangrijk omdat de lokale overheid veel taken uitvoert met een grote impact op burgers en een groot deel van de AI-systemen in de publieke sector door gemeentes wordt ingezet.

Ten slotte: waarom moeten we de privacy van onze inwoners beschermen? Niet alleen omdat “het moet van de AVG”, maar vooral omdat de overheid het vertrouwen van de burgers niet mag beschadigen. Bescherming van persoonsgegevens is onderdeel van behoorlijk bestuur en is onmisbaar voor het vertrouwen dat burgers hebben in het gemeentebestuur! In ons informatiebeveiligingsbeleid wordt gewerkt naar de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Verder sluiten wij aan bij de gemeenschappelijke ontwikkeling van het informatiebeveiligingsbeleid door de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) en de richtlijnen opgesteld door de IBD en het Nationaal Cyber Security Center. Wij hanteren het uitgangspunt dat het management risico-gebaseerd stuurt op het gebied van informatieveiligheid. Het gaat onder andere om:

- Uitvoering geven aan ons informatieveiligheidsbeleid;
- Het verder implementeren en uitvoeren van het Informatie Security Management Systeem waarmee informatie wordt verzameld ten behoeve van verplichte audits;
- Het uitvoeren van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) voor de verticale verantwoording aan de Rijksoverheid.

4. Toekomst bestendige ambtelijke organisatie

Sinds enkele jaren merken wij dat verschillende ontwikkelingen in de samenleving uitdagingen met zich meebrengen voor het functioneren van de ambtelijke organisatie. Net als andere gemeenten en bedrijven hebben wij te maken met een krappe arbeidsmarkt waardoor het steeds lastiger wordt om de vacatures tijdig in te vullen. Onze ambtelijke organisatie is bovendien efficiënt en compact ingericht. Dit - in relatie tot de extra taken die wij vanuit de rijksoverheid krijgen, de samenleving die steeds hogere eisen stelt aan de snelheid van ons handelen maakt de uitdagingen complexer en vereist meer flexibiliteit en wendbaarheid. Onze medewerkers geven in het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) een duidelijk signaal over werkdruk. Daarnaast krijgen wij vaker dan voorheen signalen van onze inwoners en ondernemers over onze dienstverlening. Dit zien wij ook terug in de lagere klantwaardering dan voorheen. Inwoners verwachten dat we sneller reageren en meer maatwerk leveren. Maatwerkdienstverlening is het sociaal domein lukt goed, op gebied van ruimtelijk domein hebben wij nog stappen te zetten om de ruimte die de Omgevingswet - ingevoerd per januari 2024 - hiervoor biedt beter te benutten. Hiervoor is het nodig om het lokale beleid stapsgewijs aan te passen en meer in lijn te brengen met de nieuwe wetgeving. Het omzetten van het beleid vraagt tijd en is voor de komende jaren voorzien. In 2024 hebben wij verkend welke ontwikkelopgave de ambtelijke organisatie heeft om toekomstbestendig te zijn en te blijven. De ontwikkelopgave gaat over meerdere thema's en wordt verwoord in een Ontwikkelagenda. Er is een Organisatievisie in uitwerking, deze wordt naar verwachting in Q4 2024 door het college vastgesteld en met de raad gedeeld. De Organisatievisie en de ontwikkelagenda worden vertaald in een meerjarig programmaplan waarlangs de organisatieontwikkeling vorm krijgt vanaf 2025 tot en met 2028. In 2024 hebben wij al ingezet op het versterken van de HR-functie en is er gestructureerd aandacht voor het ontvangen en welkom heten van medewerkers.

Dienstverlening aan inwoners en ondernemers is één van de thema's van de organisatieontwikkeling. In 2025 stellen wij een nieuwe visie op de dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers. In Q3 2024 heeft de raad een startnotitie hiervoor vastgesteld waarin de kaders voor de visie zijn bepaald. Ook de wijze van participatie van inwoners en ondernemers heeft daarin plek gekregen.

5. Huisvesting gemeentelijke organisatie

Op basis van signalen vanuit de raad, griffie en van onze medewerkers hebben wij in 2024 een QuickScan laten uitvoeren om te beoordelen wat er nodig is om de knelpunten in gemeentelijke huisvesting aan te pakken. Aanleiding hiervoor zijn de problemen die gebruikers ervaren rondom de klimaatbeheersing en geluidsoverlast die ontstaat bij gebruik van de spreekkamers in het bestuurscentrum en in het kantoorgebouw. Uit de QuickScan komen signalen naar voren die om nader onderzoek vragen omdat de knelpunten te complex zijn om te kiezen voor korte termijn oplossingen. Het gebouw stamt uit de jaren 90 en vraagt langzamerhand meer aandacht

voor groot onderhoud. Verder is er gesignaleerd dat er een eigentijdse visie op de huisvesting van raad en medewerkers nodig is om beslissingen te nemen over huidige knelpunten. Een dergelijke visie ontbreekt nu en het facilitair management is onvoldoende geborgd in de organisatie. Wij zullen in 2025 een huisvestingsvisie opstellen waarin verschillende scenario's worden uitgewerkt. De griffie en de raad worden hierin betrokken. De visie op huisvesting zal in samenhang met de visie op de organisatie worden ontwikkeld vanwege de relevantie voor de totale organisatieontwikkeling.

6. Verbonden partijen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie en waarin zij een financieel belang heeft. Deze rechtspersonen noemt het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) verbonden partijen. Onder bestuurlijk belang verstaat het BBV: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Financieel belang wil zeggen dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld. De gemeente kan deze middelen kwijt raken als de verbonden partij failliet gaat of als financiële problemen van de verbonden partij op de gemeente kunnen worden verhaald.

Het belangrijkste beleidskader voor verbonden partijen is de op 22 december 2022 door de raad vastgestelde Nota verbonden partijen 2022-2025. Deze nota:

- geeft inzicht in de partijen waarmee Pijnacker-Nootdorp publiek- of privaatrechtelijk verbonden is;
- bevat kaders voor het aangaan van nieuwe participaties;
- schetst per participatie de omvang van onze deelname en de rechtstreekse invloed die de gemeente Pijnacker-Nootdorp op basis daarvan kan uitoefenen;
- beschrijft het controlekader;
- bevat een beschrijving van de werkwijze en informatievoorziening bij gemeenschappelijke regelingen;
- bevat een beschrijving van de rollen van vertegenwoordigers van de gemeente bij en in de gemeenschappelijke regelingen;
- bevat de visie op verbonden partijen.

Cijfers van de verbonden partijen

In deze paragraaf zijn van de gemeenschappelijke regelingen de begrote cijfers (bijdrage, resultaat, eigen vermogen, vreemd vermogen en solvabiliteit) opgenomen voor het begrotingsjaar 2023 indien bekend. Daarnaast worden (voor een beter inzicht in de ontwikkeling) het eigen en vreemd vermogen, de solvabiliteit en het resultaat ook gepresenteerd per verbonden partij. Van de N.V.'s en de Stichting ontvangen we geen (of geen openbare) begroting. Van deze verbonden partijen zijn daarom de cijfers opgenomen tot en met het laatst bekende afgesloten verslagjaar (2022).

Verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	
1	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)
2	Dunea N.V.
3	Stedin Holding N.V.
Stichtingen en verenigingen	
4	Stichting algemene begraafplaats Sint Janshof Pijnacker-Nootdorp
5	Stichting Businesspark Haaglanden
Gemeenschappelijke regelingen	
6	Metropoolregio Rotterdam-Den Haag
7	Omgevingsdienst Haaglanden
8	Veiligheidsregio Haaglanden
9	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
10	GGD en VT Haaglanden
11	Reinigingsbedrijf Avalex
12	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD)

1. Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	9. Bestuur en dienstverlening
Doel/ openbaar belang	Bijdrage leveren aan maatschappelijke voorzieningen tegen zo laag mogelijke kosten
Partners	De Staat en gemeenten
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders
Financieel belang	57.564 van de 55.690.720 aandelen (0,103% van het kapitaal), nominale waarde € 2,50 per aandeel. In 2023 is € 124.338 aan dividend ontvangen van de winst over 2023.
Financieel resultaat	Over 2023 is een resultaat behaald van € 254 mln. (2022: € 300 mln.). De nettowinst is € 46 mln. lager dan in 2022 door een lager resultaat financiële transacties uit de liquiditeitsportefeuille.
Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA) zodat we financiering kunnen aantrekken tegen scherpe tarieven.
Risico's	De financiële aansprakelijkheid is beperkt tot het gestorte aandelenkapitaal.
Rapportage	Jaarverslag en via de halfjaarberichten

Bedrag x € mln	1-1-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	4.615	4.721
Vreemd vermogen	107.459	110.819
Solvabiliteit	0,0411	0,0408

Dunea N.V. (handelsnaam Dunea)	
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Programma	9. Bestuur en dienstverlening
Doel/ openbaar belang	De gewaarborgde levering van drinkwater en het natuurbeheer in de duingebieden
Partners	De gemeenten Alphen aan den Rijn, Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Leidschendam-Voorburg, Lisse, Noordwijk, Oegstgeest, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders
Financieel belang	163.460 van de 4.000.000 aandelen (4,09 % van het kapitaal), nominale waarde € 5,00 per aandeel. Er wordt geen dividend uitgekeerd.
Financieel resultaat	Dunea heeft over 2023 een resultaat behaald van € 6.850.000. Deze is toegevoegd aan de algemene reserve.
Ontwikkelingen	<p>2023 was een roerig jaar voor de drinkwatersector.</p> <p>De zomers in Nederland worden steeds droger en warmer. Dit heeft effect op de drinkwatervoorziening, voor zowel de kwantiteit als de kwaliteit. Dankzij een lager watergebruik vanaf september 2022 en een relatief nat jaar heeft Dunea in 2023 geen acute problemen gehad met de drinkwaterlevering.</p> <p>De hoeveelheden bekende en onbekende stoffen in het stroomgebied van de Maas en de Rijn blijven onverminderd te hoog.</p> <p>Sinds 2023 is de nieuwe Nederlandse wet en regelgeving voor drink water van kracht. De aanpassingen zijn doorgevoerd naar aanleiding van de herziene Europese Drinkwaterrichtlijn. In de Drinkwaterregeling zijn bijvoorbeeld nieuwe verplichtingen opgenomen rondom een risicobeoordeling van drinkwaterbronnen en transparantie over de waterkwaliteit.</p> <p>Toegenomen kosten voor de productie van drinkwater, onder andere door gestegen prijzen voor energie en grondstoffen, zorgden voor een forse stijging van het drinkwatertarief. Tegelijkertijd heeft de hoge gasprijs een sterk effect gehad op de afzet van drinkwater: Dunea produceerde in 2023 minder drinkwater dan het jaar ervoor. Voornamelijk doordat klanten minder lang of minder vaak onder de douche stonden. Op de langere termijn zijn er, mede door bevolkingsgroei, juist zorgen over een dreigend drinkwatertekort.</p> <p>De sector trok al eerder aan de bel om politieke aandacht te vragen voor dit thema, en voor mogelijke oplossingen. Dunea werkt ondertussen aan eigen oplossingen: in 2023 wordt de versnelling voortgezet op de strategie onder de naam 'Drinkwater voor de Toekomst'. In dit strategische programma komen alle inspanningen samen die de drinkwatervoorziening van de toekomst veilig moeten stellen: investeringen in het huidige rivier-duinsysteem en voorbereidingen voor investeringen in nieuwe bronnen, het stimuleren van bewust en duurzaam watergebruik en het samenwerken voor schone bronnen.</p>
Risico's	De financiële aansprakelijkheid is beperkt tot het gestorte aandelenkapitaal.
Rapportage	Jaarverslag

Bedrag x € mln	1-1-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	251.601	258.451
Vreemd vermogen	313.323	300.858
Solvabiliteit	0,404	0,400

Stedin Holding N.V. (sinds 2017)	
Vestigingsplaats	Rotterdam
Programma	9. Bestuur en bedrijfsvoering
Doel/ openbaar belang	Gewaarborgde energielevering
Partners	44 gemeenten
Bestuurlijk belang	Stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders
Financieel belang	104.295 van de 4.970.978 aandelen (2,10% van het kapitaal), nominale waarde € 100 per aandeel. Daarnaast bezitten we 16.619 preferente aandelen van de 416.068 (3,99%). In 2024 is door Pijnacker-Nootdorp € 961.600 aan dividend en € 239.645 cumulatief preferent dividend ontvangen over 2023.
Financieel resultaat	In 2023 is er door Stedin Holding N.V. een resultaat behaald van 293 mln. (2022: 136 mln.) Bij de AvA in maart 2024 is besloten tot een dividenduitkering van € 52,4 mln. aan de houders van gewone aandelen. En € 6,0 mln. aan cumulatief preferent dividend uit te keren.
Ontwikkelingen	De aandeelhouders van Stedin zijn op de algemene vergadering van 27 maart j.l. akkoord gegaan met de toetreding van 23 nieuwe aandeelhouders tot het netwerkbedrijf. Naast de provincies Utrecht en Zeeland, zijn ook nog 9 Utrechtse en 12 Zeeuwse gemeenten aandeelhouder geworden. Gezamenlijk versterken de nieuwe aandeelhouders het eigen vermogen van Stedin van € 34,8 miljoen. Stedin heeft het extra vermogen nodig om te blijven investeren in de uitbreiding en verzwaring van het electriciteitsnet.
Risico's	De financiële aansprakelijkheid is beperkt tot het gestorte aandelenkapitaal.
Rapportage	Jaarverslag

Bedrag x € mln	1-1-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	2.589	3.221
Vreemd vermogen	5.178	4.866
Solvabiliteit	0,344	0,388

2. Stichtingen en verenigingen

Stichting algemene begraafplaats Sint Janshof Pijnacker-Nootdorp (sinds 2004)	
Vestigingsplaats	Delft
Programma	9. Bestuur en bedrijfsvoering
Doel/ openbaar belang	Exploitatie en beheer begraafplaats, beheer fonds afgekochte grafrechten
Partners	Coöperatieve Uitvaartverzorging De Laatste Eer U.A.
Bestuurlijk belang	4 van de 5 bestuurders worden benoemd door het college, van wie één collegelid.
Financieel belang	De gemeente is eigenaar van de begraafplaats. Jaarlijks wordt het exploitatieresultaat verrekend met de stichting via de huur. In 2024 is er € 10.005 ontvangen aan huur.
Financieel resultaat	Het financiële resultaat over 2022 bedroeg €30.508 (2021: € 10.005).
Ontwikkelingen	In 2023 hebben 63 begravingen, bijzettingen van urnen, uitstrooiingen, etc. (2022: 46) plaatsgevonden.
Risico's	
Rapportage	Jaarverslag

Bedrag x €	1-1-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	405.439	470.879
Solvabiliteit	-	-

Stichting Businesspark Haaglanden	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	9. Bestuur en bedrijfsvoering
Doel/ openbaar belang	De door de deelnemende gemeenten gevormde netwerkorganisaties te ondersteunen in het nastreven van de gezamenlijke doelstelling, behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in de regio.
Partners	De gemeenten Den Haag, Rijswijk, Midden-Delfland, Delft, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg.
Bestuurlijk belang	De stichting heeft een bestuur, gelijk aan het aantal deelnemers van de stichting.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage over 2023 aan Stichting Businesspark Haaglanden bedraagt € 16.384.
Financieel resultaat	Het financiële resultaat over 2023 bedraagt € 17.079.
Ontwikkelingen	n.v.t
Risico's	n.v.t
Rapportage	Jaarverslag

Bedrag x €	1-1-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	58.011	30.000
Vreemd vermogen	0	45.090
Solvabiliteit	1,00	0,40

3. Gemeenschappelijke regelingen

Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (sinds 18 december 2014)	
Vestigingsplaats	Rotterdam
Programma	2. Economie en Glastuinbouw 3. Mobiliteit
Doel/ openbaar belang	Voor een grootstedelijke regio waar het goed wonen, werken en recreëren is, heeft de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) zichzelf twee belangrijke ambities gesteld: het vernieuwen van economie en het verbeteren van de bereikbaarheid. Hiervoor bundelen 21 gemeenten hun kennis en krachten in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.
Partners	Gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Voorne aan zee, Westland en Zoetermeer.
Bestuurlijk belang	AB: 1 van de 26 leden. 1 Lid uit de raad of college (5 van de 200 stemmen). In de bestuurscie VA heeft de portefeuillehouder Verkeer en Vervoer zitting als lid (1 van 21). In de bestuurscie EV heeft de portefeuillehouder Economie zitting als lid (1 van 21). In de beide AC's zitten 2 raadsleden (2 van 42).
Financieel belang	De gemeente Pijnacker-Nootdorp draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling voor het onderdeel Economisch Vestigingsklimaat. De overige bijdrage is afkomstig uit Rijksmiddelen (BDU Verkeer en Vervoer). De bijdrage over 2025 bedraagt € 3,07 per inwoner (2024: € 2,97). De totale bijdrage is € 177.900.
Financieel resultaat	Over 2025 is een resultaat begroot van € 0.
Ontwikkelingen	Op 1 juli 2022 is de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) in werking getreden. Partijen kregen twee jaar de tijd om, vanaf het moment van inwerkingtreding van deze wet, de gemeenschappelijke regeling -zo ook die van de MRDH- in overeenstemming te brengen met deze wet. In het voorjaar van 2024 zijn binnen onze gemeente alle formele stappen doorlopen en hebben alle drie onze bestuursorganen tot vaststelling van de wijziging GR MRDH besloten. In artikel 8.3 van de GR MRDH, is benoemd dat de GR na 10 jaar wordt geëvalueerd en wordt onderzocht of er voldoende grond is om de GR te continueren. Deze evaluatie is begin 2024 gestart en medio 2025 vindt besluitvorming plaats over de wijze van continuering.
Risico's	MRDH heeft de financiering van railvoertuigen en railinfrastructuur overgenomen van RET en HTM. Hiervoor is een risicoreserve gevormd. De reserve wordt gevoed door jaarlijks een risico-opslag van 60 basispunten over de bij de OV-bedrijven uitstaande leningen, garanties en borgstellingen in rekening te brengen.
Rapportage	Begroting en Jaarverslag

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	40.517	40.517
Vreemd vermogen	1.610.160	1.502.046
Solvabiliteit	0,0245	0,0262

Omgevingsdienst Haaglanden (sinds 1 april 2013)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	7. Individuele voorzieningen 8. Veiligheid en duurzaamheid
Doel/ openbaar belang	Het ondersteunen van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (let op: deze wet is per 1-12-2024 vervallen. Nu is er de Omgevingswet !) in het bijzonder. Met name op het terrein van de vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu.
Partners	Gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer en de provincie Zuid-Holland.
Bestuurlijk belang	AB: 1 van de 13 leden (8 van de 200 stemmen) DB: 1 van de 5 leden (1 van de 5 stemmen)
Financieel belang	Bijdrage 2025: € 909.000
Financieel resultaat	Over 2025 is een resultaat begroot van € 0.
Ontwikkelingen	De ODH is bezig met een Koersplan voor de periode 2024-2028. Deelnemers en de ODH zijn het eens dat de rol en taken van de ODH moeten veranderen. Enerzijds door de komst van de Omgevingswet, anderszijds omdat er veel op gemeenten afkomt op het gebied van milieu en duurzaamheid. De ODH moet hier meer een bijdrage aan gaan leveren vanuit haar kennis en expertise. Het Koersplan zal ook financiële gevolgen hebben. De aard en omvang van deze gevolgen zal in de loop van 2024 duidelijk worden.
Risico's	Door de Omgevingswet zijn milieu en ruimtelijke ordening meer geïntegreerd. Dit betekent dat de Omgevingsdienst meer inbreng in Omgevingsplannen moet hebben. Deze taken vallen buiten het jaarplan en daarmee de begroting.
Rapportage	Begroting en jaarverslag

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	1.951	2.178
Vreemd vermogen	22.413	7.805
Solvabiliteit	0,0870	0,2775

Veiligheidsregio Haaglanden (sinds 1 januari 2010)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	8. Veiligheid en duurzaamheid
Doel/ openbaar belang	-brandweezorg; het adviseren bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises; - geneeskundige hulpverlening; het geneeskundig deel van de meldkamer, meldkamer ambulance (MKA); - gemeentelijke crisisbeheersing (oranje kolom); - (gecoördineerde en multidisciplinaire samenwerking op de) rampenbestrijding en crisisbeheersing; - voorzien in de gemeenschappelijke meldkamer; - zorg voor adequate samenwerking met het regionale partners.
Partners	Gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Bestuurlijk belang	Burgemeester heeft zitting in het AB (2 van de 22 stemmen)
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage over 2025 bedraagt € 4.501.000 exclusief bijdrage FLO.
Financieel resultaat	Over 2024 is een resultaat begroot van € 0.
Ontwikkelingen	In de kaderbrief voor de begroting 2025 gemeenschappelijke regelingen is onder andere aan de VRH gevraagd een aandeel te nemen in de benodigde bezuinigingen ter voorkoming/beperking van het dreigend tekort vanaf 2026. De VRH gaat daartoe verschillende bezuinigingsscenario's uitwerken en aan het Algemeen Bestuur voorleggen.
Risico's	Verder bezuinigen gaat mogelijk ten koste van de kwaliteit van de brandweezorg.
Rapportage	Jaarverslag en begroting

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	1.682	1.738
Vreemd vermogen	130.931	137.418
Solvabiliteit	0,0128	0,0126

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen Inkoopbureau H-10 sinds 24 november 2014)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	6. Collectieve Voorzieningen 7. Individuele Voorzieningen
Doel/ openbaar belang	De behartiging van belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein.
Partners	Gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Bestuurlijk belang	Het AB bestaat uit drie leden. Eén van de leden is benoemd namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar en Zoetermeer (zogenaamde H-6-gemeenten). De vertegenwoordiger namens de H-6-gemeenten heeft 23 van de 70 stemmen, waarvan 4 namens Pijnacker-Nootdorp.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage over 2025 bedraagt € 244.000.
Financieel resultaat	Over 2025 is een resultaat begroot van € 0.
Ontwikkelingen	
Risico's	
Rapportage	Jaarverslag en begroting

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	285	285
Vreemd vermogen	0	0
Solvabiliteit	12,34%	12,34%

GGD en VT Haaglanden (per 1 januari 2018)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	6. Collectieve Voorzieningen
Doel/ openbaar belang	De uitvoering van de preventieve gezondheidszorg en de aanpak & preventie huiselijk geweld en kindermishandeling in Haaglanden.
Partners	Gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Bestuurlijk belang	1 Wethouder in AB van 9 leden (2 van de 26 stemmen), 1 wethouder in DB (1 van 3 stemmen).
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage over 2025 bedraagt € 1.125.000.
Financieel resultaat	Over 2025 is een resultaat begroot van € 0.
Ontwikkelingen	Taakverbreding GGD-Haaglanden: meer regionale coördinerende taken in het kader van IZA/GALA (RIGA voor DWO-gebied). Mogelijk extra regionale taak Pandemische Paraatheid Taakverbreding VT-Haaglanden: Voorbereiden op toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.
Risico's	GGD Haaglanden: Mogelijk extra formatie nodig als gevolg van taakverbreding. VTH: Mogelijk extra formatie nodig. De impact (organisatorisch en financieel) voor VTH als gevolg van implementatie toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is nog onduidelijk.
Rapportage	Jaarverslag en begroting

Bedrag x € 1.000	01-01-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	€ 1.689.000	1.121.000
Vreemd vermogen	0	0
Solvabiliteit	100%	100%

Reinigingsbedrijf Avalex (sinds 1 oktober 2004)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Programma	8. Veiligheid en duurzaamheid
Doel/ openbaar belang	Verzorgen van het inzamelen en afvoeren van het huishoudelijk afval met inbegrip van het contractbeheer voor de verwerking van de afvalstoffen en de exploitatie van het gemeentelijke afvalbrengrstation.
Partners	Gemeenten Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Rijswijk en Wassenaar
Bestuurlijk belang	Bestuur: 1 van de 6 leden aangewezen door college. In het bestuur heeft Pijnacker-Nootdorp 6 van de 36 stemmen (16,6%).
Financieel belang	De bijdrage aan Avalex die in 2025 is begroot bedraagt € 7.228.000. Vanaf het moment tot toetreding als aandeelhouder van HVC ontvangt Avalex een garantstellingsprovisie over het totale aandelenpakket. Deze bestaat uit 1% van de gegarandeerde leningen, conform de stand daarvan van einde vorig boekjaar. Op basis van de laatste uitkering wordt een inkomst voor Pijnacker-Nootdorp begroot van € 114.190.
Financieel resultaat	Het verwachte resultaat over 2025 bedraagt € 0.
Ontwikkelingen	Loon- en prijscompensatie zorgen ervoor dat de kosten voor afvaldienstverlening onder druk staan
Risico's	Lachgascilinders kunnen (aanzienlijke) schade veroorzaken aan de verbrandingsovens van HVC. De kosten voor herstel van de ovens kunnen doorbelast worden aan gebruikers, in casu Avalex en daarmee op termijn naar de zes eigenaren van Avalex. Binnen de Afvalbranche wordt door de NVRD samen met de VNG opgetrokken om de rijksoverheid te bewegen maatregelen te nemen ten aanzien van lachgascilinders.
Rapportage	Jaarverslag, begroting en voorgangrapportages.

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	7.030	5.498
Vreemd vermogen	41.917	45.783
Solvabiliteit	0,168	0,120

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) (sinds oktober 2019)	
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Programma	8. Veiligheid en duurzaamheid
Doel/ openbaar belang	Het huidige hoge niveau van kwaliteit, robuustheid en betrouwbaarheid van het afvalwatertransport in stand houden en waar mogelijk verbeteren.
Partners	Gemeenten Delft en Leidschendam-Voorburg
Bestuurlijk belang	De leidinggevende/ manager en de teamleider binnen de centrumgemeente vormen samen met de opdrachtgevers van de twee andere gemeenten de aansturing van de regeling.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage over 2025 is begroot op € 700.000
Financieel resultaat	N.v.t.
Ontwikkelingen	Vanaf 1 januari 2020 is de gemeenschappelijke regeling officieel van start gegaan en heeft het NAD-Gemalenbeheer de operationele onderhoudstaken volledig overgenomen. In 2023 heeft een evaluatie plaatsgevonden over de samenwerking gedurende de eerste 3,5 jaar. Het NAD-Gemalenbeheer zal verder doorontwikkelen als kennis- en adviesorgaan voor de drie aangesloten gemeenten. De stap van uitvoering met eigen mensen is omgezet naar regie en zal in verdere werken en diensten worden uitgebreid.
isico's	
Rapportage	Jaarverslag en begroting

Bedrag x € 1.000	1-1-2025	31-12-2025
Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Solvabiliteit	n.v.t.	n.v.t.

7. Grondbeleid

Onze gemeente is (mede) verantwoordelijk voor de ontwikkeling van vier woningbouwlocaties. Onze inzet is er op gericht dat we voldoende woningen beschikbaar hebben voor alle doelgroepen en in alle prijsklassen. Er wordt hard gewerkt om de geplande projecten te realiseren en de woningvoorraad groeit door de nieuwe woningen die in Ackerswoude, Keijzershof en Tuindershof zijn opgeleverd. In Keijzershof is de bouw van het laatste appartementsgebouw in het Park van Buijsen gestart. De oplevering zal eind 2025 plaats vinden. De laatste kavels zijn in Ackerswoude verkocht en per 31 december 2024 wordt de grondexploitatie afgesloten. De ontwikkeling van Centrumlijn-Noord is gegund en de verwachting is dat de bouw van blok 1 start in 2025. Een groot aantal woningen in Tuindershof zijn opgeleverd. De ontwikkeling van Hart van Nootdorp en De Scheg, een particuliere ontwikkeling, is in volle gang.

Pijnacker-Nootdorp heeft een grote behoefte aan bereikbare woningbouw. De omgevingsvisie heeft vier transformatiegebieden aangewezen, die onderzocht zijn voor de mogelijkheden van woningbouw. Van de vier gebieden wordt de Dwarskade waarschijnlijk het eerste ontwikkelt, waardoor we een vervolg kunnen geven aan de woningbouwambities van de gemeente.

De beide bedrijfsterreinen, die de gemeente op dit moment ontwikkeld, Bedrijvenpark Heron en Boezem-Oost, zijn in trek en het aantal beschikbare percelen neemt af. Na opleveren van deze bedrijfsterreinen zijn geen percelen grond, die eigendom zijn van de gemeente, meer beschikbaar voor bedrijven.

Grondbeleid Pijnacker-Nootdorp

De gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft in haar Omgevingsvisie vier strategische ontwikkelingslijnen geformuleerd: onderscheidend groen, karakteristieke woon- en leefomgeving, aantrekkelijk economische vestigingsklimaat voor inwoners en ondernemers en een veerkrachtige leefomgeving voor mensen, planten en dieren. De opgaven kennen vervolgens elk hun eigen vertaling naar een bepaald ruimtegebruik en ruimtelijk beleid.

Grondbeleid is een middel om ruimtelijk beleid op een zo economisch verantwoord mogelijke wijze te realiseren. Het grondbeleid is dus geen doel op zich, maar biedt wel de instrumenten om de regie over die ruimtelijke ontwikkeling te kunnen voeren. Door een goede regievoering kunnen vervolgens opbrengsten worden gegenereerd die de kosten, die gepaard gaan met de verwezenlijking van de ruimtelijke ontwikkeling, kunnen dekken. Het geformuleerde beleid vormt een instrument dat mede ondersteuning biedt aan het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economische ontwikkeling en milieu.

De gedachte dat iedere gebiedsontwikkeling geld oplevert is niet meer actueel, zeker niet in een gemeente die vanaf 2025 geen grote strategische grondposities kent. De vraag naar sociale woningbouw en de ambities op het gebied van groen en duurzaamheid maken dat de meeste gebiedsontwikkelingen een onrendabele top zullen hebben. De gemeente Pijnacker-Nootdorp ziet wel veel mogelijkheden voor gebiedsontwikkeling in de vier transformatielocaties (Dwarskade, Balijade, Rijskade en Overgaauw). Voor deze 4 locaties vervalt eind 2024 de W.V.G.. Vanwege de ambities en de beperkte grondposities moet de gemeente voortdurend afwegen en prioriteren met welke projecten het meest kan worden bijgedragen aan de ontwikkeling van de gemeente. Met het oog op toekomstbestendige gemeentefinanciën leggen wij bij het openen van nieuwe grondexploitatie een budget neutraal scenario aan de gemeenteraad voor en wat het betekent als verschillende keuzes worden.

Met het vaststellen van de nota Grondbeleid 2024-2028 stelde de raad het kader vast voor de gemeentelijke positie op de grondmarkt en de inzet van grondbeleidsinstrumenten. Deze nota is op 28 maart 2024 vastgesteld door de raad.

Grondprijnsbeleid

Dit beleid is vastgelegd in de nota Grondprijzen 2024-2025, die door de gemeenteraad op 28 maart 2024 is vastgesteld. De vastgestelde nota wordt elke twee jaar herzien. Door deze herziening kan tijdig worden gereageerd op algemene economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Het vaststellen van de nota Grondprijzen dient de volgende belangen:

- uniformiteit en objectiviteit: gelijksoortige zaken worden gelijk behandeld;
- transparantie: zowel naar marktpartijen, burgers als het bestuur wordt inzicht geboden in de rekenmethodieken die de gemeente hanteert met betrekking tot het grondprijsbeleid;
- draagvlak: openheid, uniformiteit en objectiviteit verhogen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde prijzen;
- verdienend vermogen: de nota grondprijzen ondersteunt de financiële doelstellingen van de gemeente;
- marktconformiteit.

Grondexploitaties

Eind 2024 worden de geactualiseerde grondexploitaties vastgesteld bij de herziening van de halfjaarlijkse financiële voortgangsrapportage projecten. Met de vaststelling van de exploitaties ontstaat een nieuw referentiekader. Afwijkingen daarvan zijn verantwoord en opnieuw onderwerp van besluitvorming.

Bestaande grondexploitaties			
Projectnaam	Deelexploitatie	Status	Doorlooptijd
Pijnacker Zuid	Centrumlijn	in uitvoering	tot 2030
	Keizershof	In uitvoering	tot 2027
Boezem Oost		in uitvoering	tot 2027
Bedrijvenpark Heron		in uitvoering	tot 2026
Tuindershof		In uitvoering	tot 2027
AckersWoude		in uitvoering	tot 2025
Oude Leede		in uitvoering	tot 2025
Hart van Nootdorp		In uitvoering	tot 2028
Oranjepark		In voorbereiding	tot 2030

Financiële positie

Het toepassen van het voorzichtigheidsprincipe bij de waardering van de grondexploitaties is van wezenlijk belang. Dit betekent dat verwachte verliezen direct worden genomen op het moment dat deze voorzienbaar en onafwendbaar zijn. Winsten worden genomen op basis van de POC-methode. Verder is op elk moment toereikend inzicht in de stand van de grondexploitatie (uitgaven, inkomsten, verliezen, gerealiseerde winsten, risico's en dergelijke), ondersteund door een betrouwbare en actuele prognose van de gecalculerde uitgaven en inkomsten van de langlopende projecten. Dit zijn de belangrijkste uitgangspunten voor de vermogensvorming vanuit de grondexploitaties.

Voor het inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie zijn, naast de actuele exploitatie-berekeningen en de risicoanalyse, heldere afspraken en richtlijnen onmisbaar voor de systematiek van het treffen van voorzieningen en de tussentijdse winstneming. Deze richtlijnen zijn opgenomen in de nota grondbeleid.

Overzicht projecten (x € 1.000.000)	Verwacht resultaat 01-01-2025NCW*	Boekwaarde 01-01-2025	Mutaties Boekwaarde 2025	Boekwaarde 31-12-2025
Grondexploitaties	1,5	2,6	3,7	6,3
Strategische vastgoedvoorraad		20,0		20,0
Totaal resultaat (NCW)	1,5			
Totaal Geïnvesteed vermogen		22,6	3,7	26,3

*) Netto Contante Waarde

Winstuitnamen

In de jaren 2023 is € 7,2 miljoen gerealiseerd. Bovendien wordt in 2024 tot en met 2029 rekening gehouden met winstuitnamen van in totaal € 10 miljoen. Gezamenlijk wordt er uit de grondexploitaties in die periode 2023 tot en met 2029 € 17,2 miljoen winst genomen.

Overzicht (x € 1.000.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Totaal
Winstuitnamen	7,2	1,9	4,2	2,3	0,2	0,7	0,5	17,2

Gevoeligheidsanalyse

Bij grondexploitaties (actief grondbeleid) is dus sprake van economische risico's. Om deze economische risico's in te schatten wordt er op totaalniveau van de grondexploitaties een gevoeligheidsanalyse gemaakt. Hierbij rekenen we met vier variabelen:

- Stijging van de rente;
- Stijging van de kosten;
- Daling van de opbrengsten;
- Afzet-/programmeringsrisico's.

Van elke variabele wordt een inschatting gemaakt van de kans (wegingsfactor) dat het risico zich voor zal doen. De uitkomsten van deze analyse worden meegenomen in de jaarlijks herijking van het totale gemeentelijk weerstandsvermogen.

Stellige uitspraken commissie BBV over rente en disconteringsvoet

In juli 2019 heeft de commissie BBV de volgende stellige uitspraken gedaan in de nieuwe notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken:

1. *De toegestane toe te rekenen rente aan Bouwgrond In Exploitatie (BIE) moet worden gebaseerd op de daadwerkelijke te betalen rente over het vreemde vermogen. Het is niet toegestaan om rente over het eigen vermogen toe te rekenen aan BIE. Het over het vreemd vermogen te hanteren rentepercentage moet als volgt worden bepaald:*
 - a. *Het rentepercentage van de direct aan de grondexploitatie gerelateerde financiering in het geval van projectfinanciering;*
 - b. *Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen, indien er geen sprake is van projectfinanciering;*
 - c. *Indien de gemeente geen externe financiering heeft, dan wordt geen rente toegerekend.*
2. *De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt bepaald op 2 % zijnde het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor inflatie binnen de Eurozone.*

Gevolgen stellige uitspraken

Aangezien de gemeente geen projectfinanciering toepast voor de BIE en wel externe financiering toepast, moet voor de toe te rekenen rente aan de BIE worden uitgegaan van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille waarbij rekening wordt gehouden met de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Volgens deze systematiek betekent dat een rente van 0,89% over de boekwaarde wordt berekend en aan de boekwaarde wordt toegevoegd (een berekening van het rentepercentage van 0,89 % is opgenomen in de paragraaf Financiering).

De disconteringsvoet waarmee wordt gerekend bedraagt 2,00%.

Risico's

Het produceren van bouwrijpe grond is een bedrijfsmatige en veelal langdurige activiteit welke in principe risico's met zich meebrengt. Voor de bedrijfsvoering van het grondbedrijf proces is het van belang dat er inzicht bestaat in de risico's.

Om inzicht te verkrijgen in de consequenties van de gekozen aannames en definities is per actief grondexploitatie complex een risicoprofiel opgesteld.

De basis voor het risico profiel wordt gevormd door:

- Fase van het project: een project doorloopt een aantal stadia (initiatief-, definitie-, ontwerp- en uitvoeringsfase), waarbij per fase het risicoprofiel verandert;
- Relatie tussen reeds gerealiseerde opbrengsten en totaal verwachte opbrengsten;
- Boekwaarde; als indicator wat het betekent indien er acuut integraal gestopt zou worden (als gechargeerd model) bij een volledig "afwezige economie";

- Relatie tussen tijdsplanning en de berekening van de financiële resultaten (gevoeligheid t.a.v. rente en inflatie).

De kwantificering van de algemene risico's is in een apart hoofdstuk opgenomen bij de actualisering van de grondexploitaties en de halfjaarlijkse rapportages.

Overige gronden

Naast de hiervoor genoemde projecten heeft de gemeente ook nog strategisch vastgoed in haar bezit. Dit is vastgoed dat in het verleden is aangekocht en dat op dit moment niet is ondergebracht in een grondexploitatie. Het betreft totaal 42 hectare met een waarde van € 20,0 mln. Dit vastgoed is opgenomen tegen marktconforme prijzen.

Oplevering percelen t.b.v woningbouw

Locatie (aantal woningen)	2025	2026	2027	2028	2029	Totaal
Centrumlijn	278	60	30			368
Hart van Nootdorp		50				50
Tuindershof	106					106
Totalen-Generaal	384	110	30			524

Voor de berekeningen in de begroting is het uitgangspunt dat voor de periode 2025-2029 de woningbouwproductie gekoppeld is aan de verwachte aantallen woningen uit de actuele grondexploitaties.

8. Gemalendienst NAD

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

De colleges van de gemeenten Delft, Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp werken samen aan het beheer en onderhoud van gemalen en persleidingen. De drie colleges hebben de centrumregeling samenwerking gemalendiensten op 21 mei 2019 vastgesteld en daarmee is de centrumregeling vanaf 1 juni 2019 officieel van kracht geworden.

Doel centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Het doel van de centrumregeling is om een toekomstbestendige organisatie op te zetten die goed uitgerust is om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom gemalen het hoofd te bieden. Daarbij wordt de kwetsbaarheid (in kennis en bezetting) bij de uitvoering van de taak verminderd en efficiencyvoordelen behaald.

Rol gemeente Pijnacker-Nootdorp

De gemeente Pijnacker-Nootdorp is de centrumgemeente en daardoor (middels een volmacht van de overige twee colleges) verantwoordelijk voor de uitvoer van de taken voor het beheer en onderhoud van persleidingen en gemalen voor de drie gemeenten. De bedrijfsvoering van de centrumregeling is onderdeel van de bedrijfsvoering van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. De begroting van de centrumregeling is daarmee onderdeel van de totale begroting van de gemeente Pijnacker-Nootdorp.

Doorontwikkeling

Het oorspronkelijke doel van het NAD gemalenbeheer was een samenwerkingsverband waarbij het onderhoud en beheer aan de gemalen van de drie deelnemende gemeenten door eigen medewerkers werd gedaan. Als gevolg van de marktomstandigheden is het aantrekken en behouden van eigen monteurs niet mogelijk gebleken. Sinds 1 februari 2023 zijn deze taken formeel aanbesteed. De samenwerking NAD gemalenbeheer is daarmee doorontwikkeld van uitvoerend naar regie, met een daarop afgestemde formatie en heeft de ambitie te fungeren als kennis- en adviesorgaan op het gebied van gemalen en drukriolering voor de 3 aangesloten gemeenten.

Begroting centrumregeling samenwerking gemalendiensten 2025

Voor de centrumregeling is onderstaande begroting opgesteld. Deze omvat de totale lasten die verwacht worden voor de uitvoer van de voorziene taken in de drie gemeenten. Een deel van de begrote kosten wordt verrekend met de gemeenten Delft en Leidschendam-Voorburg. De belangrijkste afspraken daarbij zijn:

1. Verdeling van de kosten op basis van de daadwerkelijk bestede uren per gemeente incl. gefactureerde kosten;
2. Tractie, overhead en ICT zijn gekoppeld aan de daadwerkelijk bestede uren per gemeente;
3. Iedere gemeente draagt 1/3 deel van de kosten voortkomend uit algemene uren (zoals opleiding);
4. Facturatie vindt plaats op basis van voorschotten. Aan het einde van het boekjaar wordt afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten.

Onderstaand zijn de lasten en baten van de centrumregeling weergegeven.

Lasten	bedragen [€]
1. Personeel (5 fte)	460.000
2. Inhuur	204.000
3. Tractie	40.000
4. Onderhoudsbudgetten	878.000
5. Operationele budgetten	95.000
6. Overhead	323.000
TOTAAL	2.000.000

Baten	bedragen [€]
1. bijdrage gemeente Pijnacker-Nootdorp	700.000
2. bijdrage gemeente Leidschendam-Voorburg	600.000
3. bijdrage gemeente Delft	700.000
TOTAAL	2.000.000

Financiële risico's

Financiële risico's zijn niet voorzien omdat:

1. Taken met bijhorende begrotingen worden voorafgaand aan de start van het kalenderjaar vastgesteld in een dienstverleningsovereenkomst tussen de centrumgemeente en de "gast" gemeenten;
2. De begroting van de taken is gekoppeld aan de begroting van het gemeentelijk rioleringsplan, welke een kosten dekkende heffing kent;
3. De centrumregeling voert enkel beheer en onderhoud uit en kent daarmee een lager financieel risicoprofiel dan bij taken gerelateerd aan investeringen;
4. Enkel de kosten die gemaakt worden voor de gemeente Pijnacker-Nootdorp komen ten laste van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Gemaakte kosten in de overige gemeenten worden direct verrekend met de betreffende "gast" gemeenten.

9. Sociaal domein

Transformatie

Met de decentralisaties van de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet in 2015 heeft onze gemeente een grote(re) verantwoordelijk gekregen voor ondersteuning en zorgtaken aan onze inwoners, van jong tot oud. Nadat het eerste stof van deze transitie is neergedaald, is gewerkt aan het effectief organiseren van ondersteuning en zorg op basis van de vastgestelde visie en kaders. De transformatie is vormgegeven door: de vorming van de afdeling sociaal domein, aanpassing van de organisatievorm waarbij kernteammedewerkers in dienst van onze gemeente zijn gekomen, multidisciplinair werken en versterking van het voorliggend veld o.a. op het gebied van schulden(preventie), dementie en mantelzorgondersteuning. Daarnaast is door middel van innovaties gewerkt aan de beweging 'van curatief naar preventief'. Ten slotte is het door het eerste interventieplan 'Grip op het sociaal domein' gelukt om de kostenstijgingen af te vlakken en te doen dalen ten opzichte van 2019 en de kwaliteit van de ondersteuning verder te versterken. We zijn ons meer en meer gaan richten op passende oplossingen en voorzieningen. In de komende tijd worden in verband met de nieuwe kostenstijging, aanvullende kostenbeheersingsmaatregelen genomen en aan de gemeenteraad voorgesteld.

Onze gemeente is een krachtige gemeenschap met overwegend zelfredzame inwoners, sterke maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en mantelzorgers. De samenleving kan voor mensen echter ook complex zijn. We beseffen dat volledige zelfredzaamheid niet voor iedereen haalbaar is. Onze doelstelling is dat zoveel mogelijk inwoners (naar vermogen) zelfstandig kunnen meedoen in de samenleving, dat zij daarbij begeleiding krijgen en (als dat nodig is) professionele hulp. Deze ondersteuning is terug te vinden in de programma's onderwijs en kinderopvang, collectieve voorzieningen en individuele voorzieningen van deze begroting, maar kunnen niet los worden gezien van de programma's karakteristieke woon- en leefomgeving, aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat en een veilige en duurzame gemeente.

Nieuwe visie op het sociaal domein

Om antwoord te geven op blijvende veranderingen en opgaven komt, is er in juni 2024 een nieuw visiedocument voor het sociaal domein vastgesteld, met onder andere de thema's bestaanszekerheid, kansgelijkheid en positieve gezondheid. Hierbij wordt aan de slag gegaan met de volgende opgaves: versterken van de sociale basis, preventie, integraal samenwerken, kostenbeheersing en innovatie sociaal domein en datagedreven werken.

Kostenontwikkeling in het sociaal domein

Vanwege de stijgende kosten in het sociaal domein is er in de najaarsnota 2023 structureel € 2,5 miljoen toegevoegd aan de begroting. Daarnaast wordt sinds 2024 toegewerkt naar een nieuwe begrotingssystematiek voor het sociaal domein (de nullijn in plaats van een jaarlijkse bijstelling via de t-1- systematiek). Het doel is om vanaf 2027 de taken binnen het sociaal domein uit te voeren op het financiële niveau van de jaarrekening 2023.

Om realistisch te begroten- en tijd te hebben zodat nieuwe kostenbeheersingsmaatregelen effect gaan genereren- stelt het college voor om de indexatie voor prijs en areaal van € 1,2 miljoen voor 2024 nog toe te voegen aan de budgetten voor het sociaal domein. Deze indexatie wordt verwerkt in de begroting, met vanaf 2026 kostenbesparende maatregelen als tegenpost. Voor 2024 en 2025 wordt dit gedekt uit het begrotingssaldo, en voor 2026 deels (50%) uit de reserve sociaal domein en deels (50%) uit kostenbesparende maatregelen. Vanaf 2027 moeten de kostenbesparende maatregelen volledig de € 1,2 miljoen dekken en de oplopende andere kosten. Het college heeft in 2024 al nieuwe technische kostenbeheersingsmaatregelen genomen en legt politieke kostenbeheersingsmaatregelen via een nieuw interventieplan sociaal domein voor aan de gemeenteraad.

Dit plan wordt in lijn met de nieuwe visie op het sociaal domein verder uitgevoerd en doorontwikkeld. We blijven alert op nieuwe kansen en ontwikkelingen, kijken kritisch naar zowel de toegang, het preventieve aanbod en de samenwerking met zorgaanbieders en maatschappelijke partners. Ook onze eigen organisatie beweegt mee in de vragen binnen het sociaal domein.

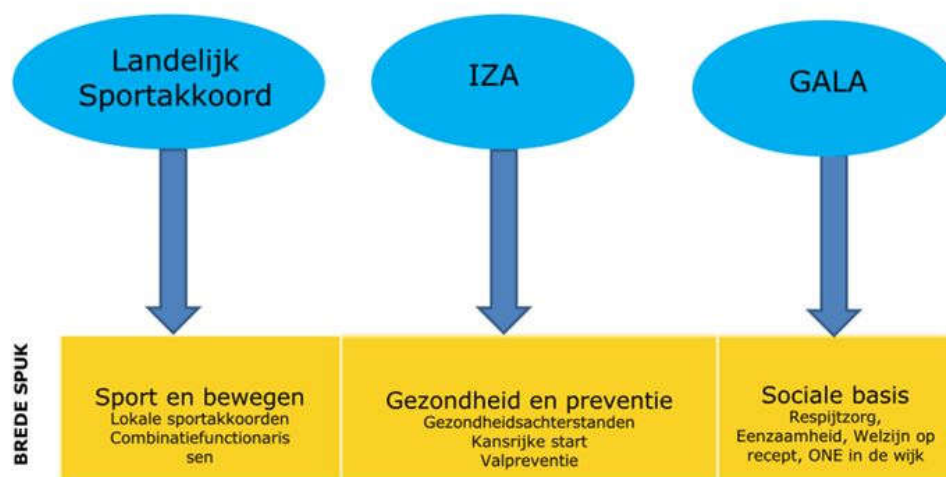
Regionale samenwerking

Om onze inwoners zo goed mogelijk te ondersteunen werken wij ook samen in regionale samenwerkingsverbanden.

Bij de inkoop van jeugdhulp wordt samenwerkt binnen de H9^[1]. In de Regiovisie Jeugdhulp Haaglanden 2021-2026 staan duurzame samenwerking, verbetering van de jeugdzorg en een betaalbaar stelsel centraal. Bijzondere aandacht gaat uit naar: zo thuis mogelijk opgroeien, versterken van het gewone opvoeden en opgroeien, het tijdig inzetten van de best passende hulp en de samenwerking jeugdhulp en onderwijs.

Bij de inkoop van Wmo voorzieningen zijn wij met ingang van 2022 toegetreden tot de samenwerkingsovereenkomst H5^[2]. De keuze voor de H5 biedt voor onze gemeente een toekomstbestendige samenwerking bij de demografische ontwikkelingen rondom dementie en ouderenzorg, de decentralisatie beschermd wonen, beschermd thuis en maatschappelijke opvang én de inkoop van Wmo-begeleiding (individueel én groepsbegeleiding). Het gevolg is dat bij deze grote thema's in één zorgregio wordt samengewerkt.

De H5-regio wordt ook gebruikt voor het uitvoeren van de akkoorden via de brede SPUK-regeling. In het Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Regionaal Integraal Gezondheidsakkoord (RIGA) is uitgewerkt hoe dit moet worden vormgegeven. Alle akkoorden samen bieden het fundament voor een samenhangende lokale aanpak op het gebied van gezondheid, sport en bewegen en sociale basis. Financiering vindt plaats via de brede SPUK-regeling.

Werkgelegenheid stopt niet bij onze gemeentegrenzen. Inwoners met een bijstandsuitkering zijn voor werk afhankelijk van werkgelegenheid in de regio. Daarom werken wij met partijen samen in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal^[3]. Deze samenwerking gaat niet alleen om het begeleiden van kwetsbare inwoners, maar ook om het bieden van ondersteuning aan inwoners ter voorkoming van (langdurige) werkloosheid: van school naar werk of van werk naar werk. Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt en de kansen die dit biedt (voor inwoners met een langere afstand tot de arbeidsmarkt) wordt deze samenwerking de komende jaren verder geïntensiveerd.

Ouderenzorg

Een belangrijke opgave wordt gezien in de sterke vergrijzing van onze bevolking. Dit zorgt de komende decennia voor een toename van de behoefte aan zorg en ondersteuning in wijk, buurt en kern. Deze opgave kent de extra uitdaging dat er sprake is van capaciteitstekort in de zorg. Om de zorg voor ouderen zo goed mogelijk te organiseren wordt in samenwerking met DSW, zorgaanbieders en regiogemeenten ingezet op een breed pakket aan maatregelen via het Programma Regionale Aanpak Ouderenzorg. In de komende jaren wordt dit ook lokaal

doorontwikkeld. Onze maatschappelijke organisaties zullen hier een belangrijke rol bij spelen in ondersteuning, begeleiding en preventie. Dit programma heeft ook een plek gekregen binnen het RIGA.

^[1] De gemeenten Den-Haag, Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg, Westland, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Rijswijk en Midden-Delfland.

^[2] De gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk, Westland en Pijnacker-Nootdorp.

^[3] De gemeenten Zoetermeer, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten, het UWV en VNO-NCW.

10. Ruimtelijk domein

De in november 2021 vastgestelde Omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2050 is het belangrijkste strategische beleidsdocument waarmee wij sturing geven aan ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Bij iedere ontwikkeling beginnen we bij de Omgevingsvisie en de ambities die we daarin hebben vastgelegd. In de omgevingsvisie laten we zien dat Pijnacker-Nootdorp een herkenbare karakteristieke woon- en leefomgeving heeft met een hoge woonkwaliteit, een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat, onderscheidend groen in en om de kernen en sterke lokale en regionale verbindingen. Dat willen we graag behouden en ontwikkelen.

We zijn ons ervan bewust dat deze woon- en leefomgeving bestaat uit vele aspecten die samen maken dat inwoners van jong tot oud hier prettig en veilig wonen, ondernemers hun bedrijf kunnen uitoefenen en bezoekers graag wandelen en fietsen in ons groene buitengebied. De Omgevingsvisie heeft mede daarom als titel: Verbonden met elkaar. Onze doelstelling is namelijk om gebieden en functies beter met elkaar te verbinden, zodat we optimaal maken gebruik van kansen voor versterking, verbetering en aanvulling. Daarmee willen we de gemeente als geheel sterker maken met oog voor de belangen van mens, dier en natuur en antwoord geven op de grote opgaven voor onze gemeente: de energietransitie, de woningbouwopgave en het behouden van de karakteristieke woonomgeving, de benodigde verduurzaming van de leefomgeving inclusief de ondergrond en een gezonde levensstijl en tot slot het toekomstbestendig houden van de bedrijventerreinen en de glastuinbouw. De omgevingsvisie is opgebouwd uit vier ontwikkelingslijnen:

- Onderscheidend groen
- Karakteristieke woon- en leefomgeving
- Aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat voor inwoners en ondernemers
- Een veerkrachtige leefomgeving voor mensen, planten en dieren

Deze zijn terug te vinden in alle programma's van deze begroting, zowel in het ruimtelijk als in het sociaal domein. Ze zijn allemaal even belangrijk en kunnen niet los van elkaar worden gezien. Samen geven ze, ook in deze begroting, een beeld van hoe verbinding in en met de fysieke leefomgeving Pijnacker-Nootdorp versterkt.

Karakteristieke woon- en leefomgeving (programma 1)

Om meer evenwicht in de woningvoorraad te bereiken zetten we in op het optimaal benutten van de bestaande woningen (inclusief leegstaande panden) en gaan we verder met het ontwikkelen van nieuwe woningen. Daarmee willen we de kans op een lokale wooncarrière vergroten. Bij inbreiding en uitbreiding van het aantal woningen bouwen we voort op het herkenbare, aantrekkelijke en groene woon- en leefklimaat met een hoge woonkwaliteit.

Aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat (programma 2)

De bedrijventerreinen en glastuinbouwgebieden zijn aanvullend aan de regio en door een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat met ruimte voor lokaal en nieuw ondernemerschap kunnen ondernemers zich hier vestigen en hun bedrijf (blijven) uitoefenen. We zetten ons in voor het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande economische gebieden, mede ter bevordering van de werkgelegenheid, een gezonde arbeidsmarkt, verduurzaming, herstructurering, circulariteit en digitalisering.

Lokaal en regionaal sterk verbonden (programma 3)

Een belangrijk kenmerk van Pijnacker-Nootdorp is de ligging tussen de grote steden. Groene dorpen die onderling en met de regio goed verbonden zijn. Daardoor zijn werk en voorzieningen in de steden goed, snel, veilig en gemakkelijk bereikbaar per fiets, openbaar vervoer en met de auto. In combinatie met een uitgebreid en goed onderhouden fiets- en wandelnetwerk in en tussen de kernen en in en naar het groene buitengebied beschikken we over goede verbindingen.

Onderscheidend groen in en om de kernen (programma 4)

Pijnacker-Nootdorp is een groene gemeente. Niet alleen door de grote, groene buitengebieden maar ook door het groen in de kernen. Bovendien staan de groengebieden in verbinding met regionale groengebieden. Het groen in onze gemeente maakt onderdeel uit van een netwerk dat een belangrijke functie heeft voor flora en fauna, natuur, recreatie, economie, gezondheid en biodiversiteit. De ontwikkeling van het groen in en om de kernen draagt dan ook op vele manieren bij aan sociale, economische en ecologische verbinding.

Hechte samenleving (programma 5, 6 en 7)

We zijn ons ervan bewust dat de fysieke leefomgeving een bijdrage levert aan sociale verbinding en gezondheid in de vorm van ontmoeting, beweging, de zorg voor elkaar, bewegen en leren. Dat gaat verder dan voldoende schoolgebouwen of sportaccommodaties en zit ook in kleine maatregelen als een ommetje door de wijk of een bankje in de schaduw. Een hechte samenleving met een sterk verenigingsleven is niet vanzelfsprekend en door daar bij de ruimtelijke inrichting van de gemeente rekening mee te houden dragen we bij aan het behoud en de versterking daarvan.

Veiligheid, duurzaamheid en energietransitie (programma 8)

We willen dat onze inwoners zich prettig en veilig (blijven) voelen in hun leefomgeving. Met de inrichting van de fysieke leefomgeving willen we daaraan bijdragen. Bovendien zien we het als een opgave bij ontwikkelingen dat we het milieu zo min mogelijk belasten en de volksgezondheid beschermen. In 2050 kom alle energie in onze gemeente uit hernieuwbare bronnen en verbruiken we minder energie. Dat staat in het Energietransitieplan 2021 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Daarmee is de basis voor de energietransitie gelegd. Waar mogelijk willen we deze doelstellingen eerder halen door versnelling en intensivering.

Samenwerking tussen bestuur, inwoners, ondernemers en partners (programma 9)

De rol van de gemeente ten opzichte van inwoners, ondernemers en andere partners bepalen we per project of proces. Het vastgestelde participatiebeleid vormt daarvoor het uitgangspunt. We willen we de kennis en kunde van onze inwoners en ondernemers benutten, investeren in het vertrouwen in de lokale overheid en zelfverzekerd de regio in gaan.

11. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden als vervanger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo regelt, net zoals de Wob, het recht van burgers op informatie van de overheid. Hierbij is het uitgangspunt dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij er een reden is waarom dat niet kan. De wet beoogt een meer transparante en actief openbaar makende overheid, door middel van het beter vindbaar en digitaal toegankelijk maken van overheidsinformatie.

In 2024 is binnen gemeente Pijnacker-Nootdorp een projectorganisatie gestart met de voorbereidingen op de implementatie van de Woo. Aanleiding is het Rekenkameronderzoek over de Woo en de daaropvolgende opdracht van de gemeenteraad aan het college van B&W om vóór 30 september 2024:

- Een gesprek tussen de gemeenteraad en het college te organiseren ter bespreking van onder meer het definitieve ambitieniveau op het gebied van openbaarheid van informatie;
- Ter voorbereiding hierop volgt in de tweede helft van 2024 het in kaart brengen van de impact van de Woo op de gemeentelijke processen, systemen en medewerkers in een impactanalyse en het opstellen van een meerjarig implementatieplan. Het implementatieplan beschrijft de benodigde activiteiten en tijd en (financiële) middelen om de verplichte informatiecategorieën van de Woo uit eigen beweging openbaar te maken. Op basis hiervan neemt de gemeenteraad eind 2024 een besluit over de te hanteren meerjarige fasering en planning voor de implementatie van de Woo;
- In 2025 volgt de uitvoering van het implementatieplan Woo, gericht op het doorvoeren van de benodigde systeem- en procesaanpassingen en het creëren van bewustwording, kennis en vaardigheden onder medewerkers. Afhankelijk van de gekozen fasering en planning door de gemeenteraad, volgt de implementatie in de periode 2026-2028 om invulling te geven aan de verplichtingen van de Woo.

Het Rijk ondersteunt gemeenten met financiële middelen bij de implementatie en uitvoering van de Woo. Voor 2025 en 2026 is een bedrag van € 195.000 geraamd.

12 Duurzaamheid

In deze paragraaf vindt u een eerste aanzet voor een samenhangende beschrijving van onze activiteiten voor duurzaamheid. Zoals dat in de Voorjaarsnota 2024 /Kadernota 2025 is aangekondigd.

In april 2024 hebben wij de raad een informatienota gestuurd over de mogelijkheden om ons aan te sluiten bij Gemeenten4GlobalGoals. Gemeenten4GlobalGoals is een netwerk van gemeenten die op lokaal niveau de 17 zogeheten Global Goals voor een duurzame en inclusieve samenleving nastreven. Deze 17 Global Goals zijn wereldwijd bekend als de Sustainable Development Goals (SDG's). Met ons huidige beleid werken we al in ruime mate aan de doelen van de SDG's. Vanwege redenen van doelmatigheid kiezen we ervoor om ons niet aan te sluiten bij dit netwerk. Hieronder beschrijven wij wat wij als gemeente doen aan sustainability, ofwel duurzaamheid in brede zin.

Bovenlokale (beleid)context

Op zowel mondiaal, landelijk, regionaal als lokaal niveau ziet men steeds meer de urgentie en noodzakelijkheid om duurzame ontwikkeling in onze samenleving te verankeren.

Inmiddels zijn er op verschillende schaalniveaus concrete afspraken gemaakt. Voor ons zijn de meest relevante afspraken het Nationaal Energieakkoord (2013), het klimaatakkoord Parijs (2015), het Energieakkoord Greenpoort-WestHolland (2020), het Nationale Klimaatakkoord (2019) en het Convenant Aardgasvrij (2018). Daarnaast zijn het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (2017) en het Rijksbrede programma Circulaire Economie (2016) in werking getreden en is een Deltaplan Biodiversiteitsherstel (2018) opgesteld. Ook in het sociaal domein zijn er meerdere landelijke en internationale afspraken, zoals het Landelijk Sportakkoord, het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het VN verdrag voor rechten van personen met een beperking. Bij deze afspraken zijn wij aangehaakt zijn.

Als gevolg van deze ontwikkelingen worden gemeenten voor veel onderwerpen meer dan voorheen in een uitvoerende rol geplaatst; daartegenover is het ook de verwachting dat in de toekomst meer gerichte doelbijdragen zullen gaan komen, voor bijvoorbeeld de energietransitie of gebied van kansengelijkheid.

Hoe gaat de gemeente Pijnacker-Nootdorp om met duurzaamheid?

Bij duurzaamheid in brede zin gaat het om sociale, fysieke en economische duurzaamheid (people, planet, profit). Duurzaamheid krijgt in het gemeentelijk beleid brede aandacht. In het ruimtelijke domein zijn in de Omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp bijvoorbeeld ambities opgenomen voor duurzaam vervoer, duurzaam en circulair ondernemen en duurzame energie. In de visie op het sociaal domein staan begrippen als kansengelijkheid, bestaanszekerheid en positieve gezondheid centraal. Duurzaamheid is steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel van ons sectoraal gemeentelijk beleid. Dit beleid draagt bij aan duurzaamheidsdoelen, zoals het beleid voor wonen, economie, onderwijs, sport, gezondheid, veiligheid, mobiliteit, groen en water.

Duurzaamheid is terug te vinden in alle programma's van de begroting. Samen geven ze een beeld hoe de gemeente werkt aan een duurzame gemeente in brede zin.

Karakteristieke woon- en leefomgeving (programma 1)

Met ons woonbeleid streven we naar genoeg woningen voor iedere doelgroep en in iedere prijsklasse. Dus voor iedereen in de gemeente toegang tot betaalbare huisvesting. Bij inbreiding en uitbreiding van het aantal woningen bouwen we voort op het herkenbare, aantrekkelijke, groene en dorpse woon- en leefklimaat met een hoge woonkwaliteit. We zijn aangesloten bij het convenant Klimaatadaptief bouwen in de provincie Zuid-Holland.

Aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat (programma 2)

Met ons economisch beleid zetten we ons in voor het verbeteren van de kwaliteit en het beter benutten van de bestaande economische gebieden, mede ter bevordering van de werkgelegenheid, een gezonde arbeidsmarkt, verduurzaming, herstructurering, circulariteit en digitalisering. De werkloosheid in Pijnacker-Nootdorp is relatief laag. Samen met ondernemers spannen wij ons in om uitkeringsgerechtigden en mensen met een

afstand tot de arbeidsmarkt op weg te helpen naar werk. Verder ondersteunen we ondernemers bij hun belangrijke rol bij innovaties, verduurzaming en een circulaire economie.

Lokaal en regionaal sterk verbonden (programma 3)

We hebben in de gemeente een uitgebreid netwerk aan voetpaden, fietspaden, autowegen en openbaar vervoersverbindingen. In ons mobiliteitsbeleid streven we naar verdere vergroting van de veiligheid, toegankelijkheid en de duurzaamheid van dit vervoerssysteem. In het programma staat duurzame mobiliteit centraal. Het accent ligt op het gebruiken van schone vervoersmiddelen, zoals de fiets en het openbaar vervoer.

Onderscheidend groen in en om de kernen (programma 4)

Pijnacker-Nootdorp is een groene gemeente. We streven naar behoud en versterking van dit groen, zowel het openbaar groen in de kernen als ons groene buitengebied. Het gaat zowel om het beschermen van ecosystemen en biodiversiteit, als om de toegankelijkheid van en de gebruikswaarde voor onze inwoners. Met de weidevogelaanpak in de Zuidpolder van Delfgauw werken we samen met onze agrariërs aan een duurzame landbouw. In dit programma werken we ook aan het klimaatbestendig maken van onze gemeente. Het gaat dan om het beperken van de gevolgen van steeds extremere weersomstandigheden: extreme hitte, regenval en wateroverlast en langdurige droogte.

Hechte samenleving (programma 5, 6 en 7)

Ons beleid op het gebied van onderwijs en kinderopvang is erop gericht dat alle kinderen en jongeren naar school of kinderopvang gaan, dat bij (het risico op) onderwijsachterstanden ondersteuning wordt geboden en dat vroegtijdig schoolverlaten zoveel mogelijk wordt voorkomen (VSV agenda) Hiermee wordt gewerkt aan kansengelijkheid.

In het nieuwe (regionale) programma zal ook aandacht zijn voor de nieuwe wettelijke taak 'van school naar duurzaam werk'.

Voor volwassenen die dit nodig hebben is er volwasseneducatie beschikbaar, gericht op het ontwikkelen en versterken van basisvaardigheden. Het gaat hier om taal, rekenen, digitale en sociale vaardigheden.

Met scholen en kindervangorganisaties werken we samen met partners op het gebied van sport en preventie aan een gezond Pijnacker-Nootdorp. Dit komt voort uit zowel het Sportakkoord Pijnacker-Nootdorp 2023-2026 als uit het Lokaal gezondheidsbeleid 2020-2024.

Het gezondheidsbeleid wordt komend jaar geactualiseerd (inclusief uitvoeringsprogramma 2025-2029). Daarnaast wordt een lokale inclusie agenda opgesteld.

Naast deze collectieve voorzieningen waarmee gewerkt wordt aan de doelen uit de visie sociaal domein biedt de gemeente individuele voorziening op gebied van inkomen, schuldhulpverlening, ondersteuning naar/bij werk en zorg.

Omdat deze in programma 7 uitgebreid worden beschreven, wordt hier volstaan met het noemen van nieuwe ontwikkelingen, zoals daar zijn: het realiseren van een regionaal werkcentrum en het actualiseren van het beleid schuldhulpverlening.

Veilige en duurzame gemeente (programma 8)

De energietransitie is een belangrijk thema bij de verduurzaming van de gemeente. Onze gemeente heeft in 2021 haar Energietransitieplan vastgesteld, dit plan is verankerd in de Omgevingsvisie en de regionale Energie Strategie (RES). De gezamenlijke ambitie is om in 2050 energieneutraal te zijn. Het Energietransitieplan geeft richting aan de transitie. Het Energietransitieplan wordt geactualiseerd vanwege de opgedane ervaringen van de afgelopen jaren in de warmtetransitie en de recente ontwikkelingen rondom netcongestie op het elektriciteitsnetwerk. Als de Wet Gemeentelijk Instrumentarium Warmte op 1 januari 2025 in werking treedt wordt op basis van het geactualiseerde Energietransitieplan in 2025 een omgevingsprogramma Energie opgesteld.

Andere onderwerpen binnen dit programma waarmee aan een duurzame gemeente wordt gewerkt zijn:

- Afvalbeleid: omdat het Nieuwe Inzamelen nog niet heeft geleid tot het bereiken van de landelijk gestelde doelen, zal er in 2025 gewerkt worden aan een beleidsnota voor een nieuw afvalbeleid.
- Project Emissieloze kas: de waterkwaliteit in de gemeente voldoet nog niet aan de eisen van de kaderrichtlijn water (KRW). Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden. In het project Emissieloze kas werken we met partners (waaronder de sector) aan verbetering van de waterkwaliteit.

Samenwerking tussen bestuur, inwoners, ondernemers en partners (programma 9)

Voor een duurzame gemeente is een ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming van belang. Met programma 9 streven we naar een transparante overheid, met een goede dienstverlening en een goede democratische besluitvorming. Met ons participatiebeleid werken we aan een betere participatie van onze inwoners bij de activiteiten van de overheid.

Vervolg

Deze paragraaf laat zien dat duurzaamheid in brede zin integraal deel uitmaakt van onze reguliere taken. Deze integratie is niet statisch, maar zal zich naar de toekomst toe steeds blijven ontwikkelen.

Financiële begroting

1. Overzicht van baten en lasten

In dit hoofdstuk zijn diverse (verplichte) financiële overzichten ondergebracht. Deze overzichten geven naast de overzichten per programma inzicht in de exploitatie en de financiële positie. In verband met afronding op duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan (voor de onderstaande tabellen geldt dat een bedrag met een -/- teken een nadeel is).

Omschrijving (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
01 Ruimte en wonen	-17.280	-26.063	-17.163	-9.191	-8.036	-6.220
02 Economie en glastuinbouw	-6.737	-2.033	-9.887	-2.746	-889	-889
03 Mobiliteit	-7.289	-7.691	-8.100	-8.161	-8.303	-8.545
04 Groen en recreatie	-6.108	-7.292	-7.561	-7.465	-7.442	-7.647
05 Onderwijs en kinderopvang	-7.048	-6.259	-6.777	-7.134	-7.367	-7.406
06 Collectieve voorzieningen	-23.267	-20.956	-16.905	-16.026	-15.821	-17.191
07 Individuele voorzieningen	-45.374	-44.929	-46.886	-44.745	-44.124	-44.124
08 Veiligheid en duurzaamheid	-22.400	-24.534	-23.509	-22.774	-22.831	-22.935
09 Bestuur en dienstverlening	-6.242	-6.309	-6.440	-6.440	-6.361	-6.361
10 Algemene dekkingsmiddelen	-5.777	-7.627	-7.637	-12.269	-17.450	-22.102
Overhead	-15.892	-17.335	-18.794	-18.946	-19.042	-19.285
VpB	-3.790	-518	-1.055	-587	-69	-182
Bedrag onvoorzien	0	-103	-103	-103	-103	-103
Totaal lasten	-167.204	-171.650	-170.817	-156.586	-157.839	-162.990
01 Ruimte en wonen	-3.668	-1.778	-2.566	-1.734	-409	-861
02 Economie en glastuinbouw	-2.203	-424	-1.785	-748	0	0
03 Mobiliteit	-4.297	0	0	0	0	0
04 Groen en recreatie	0	-185	0	0	0	0
06 Collectieve voorzieningen	-207	-2.235	-13.591	0	0	0
07 Individuele voorzieningen	-588	-375	-97	0	0	0
08 Veiligheid en duurzaamheid	0	217	0	0	0	0
10 Algemene dekkingsmiddelen	-32.043	-24.601	-269	-307	-1.147	-3.537
Totaal lasten inclusief reserves	-210.210	-201.031	-189.125	-159.375	-159.395	-167.387
01 Ruimte en wonen	24.705	25.101	15.841	5.652	5.787	4.465
02 Economie en glastuinbouw	7.532	1.374	10.639	2.507	278	283
03 Mobiliteit	654	216	217	217	217	217
04 Groen en recreatie	400	738	349	274	274	274
05 Onderwijs en kinderopvang	1.968	1.296	1.252	1.253	1.339	1.389
06 Collectieve voorzieningen	12.721	6.335	2.309	2.080	1.529	1.529
07 Individuele voorzieningen	9.799	9.047	9.008	8.983	9.008	9.033
08 Veiligheid en duurzaamheid	16.881	16.273	16.842	16.361	16.766	16.568
09 Bestuur en dienstverlening	834	790	790	790	790	790
10 Algemene dekkingsmiddelen	102.168	104.331	111.451	112.290	116.328	120.055
Overhead	383	0	0	0	0	0
Totaal baten	178.045	165.500	168.697	150.407	152.315	154.602
01 Ruimte en wonen	898	455	1.237	2.637	211	170
02 Economie en glastuinbouw	99	0	0	0	0	0
03 Mobiliteit	4.978	612	528	349	308	348
04 Groen en recreatie	294	125	120	60	60	235
05 Onderwijs en kinderopvang	1.287	1.300	1.743	2.034	2.217	2.245
06 Collectieve voorzieningen	1.462	4.024	15.179	893	910	1.250
07 Individuele voorzieningen	1.831	1.618	766	668	25	0

Omschrijving (bedragen x €1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
08 Veiligheid en duurzaamheid	556	1.554	136	136	106	90
09 Bestuur en dienstverlening	8	0	0	0	0	0
10 Algemene dekkingsmiddelen	34.829	27.143	1.724	1.517	2.247	4.729
Overhead		0	0	0	0	0
VpB	1.074	517	1.055	587	69	182
Totaal baten inclusief reserves	225.360	202.848	191.185	159.288	158.468	163.851
Saldo	15.150	1.817	2.060	-88	-927	-3.537

Overzicht baten en lasten rekening 2023, begroting na wijziging 2024 en begroting 2025.

Programmaveld (bedragen x €1.000)	Rekening 2023			Begroting na wijziging 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-17.280	24.705	7.425	-26.063	25.101	-962	-17.163	15.841	-1.322
02 Economie en glastuinbouw	-6.737	7.532	796	-2.033	1.374	-659	-9.887	10.639	752
03 Mobiliteit	-7.289	654	-6.635	-7.691	216	-7.475	-8.100	217	-7.883
04 Groen en recreatie	-6.108	400	-5.708	-7.292	738	-6.554	-7.561	349	-7.212
05 Onderwijs en kinderopvang	-7.048	1.968	-5.081	-6.259	1.296	-4.963	-6.777	1.252	-5.525
06 Collectieve voorzieningen	-23.267	12.721	-10.546	-20.956	6.335	-14.622	-16.905	2.309	-14.596
07 Individuele voorzieningen	-45.374	9.799	-35.575	-44.929	9.047	-35.882	-46.886	9.008	-37.878
08 Veiligheid en duurzaamheid	-22.400	16.881	-5.518	-24.534	16.273	-8.261	-23.509	16.842	-6.667
09 Bestuur en dienstverlening	-6.242	834	-5.408	-6.309	790	-5.519	-6.440	790	-5.650
Subtotaal programma's	-141.744	75.494	-66.250	-146.067	61.169	-84.898	-143.229	57.247	-85.982
10 Algemene dekkingsmiddelen	-5.777	102.168	96.391	-7.627	104.331	96.704	-7.637	111.451	103.813
Overhead	-15.892	383	-15.509	-17.335	0	-17.335	-18.794	0	-18.794
VpB	-3.790	0	-3.790	-518	0	-518	-1.055	0	-1.055
Bedrag onvoorzien	0	0	0	-103	0	-103	-103	0	-103
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-25.460	102.551	77.091	-25.583	104.331	78.748	-27.588	111.451	83.862
Totaal saldo van lasten en baten	-167.204	178.045	10.841	-171.650	165.500	-6.150	-170.817	168.697	-2.120
Mutatie reserves	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-3.668	898	-2.770	-1.778	455	-1.323	-2.566	1.237	-1.329
02 Economie en glastuinbouw	-2.203	99	-2.104	-424	0	-424	-1.785	0	-1.785
03 Mobiliteit	-4.297	4.978	681	0	612	612	0	528	528
04 Groen en recreatie	0	294	294	-185	125	-60	0	120	120
05 Onderwijs en kinderopvang	0	1.287	1.287	0	1.300	1.300	0	1.743	1.743
06 Collectieve voorzieningen	-207	1.462	1.255	-2.235	4.024	1.789	-13.591	15.179	1.588
07 Individuele voorzieningen	-588	1.831	1.243	-375	1.618	1.243	-97	766	669
08 Veiligheid en duurzaamheid	0	556	556	217	1.554	1.771	0	136	136
09 Bestuur en dienstverlening		8	8	0	0	0	0	0	0
Subtotaal programma's	-10.963	11.413	450	-4.781	9.689	4.908	-18.040	19.709	1.669
10 Algemene dekkingsmiddelen	-32.043	34.829	2.786	-24.601	27.143	2.542	-269	1.724	1.455
Overhead				0	0	0	0	0	0
VpB	0	1.074	1.074	0	517	517	0	1.055	1.055
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-32.043	35.902	3.859	-24.601	27.660	3.059	-269	2.779	2.510
Mutatie reserves	-43.006	47.315	4.309	-29.381	37.348	7.967	-18.308	22.488	4.179
Resultaat	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-20.947	25.602	4.655	-27.841	25.556	-2.285	-19.729	17.078	-2.651
02 Economie en glastuinbouw	-8.940	7.631	-1.308	-2.457	1.374	-1.083	-11.672	10.639	-1.033
03 Mobiliteit	-11.586	5.633	-5.954	-7.691	829	-6.863	-8.100	746	-7.354
04 Groen en recreatie	-6.108	694	-5.414	-7.477	863	-6.614	-7.561	468	-7.092
05 Onderwijs en kinderopvang	-7.048	3.255	-3.794	-6.259	2.596	-3.663	-6.777	2.995	-3.782
06 Collectieve voorzieningen	-23.475	14.183	-9.292	-23.191	10.358	-12.833	-30.496	17.488	-13.008
07 Individuele voorzieningen	-45.962	11.630	-34.332	-45.304	10.665	-34.639	-46.984	9.774	-37.210
08 Veiligheid en duurzaamheid	-22.400	17.437	-4.963	-24.318	17.827	-6.491	-23.509	16.978	-6.531

Programmaveld (bedragen x €1.000)	Rekening 2023			Begroting na wijziging 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
09 Bestuur en dienstverlening	-6.242	842	-5.400	-6.309	790	-5.519	-6.440	790	-5.650
Subtotaal programma's	-152.707	86.907	-65.800	-150.848	70.857	-79.990	-161.268	76.955	-84.313
10 Algemene dekkingsmiddelen	-37.820	136.997	99.176	-32.228	131.473	99.246	-7.906	113.175	105.269
Overhead	-15.892	383	-15.509	-17.335	0	-17.335	-18.794	0	-18.794
VpB	-3.790	1.074	-2.717	-518	517	-1	-1.055	1.055	0
Bedrag onvoorzien	0	0	0	-103	0	-103	-103	0	-103
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-57.503	138.453	80.950	-50.184	131.991	81.807	-27.857	114.229	86.372
Resultaat	-210.210	225.360	15.150	-201.031	202.848	1.817	-189.125	191.185	2.060

Begrotingsverschil 2024-2025

Onderstaand wordt per programma het bruto verschil van baten en lasten tussen de begroting na wijziging 2024 en de primaire begroting 2025 weergegeven. Het totaalverschil bedraagt € 243.000. (Voor de onderstaande tabellen geldt dat een bedrag met een -/- teken een nadeel is).

Programmaveld (bedragen x €1.000)	Begroting na wijziging 2024			Begroting 2025			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-26.063	25.101	-962	-17.163	15.841	-1.322	8.900	-9.260	-360
02 Economie en glastuinbouw	-2.033	1.374	-659	-9.887	10.639	752	-7.854	9.265	1.411
03 Mobiliteit	-7.691	216	-7.475	-8.100	217	-7.883	-409	1	-408
04 Groen en recreatie	-7.292	738	-6.554	-7.561	349	-7.212	-269	-389	-658
05 Onderwijs en kinderopvang	-6.259	1.296	-4.963	-6.777	1.252	-5.525	-518	-44	-562
06 Collectieve voorzieningen	-20.956	6.335	-14.622	-16.905	2.309	-14.596	4.051	-4.026	26
07 Individuele voorzieningen	-44.929	9.047	-35.882	-46.886	9.008	-37.878	-1.957	-39	-1.996
08 Veiligheid en duurzaamheid	-24.534	16.273	-8.261	-23.509	16.842	-6.667	1.025	569	1.594
09 Bestuur en dienstverlening	-6.309	790	-5.519	-6.440	790	-5.650	-131	0	-131
Subtotaal programma's	-146.067	61.169	-84.898	-143.229	57.247	-85.982	2.839	-3.922	-1.084
10 Algemene dekkingsmiddelen	-7.627	104.331	96.704	-7.637	111.451	103.813	-10	7.120	7.110
Overhead	-17.335	0	-17.335	-18.794	0	-18.794	-1.459	0	-1.459
VpB	-518	0	-518	-1.055	0	-1.055	-536	0	-536
Bedrag onvoorzien	-103	0	-103	-103	0	-103	0	0	0
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-25.583	104.331	78.748	-27.588	111.451	83.862	-2.005	7.120	5.114
Mutatie reserves	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-1.778	455	-1.323	-2.566	1.237	-1.329	-788	782	-6
02 Economie en glastuinbouw	-424	0	-424	-1.785	0	-1.785	-1.361	0	-1.361
03 Mobiliteit	0	612	612	0	528	528	0	-84	-84
04 Groen en recreatie	-185	125	-60	0	120	120	185	-5	180
05 Onderwijs en kinderopvang	0	1.300	1.300	0	1.743	1.743	0	443	443
06 Collectieve voorzieningen	-2.235	4.024	1.789	-13.591	15.179	1.588	-11.356	11.155	-201
07 Individuele voorzieningen	-375	1.618	1.243	-97	766	669	278	-852	-575
08 Veiligheid en duurzaamheid	217	1.554	1.771	0	136	136	-217	-1.418	-1.635
09 Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal programma's	-4.781	9.689	4.908	-18.040	19.709	1.669	-13.259	10.020	-3.239
10 Algemene dekkingsmiddelen	-24.601	27.143	2.542	-269	1.724	1.455	24.332	-25.418	-1.086
Overhead	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VpB	0	517	517	0	1.055	1.055	0	537	537
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-24.601	27.660	3.059	-269	2.779	2.510	24.332	-24.881	-549
Resultaat	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Ruimte en wonen	-27.841	25.556	-2.285	-19.729	17.078	-2.651	8.112	-8.478	-366
02 Economie en glastuinbouw	-2.457	1.374	-1.083	-11.672	10.639	-1.033	-9.215	9.265	50
03 Mobiliteit	-7.691	829	-6.863	-8.100	746	-7.354	-409	-83	-492
04 Groen en recreatie	-7.477	863	-6.614	-7.561	468	-7.092	-84	-395	-478

Programmaveld (bedragen x €1.000)	Begroting na wijziging 2024			Begroting 2025			Verschil		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
05 Onderwijs en kinderopvang	-6.259	2.596	-3.663	-6.777	2.995	-3.782	-518	399	-120
06 Collectieve voorzieningen	-23.191	10.358	-12.833	-30.496	17.488	-13.008	-7.305	7.130	-175
07 Individuele voorzieningen	-45.304	10.665	-34.639	-46.984	9.774	-37.210	-1.679	-891	-2.571
08 Veiligheid en duurzaamheid	-24.318	17.827	-6.491	-23.509	16.978	-6.531	808	-849	-41
09 Bestuur en dienstverlening	-6.309	790	-5.519	-6.440	790	-5.650	-131	0	-131
Subtotaal programma's	-150.848	70.857	-79.990	-161.268	76.955	-84.313	-10.421	6.098	-4.323
10 Algemene dekkingsmiddelen	-32.228	131.473	99.245	-7.906	113.175	105.269	24.322	-18.299	6.023
Overhead	-17.335	0	-17.335	-18.794	0	-18.794	-1.459	0	-1.459
VpB	-518	517	-1	-1.055	1.055	0	-536	537	1
Bedrag onvoorzien	-103	0	-103	-103	0	-103	0	0	0
10 Algemene dekkingsmiddelen, overhead en onvoorzien	-50.184	131.991	81.807	-27.857	114.229	86.372	22.327	-17.761	4.565
Resultaat	-201.031	202.848	1.817	-189.125	191.185	2.060	11.906	-11.663	243

De analyse op de verschillen tussen de begroting 2024 en 2025 per programma is als volgt:

Programma / taakveld (bedrag x € 1.000)	Baten	Lasten
810 Ruimte en leefomgeving		
Participatiebeleid: In 2024 is een deel van het in 2023 beschikbaar gestelde uitvoeringsbudget participatiebeleid (ad 250.000) ingezet voor formatie-uitbreiding. In 2025 is in het kader van de toekomstbestendige gemeentefinanciën (KN - Participatiebeleid beperken besispunt 4) het restant vrijgevallen.	-	60
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Ruimte en Leefomgeving. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	-299
Overig	2	34
820 Grondexploitatie		
Bouwgrond in exploitatie: Actualisatie van de hoogte van de inkomsten- en uitgavenramingen van de grondexploitaties op basis van de actualisatie per 01-07-2024. In 2025 is een winstuitname begroot van € 1.489.000 voor Pijnacker-Zuid en € 944.000 voor Tuindershof. Voor de begroting is dit budgetneutraal omdat eenzelfde bedrag wordt gemuteerd in de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.	-9.337	9.337
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-834
Overig	767	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld grondexploitaties. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-102
Overig	-1	90
830 Wonen en Bouwen		
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	90	-92
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Wonen en bouwen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-72
Overig	0	-9
Totaal 01 Ruimte en wonen	-8.478	8.112
310 Economische ontwikkeling		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Economische ontwikkeling. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-158
Overig	-	32
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		
Bouwgrond in exploitatie: Actualisatie van de hoogte van de inkomsten- en uitgavenramingen van de grondexploitaties bedrijventerreinen op basis van de actualisatie per 01-07-2024. Voor de begroting is dit budgetneutraal omdat eenzelfde bedrag wordt gemuteerd in de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.	9.258	-9.258

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
Overig	-0	0
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		
Accountmanagement: In 2024 is eenmalig geld beschikbaar gesteld voor de Tour Feminin (110.000); deze post valt vrij met de Najaarsnota 24.	-	110
Overig	1	18
340 Economische promotie		
Overig	6	40
Totaal 02 Economie en glastuinbouw	9.265	-9.215
210 Verkeer en vervoer		
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	30	-30
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-313
Kapitaallasten: Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continue aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een stelpost zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De invulling wordt in de periode tot de Begroting 2026 uitgewerkt.	-	102
Mutaties reserves: De inzet van de bestemmingsreserve reserve degeneratie ten behoeve herstel van bestrating neemt in 2025 af ten opzichte van 2024.	-70	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Verkeer en vervoer. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-159
Overig	-43	17
220 Parkeren		
Overig	-	-25
Totaal 03 Mobiliteit	-83	-409
570 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		
Beheerplan baggeren: Met het verwerken van de financiële gevolgen van het beheerplan baggeren in 2024 is de bijdrage vanuit het gemeentelijk rioleringsplan als aparte inkomst begroot.	-205	-
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-21
Mutaties reserves: Eenmalige extra storting in de voorziening baggeren vanwege negatief saldo.	85	-85
Resultaatbestemming: In 2024 is eenmalig budget beschikbaar gesteld vanuit het beheerplan Water & Klimaat.	-73	73
Subsidies: In 2024 is eenmalig een afkoopsom begroot vanuit Provincie inzake Weidevogelgebied.	-185	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Groen en recreatie. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-92
Overig	-17	41
Totaal 04 Groen en recreatie	-395	-84
420 Onderwijshuisvesting		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	601	-601
Huisvesting: Voor het Stanislas College is eenmalig budget toegekend in 2024 voor sloop en bouwrijp maken.	-	135
Kapitaallasten: De hogere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-115
Onderwijshuisvesting: Kosten voor tijdelijke huisvesting van de Schatkaart in 2024 ten laste van de algemene reserve.	-159	159
Vergoeding: Voor de jaren 2022-2024 is verhuisvergoeding toegekend.	-	50
Verhuur accommodaties: Op basis van de geplande nieuwbouw worden de huurinkomsten vanaf 2025 hoger door oplevering van de Schatkaart, Casa en de Mariaschool.	40	-
Overig	2	-34
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
SPUK: Door een nieuwe verdeelsystematiek van het Rijk is in 2024 extra budget toegekend voor onderwijsachterstandenbeleid.	-85	85
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	-121
Overig	-0	-76
Totaal 05 Onderwijs en kinderopvang	399	-518
510 Sportbeleid en activering		
Overig	-0	-44
520 Sportaccommodaties		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	278	-278
Kapitaallasten: De hogere/lagere kapitaallasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.	-	-177
Mutaties reserves: Extra dotatie in voorziening buitensport in 2024 obv nieuw beheerplan.	-150	-
Mutaties reserves: Incidentele huurlasten in 2024 voor tijdelijke sporthal ivm bouw Jan Janssenhal gedekt uit de algemene reserve.	-199	199
Mutaties reserves: Invulling van het amendement 'toekomstbestendige sportverenigingen' bij het beheerplan 'sportvelden 2024-2027'.	-1.000	1.000
Mutaties reserves: Op basis van het beheerplan 'sportvelden 2024-2027' is in 2024 eenmalig een storting gedaan in de bestemmingsreserve 'afschrijvingslasten onderbouw kunstgrasvelden'.	-1.235	1.235
Mutaties voorziening: Extra dotatie in voorziening buitensport in 2024 obv nieuw beheerplan.	-	150
Overig	33	-27
530 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		
Afschrijvingslasten: De hogere afschrijvingslasten worden veroorzaakt door de geactualiseerde staat van activa en investeringsplanning. De afschrijvingslasten worden gedekt uit een bestemmingsreserve. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij de begroting.	660	-660
Mutaties reserves: Voor het Sociaal Cultureel Centrum Pijnacker is een bestemmingsreserve gevormd ter dekking van de afschrijvingslasten.	13.591	-13.591
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-113
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een lagere urentoerekening aan het taakveld Sportaccommodaties. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	46
Overig	-34	-11
550 Cultureel erfgoed		
Overig	-	-3
560 Media		
Overig	-	-56
610 Samenkracht en burgerparticipatie		
Coördinatie en uitvoering vluchtelingenopvang: Conform collegevoorstel "Vluchtelingenopvang, Harregeling en inzet sociaal domein"(zaaknr.1436534) is budget beschikbaar gesteld voor extra capaciteit voor Coördinatie en uitvoering voor vluchtelingenopvang binnen het Sociaal domein. De kosten worden gedekt uit de bestemmingsreserve Vluchtelingen en asielopvang.	-87	87
Opvang Oekraïners: Conform collegevoorstel "Besluit extra opvangplekken Oekraïense vluchtelingen en verlenging crisisnoodopvang" (zaaknr.1457122) is besloten om in totaal 190 opvangplekken te creëren voor de Oekraïense ontheemden. De kosten worden vergoed via de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne door het ministerie van Justitie en Veiligheid.	-3.929	3.929
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 175.000 budget beschikbaar gesteld ter dekking van tijdelijke formatie voor het uitvoeren van het onderzoek naar mogelijkheden van asielopvang.	-175	175
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	230
Overig	-118	-108
620 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen		
Maatwerkbudget: Vanuit het Actieplan Bestaanszekerheid is voor de jaren 2023 en 2024 vanuit de bestemmingsreserve Maatregelen Bestaanszekerheid € 100.000 toegevoegd aan het reguliere maatwerkbudget. Vanaf 2025 is dit niet langer het geval met lagere baten vanuit de reserve en lagere lasten op het maatwerkbudget als gevolg.	-100	100

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 348.000 toegekend voor de uitvoering van de KOT-regeling.	-348	348
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een hogere urentoerekening aan het taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	413
Overig	-	-29
710 Volksgezondheid		
Subsidie: Conform de subsidielijst zijn de subsidies voor maatschappelijke voorzieningen bijgesteld (zaaknr.1464583).	-	-103
Overig	-58	-18
750 Begraafplaatsen en crematoria		
Overig	0	0
Totaal 06 Collectieve voorzieningen	7.130	-7.305
630 Inkomensregelingen		
Actieplan Bestaanszekerheid: In 2024 zijn vanuit de bestemmingsreserve Bestaanszekerheid incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het actieplan Bestaanszekerheid. Zowel de budgetten (uitgaven) als de reservebijdrage (inkomsten) komen niet terug in 2025.	-385	-
Actieplan bestaanszekerheid: In 2024 zijn vanuit de bestemmingsreserve Bestaanszekerheid incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het actieplan Bestaanszekerheid. Zowel de budgetten (uitgaven) als de reservebijdrage (inkomsten) komen niet terug in 2025.	-	385
Armoedebestrijding: Extra budget voor een bredere inzet van het Sport- en Cultuurfonds zorgt voor hogere lasten in 2025 ten opzichte van 2024.	-	-46
Bijstandsuitkeringen: Omdat de doeluitkering van het Rijk in 2023 en 2024 niet toereikend was is er vanuit de algemene middelen € 1 miljoen toegevoegd aan het budget voor de uitbetaling van bijstandsuitkeringen. Omdat de rijksbijdrage de kostenstijging van de gemeente volgt (t-2) wordt er in 2025 geen rekening meer gehouden met de inzet van eigen middelen.	-	1.000
Energietoeslag: In 2024 is het restantbudget (hogere uitgaven) Energietoeslag 2023 ingezet vanuit het resultaat van de jaarrekening 2023 (hogere inkomsten). Dit is incidenteel van aard.	-614	614
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-23
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-125
Overig	0	-0
640 WSW en beschut werk		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-19
Overig	-	0
650 Arbeidsparticipatie		
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft lagere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	170
Overig	-	-0
660 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-102
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-70
index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-118
Overig	-	-2
671A Hulp bij het huishouden (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-206
index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-234
Overig	-	-1

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
671B Begeleiding (WMO)		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-134
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-129
Toename begeleiding: Bij het opstellen van de begroting 2024 is op het budget Wmo begeleiding meerjarig rekening gehouden met een bovengemiddelde groei van het gebruik van deze voorziening en is er vanaf jaarschijf 2025 € 150.000 toegevoegd aan het budget.	-	-150
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-248
Overig	-	-1
671C Dagbesteding (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-6
Overig	-	0
672A Jeugdhulp begeleiding		
Besparingsverlies Jeugd: Kostenbesparing uit hervormingen in de jeugdhulp die door het Rijk zijn opgelegd zijn door het Rijk ook al verrekend met inkomsten uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Deze konden tot op heden niet concreet worden ingevuld door gemeenten zodat voor 2023 en 2024 de verrekening is teruggedraaid in de meicirculaires van die jaren. Het resultaat van die hervorming voor 2024 (€ 160.000 beoogde besparing) wordt pas in de Najaarsnota 2024 teruggedraaid, dit leidt in deze vergelijking tot hogere lasten in 2025 ten opzichte van 2024.	-	-160
Incidentele budgetten: In 2024 waren er nog incidentele budgetten beschikbaar voor de uitvoering van het eerste Interventieplan Grip op het Sociaal Domein. Deze zijn er in 2025 niet meer waardoor de begrote kosten 2025 lager zijn.	-	278
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-110
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-67
Reservemutaties: Vanuit bestemmingsreserves zijn stortingen opgenomen voor kosten van met name tijdelijke inzet van personeel op incidentele activiteiten als implementatie van nieuwe werkwijzen en kostenbeheersingsmaatregelen.	111	-262
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft hogere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-735
Overig	0	0
672B Jeugdhulp behandeling		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-31
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-45
Overig	-	-0
672C Jeugdhulp dagbesteding		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-102
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-39
Overig	-	-0
672D Jeugdhulp zonder verblijf overig		

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-3
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-27
Overig	-4	-0
673A Pleegzorg		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-15
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-43
Overig	-	0
673B Gezinsgericht		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-6
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-17
Overig	-	-1
673C Jeughulp met verblijf overig		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-85
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-48
Overig	-	-0
674A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-260
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-229
Overig	-	3
674B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-98
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-104
Overig	-	0
674C Gesloten plaatsing		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-11

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
Overig	-	0
681B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)		
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-17
Overig	-	0
682A Jeugdbescherming		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-12
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-26
Overig	-	-0
682B Jeugdreclassering		
Index bepaling nullijn: De nullijn waarbinnen de budgetten van het sociaal domein zijn opgesteld is gebaseerd op het prijsniveau 2023. Met de reguliere indexering voor prijs en volume uit de Kadernota 2025 zijn de budgetten sociaal domein voor 2025 geïndexeerd. De indexering voor het tussenliggende jaar 2024 wordt met deze mutatie toegepast voor in totaal € 1,2 miljoen. Vanaf 2026 is de helft hiervan onderdeel van de kostenbeheersingsopdracht sociaal domein en vanaf 2027 voor de volledige € 1,2 miljoen.	-	-3
Indexering: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-3
Urentoerekening: Een herverdeling van de inzetbare uren heeft lagere lasten op dit taakveld als gevolg. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	42
Overig	-	0
Totaal 07 Individuele voorzieningen	-891	-1.679
110 Crisisbeheersing en brandweer		
Gemeenschappelijke regelingen: Op basis van de ontwerpbegroting 2025 van de veiligheidsregio Haaglanden is de bijdrage verhoogd.	-	-365
Mutaties reserves: In 2024 is de voorziening 'FLO brandweer' omgezet in een bestemmingsreserve 'FLO brandweer'.	-	-217
Mutaties reserves: Op basis van de personele planning voor het functioneel leeftijdsontslag van de veiligheidsregio Haaglanden worden de uitgaven geraamd. Deze worden gedekt uit de bestemmingsreserve 'FLO brandweer'. Voor 2025 wordt een lagere bijdrage verwacht.	-206	206
Overig	-	-1
120 Openbare orde en veiligheid		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Openbare orde en veiligheid. De herverdeling van de toegerekende uren heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-101
Overig	2	51
720 Riolering		
Gemeenschappelijke regelingen: Als gevolg van prijsstijgingen voor materiaal en uren en de vertraagde vervanging zijn de kosten van de gemalendienst toegenomen. Deze worden doorberekend aan de deelnemers.	190	-190
Kostendekkend taakveld riolering: Hogere baten door areaaluitbreiding.	147	-
Kostendekkend taakveld riolering: Op basis van de vastgestelde uitgangspunten voor de kostendekkendheidsberekening in het i GRP 2023-2026 wordt de storting in de egalisatievoorziening riolering bijgesteld.	-	410
Kostendekkend taakveld riolering:: Door kostenstijging van materialen en uren en meer onderhoud door vertraagde vervanging is de bijdrage aan de gemalendienst toegenomen. Door sterk gestegen energieprijzen zijn de kosten voor elektrische aansturen van de gemalen gestegen. De kapitaallasten vallen hoger uit als gevolg van de actualisatie van de investeringsplanning.	-	-360
Overig	17	33
730 Afval		
Kostendekkend taakveld afvalinzameling: Als gevolg van een hogere Dienstverleningsovereenkomst en areaaluitbreiding nemen de lasten en baten van het taakveld afvalinzameling toe.	397	-318
Overig	-8	-27
740 Milieubeheer		
Duurzaamheidsbudget: Voor 2024 is € 500.000 ter beschikking geteld voor isolatie van oudere woningen (zaaknr.1402601).	-	500
Mutatie reserve: In 2024 is budget toegekend voor een duurzaamheidscoach voor bedrijven (terreinen).	-150	150

Programma / taakveld (bedrag × € 1.000)	Baten	Lasten
Mutatie reserve: Vanuit de bestemmingsreserve Energieneutrale gemeente wordt in 2024 € 527.000 ingezet voor Energietransitie, Warmtetransitie en communicatiemiddelen.	-527	527
Resultaatbestemming: Middels resultaatbestemming is bij de jaarrekening 2023 € 500.000 beschikbaar gesteld voor isolatie van oudere woningen.	-500	500
SPUK: Door het Rijk zijn middelen beschikbaar gesteld voor verduurzaming van slecht geïsoleerde woningen in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma.	-184	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is een lagere urentoerekening aan het taakveld Milieubeheer. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	-97
Overig	-27	107
Totaal 08 Veiligheid en duurzaamheid	-849	808
012 Bestuur		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Bestuur. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-129
Overig	-	-58
020 Burgerzaken		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Burgerzaken. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	87
Wet Open Overheid: Vanuit de Algemene Uitkering te ontvangen.	-	-21
Overig	0	-10
Totaal 09 Bestuur en dienstverlening	0	-131
040 Overhead		
Kapitaallasten: Vanaf 2023 is de onderuitputting van de investeringsplanning een continue aandachtspunt. In de voorliggende begroting is hierin een nieuwe stap gezet. Door middel van een stelpost zijn de kapitaallasten voor met name automatisering en openbare ruimte realistischer begroot. De invulling wordt in de periode tot de Begroting 2026 uitgewerkt.	-	243
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit de reserve bedrijfsvoering eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de organisatieontwikkeling en toekomstbestendige gemeentefinanciën.	-404	404
Overhead: De overhead is toegenomen door hogere kapitaallasten, verhoging van directe budgetten en salarislasten. Een nadere specificatie staat in hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien.	-	-2.106
Overig	-0	6
050 Treasury		
Dividenden: De dividenden zijn bijgesteld conform de Aandeelhoudersvergadering d.d. 27 maart 2024 en de verwachte dividendprognose van Stedin.	-114	-
Mutatie reserve: Ten laste van de algemene reserve is een bestemmingsreserve "lagere rente langlopende O/G" gevormd, om de lasten van de rente van de langlopende leningen te verlagen. Het bedrag dat jaarlijks vrijvalt neemt ieder jaar af.	-269	-
Schatkistbankieren: Stabilisatie saldohoogte schatkistbankieren en de hoogte van de rentetarieven leiden tot hogere renteopbrengsten op tegoeden die de gemeente verplicht uit heeft staan bij de BNG.	1.798	-
Uren toerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren is er een hogere urentoerekening aan het taakveld "Deelnemingen en beleggingen". De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsaldo.	-	-16
Verrekening renteresultaat: Als gevolg van de actualisatie van de grexen.	-	-17
Overig	0	-2
061 OZB Woningen		
OZB Woningen: Bij de OZB-opbrengsten wordt rekening gehouden met een reguliere prijsindex van het CPB van 6,3% in 2025. In verband met een wijziging in de verdeelmaatstaf van de algemene uitkering wordt er ook een extra index van 3% toegepast. Zie verdere toelichting in de paragraaf Lokale Heffingen.	836	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld OZB woningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-62
Overig	-0	-29
062 OZB Niet woningen		
OZB niet woningen: Bij de OZB-opbrengsten wordt rekening gehouden met een reguliere prijsindex van het CPB van 6,3% in 2025. In verband met een wijziging in de verdeelmaatstaf van de algemene uitkering wordt er ook een extra index van 3% toegepast. Zie verdere toelichting in de paragraaf Lokale Heffingen.	285	-
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld OZB niet woningen. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	35
Overig	-0	-1

Programma / taakveld (bedrag x € 1.000)	Baten	Lasten
063 Parkeerbelasting		
Overig	0	-1
064 Belasting overig		
Urentoerekening: Als gevolg van een herverdeling van de uren een hogere urentoerekening aan het taakveld Belasting overig. De herverdeling van de toegerekende uren hebben per saldo geen effect op het begrotingsresultaat.	-	-44
Overig	-	-1
070 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		
Algemene uitkering: De inkomsten algemene uitkering uit het gemeentefonds nemen in het algemeen toe als gevolg van het accres (de groei) van het gemeentefonds, compensatie voor loon- en prijsontwikkelingen en de overdracht of intensivering van door het Rijk aan gemeenten overgehevelde taken. Een uitgebreide toelichting op de algemene uitkering is opgenomen in paragraaf 5.2. van het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VpB en onvoorzien.	4.433	-
Overig	-0	-0
080 Overige baten en lasten		
Jaarrekeningresultaat: Het jaarrekeningresultaat 2023 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.	-15.150	15.150
Mutaties reserves: Aanvullende stortingen in 2024 vanuit de algemene reserve ter dekking van afschrijvingslasten uit diverse bestemmingsreserves.	-1.992	1.992
Mutaties reserves: De voorziening 'Functioneel leeftijdsontslag (FLO)' is in 2024 omgezet in een bestemmingsreserve.	-1.061	1.061
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit de algemene reserve eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de invoering van de omgevingswet.	-275	-
Mutaties reserves: In 2024 is vanuit reserves eenmalig budget beschikbaar gesteld voor een kwartiermaker fysiek domein en startnotitie visie op het sociaal domein.	-107	-
Mutaties reserves: Op basis van de aanbesteding van de uitbreiding Stanislas is in 2024 een extra dotatie gedaan van de algemene reserve in de bestemmingsreserve 'Stanislas'.	-375	375
Mutaties reserves: Voor de dekking van de Metropolitan fietsroute is in 2024 een aanvullende storting gedaan van de algemene reserve in de bestemmingsreserve 'Metropolitane fietsroute'.	-1.822	1.822
Resultaatbestemming: Vanuit de algemene reserve is in 2024 de resultaatbestemming 2023 beschikbaar gesteld.	-3.989	3.989
Salarissen: De hogere lasten in 2024 zijn het gevolg van de Cao 2024-2025 die centraal was opgenomen en een deel van de uren voor het sociaal domein die nog niet waren begroot op taakveld sociaal domein. Vanaf 2025 zijn beiden verwerkt.	-	3.300
Salarissen: Een deel van de salarislasten is begroot op het taakveld overige baten en lasten.	-	-1.351
Stelposten: Bijstellingen voor prijsindexering en volumegroei zorgen voor hogere lasten op de budgetten in dit taakveld.	-	-1.814
Overig	-92	-70
090 Venootschapsbelasting		
Venootschapsbelasting: De winstuitnames die worden gedaan uit de grondexploitaties van de gemeente vallen onder VpB-plicht voor overheidsondernemingen. Voor 2025 is de hoogte van de verwachte VpB-last 2025 aangepast aan de herziene stand van de grondexploitaties per 1 juli 2024. Zie hiervoor ook de paragraaf 7 Grondbeleid. De winstnemingen uit de grondexploitaties en de raming van het benodigde budget voor VpB verlopen via de algemene reserve.	537	-536
Overig	0	-0
Totaal 10 Algemene dekkingsmiddelen	-17.761	22.327

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Incidentele baten					
Programma 1 Ruimte en wonen					
Winstuitname grondexploitatie Pijnacker-Zuid	2.433	1.601	276	728	Betreft de tussentijdse verwachte winstuitname van de grondexploitaties. Winsten en verliezen zijn eenmalig van aard en worden derhalve opgenomen als incidenteel voordeel.
Onttrekking algemene reserve i.v.m. voeding voorziening nadelige complexen grondexploitaties	168	172	40		De voorziening nadelige complexen grondexploitaties wordt aangevuld vanuit de algemene reserve conform bestendige gedragslijn.
Incidenteel budget uitvoeren grondbeleid	100	-	-		Voor het maken en uitvoeren van grondbeleid is voor de jaren 2023 t/m 2025 een bedrag van

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Vorbereiding Transformatiegebieden	150	-	-		€100.000 beschikbaar gesteld, zaaknummer 1419899. Dekking vindt plaats vanuit de reserve bedrijfsvoering. Voor de jaren 2023 t/m 2025 is een budget van €150.000 beschikbaar gesteld vanuit de bestemmingsreserve Transformatiegebieden (zaaknummer 1338566).
Totaal Programma 1 Ruimte en wonen	2.851	1.773	316	728	
Programma 2 Economie en glastuinbouw					
Winstuitname grondexploitatie	1.785	748	0	0	Tussentijdse verwachte winstuitname van de grondexploitatie. Winsten en verliezen zijn incidenteel van aard en worden derhalve opgenomen als incidenteel voordeel.
	-	-	-	-	
Totaal programma 2 Economie en glastuinbouw	1.785	748	0	0	
Programma 3 Mobiliteit					
Niet van toepassing					
Totaal programma 3 Mobiliteit	0	0	0	0	
Programma 4 Groen en recreatie					
Niet van toepassing					
Totaal programma 4 Groen en recreatie	0	0	0	0	
Programma 5 Onderwijs					
Niet van toepassing					
Totaal programma 5 Onderwijs	0	0	0	0	
Programma 6 Collectieve voorzieningen					
Brede SPUK 2023-2026 Combinatie functionaris	202	202			De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026.
Brede SPUK 2023-2026 Lokaal Sportakkoord	23	23			De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 m.b.t. lokaal sportakkoord.
Brede SPUK 2023-2026 Mantelzorg	21	21			De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 m.b.t. Mantelzorg.
Tijdelijke formatie voor coördinatie en uitvoering	74	-	-	-	Tijdelijke formatie voor coördinatie en uitvoering (Zaaknr.1436534)
Brede SPUK 2023-2026 diverse onderdelen	401	272			De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 voor diverse onderdelen.
Totaal programma 6 Collectieve voorzieningen	721	518	0	0	
Programma 7 Individuele voorzieningen					
Bestaanszekerheid	35	50	25	-	Aanpassing van de beleidsregels bijzondere vragen tijdelijk een bijdrage uit de reserve Bestaanszekerheid voor de overbrugging van de implementatieperiode.
Pilot welzijnsondersteuner ouderen huisartsen gedekt uit reserve sociaal domein.	195	-	-	-	Voor de pilot Welzijnsondersteuner huisartsen Ouderen worden extra middelen beschikbaar gesteld in de jaren 2023 t/m 2025 vanuit de bestemmingsreserve sociaal domein, zaaknummer 1412047.
Pilot welzijnsondersteuner ouderen huisartsen (vergoeding DSW)	97	-	-	-	Voor de pilot Welzijnsondersteuner huisartsen Ouderen ontvangt de gemeente een bijdrage van DSW, zaaknummer 1412047.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Extra inzet individuele begeleiding Jeugd en Wmo	274	-	-	-	Met dekking vanuit de bestemmingsreserve Sociaal Domein worden tijdelijk Jeugd en Wmo-taken door eigen mensen uitgevoerd.
Aanpak nieuw interventieplan Sociaal Domein	262	-	-	-	Voor de ontwikkeling van een nieuw interventieplan Sociaal Domein en ondersteuning van de projectorganisatie en nieuwe kostenbeheersingmaatregelen zijn incidentele kosten opgevoerd en voor de dekking middelen vanuit de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering ingezet.
Indexering budgetten Sociaal Domein	-	618	-	-	In 2026 vindt 50% van de indexering van de budgetten in het Sociaal Domein incidenteel plaats vanuit de bestemmingsreserve Sociaal Domein.
Totaal programma 7 Individuele voorzieningen	863	668	25	0	
Programma 8 Veiligheid en duurzaamheid					
SPUK*: Tijdelijke regeling klimaat en energiebeleid CDOKE	859	0	0	0	SPUK*: Tijdelijke regeling klimaat en energie CDOKE
Totaal programma 8 Veiligheid en duurzaamheid	859	-	-	-	
Programma 9 Bestuur en dienstverlening					
N.v.t.					
Totaal programma 9 Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0	
Programma 10 Algemene dekkingsmiddelen					
POK middelen voor versterking dienstverlening gemeenten	220	220	220	-	Voor de versterking van de dienstverlening door gemeenten zijn door het Rijk POK middelen toegekend (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen).
Vennootschapsbelasting gedekt vanuit algemene reserve	1.055	587	69	182	Betreft de verwachte afdracht vennootschapsbelasting i.v.m. ondernemersactiviteit op de grondexploitaties.
Bestuursopdracht Organisatieontwikkeling	209	209	100	0	Er loopt een traject om de organisatie toekomstbestendig te maken. De gemeentelijke huisvesting is hier ook bij betrokken.
Ondernemersfonds	370	370	0	0	Tot en met 2026 bevat het OZB tarief niet-woningen een opslag die is bestemd voor het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp.
RVU-middelen voor 2025 en 2026	332	102	0	0	In de begroting is een budget opgenomen voor de RVU-middelen die worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering
Bestemmingsreserve Egalisatie begrotingssaldo 2026 en 2027	-	3.225	5.508	0	Ten laste van de algemene reserve is bestemmingsreserve Egalisatie begrotingssaldo 2026 en 2027 gevormd.
Totaal programma 10 Algemene dekkingsmiddelen	2.186	4.713	5.897	182	
Totaal Incidentele baten	9.266	8.420	6.237	910	
Incidentele lasten					
Programma 1 Ruimte en wonen					
Storting algemene reserve winstuitname grondexploitaties	2.433	1.601	276	728	De tussentijdse verwachte winstuitname van de grondexploitatie Pijnacker-Zuid wordt afgestort in de algemene reserve conform bestendige gedragslijn.
Storting voorziening nadelige complexen grondexploitaties	168	172	40	0	De voorziening nadelige complexen grondexploitaties wordt aangevuld vanuit

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Incidenteel budget uitvoeren grondbeleid	100	-	-	-	de algemene reserve ter dekking van de negatieve grondexploitaties. Voor het maken en uitvoeren van grondbeleid is voor de jaren 2023 t/m 2025 een bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld, zaaknummer 1419899.
Incidenteel budget i.v.m. voorbereiding Transformatiegebieden	150	-	-	-	Voor de jaren 2023 t/m 2025 is een budget van €150.000 beschikbaar gesteld t.b.v. de voorbereiding van Transformatiegebieden, zaaknummer 1338566.
Transitiekosten opvanglocaties	-	-	-	-	Betreft de financiële afwikkeling van de transitiekosten van de zes opvanglocaties die in 2022 en 2023 zijn gerealiseerd. Vanuit het ministerie van J&V heeft de gemeente een bijdrage ter dekking van de kosten ontvangen.
Saldo exploitatie overig gemeentelijk vastgoed	133	133	133	0	Na een periode waarin kosten voor renovatie en inrichting zijn gemaakt voor gemeentelijk vastgoed, volgt een aantal jaren waarin de huuropbrengsten de kosten van beheer overstijgen. Zowel de dekking van de kosten als de storting van het jaarlijkse exploitatieoverschot verloopt via de algemene reserve.
Totaal programma 1 Ruimte en wonen	2.984	1.906	449	728	
Programma 2 Economie en glastuinbouw					
Storting algemene reserve winstuitname grondexploitaties	1.785	748	-	-	De tussentijdse verwachte winstuitname van de grondexploitaties worden afgestort in de algemene reserve conform bestendige gedragslijn.
Ondernemersfonds	370	370	0	0	Tot en met 2026 bevat het OZB tarief niet-woningen een opslag die is bestemd voor het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp.
Totaal programma 2 Economie en glastuinbouw	2.155	1.118	0	0	
Programma 3 Mobiliteit					
Niet van toepassing					
Totaal programma 3 Mobiliteit	0	0	0	0	
Programma 4 Groen en recreatie					
Eenmalige storting in voorziening 'Baggeren'	85	-	-	-	Op basis van het beheerplan 'Baggeren 2024-2027' vindt in 2025 eenmalig een extra storting plaats in de voorziening 'Baggeren'.
Totaal programma 4 Groen en recreatie	85	0	0	0	
Programma 5 Onderwijs					
Niet van toepassing					
Totaal programma 5 Onderwijs	0	0	0	0	
Programma 6 Collectieve voorzieningen					
Vluchtelingenopvang, HAR-regeling en inzet SD	51	-	-	-	Budget voor tijdelijke formatie t.b.v. coördinatie en uitvoering Sociaal Domein, zaaknummer 1436534.
Brede SPUK 2023-2026 Combinatie functionaris	202	202	-	-	De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026.
Brede SPUK 2023-2026 Lokaal Sportakkoord	23	23	-	-	De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 m.b.t. lokaal sportakkoord.
Brede SPUK 2023-2026 Mantelzorg	21	21	-	-	De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 m.b.t. Mantelzorg.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Tijdelijke formatie voor coördinatie en uitvoering	74	-	-	-	Tijdelijke formatie voor coördinatie en uitvoering (Zaaknr.1436534)
Brede SPUK 2023-2026 diverse onderdelen	401	272			De Brede SPUK is vooralsnog toegekend voor de periode 2023-2026 voor diverse onderdelen.
Totaal programma 6 Collectieve voorzieningen	772	518	0	0	
Programma 7 Individuele voorzieningen					
Actieplan bestaanszekerheid	35	50	25	-	Aanpassing van de beleidsregels bijzondere vragen tijdelijk een bijdrage uit de reserve Bestaanszekerheid voor de overbrugging van de implementatieperiode.
Pilot welzijnsondersteuner ouderen gedekt uit reserve sociaal domein.	195	-	-	-	Voor de pilot Welzijnsondersteuner huisartsen Ouderen worden extra middelen beschikbaar gesteld in de jaren 2023 t/m 2025 vanuit de bestemmingsreserve sociaal domein, zaaknummer 1412047.
Pilot welzijnsondersteuner ouderen, vergoeding DSW gestort in bestemmingsreserve sociaal domein	97	-	-	-	Voor de pilot Welzijnsondersteuner huisartsen Ouderen ontvangt de gemeente een bijdrage van DSW die wordt gestort in de bestemmingsreserve Sociaal Domein, zaaknummer 1412047.
Extra inzet individuele begeleiding Jeugd en Wmo	274	-	-	-	Met dekking vanuit de bestemmingsreserve Sociaal Domein worden tijdelijk Jeugd en Wmo-taken door eigen mensen uitgevoerd.
Aanpak nieuw interventieplan Sociaal Domein	262	-	-	-	Voor de ontwikkeling van een nieuw interventieplan Sociaal Domein en ondersteuning van de projectorganisatie en nieuwe kostenbeheersingmaatregelen zijn incidentele kosten opgevoerd en voor de dekking middelen vanuit de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering ingezet.
Indexering budgetten Sociaal Domein	-	618	-	-	In 2026 vindt 50% van de indexering van de budgetten in het Sociaal Domein incidenteel plaats vanuit de bestemmingsreserve Sociaal Domein.
Totaal programma 7 Individuele voorzieningen	863	668	25	0	
Programma 8 Veiligheid en duurzaamheid					
Verduurzaming slecht geïsoleerde woningen	0	0	0	0	Inzet van gemeentelijke middelen voor verduurzaming slecht geïsoleerde woningen, Zaaknummer 1402601.
SPUK": Tijdelijke regeling klimaat en energiebeleid CDOKE	859	0	0	0	SPUK": Tijdelijke regeling klimaat en energie CDOKE
Totaal programma 8 Veiligheid en duurzaamheid	859	0	0	0	
Programma 9 Bestuur en dienstverlening					
N.v.t.					
Totaal programma 9 Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0	
Programma 10 Algemene dekkingsmiddelen					
POK middelen voor versterking dienstverlening gemeenten	220	220	220	-	Voor de versterking van de dienstverlening door gemeenten zijn door het Rijk POK middelen toegekend (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen). Deze worden gestort in de bestemmingsreserve 'Versterking dienstverlening'

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	Toelichting
Vennootschapsbelasting	1.055	587	69	182	Betreft de verwachte afdracht vennootschapsbelasting i.v.m. ondernemersactiviteit op de grondexploitatie.
Bestuursopdracht Organisatieontwikkeling	209	209	100	0	Er loopt een traject om de organisatie toekomstbestendig te maken. De gemeentelijke huisvesting is hier ook bij betrokken.
Bestemmingsreserve egalisatie begrotingssaldo 2026 en 2027	-	3.225	5.508	0	Ten laste van de algemene reserve is een bestemmingsreserve Egalisatie begrotingssaldo 2026 en 2027 gevormd.
RVU-middelen voor 2025 en 2026	332	102	0	0	In de begroting is een budget opgenomen voor de RVU-middelen die worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering
Totaal programma 10 Algemene dekkingsmiddelen	1.816	4.343	5.897	182	
Totaal Incidentele lasten	9.535	8.553	6.370	910	

Op basis van de huidige begroting, kadernota, tussentijdse ontwikkelingen en de plannen voor de komende jaren, is de verwachting dat het begrotingssaldo 2025 eindigt met een structureel afgerond resultaat van € 2.326.000 voordelig. Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en de baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat over blijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten). Hiermee voldoet de gemeente aan de vereisten van de toezichthouder.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Totaal resultaat	2.326	45	-795	-3.536
Saldo incidentele baten en lasten	269	133	133	0
Resultaat gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten	2.057	-88	-928	-3.536

Tabel structurele onttrekkingen en stortingen reserves

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	Programma
Structurele onttrekking ter dekking van de kapitaallasten	5.919	4.861	4.566	4.844	1,3,4,5,6 en 10
Totaal	5.919	4.861	4.566	4.844	

Gespecificeerd verloop van de reserves

Programma (Bedragen * 1.000)	2025			2026		
	Storting	Onttrekking	Saldo	Storting	Onttrekking	Saldo
01 Ruimte en wonen						
Algemene reserve	2.566	-485	2.081	1.734	-2.535	-801
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	-100	-100	0	0	0
Bestemmingreserve Afschrijvingslasten opvanglocaties ontheemden	0	-102	-102	0	-102	-102
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Transformatiegebieden	0	-150	-150	0	0	0
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Oranjepark, ruimtelijke visie	0	-400	-400	0	0	0
Subtotaal	2.566	-1.237	1.329	1.734	-2.637	-903
02 Economie en glastuinbouw						
Algemene reserve	1.785	0	1.785	748	0	748
Subtotaal	1.785	0	1.785	748	0	748
03 Mobiliteit						
Algemene reserve	0	-4	-4	0	-4	-4
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Komkommerweg	0	-25	-25	0	-40	-40

Programma (Bedragen * 1.000)	2025			2026		
	Storting	Onttrekking	Saldo	Storting	Onttrekking	Saldo
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten FES Oostelijke Randweg	0	-176	-176	0	-176	-176
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten ISV Pijnacker Noord	0	-27	-27	0	-27	-27
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Herstructurering Katwijkerlaan	0	-3	-3	0	-3	-3
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten herinrichting Raadhuisplein	0	-23	-23	0	-35	-35
Bestemmingsreserve Degeneratiekosten	0	-140	-140	0	0	0
Bestemmingsreserve Metropolitane fietsroute (MFR)	0	0	0	0	-5	-5
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Asfaltering	0	-130	-130	0	-58	-58
Subtotaal	0	-528	-528	0	-349	-349
04 Groen en recreatie						
Algemene reserve	0	-85	-85	0	0	0
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Ruyven Zuid-Polder	0	-17	-17	0	-17	-17
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Herstructurering Katwijkerlaan	0	-18	-18	0	-43	-43
Subtotaal	0	-120	-120	0	-60	-60
05 Onderwijs en kinderopvang						
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Stanislas College	0	-260	-260	0	-411	-411
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten renovatie scholen P-Noord	0	-9	-9	0	-9	-9
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten school Ackerswoude en Keijzershof	0	-294	-294	0	-294	-294
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten schoollocatie De Regenboog	0	-18	-18	0	-18	-18
Bestemmingsreserve Casaschool en IKC Pijnacker Noord	0	-370	-370	0	-370	-370
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten IKC's	0	-792	-792	0	-932	-932
Subtotaal	0	-1.743	-1.743	0	-2.034	-2.034
06 Collectieve voorzieningen						
Algemene reserve	0	-13.591	-13.591	0	0	0
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten De Groene Wijdte	0	-122	-122	0	-122	-122
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten renovatie scholen P-Noord	0	-4	-4	0	-4	-4
Bestemmingsreserve Vluchtelingen en asielopvang	0	-51	-51	0	0	0
Bestemmingsreserve Cultuur	0	-660	-660	0	0	0
Bestemmingsreserve Casaschool en IKC Pijnacker Noord	0	-53	-53	0	-53	-53
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten SCC	13.591	0	13.591	0	0	0
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Sporthallen	0	-439	-439	0	-439	-439
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten onderbouw kuntsgrasvelden	0	-103	-103	0	-120	-120
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten CulturA Dorpsstraat 7 Nootdorp	0	-63	-63	0	-63	-63
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Begraafplaats Sint Janshof	0	-91	-91	0	-91	-91
Subtotaal	13.591	-15.179	-1.588	0	-893	-893
07 Individuele voorzieningen						
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	-262	-262	0	0	0
Bestemmingsreserve Sociaal Domein	97	-469	-371	0	-619	-619
Bestemmingsreserve Maatregelen bestaanszekerheid	0	-35	-35	0	-50	-50
Subtotaal	97	-766	-669	0	-669	-669
08 Veiligheid en duurzaamheid						
Bestemmingsreserve FLO Brandweer	0	-136	-136	0	-136	-136
Subtotaal	0	-136	-136	0	-136	-136
10 Algemene dekkingsmiddelen						
Algemene reserve	0	-1.104	-1.104	0	-675	-675
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	-209	-209	0	-209	-209

Programma (Bedragen * 1.000)	2025			2026		
	Storting	Onttrekking	Saldo	Storting	Onttrekking	Saldo
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Gemeentelijke huisvesting	0	-404	-404	0	-404	-404
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Modernisering gemeentekantoor	0	-42	-42	0	-42	-42
Bestemmingsreserve Lagere rente langlopende leningen o/g	0	-1.020	-1.020	0	-774	-774
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Oranjepark, ruimtelijk visie	49	0	49	0	0	0
Bestemmingsreseve Versterking dienstverlening	220	0	220	220	0	220
Bestemmingsreserve Egalisatie begrotingssaldo 2026 e.v	0	0	0	88	0	88
Subtotaal	269	-2.779	-2.510	308	-2.104	-1.796
Totaal	18.308	-22.488	-4.180	2.789	-8.882	-6.093

Programma (Bedragen * 1.000)	2027			2028		
	Storting	Onttrekking	Saldo	Storting	Onttrekking	Saldo
01 Ruimte en wonen						
Algemene reserve	409	-110	299	861	-68	793
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Bestemmingreserve Afschrijvingslasten opvanglocaties ontheemden	0	-102	-102	0	-102	-102
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Transformatiegebieden	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Oranjepark, ruimtelijke visie	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	409	-211	198	861	-170	691
02 Economie en glastuinbouw						
Algemene reserve	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	0	0	0	0	0	0
03 Mobiliteit						
Algemene reserve	0	-4	-4	0	-4	-4
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Komkommerweg	0	-40	-40	0	-79	-79
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten FES Oostelijke Randweg	0	-176	-176	0	-176	-176
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten ISV Pijnacker Noord	0	-27	-27	0	-27	-27
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Herstructurering Katwijkerlaan	0	-6	-6	0	-6	-6
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten herinrichting Raadhuisplein	0	-35	-35	0	-35	-35
Bestemmingsreserve Degeneratiekosten	0	0	0	0	0	0
	0	-20	-20	0	-21	-21
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Asfaltering	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	0	-308	-308	0	-348	-348
04 Groen en recreatie						
Algemene reserve	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Ruyven Zuid-Polder	0	-17	-17	0	-17	-17
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Herstructurering Katwijkerlaan	0	-43	-43	0	-218	-218
Subtotaal	0	-60	-60	0	-235	-235
05 Onderwijs en kinderopvang						
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Stanislas College	0	-429	-429	0	-429	-429
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten renovatie scholen P-Noord	0	-9	-9	0	-9	-9
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten school Ackerswoude en Keijzershof	0	-294	-294	0	-294	-294
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten schoollocatie De Regenboog	0	-154	-154	0	-154	-154
Bestemmingsreserve Casaschool en IKC Pijnacker Noord	0	-370	-370	0	-370	-370
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten IKC's	0	-961	-961	0	-989	-989
Subtotaal	0	-2.217	-2.217	0	-2.245	-2.245

Programma (Bedragen * 1.000)	2027			2028		
	Storting	Onttrekking	Saldo	Storting	Onttrekking	Saldo
06 Collectieve voorzieningen						
Algemene reserve	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten De Groene Wijdte	0	-122	-122	0	-122	-122
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten renovatie scholen P-Noord	0	-4	-4	0	-4	-4
Bestemmingsreserve Vluchtelingen en asielopvang	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Cultuur	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Casaschool en IKC Pijnacker Noord	0	-53	-53	0	-53	-53
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten SCC	0	0	0	0	-340	-340
Bestemmingsreserve afschrijvingslasten Sporthallen	0	-439	-439	0	-439	-439
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten onderbouw kunstsgrasvelden	0	-137	-137	0	-137	-137
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten CulturA Dorpsstraat 7 Nootdorp	0	-63	-63	0	-63	-63
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Begraafplaats Sint Janshof	0	-91	-91	0	-91	-91
Subtotaal	0	-910	-910	0	-1.250	-1.250
07 Individuele voorzieningen						
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Sociaal Domein	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Beschermd Wonen/Beschermd Thuis	0	-25	-25	0	0	0
Subtotaal	0	-25	-25	0	0	0
08 Veiligheid en duurzaamheid						
Bestemmingsreserve FLO Brandweer	0	-106	-106	0	-90	-90
Subtotaal	0	-106	-106	0	-90	-90
10 Algemene dekkingsmiddelen						
Algemene reserve	0	-996	-996	0	-3.719	-3.719
Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	0	-100	-100	0	0	0
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Gemeentelijke huisvesting	0	-404	-404	0	-376	-376
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Modernisering gemeentekantoor	0	-42	-42	0	-42	-42
Bestemmingsreserve Lagere rente langlopende leningen o/g	0	-774	-774	0	-774	-774
Bestemmingsreserve Afschrijvingslasten Oranjepark, ruimtelijk visie	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Versterking dienstverlening	220	0	220	0	0	0
Bestemmingsreserve Egalisatie begrotingsaldo 2026 e.v	927	0	927	3.537	0	3.537
Subtotaal	1.147	-2.316	-1.169	3.537	-4.911	-1.374
Totaal	1.556	-6.153	-4.597	4.398	-9.249	-4.851

Specificatie van de stortingen in de voorzieningen

Programma: (Bedragen * 1.000)	2025	2026	2027	2028
01 Ruimte en wonen				
Voorziening nadelige complexen grondexploitatie	50	41	41	0
Subtotaal	50	41	41	0
03 Mobiliteit				
Voorziening Onderhoud wegen	705	705	705	705
Voorziening civiele kunstwerken	500	500	500	500
Subtotaal	1.205	1.205	1.205	1.205
04 Groen en recreatie				
Voorziening baggerwerken	445	360	360	360
Voorziening openbaar groen	250	250	250	250
Subtotaal	695	610	610	610
05 Onderwijs en kinderopvang				
Voorziening onderhoud gebouwen	55	55	55	55
Subtotaal	55	55	55	55
06 Collectieve voorzieningen				
Voorziening onderhoud gebouwen	85	85	103	158
Voorziening Groot onderhoud + renovatie buitensport	50	50	50	50
Subtotaal	135	135	153	208
08 Veiligheid en duurzaamheid				
Voorziening dubieuze debiteuren	32	32	32	32
Voorziening riolering (egalisatie)	197	31	0	0
Subtotaal	229	63	32	32
09 Bestuur en dienstverlening				
Voorziening wethouderspensionoenen	200	200	200	200
Subtotaal	200	200	200	200
10 Algemene dekkingsmiddelen				
Voorziening onderhoud gebouwen	30	30	30	30
Voorziening dubieuze debiteuren	48	48	48	48
Subtotaal	78	78	78	78
Totaal	2.646	2.386	2.373	2.387

2. Uiteenzetting financiële positie

Meerjarige balans

In de diverse overzichten over het vermogen is de algemene reserve cumulatief gecorrigeerd voor het overschot of tekort van de begrotingssaldi. De financiële positie in meerjarenperspectief blijkt uit de geprognosticeerde balanscijfers voor de jaren 2025-2028.

Meerjarenperspectief per 31 december											
(Bedragen x € 1.000)											
Activa	2024	2025	2026	2027	2028	Passiva	2024	2025	2026	2027	2028
VASTE ACTIVA						VASTE PASSIVA					
<i>Immateriële vaste activa</i>											
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0						
<i>Materiële vaste activa</i>						<i>Eigen vermogen</i>					
Investerings met een economisch nut	160.688	132.885	120.761	116.768	96.816	Algemene reserve	60.006	49.089	48.358	47.657	44.728
Investerings in roeringen	31.557	35.048	29.246	27.976	31.658	Bestemmingsreserves	140.284	147.021	141.661	137.765	135.843
Investerings met een maatschappelijk nut	32.250	43.128	36.937	33.469	37.029	Exploitatieresultaat	2.791	2.060	-88	-927	-3.537
						<i>Voorzieningen</i>					
						Voorzieningen	13.420	11.709	11.919	11.990	12.407
<i>Financiële vaste activa</i>						<i>Vaste schulden met een rente typische looptijd groter dan 1 jaar</i>					
Kapitaalverstrekking deelnemingen	8.546	8.546	8.546	8.546	8.546	Langlopende schulden	54.754	44.879	35.004	25.462	17.954
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0						
Leningen aan woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0						
Overige langlopende geldleningen	5.664	5.661	5.659	5.656	5.656						
Totaal vaste activa	238.704	225.267	201.148	192.415	179.704	Totaal vaste passiva	271.255	254.758	236.854	221.947	207.395
VLOTTENDE ACTIVA						VLOTTENDE PASSIVA					
<i>Vorraden</i>											
Onderhanden werk Pijnacker-Zuid	-6.214	-3.091	-1.559	-1.493	0						
Tuindershof	-4.069	-5.791	0	0	0						
Onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie)	7.641	2.592	1.995	0	0						
<i>Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>						<i>Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>					
's Rijks schatkist	87.007	77.553	64.503	54.913	51.579	Overige schulden	13.231	13.231	13.231	13.231	13.231
Overige vorderingen/uitzettingen	0	0	0	0	0						
<i>Liquide middelen</i>	0	0	0	0	0	<i>Liquide middelen</i>	0	0	0	0	0
<i>Overlopende activa</i>	0	0	0	0	0	<i>Overlopende passiva</i>	0	0	0	0	0
Nog te ontvangen vorderingen overheidslichamen	0	0	0	0	0	Vooruit ontvangen voorschotten van het Rijk	10.657	10.657	10.657	10.657	10.657
Vooruitbetaalde bedragen	0	0	0	0	0	Vooruit ontvangen voorschotten overheidslichamen	1.660	1.660	1.660	0	0
Nog te ontvangen bedragen	0	0	0	0	0	Overige overlopende passiva	26.265	16.224	3.686	0	0
Totaal vlottende activa	84.364	71.263	64.940	53.420	51.579	Totaal vlottende passiva	51.813	41.772	29.234	23.888	23.888

Meerjarenperspectief per 31 december											
TOTAAL	323.068	296.530	266.088	245.835	231.283	TOTAAL	323.068	296.530	266.088	245.835	231.283

Vaste activa

Het verloop van de post vaste activa is gebaseerd op het bestaande beleid. Er is rekening gehouden met vermeerderingen door investeringen en verminderingen door afschrijvingen en aflossingen.

Materiële vaste activa

In de materiële vaste activa zijn de investeringen uit het investeringsprogramma 2025-2028 begrepen. Materiële vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde.

Grondexploitatie

De balanspost Grondexploitatie betreft de boekwaarden van de bouwgrondcomplexen waarvoor exploitatieberekeningen zijn vastgesteld. De boekwaarden zijn gebaseerd op de actualisatie van de grondexploitaties per 1 juli 2024.

Aan de gronden in exploitatie wordt jaarlijks rente toegerekend. Het rentepercentage bedraagt 0,72%.

Kapitaallasten

Kapitaallasten worden gesplitst in toegerekende kapitaallasten aan taakvelden en behaald renteresultaat.

Toegerekende kapitaallasten

De raming van de kapitaallasten is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- nota "waardering en afschrijving activa 2021";
- omslagrentepercentage kostendekkend product 0,50%;
- actualisering bestaande investeringsprogramma's op grond van de Begroting;
- restantbudgetten uit de programmarekening 2023.

Voor het verloop van de kapitaallasten 2025-2028 ten opzichte van de begroting 2024-2027 kan het volgende overzicht worden gegeven.

Kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Begroting 2024-2027	10.415	11.033	12.011	n.v.t.
Begroting 2025-2028	12.116	11.988	13.094	13.991
Saldo t.o.v. vorige begroting (- = nadeel)	-1.701	-956	-1.083	n.v.t.

Renteresultaat

Het renteresultaat bestaat uit het saldo van de betaalde en toegerekende rentekosten ten opzichte van de doorberekende rente. Van het verloop van het renteresultaat kan het volgende overzicht worden gegeven.

Renteresultaat (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Begroting 2024-2027	1.029	995	829	n.v.t.
Begroting 2025-2028	2.916	3.114	3.320	3.376
Saldo t.o.v. vorige begroting (- = nadeel)	1.887	2.119	2.491	n.v.t.

Reserves

Reserves worden als volgt onderverdeeld:

- Algemene reserve
De algemene reserve heeft een bufferfunctie, namelijk het dekken van onvoorziene risico's en het dekken van risico's die (nog) niet kunnen worden gekwantificeerd. In dit verband wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hierin zijn ook de stortingen en onttrekkingen van de begrotingssaldi verwerkt, waardoor een verschil ontstaat tussen de overzichten ten aanzien van de exploitatie en het vermogen.

- Overige bestemmingsreserves
De bestemmingsreserves zijn gevormd voor een bepaald doel. Hierbij hebben wij onderscheid aangebracht in bestemmingsreserves die tot doel hebben de kosten van investeringen te dekken of bestemmingsreserves die een ander doel hebben.

In meerjarenperspectief worden de mutaties in de reserves als volgt weergegeven.

Mutaties reserves (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginsaldo	203.081	200.961	194.781	189.257
Begrotingssaldo	2.060	-88	-927	-3.537
Bijdragen uit programma's	18.308	2.789	1.556	4.398
Bijdragen naar programma's	-22.488	-8.881	-6.153	-9.249
Eindsaldo	200.961	194.781	189.257	180.869

Het eindsaldo bestaat uit:

Eindsaldo (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	51.880	53.208	52.419	48.563
Begrotingssaldo	2.060	-88	-927	-3.537
Bestemmingsreserves	147.021	141.661	137.765	135.843
Totaal	200.961	194.781	189.257	180.869

Voorzieningen

De voorzieningen hebben als doel toekomstige verplichtingen te dekken, bijvoorbeeld voor het uitvoeren van groot onderhoud, of om verwachte verliezen op bijvoorbeeld grondexploitatie te dekken. De voorzieningen zijn, of worden, gevormd door dotaties ten laste van de programma's. Hierdoor wordt een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal jaren bereikt of het verwachte verlies gedekt. In het jaar dat de uitgaven ten laste van de voorziening worden gebracht, moet de voorziening daarvoor toereikend zijn.

In meerjarenperspectief worden de mutaties in de voorzieningen als volgt weergegeven.

Mutaties in voorzieningen (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginsaldo	16.957	14.864	15.194	13.273
+ toevoegingen uit programma's	2.646	2.386	2.373	2.386
-/- onttrekkingen	-4.739	-2.056	-4.294	-1.889
Eindsaldo	14.864	15.194	13.273	13.770

De voorziening Nadelige complexen is gebaseerd op de te verwachte tekorten van grondexploitatie tegen de contante waarde. Ook de voorziening Wethouderspensionen is gebaseerd op een contante waarde berekening. De toevoegingen uit programma's hebben met name betrekking op de jaarlijkse dotaties aan de voorzieningen onderhoud wegen, onderhoud gebouwen, baggerwerken, openbaar groen, civiele kunstwerken, riolering en groot onderhoud en renovaties buitensport.

Langlopende geldleningen

De langlopende geldleningen zijn aangetrokken voor het financieren van de gemeentelijke investeringen en de bouwgrondexploitatie. Het verloop van de geldleningen is als volgt:

Langlopende geldleningen (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
Beginsaldo	54.754	44.879	35.004	25.462
Op te nemen leningen	-	-	-	-
Aflossingen	-9.875	-9.875	-9.542	-7.508
Eindsaldo	44.879	35.004	25.462	17.954

3. Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves en Voorzieningen	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar
	2024	2025	2026	2027	2028
Reserves					
Algemene reserve (incl.begrotingsaldo)	62.797.452	53.939.914	53.121.100	51.492.789	45.026.482
Reserve Bedrijfsvoering	3.882.228	3.311.034	3.102.010	3.002.010	3.002.010
Reserve Sociaal Domein	4.419.956	4.048.556	3.430.575	3.430.575	3.430.575
Reserve Energieneutrale gemeente	1.516.185	1.516.185	1.516.185	1.516.185	1.516.185
Reserve Beheer Dobbeplass	310.000	310.000	310.000	310.000	310.000
Reserve Groene Keizer	285.000	285.000	285.000	285.000	285.000
Reserve Kwaliteitsverbetering Groenzoom	1.096.750	1.096.750	1.096.750	1.096.750	1.096.750
Reserve Verbinding Groenzoom-Balijbos	262.386	262.386	262.386	262.386	262.386
Reserve Implementatie Omgevingswet	989.027	989.027	989.027	989.027	989.027
Reserve Cultuur	718.314	58.312	58.312	58.312	58.312
Reserve Lagere rente langlopende leningen O/G	3.839.572	2.819.572	2.045.572	1.271.572	497.572
Reserve Faciliteiten personeel	149.322	149.322	149.322	149.322	149.322
Reserve Beschermd wonen/beschermd thuis	325.058	325.058	325.058	325.058	325.058
Reserve Degeneratiekosten	140.000	0	0	0	0
Reserve Transformatiegebieden	154.566	4.566	4.566	4.566	4.566
Reserve Maatregelen bestaanszekerheid	232.500	197.500	147.500	122.500	122.500
Reserve Versterking dienstverlening	909.646	1.129.198	1.348.750	1.568.302	1.568.302
Reserve Egalisatie begrotingsaldo 2026 en 2027	0	0	87.600	1.015.076	4.551.749
Reserve Metropolitane fietsroute	5.457.000	5.457.000	5.451.600	5.432.085	5.410.920
Reserve Vluchtelingen en asielopvang	2.603.578	2.552.578	2.552.578	2.552.578	2.552.578
Reserve FLO brandweer	502.380	366.380	230.380	124.380	34.380
Reserve Afschrijvingslasten Gemeentelijke huisvesting	4.973.430	4.569.620	4.165.810	3.762.000	3.385.857
Reserve Afschrijvingslasten Fes Oostelijke Randweg	6.336.366	6.160.356	5.984.346	5.808.336	5.632.326
Reserve Afschrijvingslasten Komkommerweg	5.130.553	5.105.298	5.065.043	5.024.788	4.946.128
Reserve Afschrijvingslasten ISV Pijnacker Noord	1.064.688	1.037.388	1.010.088	982.788	955.488
Reserve Afschrijvingslasten Ruijven Zuid-Polder	395.638	378.518	361.398	344.278	327.158
Reserve Afschrijvingslasten De Groene Wijdte	3.100.812	2.978.391	2.855.970	2.733.549	2.611.128
Reserve Afschrijvingslasten Stanislas-college	10.510.332	10.250.731	9.840.160	9.411.428	8.982.696
Reserve Afschrijvingslasten Renovatie scholen Pijnacker Noord	91.090	77.807	64.524	51.241	37.958
Reserve Afschrijvingslasten herinrichting Raadhuisplein	523.085	500.538	465.618	430.698	395.778
Reserve Afschrijvingslasten Modernisering gemeentekantoor	267.393	225.302	183.211	141.120	99.029
Reserve Afschrijvingslasten Schoollocaties Ackerswoude en Keijzershof	11.669.186	11.374.798	11.080.410	10.786.022	10.491.634
Reserve Afschrijvingslasten herstructurering Katwijklerlaan	2.054.258	2.033.436	1.987.614	1.939.032	1.715.450
Reserve Afschrijvingslasten School de Regenboog	5.785.133	5.767.187	5.749.241	5.595.177	5.441.113
Reserve Afschrijvingslasten Casaschool en IKC Pijnacker Noord	15.175.661	14.752.438	14.329.215	13.905.992	13.482.769
Reserve Afschrijvingslasten Opganglocaties ontheemden	2.011.706	1.909.945	1.808.184	1.706.423	1.604.662
Reserve Afschrijvingslasten Oranjepark	350.800	0	0	0	0
Reserve Afschrijvingslasten IKC's	26.238.782	25.446.684	24.514.402	23.553.681	22.564.521
Reserve Afschrijvingslasten Sporthallen	9.468.543	9.029.541	8.590.539	8.151.537	7.712.535
Reserve Afschrijvingslasten Onderbouw kunstgrasvelden	3.045.227	2.941.750	2.821.745	2.685.240	2.548.735
Reserve Afschrijvingslasten Cultura Dorpsstraat 7	1.518.100	1.454.846	1.391.592	1.328.338	1.265.084
Reserve Afschrijvingslasten Begraafplaats St Janshof	2.590.494	2.499.121	2.407.748	2.316.375	2.225.002
Reserve Afschrijvingslasten Asfaltering	188.815	58.326	0	0	0
Reserve Afschrijvingslasten Sociaal Cultureel Centrum	0	13.591.000	13.591.000	13.591.000	13.251.000
Totaal eigen vermogen	203.081.012	200.961.359	194.782.129	189.257.516	180.869.725
Voorzieningen					
Voorziening Onderhoud wegen	1.510.996	565.996	1.045.996	1.185.996	1.575.996
Voorziening Onderhoud gebouwen	97.297	7.497	66.497	164.322	236.822

Reserves en Voorzieningen	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar	Saldo eind dienstjaar
	2024	2025	2026	2027	2028
Voorziening Baggerwerken	100.407	407	34.407	145.407	145.407
Voorziening Dubieuze debiteuren	1.046.890	1.125.954	1.205.018	1.284.082	1.363.146
Voorziening Nadelige complexen	2.490.806	2.029.324	2.069.910	0	0
Voorziening Wethouderspensioenen	3.219.830	3.342.034	3.464.238	3.586.442	3.708.646
Voorziening Openbaar groen	508.502	213.502	83.502	103.502	123.502
Voorziening Riolering (egalisatie)	5.402.579	5.599.485	5.630.394	5.284.173	5.195.470
Voorziening Beheer Dobbepas	57.470	57.470	57.470	57.470	57.470
Voorziening Groot onderhoud en renovaties buitensport	141.623	141.623	95.623	119.623	119.623
Voorziening Beheer wandelbos Laakweg	1.080.654	982.602	884.550	786.498	688.446
Voorziening Civiele Kunstwerken	389.439	219.439	79.439	79.439	79.439
Voorziening Bovenwettelijk verlof	419.313	419.313	419.313	419.313	419.313
Voorziening RVU en personele verplichtingen	491.464	159.383	57.373	57.373	57.373
Totaal voorzieningen	16.957.270	14.864.029	15.193.730	13.273.640	13.770.653
Totaal reserves en voorzieningen	220.038.282	215.825.388	209.975.859	202.531.156	194.640.378

Bijlagen

1. Investeringsplanning

Programma	Investeringsbedrag				Kapitaallasten				t.l.v.
	2025	2026	2027	2028	2026	2027	2028	2029	
1. Ruimte en wonen									
734501 - Strategische grondvoorraad en af te stoten gronden		2.426.000			65.156	77.286	77.286	77.286	expl
Totaal 1. Ruimte en wonen	0	2.426.000	0	0	65.156	77.286	77.286	77.286	
3. Mobiliteit									
707004 - BHP wegen 17-20: fietspaden/wegen op kades (2020)	250.000				9.000	8.963	8.925	8.888	expl
707114 - BHP wegen 22-25 Fietspad Delftsestraatweg (2022)	50.000	200.000			500	9.000	8.963	8.925	expl
707115 - BHP wegen 22-25 Koningshof fase 8 (2022)	700.000				34.500	34.356	34.213	34.069	expl
707117 - BHP wegen 22-25 Oranjeplein (2022)	400.000	50.000			2.250	15.000	14.938	14.875	expl
707118 - BHP wegen 22-25 Emmastraat (2023)	600.000	250.000			3.250	27.000	26.888	26.775	expl
707119 - BHP wegen 22-25 Klapwijk (2023)				5.200.000	0	0	0	156.000	expl
707120 - BHP wegen 22-25 Nieuwkoopseweg (2023)	450.000				15.000	14.938	14.875	14.813	expl
707121 - BHP wegen 22-25 Klapwijk (2024)	2.000.000				90.000	89.625	89.250	88.875	expl
707123 - BHP wegen 22-25 Klapwijk (2025)	3.300.000	400.000			16.500	111.000	110.538	110.075	expl
707124 - BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2026)		1.300.000	800.000		0	6.500	63.000	62.738	expl
707125 - BHP Wegen 22-25 Klapwijk (2027)			1.600.000	600.000	0	0	8.000	66.000	expl
707126 - BHP Wegen 22-25 Oude Leedeweg (2028)	50.000	50.000	1.400.000	1.500.000	250	500	7.500	90.000	expl
707127 - BHP Wegen 22-25 Rotonde Nobellaan (2028)				750.000	0	0	0	22.500	expl
707128 - BHP Wegen 22-25 Noordweg/oudeweg (2028)				1.500.000	0	0	0	45.000	expl
707129 - BHP Wegen 22-25 Tuindersweg (2028)				300.000	0	0	0	9.000	expl
707606 - BHP OV 19-22 Klapwijk: Masten & netwerk Koningshof (2020)	100.000				6.241	6.215	6.189	6.163	expl
707587 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk Klapwijk (2024)	325.000				19.500	19.419	19.338	19.256	expl
707594 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk Klapwijk (2025)	162.500	162.500			813	9.750	9.709	9.669	expl
707601 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk Klapwijk (2026)		162.500	162.500		0	813	9.750	9.709	expl
707584 - BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2024)	120.000				8.800	8.760	8.720	8.680	expl
707586 - BHP OV 23-26 Armaturen De Parade (2024)	350.000				19.250	19.163	19.075	18.988	expl
707590 - BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2025)	40.000	40.000			200	4.400	4.380	4.360	expl
707591 - BHP OV 23-26 Armaturen Oud Delfgauw (2024)	150.000				8.250	8.213	8.175	8.138	expl
707598 - BHP OV 23-26 Armaturen Klapwijk (2026)		40.000	40.000		0	200	4.400	4.380	expl
707599 - BHP OV 23-26 Armaturen Pijnacker Centrum (2026)	403.125				22.172	22.071	21.970	21.869	expl
707597 - BHP OV 23-26 Armaturen Buitengebieden (2026)	433.750				23.857	23.748	23.640	23.531	expl
707595 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk Oud Delfgauw (2024)	40.000				1.200	1.195	1.190	1.185	expl
707588 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk De Parade (2024)	60.000				1.800	1.793	1.785	1.778	expl
707602 - BHP OV 23-26 Lichtmasten & Netwerk periode 2027-2030 (2027)			110.000	110.000	0	0	550	6.600	expl
707614 - BHP OV 23-26 Lichtmasten en netwerk vanaf 2027 (2028)				220.000	0	0	0	6.600	expl
707605 - BHP OV 23-26 VRI KP6 Hofweg/'s Gravenweg (2027)			100.000	100.000	0	0	500	14.333	expl
707604 - BHP OV 23-26 VRI KP7 Deftsestraatweg/Zuideindseweg (2027)			100.000	100.000	0	0	500	14.333	expl
707596 - BHP OV 23-26 Pollerinstallatie Raadhuisplein 6 stks (2025)	87.500	87.500			438	12.542	12.484	12.425	expl
707613 - BHP OV 23-26 Stroomkasten nobellaan markt (2028)				90.000	0	0	0	6.450	expl
707008 - Vervangen brug Reesloot/Katwijkerlaan (2021)		138.000			0	3.450	3.436	3.422	res
707564 - BHP CKW 23-26 Betonnen brug Nieuwkoopseweg (2023)	160.000				5.250	5.229	5.208	5.187	expl
707570 - BHP CKW Betonnen brug Noordeindseweg 23-26 (2024)	105.000				5.250	5.229	5.208	5.187	expl
707571 - BHP CKW 23-26 Betonnen brug Keulseweg (2024)	105.000				5.250	5.229	5.208	5.187	expl
707572 - BHP CKW 23-26 Houten brug Wagenmaker (2025)	66.360	66.360			332	5.973	5.946	5.920	expl
707573 - BHP CKW 23-26 Steigers in Nootdorp 26 (2026)		130.083	130.083		0	650	18.645	18.558	expl
707611 - BHP CKW 23-26 vervangingskosten periode 27-30 (2027)			498.925		0	0	22.452	22.352	expl
707612 - BHP CKW 23-26 vervangingskosten periode 27-30 (2028)				498.925	0	0	0	22.452	expl
707062 - MFR Hazepadbrug (2022)	216.000				6.480	6.453	6.426	6.399	res
707063 - MFR Bakkerenlaan-Brasserskade (2024)		255.000			0	7.650	7.618	7.586	res
707064 - MFR fietsbrug A13 Dubbeldankpad (2024)			66.000		0	0	1.980	1.972	res

Programma	Investeringsbedrag			Kapitaallasten				t.l.v.
5. Onderwijs en kinderopvang								
713017 - OBS Ackerswoude: tijdelijke huisvesting	536.074			38.418	38.240	38.061	37.882	expl
713019 - OBS Ackerswoude: inrichting groep 8+9 (2022)	27.288	27.288		136	5.731	5.704	5.676	expl
713020 - OBS Ackerswoude: inrichting groep 10 (2023)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
713021 - OBS Ackerswoude: inrichting groep 11 (2024)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
714018 - Mariaschool: permanente huisvesting	2.256.476			68.654	68.385	68.117	67.849	res
714050 - CBS De Regenboog: nieuwbouw	3.345.837	300.083		20.564	129.389	128.852	128.316	res
714044 - Inrichting Casaschool, groep 15 (2022)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
714048 - Renovatie Duivestein 23/35	994.704	2.984.112		5.474	224.335	223.315	222.296	expl
714052 - CBS Vlinderboom: inrichting groep (2020)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
714061 - RKB Keizerskroon: uitbr. 2019: inr.groepen (2023)	35.600			3.738	3.720	3.702	3.685	expl
713506 - PCB Beatrixschool: inrichting groep 13 (2021)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
713507 - PCB Beatrixschool: inrichting groep 14 (2024)		18.192		0	1.910	1.901	1.892	expl
713508 - PCB Beatrixschool: 5 lokalen (2020)	1.498.618			74.624	74.314	74.003	73.692	res
713514 - RKB Joseph: renovatie (2024)		1.319.160	1.141.589	0	6.596	69.383	69.097	expl
713514 - RKB Joseph: bijdrage renovatie Inkomsten			-518.635	0	0	-28.525	-28.396	expl
714062 - Stanislas: uitbreiding 2022: huisvesting	2.097.744			169.841	169.086	168.332	167.577	res
714063 - Stanislas: uitbreiding 2022: inrichting		181.609		0	19.069	18.978	18.887	res
718304 - NSO s-Gravenweg 5 dakbedekking BHP gebouwen 23-26(2025)	92.000			5.060	5.037	5.014	4.991	expl
719239 - Kinderopvang Joseph-school		100.000	1.037.541	0	500	34.127	33.985	res
719240 - Kinderopvang Skippy/Johanneschool	100.000	1.037.541		500	34.127	33.985	33.842	res
719241 - Kinderopvang Mariaschool	974.222			50.921	50.709	50.496	50.283	res
719243 - Kinderopvang Regenboogschool	871.935	118.069		5.168	34.553	34.409	34.265	res
Totaal 5. Onderwijs en kinderopvang	12.830.498	6.177.014	1.660.495	0	443.098	875.251	939.359	935.279
6. Collectieve voorzieningen								
718306 - Sporthal het Baken vouwwand BHP gebouwen 23-26(2026)		48.000		0	5.040	5.016	4.992	expl
718305 - Sporthal de Viergang vouwwand BHP gebouwen 23-26(2026)		178.000		0	18.690	18.601	18.512	expl
719261 - Bouw Sociaal Cultureel Centrum	1.350.000	4.560.750	12.752.250	6.750	29.554	559.890	557.557	expl
718307 - Buurthuis het Oude Laarsje dakbedekking BHP gebouwen 23-26(2026)		53.000		0	2.915	2.902	2.889	expl
718329 - DGW Hockeyveld 2 kunstgras Toplaag E-layer hekwerk	335.000			29.592	29.452	29.313	29.173	expl
718328 - DGW Hockeyveld 2 Onderlaag	310.000			10.161	10.118	10.075	10.032	res
718327 - DGW Hockeyveld 2 Ledverlichting	40.000			2.867	2.854	2.840	2.827	expl
718331 - DGW Hockeyveld 3 kunstgras Toplaag Foam hekwerk	185.000			16.342	16.265	16.188	16.111	expl
718330 - DGW Hockeyveld 3 Onderlaag	285.000			9.342	9.302	9.263	9.223	res
718323 - Centrum Voetbalveld 5 Natuurgras Wetra Toplaag hek inrichting		280.000		0	29.400	29.260	29.120	expl
718322 - Centrum Voetbalveld 5 Natuurgras Onderlaag + beregening		330.000		0	18.150	18.068	17.985	res
718324 - DGW Groene parkeerplaats met nieuw hekwerk		300.000		0	11.500	11.450	11.400	expl
718332 - Investering in asfalt afwatering groen	260.000			11.700	11.648	11.596	11.544	expl
718334 - DGW Voetbalveld 3 Natuurgras naar WeTra	420.000			23.100	22.995	22.890	22.785	expl
718333 - DGW Voetbalveld 3 LED-verlichting	50.000			3.583	3.566	3.550	3.533	expl
718320 - DGW Voetbalveld 10 aanbrengen LED-verlichting		50.000		0	3.583	3.566	3.550	expl
Totaal 6. Collectieve voorzieningen	3.235.000	5.799.750	12.752.250	0	113.436	225.032	754.468	751.233
8. Veiligheid en duurzaamheid								
731111 - GRP18-21: vrijverval riolering Oranjeplein (2020)	100.000	176.938		500	7.539	7.508	7.477	expl
731092 - GRP18-21: vrijvervalriolering S bocht Delfgauw(2018)	250.000	250.000		1.250	13.611	13.555	13.500	expl
731031 - GRP 18-21: drukrioleringspompen incl. telemetrie (2021)	350.000			59.654	59.376	59.099	58.822	expl
731133 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2022)	495.000			70.930	70.600	70.270	69.940	expl
731134 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2023)	990.000			70.950	70.620	70.290	69.960	expl
731135 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2024)	1.085.000			77.758	77.396	77.035	76.673	expl
731136 - GRP25-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2025)	400.000	495.000		2.000	2.000	64.142	63.844	expl
731137 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2026)		495.000	495.000	0	0	2.475	37.950	expl
731160 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetrie (2027)			990.000	0	0	0	70.950	expl

Programma	Investeringsbedrag			Kapitaallasten				t.i.v.	
731161 - GRP22-25: drukrioleringspompen incl.telemetry (2028)				990.000	0	0	0	70.950	expl
731138 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2022)	361.954				41.130	40.938	40.747	40.556	expl
731139 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2023)	339.750				32.465	32.314	32.163	32.012	expl
731140 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2024)	298.500				28.523	28.390	28.258	28.125	expl
731141 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2025)	192.500	192.500			963	27.592	27.464	27.335	expl
731142 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2026)		82.500	82.500		0	413	11.825	11.770	expl
731164 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2027)			67.500	67.500	0	0	338	9.675	expl
731165 - GRP22-25: gemalen electromechanisch (2028)				353.500	0	0	0	25.335	expl
731153 - GRP22-25: gemalen bouwkundig (2022)	100.520				3.854	3.837	3.820	3.803	expl
731154 - GRP22-25: gemalen bouwkundig (2025)	102.000	102.000			510	7.820	7.786	7.752	expl
731155 - GRP22-25: gemalen bouwkundig (2026)		51.000	51.000		0	255	3.910	3.893	expl
731162 - GRP22-25: gemalen bouwkundig (2027)			67.500	67.500	0	0	338	5.175	expl
731163 - GRP22-25: gemalen bouwkundig (2028)				188.500	0	0	0	7.226	expl
731144 - GRP22-25: vrijvervalriolering lange termijn (2023)	148.678	148.678			743	8.095	8.062	8.029	expl
731145 - GRP22-25: vrijvervalriolering lange termijn (2024)	98.628	298.628			1.493	16.258	16.192	16.126	expl
731146 - GRP22-25: vrijvervalriolering lange termijn (2025)		298.628	298.628		0	1.493	16.258	16.192	expl
731147 - GRP22-25: vrijvervalriolering lange termijn (2026)			114.719	114.719	0	0	574	6.246	expl
731166 - GRP22-25: vrijvervalriolering lange termijn (2027)				229.438	0	0	0	6.246	expl
731156 - GRP22-25: vrijvervalriolering Koningshof fase 7/8 (2022)	825.000				29.039	28.920	28.802	28.683	expl
731149 - GRP22-25: vrijvervalriolering Klapwijk (2023)	860.161				38.665	38.507	38.349	38.191	expl
731158 - GRP22-25: vrijvervalriolering zijstraat Vlielandseweg (2023)	100.000	100.000			500	5.444	5.422	5.400	expl
731150 - GRP22-25: vrijvervalriolering Klapwijk (2024)	972.616	972.616			4.863	52.953	52.737	52.521	expl
731151 - GRP22-25: vrijvervalriolering Klapwijk (2025)		523.886	523.886		0	2.619	28.523	28.406	expl
731152 - GRP22-25: vrijvervalriolering Klapwijk (2026)			661.169	661.169	0	0	3.306	21.305	expl
731168 - GRP22-25: vrijvervalriolering Klapwijk (2028)				2.212.225	0	0	0	60.222	expl
731169 - GRP22-25 Vrijvervalriolering Klapwijk (2028)				1.097.319	0	0	0	29.872	expl
Totaal 8. Veiligheid en duurzaamheid	8.070.306	3.197.374	2.856.902	7.466.870	465.790	596.991	719.248	1.060.160	
9. Bestuur en dienstverlening									
Kantoorautomatisering	890.000	693.000	214.000		260.330	551.024	602.879	507.896	expl
Bedrijfsvoering (applicaties en hardware)	1.045.000	205.000	300.000		2.562.554	1.882.216	1.162.197	457.478	expl
Publieksdienstverlening	485.000	143.000	210.000		185.684	208.737	248.762	175.359	expl
Basisregistraties	61.239	325.000	40.000		62.748	106.565	69.576	61.737	expl
Tractie	165.000	176.000			93.770	116.197	115.636	115.078	expl
Nader uit te splitsen uren	1.068.619	1.073.186	1.073.798	1.070.318					
Totaal 9. Bestuur en dienstverlening	3.714.858	2.615.186	1.837.798	1.070.318	3.165.086	2.864.739	2.199.050	1.317.548	
Totaal Investeringsprogramma	46.231.202	31.695.095	27.389.093	21.341.800	4.807.918	5.494.730	5.925.999	5.886.488	

2. Berekening EMU

Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te kunnen bepalen. Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. Het EMU-saldo is het verschil van inkomsten en uitgaven en geeft aan of er sprake is van een overschot of een tekort.

In het Beluit Begroting en Verantwoording (BBV, art 20) is verplicht vastgesteld dat gemeenten het EMU-saldo dienen te verstrekken.

Het EMU- saldo wordt niet berekend op basis van baten en lasten, maar op basis van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis in een bepaald jaar. Anders dan in het stelsel van baten en lasten drukken investeringsuitgaven en aan- en verkopen in het jaar waarin de transactie wordt gedaan volledig op het EMU-saldo. Er wordt geen rekening gehouden met afschrijvingen, noch met toevoegingen aan reserves en voorzieningen.

Het EMU saldo is van gemeente Pijnacker-Nootdorp is negatief, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Dit wordt veroorzaakt door investeringen in deze jaarschijven.

	2024	2025	2026	2027	2028
Omschrijving	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
	Volgens realisatie tot en met aug. 2024, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.442	-2.120	-6.179	-5.525	-8.388
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	42.451	34.217	19.939	14.670	7.799
3 Mutatie voorzieningen	-183	-1.711	210	71	418
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-5.650	-3.647	-6.726	-1.930	-489
5 Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-53.726	-41.694	-19.182	-22.054	-15.280

3. Basisset beleidsindicatoren

Prog/ Par.	Verplichte beleidsindicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Nieuw gebouwde woningen Eenheid: Aantal per 1.000 woningen Bron: Basisregistratie adressen en gebouwen	PN	16	19,2	12,4	18,5	11	9,2	
		NL	8,6	9,2	8,9	8,9	9,3	9,1	
1	Demografische druk Eenheid: % Bron: CBS	PN		72,9	72,6	72,3	72,3	71,9	71,8
		NL		69,8	70	70,1	70,3	70,3	70,4
2	Funciemenging Eenheid: % Bron: LISA	PN	43,6	44,3	45,2	45,3	46,1	46,5	
		NL	52,9	53,3	53,3	53,3	53,8	54,2	
2	Vestigingen (van bedrijven) Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar Bron: LISA	PN	119,8	122,3	125,7	130	135,9	140,3	
		NL	145,4	151,3	158,1	164,9	174,1	181,8	
5	Absoluut verzuim Eenheid: Aantal per 1.000 leerlingen Bron: DUO	PN	2,4	2,2	1,3	1,4	3,3	3,3	
		NL	2,1	2,4	2,7	2,7	4,2	6,3	
5	Relatief verzuim Eenheid: Aantal per 1.000 leerlingen Bron: DUO	PN	12	11	10	13	16	26	
		NL	25	25	20	20	24	27	
5	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) Eenheid: % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs Bron: Ingrado	PN	1,3	1,4	0,9	1,1	1,4	1,7	
		NL	1,9	2	1,7	1,9	2,4	2,4	
6	Niet-sporters Eenheid: % Bron: Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	PN			42,7		39,8		
		NL			49,3		46,4		
7	Jongeren met een delict voor de rechter Eenheid: % 12 t/m 21 jarigen Bron: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	PN	1	1	1	1	1		
		NL	1	1	1	1	1		
7	Kinderen in uitkeringsgezin Eenheid: % kinderen tot 18 jaar Bron: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	PN	3	3	3	3	3		
		NL	7	6	6	6	6		
7	Netto arbeidsparticipatie Eenheid: % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking Bron: CBS	PN	75,1	75,9	75	75,7	77,4	78,5	
		NL	69,1	70	69,6	70,4	72,2	73,1	
7	Werkloze jongeren Eenheid: % 16 t/m 22 jarigen Bron: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	PN	1	1	1	1	1	1	
		NL	2	2	2	2	2	1	
7	Personen met een bijstandsuitkering Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners Bron: CBS	PN	172	164	172	166	143,5	146,6	
		NL	401	382	460	431	366,7	344,8	
7	Lopende re-integratievoorzieningen Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar Bron: CBS	PN	120,7	64,9	52,5	50,2	56,5	55,4	
		NL	305,2	196,2	199,1	197,7	197,7	191,5	
7	Jongeren met jeugdhulp Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS	PN	12,3	12,2	11,2	11,1	11,4	12,6	
		NL	11,8	12,3	11,9	13,2	13,4	13,5	
7	Jongeren met jeugdbescherming Eenheid: % van alle jongeren tot 18 jaar Bron: CBS	PN	0,6	0,6	0,5	0,5	0,3	0,3	
		NL	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	
7	Jongeren met jeugdreclassering Eenheid: % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar Bron: CBS	PN	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	
		NL	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	
7	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners Bron: GMSD	PN	400	420	440	460	360	410	
		NL	640	680	700	649	640	700	
2/7	Banen Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar Bron: LISA	PN	462,6	474,7	491,2	493,2	511,5	515,3	
		NL	778,6	795,1	796,4	805,7	825,4	836,6	

Prog/ Par.	Verplichte beleidsindicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
8	Verwijzingen Halt	PN	7	7	14	7	8	6	
	Eenheid: Aantal per 10.000 jongeren Bron: Bureau Halt	NL	12	13	11	8	8	9	
8	Winkeldiefstallen	PN	0,8	1,1	1,4	1,2	1,1	1,3	
	Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners Bron: CBS	NL	2,2	2,3	2	1,8	2,3	2,5	
8	Geweldsmisdrijven	PN	2,8	2,5	3,1	2,5	2,8	3,1	
	Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners Bron: CBS	NL	4,8	4,8	4,5	4,3	4,6	4,3	
8	Diefstallen uit woning	PN	1,8	1,5	1,3	1,1	1,3	0,6	
	Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners Bron: CBS	NL	2,5	2,3	1,8	1,3	1,4	1,3	
8	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimtes)	PN	2,6	3,3	3,5	3	3,7	3,5	
	Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners Bron: CBS	NL	5,4	5,9	6,2	6,1	6	5,8	
8	Omvang huishoudelijk restafval	PN	197	189	205	167	161		
	Eenheid: Kg/inwoner Bron: CBS	NL	171	161	170	169	148		
8	Hernieuwbare elektriciteit	PN	3,7	5,6	7,1	9,2	10,4		
	Eenheid: % Bron: RWS	NL	17,5	20	2,8	33,2	35,7		
Par. 1	Gemiddelde WOZ waarde	PN	290	321	346	368	403	481	
	Eenheid: Duizend euro Bron: CBS	NL	230	250	271	290	317	369	
Par. 1	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	PN	765	777	803	828	869	889	
	Eenheid: In Euro's Bron: COELO	NL	649	669	700	733	823	860	
Par. 1	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	PN	848	860	896	926	971	989	
	Eenheid: In Euro's Bron: COELO	NL	721	739	773	810	905	942	
Par. 5	Formatie	PN	5,99	6,47	6,69	6,79	7,13	7,37	
	Eenheid: Fte per 1.000 inwoners Bron: Eigen gegevens								
Par. 5	Bezetting	PN	5,8	6,4	6,4	6,8	6,6	6,9	
	Eenheid: Fte per 1.000 inwoners Bron: Eigen gegevens								
Par. 5	Apparaatskosten	PN							
	Eenheid: Kosten per inwoner Bron: Eigen begroting	NL							
Par. 5	Externe inhuur	PN	9,24	18,8	14,39	12,08			
	Eenheid: Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen Bron: Eigen begroting								
Par. 5	Overhead	PN	8,3	7,9	9,1	9,9	10,4	11	12
	Eenheid: % van totale lasten Bron: Eigen begroting								

4. Begrippenlijst

Accres algemene uitkering gemeentefonds

Het accres geeft de algemene groei of krimp van de totale hoeveelheid geld in het gemeentefonds aan. De omvang van het gemeentefonds stijgt en daalt mee met de uitgaven van het rijk volgens een bepaalde afgesproken koppeling, de normeringssystematiek.

Activa

Overzicht van bezittingen en vorderingen op de balans.

Afschrijving

Jaarlijkse afboeking van een deel van de boekwaarde van een geactiveerd goed. De jaarlijkse afschrijving brengt de waardevermindering van het actief tot uitdrukking. De afschrijving wordt ten laste gebracht van de rekening, samen met de toegerekende rente (samen ook wel kapitaallasten genoemd).

Algemene dekkingsmiddelen

Die middelen van een gemeente waarvan de besteding niet gebonden is. Dat zijn onder andere de algemene uitkering, de lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is en dividend- en renteontvangsten. De algemene dekkingsmiddelen worden in de begroting en de jaarrekening als algemene dekkingsmiddelen gepresenteerd.

AO/IC

De beschrijving van de administratieve processen (AO) en de bijbehorende interne controles (IC) van een organisatie.

Areaaluitbreiding

De toename in de openbare ruimte (als gevolg van bouwactiviteiten) die beheerd en onderhouden moeten worden.

Balans

Overzicht van bezittingen en vorderingen enerzijds (activa) en het vermogen en schulden anderzijds (passiva).

BBV

Het Besluit Begroting en verantwoording bevat de comptabiliteitsvoorschriften voor gemeenten en provincies. Hierin staat aan welke voorwaarden begrotingen en verantwoordingen moeten voldoen. Doel is eenduidige financiële stukken, zodat gemeenteraden en toezichthouders (provincie en CBS) weten wat ze lezen. Het BBV is vanaf 2004 van kracht en probeert de financiële verslaglegging van gemeente en provincies zoveel mogelijk te richten naar de financiële spelregels in de private sector. Het BBV kent een zogenaamde vraag en antwoordenrubriek waarin interpretatieverschillen worden geuniformeerd.

Begroting

Het overzicht van geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens de begrotingsvoorschriften (BBV). De begroting wordt jaarlijks door de gemeenteraad vastgesteld. De door de raad (in november) vastgestelde begroting wordt ook wel primitieve begroting genoemd. In de loop van het jaar waarin de begroting wordt uitgevoerd worden er wijzigingen op aangebracht (die door de raad worden vastgesteld). Daarom zal de uiteindelijke begroting per 31 december afwijken van de primitieve begroting.

Begrotingscyclus

Cyclus met activiteiten rondom de begroting. De cyclus bevat drie fasen:

- begrotingsvoorbereiding
- begrotingsuitvoering
- begrotingsverantwoording

Het doorlopen van een volledige cyclus duurt 3 jaar.

Begrotingswijziging

Een aanpassing van ramingen in de begroting gedurende het jaar waarin de begroting in uitvoering is. Begrotingswijzigingen worden door de raad vastgesteld.

Bestemmingsreserve

Reserve waaraan een specifieke bestemming is gegeven.

BTW-compensatiefonds

Een fonds, beheerd door het Ministerie van Financiën, waar de gemeenten de btw die zij over (een deel van) aan hen geleverde goederen en diensten betalen, terug kan vorderen. Het fonds is in 2003 ingesteld om de positie van gemeenten op de markt meer vergelijkbaar te maken met particuliere bedrijven. Sinds 2003 zijn daardoor alle bedragen in de begroting 'netto' bedragen, dat wil zeggen bedragen zonder btw.

Decentralisatie-uitkering algemene uitkering gemeentefonds

D.m.v. een decentralisatie-uitkering is het mogelijk om een aantal specifieke uitkeringen over te hevelen naar het gemeentefonds en om de vorming van nieuwe specifieke uitkeringen te voorkomen.

Het gaat veelal om decentralisatie-uitkeringen die voor een beperkt aantal gemeenten van toepassing zijn waardoor verdeling via de maatstaven van de algemene uitkering niet in aanmerking komt.

Doeluitkering (specifieke uitkering)

De door de rijksoverheid aan de gemeente verstrekte middelen voor de uitvoering van een specifieke taak (zoals onderwijs of bijstand). Een doeluitkering is, in tegenstelling tot de algemene uitkering, dus niet vrij besteedbaar.

Dotatie

Toevoeging aan reserve of voorziening.

EGEM

De EGEM i-teams werken samen met de gemeente aan een betere dienstverlening en een optimale bedrijfsvoering. Door het ontwikkelen van standaarden en het bieden van ondersteuning op maat.

Eigen vermogen

Dat deel van het vermogen dat in eigen bezit is. Op de balans zijn dat aan de passief zijde de algemene reserve, de bestemmingsreserves en een eventueel voordeling exploitatieresultaat.

Egalisatievoorziening

Een aangehouden voorziening voor het opvangen van schommelingen in de bedrijfsvoering of tarieven.

Financiering

De wijze waarop de gemeente in de behoefte aan geld en kapitaal voorziet: het geldbeheer. Uitgaven en inkomsten gaan niet altijd gelijk op en voor investeringen wordt in principe geld geleend. Daardoor kunnen overschotten of tekorten ontstaan. Op de geld- en kapitaalmarkt wordt zonnig geld uitgezet of aangetrokken.

Garantie

Zekerheidsstelling door gemeente ten behoeve van derden (zoals sportclubs of welzijnsinstellingen) die een lening aantrekken. In het geval dat deze derden in financiële problemen komen dient de gemeente de resterende schuld af te lossen (voor het deel waarvoor het garant staat).

Gemeenschappelijke regeling

Een publiekrechtelijke samenwerkingsvorm, op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen, tussen gemeenten en/of waterschappen en/of provincies en/of het Rijk. Ook private partijen kunnen aan deze samenwerkingsvorm meedoen. Het is een (vergaande) vorm van verbonden partij.

Gemeentefonds (algemene uitkering)

Uitkering van het rijk die gemeenten vrij mogen besteden. De algemene uitkering wordt volgens een rekensysteem verdeeld over alle gemeenten. Factoren zoals de omvang, het aantal inwoners, de functie,

de ligging en de bodem spelen daarbij een rol. De hoogte van de algemene uitkering is gekoppeld aan de rijksuitgaven.

Grexen

Afkorting voor grondexploitaties. Dat is een overzicht per grondcomplex waarin kosten en opbrengsten tegen elkaar worden afgezet. Veel grondexploitaties leveren meer op dan dat er kosten gemaakt worden. Dan is er sprake van winst. Deze winst kan tussentijds uitgenomen worden. Dit gebeurt een maal per jaar bij de vaststelling van de grondexploitaties.

Integratie-uitkering algemene uitkering gemeentefonds

De integratie-uitkering is een aparte geldstroom binnen het gemeentefonds, die niet via de normale verdeelmaatstaven wordt verdeeld. Een integratie-uitkering heeft een aparte verdeling. In de meeste gevallen gaat het dan om een paar jaar, maar het kan ook langer zijn. De integratie-uitkering voor de WMO bijvoorbeeld heeft vooralsnog een looptijd van 20 jaar.

Investeringsbudgetten

Budget dat beschikbaar wordt gesteld voor de investering in duurzame productiemiddelen die meerjarig nut hebben. Deze worden gedurende de levensduur jaarlijks afgeschreven. Samen met de rentelasten vormen dit de kapitaallasten.

Investeringsplan

Het overzicht met alle investeringen die in de begroting zijn opgenomen en die over meerdere jaren worden afgeschreven.

Kapitaallasten

Lasten voor afschrijving en rente op activa.

MARAP

Afkorting voor managementrapportage. In de gemeente Pijnacker-Nootdorp vooral gebruikt voor voortgangsrapportages over de woningbouw en de grondexploitaties.

Onttrekking

Verlaging van een reserve of voorziening.

Passief

Overzicht op de balans met eigen en vreemd vermogen.

Planning en control

Het proces waarbij aansturing van de organisatie plaats vindt door het formuleren van doelen, het aangeven van termijnen, het beschikbaar stellen van middelen, het aanwijzen van verantwoorde-lijken, het volgen van de uitvoering, het normeren van de gewenste effecten, het meten van resultaten en het informeren van alle betrokkenen. De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken en verifiëren van budgetten in het kader van de begrotingscyclus.

PPS

Publiekprivate samenwerking. Daar waar de overheid met marktpartijen samenwerkt om iets te realiseren en waar bepaalde samenwerkingsvormen voor bedacht worden. Een voorbeeld in de gemeente Pijnacker-Nootdorp is de samenwerking rond Klapwijk-Noord/Ackerswoude.

Reserve

Een bedrag dat is gereserveerd voor het doen van toekomstige uitgaven. De reserves staan op de balans en maken onderdeel uit van het eigen vermogen van een gemeente.

Er zijn twee soorten van reserves:

- Algemene reserves voor uitgaven waarvan aard en omvang nog niet bekend zijn. In Pijnacker-Nootdorp zijn dat de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve vrij inzetbaar.

- Bestemmingsreserves: reserve waaraan een specifieke bestemming is gegeven.

Retributie

Een heffing waar een aanwijsbare tegenprestatie aan de individuele (betalende) burger tegenover staat.

Subsidies

Een bijdrage van een derde om een bepaalde activiteit te ondersteunen. De verstrekker stelt meestal voorwaarden aan besteding en verantwoording van de subsidiegelden.

Suppletie-uitkering algemene uitkering gemeentefonds

In geval van herverdeeleffecten wordt het uitgangspunt gehanteerd, dat deze voor elke afzonderlijke gemeente in enig jaar niet groter mogen zijn dan € 15,-- per inwoner.

Dit uitsmeren gebeurt door middel van een zogenaamde suppletie-uitkering.

Taakmutaties algemene uitkering gemeentefonds

De omvang van het gemeentefonds verandert niet alleen als gevolg van het accres maar ook als gevolg van veranderingen in taken. Jaarlijks krijgen gemeenten er nieuwe taken bij.

Overigens kan er ook geld uit het gemeentefonds worden gehaald wanneer er taken vervallen of worden overgeheveld naar andere instanties. In het algemeen betreft het hier mutaties van een beperkte omvang.

Treasury

Het beheer van geldstromen, zoals het aantrekken van gelden of het (tijdelijk) wegzetten van gelden.

Voorzieningen

Een gereserveerd bedrag voor toekomstige uitgaven waarvan de aard en in meer of mindere mate de omvang bekend zijn of om fluctuaties in (exploitatie)kosten op te vangen. Voorzieningen staan op de balans en vormen geen onderdeel van het eigen vermogen.

Vreemd vermogen

Dat deel van de passief zijde van de balans dat geen eigen vermogen is. Dat zijn voorzieningen, leningen en openstaande crediteuren.

Weerstandscapaciteit

De mate waarin de gemeente in staat is om tegenvallers (niet begrote kosten) te dekken door financiële middelen vrij te maken zonder direct te hoeven bezuinigen.

Weerstandvermogen

Het vermogen van de gemeente om ook in ongunstige tijden haar activiteiten te kunnen voortzetten.

Afkortingenlijst

AB	Algemeen Bestuur
APO	Accommodatieplan onderwijs
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
Arvi	Algemene reserve vrij inzetbaar
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BCF	BTW Compensatiefonds
BNG	Bank Nederlandse gemeente
BOR	Besluit omgevingsrecht
Bovo	Bovenwijkse voorzieningen
BV	Besloten vennootschap
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CJG	Centrum voor jeugd en gezin
CV	Commanditaire vennootschap
DAP	Delfts Aardwarmte Project
DGW	De Groene Wijdte
FES	Fonds economische structuurversterking
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
GBA	Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg en verslavingszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GPR	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
HRH	Hulpverleningregio Haaglanden
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKC	Integraal Kindcentrum
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwingen
IVB	Integraal veiligheidsbeleid
LEA	Lokaal educatieve agenda
LEMON	Leefbaarheidsmonitor
MAS	Maatschappelijke stage
MFA	Multifunctionele accommodatie
MFC	Multifunctionele centrum
MKBA	Maatschappelijke kosten baten analyse
MON	Mobiliteitsonderzoek Nederland
NIFV	Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid
nWro	nieuwe Wet ruimtelijke ordening
OGGZ	Openbare geestelijke gezondheidszorg
OV	Openbaar vervoer
OVPN	Ondernemersvereniging Pijnacker-Nootdorp
OZB	Onroerende zaakbelastingen
P&C	Planning en control
PPS	Publiek Private Samenwerking
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiefunctie voortijdige schoolverlaters
RO	Ruimtelijke ordening
SMW	Schoolmaatschappelijk Werk
SOB	Samenwerking, onderwijs & bedrijven
UPR	Urgentie Programma Randstad
VINAC	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Actualisatie
VINEX	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VRI	Openbare Verlichting en Verkeersregelinstallaties

VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WWB	Wet werk en bijstand
WZV	Wonen, zorg en welzijn

